LOUIS
BROMFIELD
BLESTEMUL
DRAGOSTEI

LOUIS BROMFIELD

BLESTEMUL DRAGOSTEI

ROMAN

TRADUCERE DE
V. DEMETRIUS

NARCIS — S.R.L.
1993

Consilier literar : FLORENTIN POPESCU

I.S.B.N. — 973—9056—11—3

PARTEA I-a

JOANNA

Ieșind prin fereastră, în umbra deasă a nopții de primăvară, flăcăul alunecă și ghetele grele, pe care le ținea într-o mînă, îi scăpară. Căzură cu zgomot pe acoperișul de tinichea dinainte-i, apoi se rostogoliră pînă în grădină. Cerul semănat de stele lumina destul pentru ca trupul lui nervos să se profileze. Lipindu-se de zidul vechii locuințe, încremeni un răstimp, cu urechea trează, ascultînd dacă se aud pași pe ulița tăcută. Dibuind, începu să-și caute ghetele prin ierburi. Da zor, pentru că voia să nu mai audă suspinele ce veneau din odaia părăsită de el. Cînd se hotărî să plece desculț, le găsi lîngă o tufă parfumată de lămîiță. Plînsul, sus contenise ca să înceapă iar. Fără să se mai încalțe, făcu un ocol și o luă la picior. Dintr-un salt, sări gardul de țăruși putrezi și se găsi pe trotuarul de cărămizi.

În sfîrșit, suspinele nu se mai auzeau! Atunci, repede, își trase ghetele, nu le mai legă și în umbra unui liliac, aștepta. Pași se apropiau pe stradă. Și îndată zări silueta șovăielnică a unui om, care călca prin mijlocul drumului noroios. Beat cu desăvîrșire, individul trecu fără să-l vadă. La cîțiva metri se opri. Apoi, împingînd portița, intră bîjbîind în curtea casei. Petre pricepu că e tatăl Joannei. Ieșise, desigur, dintr-o circiumă din preajma căii ferate.

Încă odată, slab acum, auzi suspinele fetei.

Cutremurat de frig, se scutură ca un cîine și o luă la goană.

Nu mai veghea nimeni în orășel. Nimeni, afară de bețivi, de nebuni și de muribunzi. La ceasurile zece dormeau cu toții, iar la unsprezece luminile orașului se stingeau. Noaptea era pe jumătate. Stelele păleau și primele raze ale aurorei luminau cerul la răsărit, dincolo de foișorul de apă.

Străin de regiune, Petre alese clădirea aceea ca punct de orientare, fiindcă rătăcea într-o încîlceală de ulicioare glodoase. Înapoia foișorului se afla cîmpia în care, înfundate pînă în osii în pămîntul mocirlos de lîngă gîrlă, vagoanele-case ale circului staționau. Acum ar fi trebuit să fie gata de plecare. Poate că o și porniseră.

În două rînduri se rătăcise, dar își găsise calea, mulțumită foișorului ce se înălța negru sub cerul de dimineață. În cele din urmă, în poala unei străzi povîrnite, recunoscu luminile gării. Violete, roșii, verzi, scînteiau ca niște giuvaeruri palide prin ceața ce se tîra pe șesuri. Petre trecu de crîșma lui Hennesey. În clipa aceea, ușa se deschise într-o hărmălaie de pian mecanic și zări vreo șase inși în jurul barului. Era și Bogardus printre ei, directorul circului. „Pînă să-i treacă fumurile vinului, ce-are să mai înjure oamenii și să bată caii!" gîndi Petre.

Terenul pe care poposiseră pribegii începea de la cîrciuma lui Hennesey. Pe măsură ce se apropia, Petre își încetinea mersul. Nu ținea să fie văzut. Nu prea vrea să știe oamenii trupei faptele și gîndurile lui. Ascuns după stîlpii de telegraf și stivele de traverse, pîndea momentul în care să se strecoare nevăzut pînă la vagonul lui. Gunoaie aprinse și torțe de acetilenă luminau pregătirile de plecare. Ajutat de nevastă-sa, fostă cocotă, grasă și murdară, pe care o luase acum un an în Peoria, moș Kiley trăgea din greu pînza pavilionului de dans. Purtînd pantalonii lui bărbatu-său, care o teșcau la spate, femeia blestema, pe cînd amîndoi se trudeau să urce acoperitoarea în vagonul roșu.

La cîțiva metri, bătrînul elefant și cămila rîioasă tremurau de frig. Mai departe, se năzărea silueta subțire a lui Florian, unul din acrobați; gol pînă la brîu, își spăla pieptul negru de Armean, într-un hîrdău cu apă rece.

Cu pași de lup, Petre se strecură pe după perechea Kiley, ocoli vagonul în care era închis leul și ajunse la cel ocupat de maică-sa. Un pătrat de pînză întinsă adăpostea cei doi cai jigăriți și groasa iapă albă. Aceasta se întoarse și necheză. El se opri, o mîngîie pe nări, pe cînd ea își legăna încet capul. Apoi el își întoarse buzunarele pe dos, ca să vadă ea că n-are zahăr.

Ușa locuinței se deschise.

— Bine c-ai venit! se auzi glas de femeie.

— Da.

— Am auzit-o pe Fifi. Masa ți-e gata.

El nu zise nimic. Suind treptele vagonului, închise ușa după el.

Înăuntru era o cameră adevărată, în miniatură. Două culcușuri, ascunse după perdele de creton de curînd spălate, se aflau la unul din capete. Apoi o masă ce se strînge atît de des frecată că începuse să-i sară fibrele. Apoi două taburete și un cuptor minuscul pe care se prăjeau un bifsteak și niște cartofi. O cafetieră, pîine și unt proaspăt erau puse pe masă. Un prînz de oameni cărora le place să mănînce bine și se ospătează pe cît le îngăduie punga.

Numeroase fotografii împodobeau pereții. Unele înfățișau, aici singur, în tricou roșu și pantalonii paietați, aici alături de Fifi, iapa, sau a maică-si. Aceasta, cu o egretă albă înfiptă semeț în păru-i ondulat, era în rochie de bal constelată de sechini, cu o glugă ce cădea pe brațu-i stîng, care-i lipsea. Celelalte, pătate și îngălbenite, o arătau pe aceeași femeie, cu ani în urmă, în uniformă de husar pantalon alb, strîns, cizme de lac și dolman cu găitane de aur. Într-una din ele, sta cu obrazul lipit de capul unui leopard, fixînd obiectivul cu un zîmbet plin de făgăduințe. În toate, era o frumusețe impunătoare și coaptă. Unele erau iscălite, cu cerneală albă : „Doamna Azais".

— Mi-am murdărit costumul cel nou, zise Petre, posomorît. Uită-te.

Își arătă pantalonul, rupt cînd sărise de pe acoperiș, și care da la iveală pulpa lui musculoasă pînă la șold.

— Te-ai bătut ? întrebă ea brusc, servindu-i cafeaua.

— Nu, am căzut de pe un acoperiș.

Ea zîmbi în taină :

— Cînd te duci după dragoste, pune-ți hainele vechi. Nu-ți pot cumpăra altele, decît în luna viitoare.

Chipul cum rostea ea, era așa de curios, că nu știai de ce neam este.

Statură măreață, cu tendință spre îngrășare, avea mijlocul subțire, bustul rotund și șoldurile bogate. Păru-i vopsit, lucind de pomadă, și-l ridica deasupra ochilor străpungători și negri, într-o clădăraie așa de complicată și perfectă, că ai fi crezut că e o perucă. Fața, cu trăsături tari, avea crețuri adînci ca niște dungi tăiate în piatră. Puf subțire îi umbrea buza de sus și avea • aluniță sub bărbie. Și totuși

era frumoasă. Nu o frumusețe radioasă, cum arătau fotografiile, ci o întunecată frumusețe glacială.

— Ai putea să-mi mulțumești că ești așa de bine făcut la picioare!

Punînd bifteakul și cartofii pe masă, învăluia cu o privire răscolitoare, aproape lacomă, capul negru și buclat al copilului ei aplecat pe farfurie.

El mînca și nu răspundea.

— Așa-i că ți-e foame? rosti ea mulțumită.

— Da.

— Mănîncă. Te întremează. Un băiat care crește.

Fără o vorbă, el taie friptura și-i dădu ei farfuria.

— Nu mai sînt un mucos, ridică el spre dînsa privirea-i posacă. Nu mai sînt micul călăreț minune. Am crescut.

Se porni să mănînce iar și femeia așezată în fața lui începu și ea să-l observe.

Avea să aibă în curînd douăzeci de ani! De talie mijlocie, minunat zidit, avea capul mic, elegant, înfipt pe un gît musculos. Trăsăturile neregulate, nu erau desăvîrșite ca la doamna Azais, în fotografia cu leopardul. Avea nas fin, cu nări deschise, dar gura îi era prea mare, prea senzuală, bărbia pătrată și linia fălcilor prea accentuată la un bărbat așa de tînăr. Fruntea înaltă, degajată, ochi mari, negri, posomoriți, cu gene lungi, negre. Ochi prea deosebiți pentru un flăcăiaș. Ea îl cerceta. Experiența ei asupra bărbaților, îndelungată, o făcu să încheie: „Nu, nu e cu adevărat frumos. Dar are ceva mai mult decît atît".

Se simțea la el o vitalitate arzătoare, nesfîrșită. „Adevărat copil din dragoste", gîndi mama, tulburată oleacă de trufie.

Din cînd în cînd, cu singura-i mînă, — mare, puternică, bărbătească, plină de inele — ducea ceașca de cafea la buze. Rochia-i neagră de lînă, cu gît înalt și manșete, confecționată de ea chiar, îi dădea un aer impozant. Pe pieptu-i superb atîrna un medalion de aur, mic cu portretul lui Petre, copil. Avea buzele vopsite și două rotogoale, cu aceeași boia, în obraji, marcau pomeții. În toaleta-i neagră, cu părul negru tăciune, părea un chip de Epinal, zugrăvit în culori tari.

Tînărul purta un tricou închis, cu guler și o caschetă trasă pe ochi.

— Ce ai? întrebă ea în sfîrșit.

— Nimic.

Ea pocni din buze a batjocură, aprinse o țigară și își goli ceașca. Apoi zise :

— Te-a dat afară.

Și crezi că am stat toată noaptea afară !

— Nu vrei să-mi povestești ?

— Nu.

— Va să zică, nu mai spui nimic, acum cînd te socotești bărbat !

— Nu-i asta.

Ea rîse.

— Da, știu eu. Aproape toți sînteți fără nici un chef... după.

Nu răspunse și ea urmă : — Proști amanți sînt ăștia ; dezgustă femeile. Lor le place să fii vesel, să fii duios oleacă... apoi. Trebuie să înveți asta, băiete, dacă vrei să fii răsfățat de ele.

— O, am fost destul de duios.

— Atunci, ai cu mine ceva ? Ce ți-am făcut ? N-am obidit pentru tine destul ? N-am făcut tot ce-am putut, ca să nu-ți stric viața ?

— Oh, desigur... Nu mai începe povestea.

O privi, parcă dornic să urmeze, dar își schimbă gîndul și porni iar să mănînce. Se făcu tăcere. Afară, pregătirile de plecare sporeau ; vagoanele se urneau ; focșii savanți ai Miss Nelliei lătrau ; o femeie țipa, un bărbat înjura ; iar tușea leul. Petre își sfîrși prînzul și puse furculița și cuțitul pe farfuria de cositor. Asta iscă un mic zgomot metalic. Doamna Azais se ridică și începu să ia de la masă.

Petre, cu privirea vagă, o urmărea din ochi, pe cînd spăla tacîmurile. Ea aruncă apa grasă prin fereastră. Băiatul aprinse o țigară și își ridică gulerul cu un gest de tînăr spilcuit.

— N-am cu tine nimic, glăsui el. Sînt însă plictisit. Mi se pare că regret ce-am făcut.

Dintr-o dată, ea se întoarse și, apropiindu-se de el, îi luă capul și i-l strivi de piept :

— Tot copilul meu ești, mai ești un pic al meu.

Vorbea franțuzește, ca de cîte ori era mișcată și oricare altă limbă i se părea aspră și nepotrivită.

Morocănos, el se desprinse.

— Sînt bărbat astăzi.

— Și totuși nu-i asta întîia fată.

— Nu, nici chiar a zecea.

— Atunci, plînge-te ! Ce succes ! Ești așa dar irezistibil...

El îi aruncă o privire ascuțită, ca să vadă dacă ea își bate joc.

— Era virgină ?

— Da, grăi el, întorcîndu-se.

— Întîia !

El dădu din umeri.

— Ce poți să știi ? da...

— Numai dacă nu-i vreo stricată din fire, altminteri, întîiași dată sînt toate la fel. Și chiar stricatelor se întîmplă să le pice o lacrimă, — cînd iubesc cu adevărat. Asta le îndoiește plăcerea.

— Nu, nu-i asta. Plîngea cu adevărat. Și mie îmi era rușine. Vream să plec și nu puteam. Asta nu mi s-a mai întîmplat. Altele, nu face să strici o vorbă. Toate la fel !

— Ah, așa ? rosti femeia dînd în lături.

— Da.

— Cred că ești amorezat. Cînd ești prins, așa este.

— Parcă eu știu ?

— Caraghios lucru. Tu n-o cunoști, ca să zic așa, pe fata asta ?

Petre se întoarse brusc, cu spatele.

— O săptămînă... e deajuns. Aș fi vrut să vină cu noi...

— Așa departe ai ajuns ?

Mama urmă să-l observe, dar privirea-i începu să se alarmeze.

— Da, așa de departe...

— Dragă Petre, îți închipui că ar vrea să vină cu noi ! Dar chiar dacă părinții ei ar lăsa-o !...

— Ei n-ar împiedica-o. N-are decît tată, un fel de bețiv.

Tăcu un moment, apoi urmă : Adică de ce ar împiedica-o ?

Dar știi foarte bine ! Nu sîntem noi oameni de circ, haimanale ?... Pentru ei e o grozăvie...

— Sîntem noi așa de groaznici ?

— Nu... Firește... dar le e frică.

— De ce ?

— N-avem un adevărat cămin, și asta îi sperie. Și apoi noi străbatem tot pămîntul și știm lucruri de care ei habar n-au. Ne disprețuiesc, fiindcă n-avem salon ca să primim duminică și în zilele de înmormîntare.

— Crezi că n-ar vrea să vină ?

— Sînt sigură că nu.

— Chiar dacă mă iubește ?

O expresie tandră, foarte tinerească, destinse fața contractată a lui Petre.

— Uite cum te avînți ! Știi măcar dacă te iubește ? Ce poți să știi ? O fată, are cîteodată nevoie de noutate.

— Nu e felul ei. Nu e din cele care se lasă răsturnate într-un stufiș, ca să se amuze.

Doamna Azais puse mîna pe umărul flăcăului.

— Ascultă, Petre ; amorul e un maldăr de lucruri, crede-mă. Nu scapi de el așa. Și apoi, sînt fel de fel de amoruri. Poate că te iubește ; poate că e chiar cinstită și n-a putut să se stăpînească ; se întîmplă. Dar asta nu înseamnă că ar lăsa tot, ca să te urmeze oriunde te-ai duce, pînă la sfîrșitul zilelor ei. Deprinderea e mai tare ca amorul, mai tare și decît...

El îi aruncă, supărat :

— Atunci, de ce-a venit după mine în pădure ? De ce m-a lăsat să-mi petrec noaptea la ea acasă ?

— Pentru ce ? — Doamna Azais înălță din umeri. Doamne, dacă aș ști să răspund la asemenea întrebări, aș fi bogată... E tînără, și tu la fel. E o taină dumnezeiască. Dumnezeu n-a scornit certificate de căsătorie. Un băiat frumos și voinic știe asta foarte bine. Pe semne că nu s-a putut înfrîna... nu i s-a întîmplat numai ei.

— Va să zică așa crezi tu ?

Probabil.

— Poate că de aceea a fost altfel... Nu numai o plăcere, pe care o uiți după o clipă.

— Da. Și iată de ce căsătoria e bună, cînd uneori dragostea ține.

— Cine știe, poate că ea totuși are să vină. Are bani puțini și cu taică-său nu se prea împacă.

Doamna Azais începu să rîdă.

— Hotărît, te-ai încurcat. Nu vrei să crezi decît ce-ți convine.

Tăcu și îl privi o clipă cu atenție.

— Ai răbdare. Pleacă. Așteaptă pînă anul viitor. Dacă te-ai mai gîndi la ea, atunci, bine.

— Nu, aș vrea-o chiar îndată.

Ea începu să șteargă tacîmurile. Din cînd în cînd, îl cerceta.

— I-ai făgăduit ?

— Nu mi-a cerut nimic, nimic.

— E frumoasă ?

— Am văzut și mai frumoase. A plîns. Cînd am plecat, suspina. Am sărit de pe acoperiș, ca să n-o mai aud. Așa mi-am sfîșiat pantalonii.

Fără să răspundă, doamna Azais luă sticla de rachiu și umplu un păhărel.

— Bea un strop, te înzdrăvenește. Așa, ai făcut dragoste toată noaptea ! Nu e de mirare că te-ai spetit !

Băiatul luă păhărușul. Tocmai atunci ciocănea cineva la ușă și strigă :

— Ce dracu faceți acolo ? Peste zece minute plecăm !

— Nu ne purta grija ! răspunse doamna Azais aspru și întorcîndu-se către ușă. N-am întîrziat numai azi ! Apoi adăugă, către Petre :

— Dă-mi o mînă de ajutor, să înham. Conduc eu pînă la prînz, ca să poți dormi.

— Conduc foarte bine eu.

— Nu. E bine să tragi un pui de somn. De-aia înșiri prostii.

— Nu spun prostii.

— Doamne ! e tată-său, leit ! Vrea și pîinea, vrea și cuțitul. Niciodată mulțumit...

Petre trase de cozorocul șepcii lui.

— A fost mai bun decît tot ce am simțit pînă astăzi, zise el.

Doamna Azais își aruncă un șal pe umeri, îl privi și surîse :

— Ai descoperit, în sfîrșit, ce e bun.

Apoi plecă.

El mai întîrzie puțin să-și guste țigara și cafeaua. O auzise pe maică-sa vorbindu-le celor doi cai slabi de cărăușie, dar el rămase locului, visînd la taică-său pe care și-l închipuia altfel acum. Cînd se gîndea la el — dacă așa ceva se întîmpla — era ca la cineva depărtat, pe care niciodată nu-l văzuse și care ar fi putut să fie Președintele Statelor Unite sau Împăratul Germaniei. Și iată că, acum întîiași dată, tatăl ăsta devenea un personaj real, din aceeași carne și sînge

cu el. Nu-l făcuse el ? Se culcase așadar cu maică-sa, așa ca el, Petre, cu Joanna. Și dacă Joanna făcea un copil ? Va fi între ei aceeași înrudire ca între el și taică-său. În clipa aceea, își dădu seama de ceea ce-i leagă pe oameni adînc între ei. Și viața nu-i așa de simplă. O bună parte din el, străină doamnei Azais, — pe care ea n-o înțelegea și-o lua peste picior — n-o avea oare de la taică-său ? Da, și el îl înfiurea. Și brusc, Petre dori să-l vadă, măcar odată, ca să știe cine este.

— Nu-mi dai o mînă de ajutor, leneșule ? strigă maică-sa.

Friguros, se ridică, își scoase șapca și-și lăsă în jos gulerul. Țigara tot îi mai atîrna de buze. Automatic, părăsi masca de posăceală cu care înfrunta lumea de obicei. Altfel era duios, sentimental, cam poltron, dar morocăneala lui îl ferea de curiozitatea familiară a celor care îl împresurau. Și o avea fără să se mai gîndească, de multă vreme ; devenise obicei.

* * *

Soarele arunca lungi umbre oblice în picla ce se risipea încet. În aer plutea un miros de hîrtie arsă, venit de la focul pe care Bogardus îl supraveghea, bălăngănindu-se un pic, împreună cu guardul municipal. Ardeau gunoaiele Cîțiva curioși, împrejur, se uitau la pregătirile de plecare. Încurcat, un agent al poliției da tîrcoale, aruncînd la întîmplare ochii prin vagoane, ca și cum căuta un lucru dispărut.

Petre plimbă o privire întunecată peste golani. „Tîmpiți, gogomani !“ gîndi el. „Niciunul, desigur, n-a fost la Chicago ! Cît despre Paris, New-York sau Londra, ce să mai pomenești !“ Văzîndu-i neclintiți, cu gura căscată, se înfurie. De ce se uitau la el ca la un paria ? Scuipă în direcția lor. Frigul îl cutremură, dar nu-i putea lăsa din ochi. Poate că, coborînd după gară, are să se iveaască și Joanna printre ei. Și totuși, știe bine că ea n-are să vină.

Auzi deodată, la spatele lui, vocea mamă-si, sau mai bine zis glasul ce-l lua doamna Azais, fostă îmblînzitoare de leoparzi, cînd iar o pornea, războinic, în lume.

„Da, intră odată ! striga într-o englezească stîlcită : Hai ! Și scotocește ! Ești sigur că vei găsi diamantele pe care le-am șterpelit din cocina ta !

Fisticit, agentul o șterse, ca să nu mai audă nimic. Primul vagon se urnea.

„Haidem, la drum!"

Urcară amîndoi pe capra vagonului roșu cu aur. Petre plezni din limbă și caii porniră.

„Culcă-te, îl îmbie mama. Eu m-am odihnit bine în noaptea asta. Cînd voi osteni te strig.

— Nu. Vreau să mîn pînă vom ieși din oraș.

Ea știa de ce se încăpățînează băiatul. Pe furiș, ca să nu bage de seamă maică-sa, Petre se uita de jur împrejur.

Caravana mică o luă pe drumul care, străbătînd smîrcul, ajunge la rîu, apoi o ia de-a lungul căii ferate și, dincolo de pod, se îndreaptă spre Nord. Joanna nu se arătase. Zgomotul grelelor vehicule, hurducate prin hîrtoapele adînci, atrăseseră pe irlandejii care locuiau în colibele împrăștiate pe șesul mocirlos. Cu copiii în brațe, îi priveau trecînd. Era un bătrîn bărbos, o babă fumînd din lulea, două fete tinere. Rezemate de o cocioabă, îl întreba din mîini pe Petre.

Apoi nu mai fură case. Numai o magazie, întrebuințată odinioară la calea ferată, dăinuia în marginea drumului. Și acolo, în umbra acoperișului pociltit, Petre zări o siluetă, pe care o cunoscu îndată.

Fără o vorbă, trecu hățurile în mîna mamă-si și se pregătea să sară, cînd ea îl opri.

— Stai! ce vrei! Vrei s-o pierzi? E vorba de viața ei.

Posomorit, luă iar hățurile, dar era atît de amărît că ar fi plîns ca un copil. Vagoanele intrară într-o vale strîmtă, într-un lut galben, pe care înflorea primele trifoiuri rumene. Petre se întoarse și o mai zări. Plecase de lîngă magazie și-i făcea semn de adio. Fata plîngea.

* * *

Vreme rea. Norii se tîrau pe cer și crăpau ici colo în potop scînteietor. Aerul, încărcat de mireasma pămîntului și a verdeții născînde, avea, pe alocuri, o prospețime suavă. Caravana o luă în direcția sud-vestului, îndreptîndu-se, dincolo de calea ferată, spre Pămîntul Înalt și Indianopolis. Mergea, cînd prin grîu, cînd prin secară, cînd prin lunci rodnice și galbene, pe care se legăna păpușoiul tînăr.

În capul caravanei, moș Kiley își ține nevasta la piept. Micul armăsar al Miss Nelliei începu să necheze, clătinînd din cap. Legănați în colivia lor, sub vagonul lui Bogardus, cocoșii cîntau și băteau din aripi. Apoi Rover, cîinele de pază

negru, dădu fuga într-o fermă după o cățelușă setter de culoarea focului.

Intrară într-un cătun. Ferestrele se deschideau la trecerea lor. Bătrîni, femei, se iviră în pragul locuințelor. Copiii se luară după ei, alergînd pînă afară din sat. Pe cîmp, lucrătorii își opreau caii și, tot ștergîndu-și obrajii asudați, se uitau după elefant și cămilă. Încet, încet, ploaia stătu și soarele reapăru.

Pierdută într-o reverie favorizată de timpul nesigur, doamna Azais, dreaptă pe capră, mîna singură vagonul roșu cu aur. Da, mîine va împlini patruzeci și opt de ani ! Începu să se gîndească la Petre, apoi la dragoste.

Caii erau bătrîni și supuși. De altfel, cu singurul ei braț, izbutea să stăpînească oricare animal, mai ușor ca pe oameni. Avea un dar deosebit.

În văzduhul acela de început de primăvară ar fi dorit un pic de dragoste. Dar nu alerga după ea ; dacă însă îi tăia calea, dacă o îmbia vreun bărbat frumos, de ! nu l-ar fi respins. Ar fi preferat însă măritișul, putința să se înrădăcineze în sfîrșit. Ce bine-i să ai o căscioară cu grădiniță, doi ciini și găini. Și, se înțelege să fie și un bărbat acolo. E greu să te obișnuiești a trăi singură.

Într-adevăr dorea să se întoarcă în vechiul continent, la Paris, sau poate la Budapesta. Dar renunțase la asemenea vis. Treptat, se legase de Lumea-Nouă, la început foarte descurajatoare pentru ea. Și apoi știe că Petre n-ar putea să se hotărască să se întoarcă în Europa. Nu-și petrecuse el mare parte din viață aici ? Acolo n-ar fi decît un străin. Și ea nu voia să pună oceanul între ei.

De cînd Petre se făcuse bărbat, nu mai îndrăznea să caute amorul. Nu-l putea amăgi. El lua tot mai mult o expresie de dispreț și de ironie care o supăra strașnic. Și totuși nu era bătrînă ! Deși pierduse o mînă și era mai greoaie, trecea de femeie frumoasă.

Începu să-și perinde prin minte amanții, morți sau dispăruți, — asta cel puțin nu l-ar fi putut jigni pe băiat — și, suspinînd, evocă pe cel dintîi, Marko, frumosul dresor de leoparzi. Cîmpiile, pe care țăranii ședeau din lucru ca să-i vadă trecînd, se șterseră sub ochii ei. Văzu circul din Copenhaga și pe Marko viu, în uniformă de husar, cu păr blond, cu pielea albă și ochi albaștri. L-ai fi crezut Englez și era Austriac, iar mamă-sa Rusoaică. Politicos și bun, — chiar cu

leoparzii lui și cu cumplita Astartea — fusese totdeauna plin de atenție față de el, deși ea nu-l iubise niciodată. De asta și-a dat seama în ziua în care s-a ivit Moise.

Își înghiți vorbele în git : „Nu, nu te-am iubit cu adevărat niciodată. Îți păstram recunoștință, fiindcă fuseseși ca un tată cu mine".

Muri în patu-i, de o pneumonie, și de atunci ea a prezentat leoparzii în circ. Înțelegea acum, că-i fusese mai drag ei, numărul ăsta, decît chiar lui Marko. Trăise cu el de hatîr. Ceea ce ar fi dorit, ar fi fost să fie ea însăși Astartea și să aibă de ibovnic un leopard.

O lacrimă de voluptate și de regret se rostogoli pe corsajul de lînă neagră. Da, tinerețea... și întîia iubire, cînd orice te tulbură și nimic nu ți se pare imposibil.

„Doamne, zise ea, aș fi în stare să sufăr din nou !"

Moise ? Și acum îi făcea rău să se gîndească la el, acolo la Dusseldorf, gras astăzi, între cele șapte fete ale lui. Poate că avea și mai multe acum ; de ani nu mai știa despre el. Împlinise cincizeci de ani și se făcuse desigur și mai bogat. Băiat n-avea. Ba... Petre ! Dar Petre era al ei. Bănuia el de existența lui ?

Încă odată, ochii doamnei Azais se umplură de lacrimi. Nu mai dăduse de un om asemenea lui. Concita, dansatoarea — aceea care-și făcea sezonul la circul de iarnă din Berlin — rostea proverbul ăsta spaniol : „Marii amanți au totdeauna fete". Și totuși Petre era băiat. E adevărat că, de atunci Moise avusese numai fete. Dragostea lui pentru ea fusese de mare amant ?

De fapt, nu era fericită că este în stare să sufere și acum ? Da, deși o părăsise de douăzeci de ani, fără un cuvînt de adio, ea tot îl mai iubea.

Marele Zamberti, călărețul extraordinar, îi urmase. Ce nume pompos, pentru un pirpiriu blajin ! Nu-l iubea, ca și pe Marko, dar, după plecarea lui Moise, fusese bun cu ea, și de bunătate simțise ea mare nevoie atunci. Făptură blîndă, se întîmpla totuși s-o bată, cînd, topit de băutură, vrea să-și arate autoritatea. Dar fără el, ce-ar fi făcut ea ? Petre era un copilaș, ea își pierduse brațul și avea nervi. Mulțumită lui, deși era leneș și trăgea clapa pe arenă, băiatul ajunse un bun călăreț. Într-o seară, cînd băuse prea mult, Zamberti căzu de pe cal și dădu cu capul într-un stîlp. Muri aproape pe loc și fu îngropat în cimitirul din Allentown, în Pensilvania. Cînd

circul va mai trece pe acolo, are să se ducă la mormîntul lui, cu Petre, cu o coroană frumoasă. Pe panglica violetă, va scrie în litere de aur: Scumpului nostru soț și tată, soția și fiul lui devotați.

E adevărat că nu fusese nici soț, nici tată. Dar ar fi putut să fie și așa trebuie să citească trecătorii. Nu fuseseră credincioși unul altuia? Nu se purtase cu Petre ca și cu propriul lui fiu? La urma urmei, poate că trebuia să regrete că nu s-a măritat niciodată. La patruzeci și opt de ani era încă liberă, avea cîteva economii și broșa de diamante de la unchiul Natan, totdeauna prinsă de corsajul ei, pentru întîmpinarea unor zile grele. Da, nici un bărbat nu cutezase să-i impună legea lui, deși, în taină, poate că ar fi dorit-o.

Începu să-și plîngă tinerețea și trecutul.

Caravana se oprise într-o răscruce de sat cu case de lemn. Dezhămau caii, ca să-i adape lîngă o claie de fîn. Doamna Azais își scoase batista și-și uscă ochii. Dar, cum se întorcea ca să și-o vîre în buzunar, zări un copil care mîzgălise cu tibișir pe vagonul de curînd vopsit. Lăsă frînele, apucă biciul și, ținînd bine îi trase o pleasnă sănătoasă peste frunte. În picioare, amenințătoare, strigă în englezeasca ei stricată: „Ține! Să te înveți, pungașule, să ai de a face cu îmblînzitorii de leoparzi!"

Apoi, grea și demnă, coborî de pe locu-i, ca să cerceteze mîzgălitura. După cum se așteptase, găsi vorbe de măscară și ocări la adresa oamenilor circului. Ridicînd rochia, luă un colț de jupon, scuipă pe el și șterse scrisul

* * *

Cît ținu ziua, caravana se îndreptă spre Sud-Est, de-a lungul cîmpiilor verzi de grîu și a unor livezi înflorite. Către seară, deși mai erau cîțiva kilometri pînă la locul de destinație, poposi, ca să se odihnească telegarii. Doamna Azais intră în vagon, ca să-l deștepte pe Petre.

El sta întins, cu o mînă sub cap și, un răstimp, mama îl contempla, cuprinsă de teamă și de o mîhnire ciudată. Așa, adormit, tot copil i se părea. El n-o putea disprețui încă, nu-i putea ascunde tainele și să-i spună cuvinte amare. Fruntea-i netedă și senină încă nu se încruntase. Ea se gîndi că binecuvîntat este somnul și că numai cînd dormi scapi de

tine însuți. Și în înțelepciunea sa, își zise că Petre va fi dintre aceia care își caută refugiu în somn, ca să le fie viața suportabilă.

Partea asta a caracterului lui îl amintea pe Moise. Ce straniu lucru, că nu putea să se lepede de un părinte pe care nu-l văzuse niciodată. Mînia, îngrijorarea, de la Moise le moștenise. Nu era ea mai fericită decît ei? Ea se putea uita pe sine; se bucura de moment. Lor, le tulbura totdeauna plăcerea și liniștea, ceva ca o boleșniță.

Cu cît îl privea mai mult, cu atît pricepea că o fată cinstită s-ar fi putut lăsa cucerită de el. Și iar se gîndi la ea însăși. Nu fusese lipsită de demnitate, cînd se dase lui Moise? Totuși, cunoscînd dragostea, știu să se controleze, să reziste, să evite suferința. Dar asta la ce-i slujise? Nu cunoscuse ea prostituate hîrșite, care renunțaseră la tot, chiar la viață, din iubire pentru un bărbat? La asta nici nu se gîndise, dar băgă de seamă acum că în amor este ceva care purifică și face toate lucrurile limpezi și deosebite.

Tiptil, cu pași domoli, înaintă în vagon și luînd sticla de rachiu, își turnă un pahar. Cu sprîncenele încruntate, bău. Apoi, fără zgomot, ascunse clondirul după tingiri, așa ca Petre să nu-l vadă. Se apropie de el, îl dezmierdă pe cap. Băiatul deschise ochii, o privi și întinzîndu-se și căscînd, îi surîse.

Dar lucrurile se stricară cînd harabalele pornite, se găsiră amîndoi pe capră. El era morocănos și răspundea numai cu monosilabe, la întrebările ei. Atunci enervată, și de atitudinea lui și de băutură, își pierdu răbdarea.

— Ai dormit buștean toată ziua și acum nu ești în stare nici politicos să fii, cu mă-ta!

— Nu-mi place cum îți faci glasul, cînd îmi pui întrebări.

— A, nu-ți place! Băiete, fiindcă este chiar glasul mamei tale, ai să-l auzi pînă vei crăpa ca un bețiv!

— Dar nu eu sînt bețivul.

Știa că a băut iar. Un moment, ea tăcu, apoi spuse:

— Oricum ar fi, ai să isprăvești în șanț, dacă nu-ți schimbi purtarea.

Petre dădu din umeri și îmboldi caii, fără să răspundă. Doamna Azais simțea aburii rachiului risipindu-se. Încet, seara cobora pe șesul imens.

— Desigur, iar te gîndești la fleoarța din Pentland.

— Te rog să nu-i zici așa.

— Atunci du-te și ia-o de nevastă. Ți-ai sfîrși zilele într-o băcănioară. Frumoasă viață pentru un băiat care a avut artiști în familie!

— Prețuiesc mai mult, îți mulțumesc. În tot cazul mai mult decît un călăreț de circ!

Ea învineți de mînie:

— A, domnul e prea rafinat, prea deștept, chiar pentru familia mamei lui! Artiști pe primul rang, totuși, cunoscuți în toată Europa, de veacuri! Și ce gîndești să faci, mă rog ție?

— Am să găsesc eu ceva. M-am și gîndit.

— Bun! Țîncul are idei de geniu! Trebuie să mărturisești că e minunat lucru amorul, spuse ea cu amărăciune; te timpește cu desăvîrșire.

Nu răspunse nimic flăcăul, și tăcerea îi spori furia, ca și cum o disprețuia. De ce nu spunea: „Și Marko? Și Zamberti? Și toți?"

Era aproape noapte. Caravana mergea printr-o vale strîmtă și mireasma dulce de ferigă umplea aerul jilav.

— L-auzi pe armăsarul lui Bogardus? întrebă el într-un tîrziu.

— Nu e mai nebun ca tine. Te porți ca un animal... veșnic după muieri.

— Mă lauzi! Și de ce nu? Apoi cu amărăciune: Ah, dacă aș avea norocul să fiu așa!

O clipă, ea își uită mînia, și-i fu milă, căci, în inconștiența înțelepciune a vorbelor lui, ea găsea propria ei experiență. Totuși, îl invidia.

— Cred că am să plec la Chicago, rosti el deodată.

— Și contractul tău cu Bogardus?

— Cînd se va isprăvi. Numai la Chicago te procopsești, nu în hardughiile astea bicisnice.

— Și de cînd domnul a devenit așa de ambițios?

— Încep să văd limpede. N-am de gînd să-mi sfîrșesc zilele în pielea unui călăreț cu nasul roșu, într-un circ de mîna a doua.

Ea tăcu. Caravana se opri, el coborî de pe capră, ca să aprindă lămpile de petrol și să le atîrne de cele două părți ale vagonului. Departe, în zare, o lumină vînătă vestea orașul, ținta călătoriei lor.

— Dar foame tot cred că-ți este, îi spuse ea, pe cînd el se urca iar.

— Adevărat.

— Nu trebuie să faci pe isteţul cu mine, băiete. Poate la alţii să meargă, la mine nu prea.

Ea puse greoi piciorul pe pămînt şi intră în vagon. Într-un concert de strigăte şi de înjurături, şirul de care grele se urni din nou. Bogardus mergea în frunte, şovăitor. Ţinea un felinar. Nevasta bătrînului Kiley scoase o ghitară şi începu să cînte unul din multele ei refrenuri, din repertoriu-i de bordel. Contraltul ei sonor, stricat de abuzul de whisky, se înălţă în noapte, dominînd scîrţîitul roţilor şi tropotul cailor.

„M-a prins şi-apoi s-a dus,
„Nici capul barem nu şi-a întors
„Şi totuşi va veni o zi
„În care mă va regreta..."

Cupletele nu se mai sfîrşeau. În cele din urmă, femeia tăcu. Nu se mai auzi, un răstimp, decît ţipătul lişiţelor de-a lungul drumului şi geamătul osiilor. Apoi iar porni să cînte. Era un fel de frumuseţe sălbatică în asprimea cîntecului ei, în duritatea glasului puternic. Petre îi zărea silueta, cum şedea pe vagonul de după al lor. Din cînd în cînd, lumina felinarelor aprindea o scînteie arămie în părul ei oxigenat.

„Ce bine e să exişti într-o noapte ca asta", cugetă el. „Da, viaţa e frumoasă. Dacă ar ţine mereu aşa".

Mirosul fumului de lemne, ce ieşea din sobiţa dinapoia lui, îi veni amestecat cu un miros de cartofi prăjiţi. Încă o dată, în aceeaşi zi, bătrîna îi prăjea cartofi! Era vădit că voia să încheie pace. Totuşi se temu că iar s-a pornit pe băutură. Cînd se pornea, putea să ţină săptămîni.

Trecuse de mult de ceasul zece, de cînd caravana ajunsese la popasul de lîngă Bentonville. Înainte de a se aşeza la masă, deshămară caii şi-i legară de roţile vagoanelor. Apoi Petre se duse să caute un braţ de iarbă, ce creştea din belşug de-a lungul drumului. Cina fu veselă, stropită de patru sticle de bere. De cum sfîrşiră însă, flăcăul se sculă, îşi puse şapca, îşi ridică gulerul la tricou şi aprinse o ţigară.

— Unde te duci ?

— Nu ştiu. Nicăieri. Mă plimb.

Din pragul vagonului, îl urmărea, pe cînd el se depărta sub lumina tare de acetilen. „Iar pleacă la vînat, gîndi ea. Atît mai bine. Îi priește".

Pe cînd trecea prin hora vagoanelor, ea văzu că-i ies în întîmpinare două lucrătoare de fabrică. „Vii, puiule!" îl pofti una. El trecu, fără să-i arunce o privire. Şi doamna Azais pricepu că băiatul nu plecase noaptea, după o zi de călătorie trudnică, pentru fete.

Da, avea douăzeci şi unu de ani. La vîrsta asta, băieţii sînt sălbatici. Îi turbură ceva, pe care ea nu-l va şti niciodată. Şi-l bîntuia şi pe el.

*

* *

Pentlandul putea să fie considerat ca oraş vechi, după cum mergeau lucrurile în Middle-West. Întemeiat de pionierii veniţi din Noua Engliteră, care-i imprimaseră pecetea lor, se ridica la marginea de Sud a vechii Rezerve a Vestului. Nu de puţin timp, totuşi, ajunsese o cetate însemnată şi zgomotoasă. Una după alta se instalaseră fabrici, ca să beneficieze de răscrucea a trei linii ferate. Fumul lor întuneca cerul şi zgomotul lor tulbura liniştea. Vechea burgadă, mărginită de ulmi şi arţari, ale cărei case, împresurate de grădini, dispăreau pe jumătate sub lilieci şi lămîi, se vedea încet, încet încercuită de un brîu de uzine şi de locuri de vînătoare. De multă vreme, noile cartiere ale Estuiui trecuseră de clădirea foişorului de apă, clădit pe deal. Gol, ruginit, părăsit, rămăsese locului, slujind de orientare vreunui Petre Radier, cînd venea din cîmp sau poposea circul.

Casa locuită de Joanna Ryan şi taică-său se afla la celălalt capăt al vechiului oraş, la marginea unor loturi, unde se aliniau, de-a lungul unui şanţ de lut, care figura o stradă viitoare, o mulţime de locuinţe noi, ieftine. Contrastînd cu micile sălaşuri destinate speculei, casa Ryenilor era vechea fermă a unei moşii cumpărate de bunicul Joannei, Baer, venit din Bavaria. Dar de multă vreme pămînturile acestea se fărîmiţaseră. Joanna ar fi putut să fie bogată, dacă banii fiecărei parcele n-ar fi fost irosiţi de taică-său.

Acesta era dintre oamenii care pretind că lumea le este datoare şi nu izbutesc în nimic, din tot ce fac. Urînd munca, se grăbea, de cîte ori îi pica în mînă ceva bani, să-i plaseze într-o afacere năstruşnică, ce trebuia să-l îmbogăţească în aşa fel, ca nici Joanna, nici el, să nu mai aibă grijă în vecii vecilor. Dar totdeauna, suma întreagă pierea în buzunarul speculatorilor netrebnici şi Daniel Ryan, oleacă şi mai sărac,

se tinguia de soarta lui. Într-o vreme, totuși, fusese un frumos Irlandez, impunător, cu aere cuceritoare... pe care și le da ca să ascundă simțământul vag al slăbiciunii și prostiei sale. Pe atunci cucerise inima mamei Joannei, solidă și proaspătă Germană, pentru care Daniel Ryan întruchipa tot ce era mai fermecător și frumos pe lume. Dar trecură ani, decepțiile veniră și din palavragiu nu mai rămase decît un scîncitor. Se puse pe beție. De mult deznădăjduită și ostenită, nevastă-sa muri blajin. Joanna avea patrusprezece ani, rămînea singură, să vadă de taică-său.

La patruzeci și cinci de ani, Daniel Ryan era oacheș. Odinioară negru și strălucitor, părul îi încărunți și pieri culoarea din obrajii lui. Grele pungi galbene îi atîrnau sub ochii vicleni, care niciodată nu cutezaseră să privească drept. Umerii, tari odată, se povîrniseră și, foarte des, hainele-i în dezordine și fața nerasă trădau isprava rachiului. În momentele acelea, nici Joanna nu reușea să-l țină curat. Și nu era fericit decît beat, sau dormind, căci atunci nu-l supăra nimeni și nu-l certa.

Simțămintele lui față de singuru-i copil erau : cînd o prea mare dragoste, cînd o ură amară. Căuta să se justifice astfel în proprii săi ochi de decădere, de degradarea lui. Deși Joanna îi îndura răbdătoare purtarea și chiar rușinea decăderii, era destul s-o vadă pe fată, cînd nu era beat, ca să i se năzare că-l dezaprobă.

Ca să nu-i fie viața cu desăvîrșire nesuferită, se făcea că muncește. Rînd pe rînd agent imobiliar, negustător ambulant, demonstrator pentru o spălătorie mecanică și contramaistru într-o turnătorie, se dezgustă degrabă de munca lui și se așternu pe beție. Limbuția și farmecul lui, descrescînd cu vremea, nu mai găsea slujbă. Voi atunci să-și fie singur stăpîn și întreprinse un colportaj prin satele și fermele din preajma Pentlandului. Cu un cal prăpădit și un camionaș, străbătu ținutul, vînzînd zaharicale ieftine, medicamente brevetate, mătase de brodat și alte nimicuri, care costau puțin și răpeau inima fermierilor și a micilor lucrători. Dar și întrasta își dovedi netrebnicia. Adesea, se întorcea acasă beat mort, după ce-l alergase, drum lung, cu biciul, pe bietul dobitoc. Mirțoaga era parcă singura făptură pe care el își vărsa veninul. Uneori întîrzia, și doctorul, — așa-i zicea calului — se întorcea singur, lăsîndu-și stăpînul stîlcit de beat într-un șanț.

Se mai întîmpla ca Daniel Ryan, prea intoxicat ori bolnav, să plece de acasă cu zilele. Joanna se urca atunci în căruță și-i făcea treburile. Lua sarcina aceasta cu plăcere, mai scăpa de gospodărie și de purtarea lui taică-său. În alergăturile ei se întîlnea cu lume multă și-și făcea prieteni. Sinceră și cinstită, nici frumoasă, nici urîtă, avea o politețe înnăscută, moștenită de la maică-sa și un strop de farmec, care-i venea de la șmecherul de taică-său. Fermierii se bucurau s-o vadă cu pasul mărunt al bătrînului cal alb. O pofteau la masa lor și-i dădeau bucățile cele mai bune. Joanna le era recunoscătoare căci, adesea, nu mîncase acasă decît supă de varză și pîine.

Fată bună, întrunea cele mai serioase însușiri ale mamăsi. Duminica se ducea la biserica luterană ; distracție și pălăvrăgeală cu fostele-i colege de școală. Neavînd bani, nu putea ieși, nici petrece, și totdeauna avea o singură rochie. Ar fi vrut să lucreze, să primească orice ocupație, dar taică-său îi răpea toată vremea și, cînd, odată ori de două ori, arătase că vrea să-și caute o situație, el se înfuriase, strigînd că „ar fi o rușine ca o fată din familia Ryan să spele cratițele altora". De aceea viața o făcuse sfioasă și cînd, din întîmplare se ducea în oraș să tîrguiască de mîncare ori ață, i se părea că oamenii o arată cu degetul și șoptesc : „Ia fata bețivului ăla de Danny Ryan".

De aceea, afară de zilele în care da raite pe la țară, se închidea în singurătate și în visuri. Tot gospodărind sau mînînd căruța pe drumuri prăfuite, visa aventuri romantice, a căror eroină era mai adesea ea. În închipuirile acelea, un tînăr frumos, un cavaler, venea totdeauna la vreme ca s-o salveze, s-o ia de nevastă și s-o încarce de daruri frumoase.

Dar niciodată nu se ivi, în realitate. Cei doi sau trei tineri, care îi tăiară calea, nu aveau nici frumusețea, nici duioșia eroului închipuit. Unul din ei, mic funcționar în băcănia Harding, îi făcu oleacă de curte ; altul, tipograf, nu mai stărui, ca să se însoare cu o fată, față de care era dator. Daniel Ryan nu tolera ca fiică-sa să aibă prieteni și de cîte ori venea un băiat „să-i dea tîrcoale" îl amenința cu bătaia. De aceea, numai în taină își vedea ea umilii admiratori, seara, cînd taică-său era beat. Îi găsea în parc, sau în piață înaintea fostului palat al Justiției. Se plimba kilometri și, la capătul puterilor, ea se lăsa pe vreun zid vechi sau vreo bancă, iar ei încercau să abuzeze de ea. Toate aventurile ei se isprăviseră în dezgust și în constatarea că îndrăgostiții de ea erau niște bieți ticăloși.

Niciunul, nici funcționarul de băcănie, nici tipograful, nu-i propuseseră s-o ia de soție. Totuși, fusese odată cerută. Pretendentul se numea Elmer Croy și locuia într-o fermă la cîțiva kilometri de oraș, împreună cu bunicul său, moșneag știrb și istovit. Era unul din cei mai buni clienți ai lui Ryan și de cîte ori își făcea turneul, ea se oprea la fermă ca să-și ofere marfa. Elmer cumpăra zaharicale. Îi plăceau și lui și erau una din bucuriile bietului moșneag, veșnic în poartă, la soare

Ea băgă de seamă că Elmer intra în fermă de cîte ori o vedea, de departe, venind. Dar cum și el era sfios, conversația lor nu avea spor. Descoperiseră totuși un subiect de glume nesfîrșite : vîrsta calului. Elmer punea rămășag pe o cutie de bomboane, vîndută de fată, că mîrțoaga va muri la turneul viitor. Așa, încet, încet, se făcuseră prieteni buni și, într-o zi, cînd ea se gătea de plecare, el o ținu :

— Stai, aș vrea să te întreb ceva.

Zîmbitoare, Joanna se plecă spre el :

— Ce ?

El întoarse privirea spre altă parte și își vîri mîinile în buzunare :

— Aș vrea să știu dacă ai primi să te măriți cu mine.

Surpriza fetei fu atît de mare că, mai întîi nu știu ce să spună. În sfîrșit, cînd își căpătă graiul, zise :

— Nu mă așteptam la asemenea întrebare. Nu pot răspunde numaidecît. Trebuie să mă gîndesc, Elmer.

N-avea de gînd să primească, dar nu voia să-l jignească, refuzînd neted. Căci ea știa, din timiditatea ei, ce mult trebuie să sufere cineva.

— Bine, gîndește-te. Ferma asta e a mea, n-are ipotecă și pămîntul e bun. N-aș fi un soț rău. Și apoi, am nevoie de o femeie aici. Mi-e greu cu bătrînul și cu numai o biată servitoare, ca ajutor. Nu se găsește o fată destoinică, să vină să muncească la țară... Se întrerupse și se înroși strașnic. Dar nu de asta, borborosi el, ci pentru că, da, sînt amorezat de dumneata.

Pe cînd ea cobora aleea lungă, se întoarse : rezemat de uluci, în haina lui albastră, el o urmărea cu ochii. Atunci, pentru întîia oară, ea își dădu seama că va veni o zi în care va trebui să se mărite, și că, oricum, Elmer n-ar fi un bărbat rău. Deși timid, nu era lipsit de un fel de demnitate, ce i-o hărăzea simplitatea vieții în care trăia. Putea să treacă de

frumos. Înalt și musculos, cu fața bronzată și cu pomeții ieșiți ca de Indian, cu ochii lui mici și de un albastru foarte limpede, respira onestitate și bunătate.

În săptămînile care urmară, Joanna se gîndi mereu la el, dar nu se putu hotărî să-l ia. Se lovea mereu de aceeași piedică : nu era întruparea, bărbatul pe care-l visase. Omul acela — eroul din închipuirea ei — avea părul negru, trup zvelt și atîta îndrăzneală încît ea își uita propria-i sfială. Și încă ceva : colindase lumea, trăise în toate orașele și era om de lume.

Iată de ce, făcîndu-și curaj, se decise să-i spună lui Elmer „nu". Acesta tăcu un răstimp, apoi răspunse :

— Bine... Voi aștepta... pînă ce voi afla că te-ai măritat cu altul. Atunci am să știu că nu mai am ce să aștept.

Fata nu-i spuse lui taică-său nimic. Dar acesta tot știa ceva, fiindcă Elmer îngăimase și față de el vreo două vorbe.

Joanna se gîndea că are numai nouăsprezece ani și că la vîrsta asta mai poate nădăjdui. Omul din visurile sale se putea să se iveaască.

*

* *

Vechea locuință a Ryanilor nu era lipsită de confort. Păstra mari urme din respectabila căsnicie a bunicului Baer. Covoarele, deși roase pe alocuri pînă la urzeală, erau de bună calitate, iar mobilele, monumentale, de stejar sau nuc, durau strașnic. Aveau salon, dar numai ca să-l curețe. Cînd, din întîmplare, Danny Ryan își petrecea seara acasă, sta cu fiică-sa în marea bucătărie ce da în grădină, unde Joanna cultiva, cu patima țăranului pentru brazdă, legume de tot felul, cu care se hrăneau.

În serile acelea, ori vorbeau, ori stăteau gînditori. Fata cosea, pe cînd tata îi povestea veșnicile lui amintiri din tinerețe. În anii maturității, el totuși viețuia în trecut, ca moșnegii. Joanna îi asculta răbdătoare poveștile, aceleași, știute pe dinafară. Toate se raportau la vremea în care Danny, seducător și tînăr, ducea în orașele și în cîmpiile minerilor din Vest o viață de vagabond, în căutarea — de pe atunci i a unei lovituri care să-l îmbogățească pentru tot restul zilelor lui.

Într-una din serile acestea tăcute, cam la trei luni după plecarea circului, ea simți că a venit ceasul să se destăinuiască. El tocmai se gătea să plece și ea îl ținu :

— Stai, am să-ți spun ceva.

O privi, uimit, presimțind vag că se petrecuse ceva grav. Niciodată nu-i vorbise ea așa.

— Spune, te ascult, rosti el în sfîrșit. Dar grăbește-te, fiindcă mi-e somn..

Ea lăsă lucrul, ca și cum se aștepta la lovituri, apoi, foarte calmă, anunță :

— O să am un copil.

El se trezi deodată :

— Ce tot spui tu ? Ești nebună ?

— O să am un copil, repetă ea. Știu bine.

El ridică mîna s-o lovească, dar se răzgîndi.

— Ce știi tu ? Habar n-ai de asemenea lucruri.

— Mai mult decît crezi, cuvîntă ea amar.

— Atunci, Elmer trebuie să te ia... chiar mîine. Am să-l silesc eu.

Își privi părintele, cum sta drept, cu ochi-i urduroși și spunea vorbe de om virtuos, și un fel de turbare o cuprinse. Pentru întîia oară în viața ei simți că-l urăște.

— Și de ce crezi că Elmer ? întrebă ea rece.

— Vă cunosc tertipurile amîndorura... Mie nu poate nimeni să-mi ascundă nimic.

— Nu e Elmer. Nu s-a apropiat de mine niciodată.

El rămase cîtva timp cu bărbia atîrnînd de uimire. Apoi apucă cleștele și înaintă spre ea.

— Ah, ai fost după ciini, cățea !

Fata se dădu după fotoliul cel mare de stejar, de lîngă ușă, pătrunsă de groaza morții, și cu dorința ca, orice ar fi, să trăiască.

— Să nu mă atingi ! strigă ea. Pun de te închide !

Amenințarea îl potoli. Lepădă cleștele, se așeză în jilț, și-și îngropă fața în palme.

— N-aș fi crezut niciodată să sufăr asemenea rușine din partea fiică-mi.

— Dar te-ai gîndit vreodată la fiică-ta ?

O adevărată nebunie o îmboldea să vorbească. Arunca tot ce avea pe inimă de multă vreme și nu îndrăznise niciodată să grăiască :

— Dar tu ți-ai dat vreodată seama în toți anii ăștia, că-mi zice lumea „fata lui Danny bețivul ?"

Omul începu a plînge :

— Mulțumescu-ți Doamne că cel puțin maică-sa e în mormînt.

— Și eu îi mulțumesc, da, atît pentru mine, cît și pentru tine ! Un bețiv și o tîrfă ! Frumoasă pereche !

El sări ars :

— Nu-ți dau voie să spui asemenea cuvinte ! Niciodată nu voi permite fiicei mele...

— A trecut vremea permisiunilor ! Sînt acum femeie... și trebuie să ies din încurcătură. N-am nici un reazim în tine.

Vorbea cu glas tihnit, egal și spunea lucruri la care nu se gîndise pînă atunci. De pildă : „trebuie să ies din încurcătură..."

El începu iar să plîngă, ca un copil, scuturat de suspine. Cu tot dezgustul ce i-l insufla, îi fu milă de el. Stătu mult, în picioare, după scaun, privindu-l. Ar fi vrut să facă ceva și nu știa ce. Totul părea caraghios. În cele din urmă, înaintă spre el :

— Oprește-te. Nu-ți servește la nimic și trebuie să ne păstrăm sîngele rece.

Spune-mi încaltea cine e. Să-l silesc să te ia de nevastă.

— Nici nu știu pe unde s-o fi aflînd, rosti ea morocănos. Și nici dacă aș vrea să-l iau de bărbat.

— Cum ? Nu știi ?

Ridică spre ea ochii aiuriți.. Fața i se făcuse de ceară și tremura tot :

— Atunci... l-ai luat așa de pe uliță ?

— Aproape.

— Și eu am asemenea copilă ! Ce rușine !

Iar îl podidi plînsul.

— E un călăreț. Făcea parte din circ, iată de ce nu știu unde-o fi.

— Maică Precistă ! Copila mea ! Fata lui Danny Ryan înhăitată cu un călăreț de circ !

Cu pas domol, ea se apropie de cămin și rîndui cenușa. Apoi închise ușița, pentru ca focul să țină pînă dimineață. Se întoarse apoi și se uită la taică-său, adăstînd să contenească din plîns.

— Dacă te-ai opri un moment, ți-aș istorisi cum s-a întîmplat.

Era într-una din zilele în care taică-său, fiind prea beat ca să colinde după treburi, trebuia să-l înlocuiască ea. Vreme frumoasă. Fericită, pornise la drum cu bătrînul cal bălan. Soarele ardea și norii, bătuți de vînt, umblau razna. Fusese oprită la masă la ferma Schause, verii bunicului ei. Mîncare bună : plăcintă, pui, unt și o sumedenie de mîncăruri. Ea mîncase mult, rîsese și glumise mult și chiar băuse. Se făcuse tîrziu cînd plecase de acolo.

Cum nu se mai întîmplase de multe săptămîni, Elmer își lăsase ogorul, văzînd-o venind. Vorbiră. Timid, o întrebase dacă-și schimbase gîndul. Ea se bucurase revăzîndu-l și se despărțise cu părere de rău, de el. Rezemat de gard, tînărul o urmări îndelung. În fond, nu ar fi fost un noroc pentru ea, să ia un bărbat așa de bun ca Elmer ? se gîndea Joanna.

La întoarcere, gloaba, copleșită, începu să se poticnească. Ce-ar face ei, dacă ar muri ? se întreba ea. Nu aveau bani ca să cumpere alt cal. Ar fi silit-o poate să se mărite cu Elmer. Gîndul că ar ajunge stăpîna unei ferme mari, să crească pui și să rămînă în toate zilele ca la Schause, nu-i displăcea. În clipa aceea, picioarele de dinainte ale calului alunecară într-un făgaș. Căzu cu botul înainte, apoi se rostogoli pe o parte.

Îngrozită crezu că a murit sau și-a rupt piciorul dar cînd coborî de pe capră își dădu seama că nu avea nimic. Istovit, găsea că e mai bun noroiul moale al drumului și nu arăta nici o intenție să se mai ridice. Ea îi scoase căpăstrul, îl amenință, dar n-o lăsa inima să-l bată. Ne mai știind apoi ce să facă, se puse pe plîns. Locul era pustiu. Ca să-și prelungească plimbarea, ea o luase pe drumul ce trecea prin pădurea Bunker. Și acum se găsea singură, cu calul căzut, în mijlocul copacilor ; și puțină nădejde avea să treacă pe acolo careva.

Încercă de mai multe ori să silească dobitocul să se scoale. În cele din urmă, descurajată, se așeză pe marginea drumului și plînse. Cît timp stătu așa ? La o vreme, auzi pași și, ridicînd ochii, zări un tînăr în fața ei, cu pușca de umăr. Într-o veche manta neagră, peste un tricou cu guler ridicat, purta o șapcă cenușie, urîtă. Ca să-i vorbească, își scoase șapca într-un fel neobișnuit, ca un străin. Ea avea

simțămîntul ciudat, că ceea ce se întîmpla nu avea nimic real, ci erau închipuirile ei vinovate. Cu capul gol, noul venit era aidoma ca în visurile sale romantice. Și ea, ce aer va fi avut, cu părul zbîrlit, cu pălăria într-o parte și obrajii scăldați de lacrimi. Stîngaci, își netezi părul.

— Pot să vă ajut să-l ridicați, domnișoară? Vorbind, avea un ușor accent ce nu semăna deloc cu cel din Pentland. Da, și asta se potrivea. Și la asta se așteptase.

Se ridică îndată, cu fața aprinsă, cu pălăria tot într-o parte.

— E o gloabă, zise ea. Îi place pe o rînă.

Tînărul își scoase pușca, se apropie de dobitoc și începu să-i vorbească.

— Cum îl cheamă?

— Doctor.

— Hai, Doctore, scoală-te. Trebuie să te întorci la iesle.

Luă căpăstrul și săltă căpățîna mîrțoagei, dar ea îi privi cu ochi blajini și nu se clinti. Atunci, străinul întoarse zăbala și, ca prin minune, Doctor se răzgîndi. Întîi pe genunchi apoi, cu o întindere tare din hamuri, se sculă în picioare. Se scutură și rămase înfipt, cu capul plecat, răscrăcărat.

— Dacă nu sînteți atentă, de cîte ori va fi obosit vă va juca renghiul ăsta: va cădea și se va întinde pe pămînt, ca adineauri.

— Cunoașteți la cai, pe semne!

— Sînt călăreț acrobat. Mi-am petrecut zilele în circ.

Își spuse numele: Petre Radier, și îi povesti că sosise cu circul. Peste două zile, reprezentațiile începeau. „Cum nu aveam nimic de făcut, mă plimbam, în căutarea unei veveriți.

— Și n-ați prins.

— Nu, au fugit toate".

Deodată, ea își dădu seama că, în loc să se grăbească de-a se întoarce acasă, sta locului, pălăvrăgind cu un străin. Se urcă pe capra căruței:

— Mulțumesc că m-ai ajutat să-l ridic pe Doctor. Apoi nu știu ce o sili să adauge: „Nu vreți să vă duc pînă în oraș?"

— Bucuros. Mulțumesc.

Ușor, sări în trăsură și se așeză alături de ea. Plescăind din limbă și scuturînd de hățuri, se înfundară în pădure, în pasul ostenit al calului.

— Nu mi-ați spus cum vă cheamă.

— Joanna Ryan.

— Frumos nume.

Apoi urmă o tăcere. Numai tropotul copitelor se auzea. Joanna căuta cu deznădejde să spună ceva. Era tulburată de făptura aceluia pe care întîmplarea îl așezase alături de ea. Impresia ce o avea n-o mai avusese niciodată. Voi să arunce o privire spre fața oacheșă a vecinului, dar băgă de seamă că el o cerceta. Zîmbi. Se înroși și începu să bată calul, care se porni mai repede. Da, străinul nu semăna cu nici unul din tinerii pe care îi cunoscuse. Știa să se exprime și nu sta cu gura căscată, ca Elmer.

— Nu sînteți din America, nu-i așa ?

— Nu. Sînt născut în Olanda și mama este Românca. Apoi, după o reflecție : Tata era German.

— Și tata mare a venit aici din Bavaria. Îl chema Baer.

El nu spuse numele lui tată-său, dar, după un minut de tăcere., urmă :

— Mor de sete. N-am putea să ne oprim undeva și să beau un pahar de apă ?

— E un izvor, nu departe de aici, tocmai în fundul carierei.

— Dacă am trece pe acolo !

Iarăși tăcură. Apoi drumul traversă un luminiș și Joanna vîrî calul pe un drumeag. Ca la o sută de metri, ajunseră la carieră.

De aici se scotea pe vremuri gresia roșie din care erau construite casele cele mai elegante ca și cele mai puțin frumoase din Pentland. Acum piatra asta nu mai era la modă ca material de construcție, și cariera fusese părăsită. Mai rămăsese numai un lac mare de apă neagră, împresurată de pereți roșii, aproape verticali, de care se agățau ici, colo, un arbore, o tufă. Locul era umed, zmălțuit de gălbenele abia înflorite. De sub una din stînci țîșnea apa limpede a unui izvor.

— Aici e, zise ea. Vă aștept.

Petre sări pe pămînt. Plecat pe ciuciur, își cufunda buzele în apă și bea cu înghițituri mari. Apoi își șterse gura cu o batistă de mătase roșie. Ea îl privi, cum nu mai privise pe nimeni. Ce aer sălbatic avea ; și totuși ce politețe, ce si-

guranță. Pielea bronzată și ochii negri aduceau cu ai Țiganilor, care își întind uneori corturile la marginea orașului, dar el era curat și îngrijit la înfățișare... Ea se gîndi că rău face și că ar fi trebuit să se întoarcă repede acasă. Și nu-i păsa. O stranie senzație de așteptare clocotea în ea. Ar fi vrut să-l mai vadă și altădată. Dorea să ție drumul cît mai mult.

Vorbiră puțin în restul drumului. O întrebă asupra vieții ei. Ea îi istorisi alergăturile, dar nu-i pomeni de taică-său. La rîndu-i, ar fi vrut să-l întrebe și dînsa, dar nu avu curaj. La urmă, ajunseră înaintea mizerabilelor case noi, aproape de care locuiau.

— Vă las aici, spuse fata.

El îi aruncă o privire pătrunzătoare și începu să rîdă

— Am priceput! Mulțumesc pentru drum. Coborî. „Are să plece! Trebuie să-l mai văd!" gîndea ea, pierdută. Dar nici o vorbă nu-i ieșea din gură. Nu știa cum s-o întoarcă cu tinerii.

Dar băiatul se depărta numaidecît: „Aș vrea să vă mai văd" șopti el.

— Nu cred să se poată. Sînt foarte ocupată, se auzi ea răspunzînd, fără să-și dea seama.

El iar rise, cu aceeași nuanță de tristețe pe care o avusese cînd ea îl anunțase că trebuie să se despartă.

— Da, da, înțeleg... Sînt din circ. Și nu vreți să vă vadă cu mine.

— O, nu! Nu-i adevărat.

— Ba, așa e.

— Nu. Tata este foarte sever. Iar eu, pînă astăzi, nu v-am mai văzut.

O clipă, rămaseră tăcuți.

— Dar ați vrea să mă mai vedeți? întrebă în sfîrșit, oprind pe dînsa o privire scrutătoare.

Fata plecă ochii, și-i ținu țintuiți pe mîini:

— Da, nu văd nici un rău într-asta, răspunse cu o voce dulce de mironosiță.

— Ne putem întîlni... unde? la carieră?

— A, nu!

Dar i se făcu frică și se simți copleșită de sentimentul greșelii sale.

— Atunci unde?

Il privi și văzu că vorbea serios. Părea gata să plîngă, dacă ea ar refuza.

— Atunci, la carieră ?

— Nu promit. Nu pot ieși totdeauna.

— Am să fiu acolo, în toate după amiezile, la ora asta... chiar dacă dumneata nu vii. Țineți minte : voi fi acolo și vă voi aștepta.

Își scoase cascheta, se înclină și, pînă să aibă ea timp să răspundă, o luă spre oraș. Ea rămase locului mult, urmîndu-l cu ochii. Dar el nu se întoarse. În cele din urmă, scuturâ hățurile și, la drum. Inima îi bătea violent. Nu-și putea închipui că ceea ce se petrecuse fusese adevărat. Cum ? Ea Joanna Ryan, îndrăznise să țină, lipit de coapsa ei, un tînăr pe care nu-l mai văzuse niciodată ! O fericire nespusă o inunda. Totuși, fusese sigură de ea. Niciodată n-are să se ducă la carieră.

Nu se duse a doua zi, nici a treia zi. Dar numai la asta se gîndise. Și de cum se apropia ora convenită, era cuprinsă de o dorință sălbatică, aproape perversă, s-o șteargă de acasă și să ia în spinare cei trei kilometri, pînă la carieră. Dorința sporea cu fiece zi mai tare și pe măsură ce ispita creștea, imaginea lui Petre Radier se făcea mai seducătoare.

Reprezentațiile circului începeau în seara zilei a treia. Aveau să fie pe un teren descoperit, dincolo de gară, loc numit Cîmpul.

Joanna știa că taică-său nu-i dă voie să se ducă. Nu voia s-o lase să umble singură și spunea că ei nu-și pot îngădui să frecventeze circurile. După cină, își luă ca de obicei locul în bucătărie și începu să cîrpească cearșafurile. Pe furiș se uita la taică-său și ceea ce nu i se mai întîmplase, dorea să plece. Ea știa că dacă pleacă, se duce la Hennesey, de unde se întorcea beat. Dar el se cufundase în jurnal, îi citea din cînd în cînd cîte ceva privitor la oamenii pe care îi cunoșteau, sau de care auziseră vorbindu-se, așa, ca în serile în care el avea intenția să rămînă acasă și să se culce devreme.

Ceasul din bucătărie sună orele opt, apoi și jumătate, apoi nouă. Pierdu orice speranță. Totuși, peste cîtva timp, el se sculă, își luă pălăria și zise : „Mă duc să dau o raită".

— Nu veni prea tîrziu, spuse ea, ca întotdeauna cînd el o vestea „că dă o raită". Era o formulă. Știau amîndoi ce

însemnă. Îl văzu deschizînd ușa și ieșind. De îndată se precipită în salon și, prin fereastră, îl urmă cu ochii, pînă ce-l văzu pierind în beznă, dincolo de ultimul felinar. Atunci urcă treptele, cîte patru, la odaia ei, îmbrăcă vechiu-i costum, își puse pălăria și încuind ușa cu cheia, o luă la picior, fără să aibă acrul că fuge. Ca să ajungă la circ, avea drum lung de făcut și străbătea tot orașul.

Ajunse la colina vechiului rezervor. De aici se întindea cîmpul, constelat de mii de lumini ale căii ferate, trandafirii sub lumina ce cădea din cuptoarele înalte, care împresurau bolțile, afară de partea în care castelul Shane își înălța masa neagră împotriva cerului. În mijloc, zări corturile și vagoanele circului, luminate de torțele de acetilenă. Un lung panou reclamă slujea de împrejurare, arăta în culori vii unele din atracții și din animalele circului.

Începu să alerge. În curînd auzi muzica discordantă a cailor de lemn, amestecată cu răbufnirile micii orchestre instalate pe estrada de dinaintea cortului cu „Fatima și Favoritele sale, dansatoare orientale, cea mai celebră trupă, niciodată prezentată în America, venită de-a dreptul din Haremul Sultanului". Trei femei în tricouri paetate, stacojiu ieșit, dansau pe scara aceea ca să atragă publicul.

Gîfîind, trecu săgeată peste linia ferată, trecu fără rușine prin fața porții lui Hennesey și se găsi în mijlocul petrecerii. Terenul mocirlos, frămîntat de mulțime, se lipea de tălpi ca de cauciuc. Era să cadă. În care cort o fi călărețul-acrobat? Nu îndrăznea să întrebe, de teamă că ar fi recunoscută, cînd, deodată, zări un afiș mare, înfățișînd un bărbat în tricou roșu, în picioare pe cal. Zori pasul și ajunse la intrare, unde casierul se pregătea să facă bagajele. Reprezentația avea să înceapă.

— Aș vrea un bilet, rosti ea cu sufletul la gură.

Omul o cercetă. Era cu fața de foc și răsufla din greu, sub mizerabila ei jachetă.

— N-au mai rămas decît bilete de un dolar, d-ră.

— Bine. Dă-mi unul, nu șovăi dînsa.

Apucă biletul, bălăcări în noroiul intrării și se apropie de femeia grasă, pusă la control. În momentul acela, o tobă bubui. Apoi un om în haină, în picioare în mijocul arenei semănată cu rumeguș de lemn, anunță: „Am onoarea de a vă prezenta pe Goldon și d-na Azais, în cea mai necrezută realizare ecvestră a epocii!"

Un tînăr, în livrea cachi, îi luă biletul și o tîrî la celălalt capăt al cortului! Cu obrajii cărămizii, părul în neorînduială străbătu tot rîndul de spectatori. Unii din ei o cunoșteau desigur și se întrebau de ce-o fi întîrziat, roșie și sufiind. Dar ea nu se mai putea întoarce. În sfîrșit, șezu jos, în primul rînd, la marginea arenei, aproape de una din intrări. În momentul acela, zvîcni un cal alb, lansat în galop iar în picioare pe cal era Petre Radier. Îl cunoscu îndată, în tricou roz și cu pantalonași de catifea, cu paiete de argint. Cînd trecu pe dinaintea ei, întîmplarea voi să se întoarcă așa ca s-o vadă și, o clipă, privirile li se întîlniră.

O femeie grasă îl urmă: în rochie de bal orbitoare, iar în părul negru avea înfiptă o egretă. Ținea în mînă un bici lung, alb.

Spectacolul întrecea tot ce-și putuse Joanna închipui. Petre făcea minuni: sărea cu picioarele lipite pe spatele calului, sărea prin cercuri de flăcări, țîșnea pe deasupra unor panglici roze, închise de personalul galonat. Extaziată, cu ochii scînteind, fata nu se mai sătura privindu-l. În excitarea ei, își sfîșia batista. Și apoi, prea degrabă, Fifi, iapa albă, ieși în galop din arenă. Petre rămase singur, ca să salute. Tristul personaj, în haină, se ivi. Cu o voce guturală, informă asistența că Marele Goldoni și d-na Azais vor oferi în sală portretele lor pe un preț mic.

Intrară clovni, făcînd tumbe. Se întinse un covor roșu peste rumeguș, și spectacolul urmă. Și Petre se ivi. Strîns într-o veche robă de casă, traversa arena venind spre ea, părea un flăcăiaș, foarte îngrijit, curat și rumen; parcă atunci îl îmbăiase maică-sa. Și un mare val de duioșie năpădi inima fetei. Cu cît se apropia, ea își simțea fața aprinzîndu-i-se și nu cuteză să-și ridice ochii, să-l vadă. Apoi, subit știu că el e acolo, înaintea ei. Îi zări pulpele puternice în tricoul roz, o pulpană a robei și o mînă brună, ce-i punea o fotografie pe genunchi. Neîndemînatică, luă portmoneul dar, pînă să-l deschidă ea, el plecase. Muzica vestea intrarea ursilor.

Nu dădu nici o atenție numărului acela, fiindcă, pe dosul fotografiei cu Petre în tricou, alături de calu-i bălan, ea descoperise cîteva rînduri scrise. Pe furiș, de teamă că vreunul din vecini s-ar uita peste umărul ei, desluși: „Am fost în fiecare zi la carieră. De ce n-ați venit? Voi veni și mîine,

și poimîine și în toate zilele pînă la plecare. *Nu faceți să mă duc, și să nu vă găsesc. Sînt nenorocit*".

Iscălise simplu : Petre. Lipsa asta de orice alt comentar, îi da impresia că îl cunoaște mai mult decît pe nu știu care altul.

Apoi, brusc reprezentația se sfîrși și ea se trezi mergînd prin noroi, îmbulzită de lume, fără să-și dea seama că nu e singură.

Stelele scînteiau. Vînzătorii de halviță și susan își strigau marfa. Zori pasul și o luă după gară. Trecînd pe dinaintea lui Hennesey, îl zări, prin ușa întredeschisă, pe taică-său, în picioare, înaintea tejghelei. Era beat și urla un cîntec irlandez.

Urcă dealul, lăsînd în sfîrșit lumea înapoia sa. Băgă de seamă că tot mai aleargă, fără să știe de ce. Îi venea să cînte. Atît de frumoasă era noaptea, că nu-i venea să intre în casă, să lase poarta deschisă și lumina mică și să urce scara pînă la odaia ei. Casa o îngrozea. I se părea o temniță jalnică și murdară, din care nu putea scăpa. Dori să n-o mai vadă niciodată, și să plece în lume, unde credea că este fermecător ca reprezentația de circ.

A doua zi toată ziua se simți bolnavă. Fața îi ardea și fiori o zguduiră. Nu înceta să-și spună că nu se va duce la carieră, deși știa în cugetul ei că nu se poate împotrivi. Cu cît treceau ceasurile, frigurile îi sporeau. În cele din urmă nu se mai stăpîni. Își luă pălăria și jacheta, închise ușa cu cheia și porni în direcția cîmpiei. Se grăbea, fără să știe de ce. Cu siguranță că va ajunge înaintea lui. Dar nu-și putea potoli mersul și de cum ajunse la marginea orașului, o tăie peste cîmpie. Era mai sigur. Nu risca să întîlnească pe careva și s-o întrebe unde aleargă așa, ca năucă.

Ajunse pe culmea carierei. Îi veni atunci în minte că, sătul să tot bată drumul degeaba, el n-are să mai vină : și gîndul acesta o îngrozi. Făcîndu-și drum prin tufișul de soc, se apropie de margine, cu nădejdea că îl va zări lîngă izvor, stînd.

Socii erau în floare. Mireasma lor deasă și dulce îi umplu nările, iar polenul i se lipea de obraji. Înaintă tiptil, de teama că va aluneca și se va rostogoli în rîpă. În sfîrșit zări izvorul și acolo, lîngă el, îl văzu culcat într-o baltă de lumină. Pe spate, cu brațele căpătîi, cu ochii închiși. Își scoase cascheta și mantaua.

Ținîndu-se de o tufă de soc, ea stătu mult, contemplîndu-l. Se gîndea la aerul lui sălbatic, la frumusețea, la semeția din circ, pe calul bălan. Nu-l vedea în hainele cele vechi, ci în tricoul roz, în pantalonașii de argint, care arătau linia zveltă a trupului. Fruntea i se înroși și spuse : „Sînt o fată rea". Și mai apoi, „dacă aș pleca chiar acum, poate că aș putea să-l uit". Dar rămase : nu era în stare să plece.

Străbătu iar tufișurile de soci și coborî povîrnișul dealului, ca să ajungă la gura carierei. De acolo, o luă pe drumul de care, obișnuit, printre gălbenele.

Cînd se apropie de el, îl auzi cum se scoală dintr-un salt. Se înroși și plecă ochii.

— Vedeți, am venit, glăsui ea.

Fără o vorbă, el o luă în brațe și o sărută, nu pe buze, ci pe gît. Ea nu se împotrivi.

— Bine ai făcut, răspunse în sfîrșit.

— Nu, grăi ea cutremurată. Sînt o fată rea.

El rîse.

— Să ne așezăm aici, lîngă izvor, la soare, zise dînsul, întinzînd pe jos, pentru ea, mantaua.

Mult timp stătură tăcuți. El îi luă o mînă, ca s-o sărute din cînd în cînd. Apoi ea îi mărturisi ce minunat îl găsise în ajun, seara. El îi povesti, cum, copil, fusese dresat de un om cu numele Zamberti, care-l bătea cu biciul, uneori, cînd nu reușea meșteșugul. Femeia cu rochia paetată era maică-sa. Odinioară îmblînzitoare de leoparzi, îi fusese smuls un braț de una din fiare. Dar lui nu-i plăcea felul ăsta de viață și era hotărît să-l lase. Nu găsea nimic atrăgător. Visa să fie bogat, puternic și să aibă o casă a lui, nu o haraba pe roate, pururea hai-hui.

La rîndu-i o cercetă și el.

— N-am nimic de istorisit, afară de ce am apucat să spun.

Balta de lumină pierise. Ei nu băgaseră de seamă. Joanna luă aminte și se sculă de jos.

— Trebuie să plec. Tata vine și nu găsește nimic gata. O să se supere. O să întrebe unde am fost.

Ca și în rîndul celălalt, se despărțiră la marginea orașului.

— Și mîine te aștept.

— Nu. N-o să pot veni, spuse ea foarte nervoasă. Nu mai trebuie să vin.

El îi zîmbi, arătîndu-și dinții, așa de albi, pe fața-i cacheșă.

— Eu vă aștept, și se depărtă înspre oraș.

A doua zi, cînd ceasul de întîlnire se apropie, fu mai nenorocită decît totdeauna. În sfîrșit ne mai putîndu-se împotrivi, plecă.

De astă dată el o aștepta. De cum o zări, se grăbi s-o întîmpine, o luă în brațe și o sărută. De la atingerea buzelor lui, ea nu mai știu ce i se poate întîmpla. Se simțea moale, în neputință de a i se împotrivi. Niciodată nu fusese așa de fericită. Și niciodată n-avea să mai poată fi.

— Ce caraghios! Mi-era frică, spuse el odată. Tu ești întîia fată, cu care am simțit așa ceva. Și acum mi-e frică. Îi luă mîna și i-o sărută. Te deosebești de toate cele pe care le-am cunoscut eu..

— Cum asta? întrebă ea surizînd.

— N-am dat niciodată de o fată cinstită.

În epoca aceea, ea își închipuia mii de feluri de fericire durabilă. Făcea planul de a pleca și a sta cu el în vagonul nesuferit de el. Nu înțelegea de ce urăște el atîta viața de nomad. Trebuia să fie minunată. Nu se gîndea că, într-o zi, fericirea ei se va sfîrși.

În ajunul plecării circului, cînd, după obișnuita lor întîlnire, se despărțiră, el îi spuse că va veni, chiar în noaptea aceea, la ea acasă. Dar ea îi spuse ca să nu îndrăznească decît dacă va vedea o lumină în salon. Dacă n-o vede, însemna că este taică-său acasă. Și dacă ar da peste ei, i-ar omorî pe amîndoi. Noaptea, el văzu lumina. Întîmplarea vrusese ca Dan Ryan să se ducă iar la Hennesey.

Petre o părăsi în zorii zilei; dar n-o chemă să vină după el. Avea să se întoarcă; ea trebuia să aștepte. Încălecă fereastra și se lăsă pe acoperișul de tinichea.

În clipa în care îl văzu afară, în lumina ce se limpezea, pricepu că totul s-a sfîrșit pe vecie și că fusese nebună. Atunci își îngropă fața în pernă și începu să suspine, nădăjduind că el n-o va auzi.

El sări de pe acoperiș. Plecase.

* * *

Ea povesti tot, cu simplitate, cînd în picioare înapoia scaunului, cînd mergînd în lung și-n lat prin bucătărie. În unele momente îi era frică de taică-său, în altele se disprețuia. În sfîrșit tăcu.

— Mofturi ! făcu el. Strașnic mai știu femeile să-și găsească scuze. Ca mătușa Clara. Voi credeți că dragostea îndreptățește orice.

Ea se întoarse, semeață :

— Nu caut scuze. Nici nu regret.

— Ai nas să spui asta și nu mori de rușine ?

— Nu mi-e rușine, răspunse ea întunecată.

El rise.

— Poate socoți că are să mai vină ?

— Habar n-am.

— Ți-a scris măcar ?

— I-am spus să nu-mi scrie. Mi-era frică de tine.

Brusc, el se ridică.

— O să-l găsesc eu, spurcăciunea ! Și am să-l burdușesc, pînă l-oi hotărî să se întoarcă.

— Crezi poate că l-aș lua de bărbat în asemenea condiții?

— Drăcia dracului ! ai să fii silită să-l iei pe careva. N-am să tolerez stîrpitură de bastard în cămin.

— O să mă mărit cu cine mi-o plăcea. În tot cazul nu cu el.

— Și pe care din numeroșii dumitale admiratori îl alegi? rise el, răutăcios.

O clipă ea rămase tăcută.

— Cred că Elmer m-ar lua.

— E cam greu să-l faci să aciueze un prunc de șapte luni.

Fruntea Joannei se împurpură :

— Crezi că voi căuta să-l înșel ? Am să-i povestesc tot.

— Nu e Elmer așa de găgăuță.

Urmă iar o tăcere apoi, liniștit, ea grăi :

— Nu. N-aș fi crezut niciodată, că tu poți să-ți închipui așa ceva.

Sta cu spatele întors ; în sfîrșit o privi.

— Ce vrei să strecori ? Stai că te învăț eu să-ți respecți părintele !

Înainta spre ea, dar ea nu se clinti.

— Află că, dacă încerci să ridici mîna asupra mea, nu mă mai vezi cît lumea.

Atunci, brusc, ca să schimbe macazul, el stinse unul din becuri. Stingea becul, de cîte ori avea de gînd să plece la culcare. Își scoase ghetele, le împinse sub cămin și se în-

dreptă către uşa ce da spre scară. Cînd s-o deschidă, se întoarse şi zise cu glas moale : „Tot ce pot să te sfătui, fata mea, e să găseşti fără zăbavă un bărbat".

Se petrecuseră lucrurile după cum spusese. Tata îşi spăla mîinile şi, mîine, se apuca iar de băutură.

Uşa se închise în urma lui şi ea rămase singură. Cu toată supărarea, simţi că urcă în ea o fericire de izbîndă. Da, îi ţinuse piept şi acum era femeie, era slobodă. Cu linişte, stinse şi al doilea bec de gaz şi, îndelung, stătu în picioare, la fereastră, uitîndu-se la grădina mică. Sub luna în amurg, brazdele înflorite şi careurile îngrijite abia se lămureau. „Ce bun lucru e viaţa, cugeta ea. N-am fost niciodată aşa de vie".

Cînd părăsi geamul, era gata să-l ia pe Elmer, dacă el ar fi voit. Nu mai credea să-l vadă pe Petre. Adîncită în fotoliul vechi cu basculă, plînse multă vreme, în noaptea aceea.

*

* *

Ploile începură. Zi după zi, cerul vărsa potopenie, pe cînd caravana, oprindu-se din sat în sat, îşi urma turneul în Middle-West. Grîul începu să se strice şi cocenii de porumb, despuiaţi de grindină, putrezeau pe cîmpie. Vagoanele se înfundau în grasa argilă a şoselelor vicinale. Afacerile erau primejduite. Erau seri, în care mai mult de douăzeci de persoane se aşezau pe băncile roşii în semicerc şi se întrebau dacă au de ce să mai întindă cortul. Bătrînul Kiley şi nevastă-sa se certau necontenit şi ea nu mai cînta din gură şi chitară, pe cînd vagoanele se bălăbăneau greoaie pe drumurile mocirloase. Doi din foştii savanţi ai Miss Nelliei căpătară pneumonie şi muriră. Cu cît se topeau banii în pungă, sporea ţifna nesuferită a lui Bogardus şi temerea că circul se va închide plutea ca o năpastă peste trupă. Fără resurse, lipsiţi de mijloacele de a căuta un angajament în altă parte, îi aştepta pe toţi o iarnă de foamete. Afară doar dacă găseau să se înroleze în vreun turneu de vodevil de al treilea rang.

Un val de deznădejde o copleşi pe doamna Azais şi începu să bea. Mai mult ca oricare altul, suferea din pricina umezelei, a frigului, a lipsei de bani şi de pe urma certurilor nesfîrşite, căci amintirea strălucitului său trecut îi revenea mereu : vremea în care, ea singură, cîştiga cît toată trupa,

cînd apărea ca vedetă în marile circuri din Budapesta, München, Paris sau Amsterdam. Pe măsură ce mizeria prezentă creștea, culorile zilelor de glorie se însuflețeau.

Cînd se punea pe băutură, nu mai purta grija înfățișării sale. Ca de obicei foarte îngrijită, curată, perfect coafată și ondulată, se arăta cu părul ciuf și cu pieptul rochiei negre plin de pete. Nu-și mai da osteneala să-și recoasă paietele, care căzeau seara în timpul reprezentației. Ochii i se injectau de sînge și gura îi puțea a alcool. Totuși, cînd îi urma pe Petre și pe Fifi, iapa, în arenă, regăsea puterea să se controleze și, de fiecare dată, făcea o intrare tot atît de măreață de parcă ar fi apărut în Circul de iarnă al Parisului sau la Barcelona, și nu într-un spectacol de iarmaroc într-un orășel din Middle-West.

De multă vreme, Petre nu mai încerca să o vindece de viciul ei. Odată, totuși, văzînd-o pe jumătate lucidă, îi vorbise aspru, dar ea încercă să se spînzure. Seara, tîrziu, întors acasă, o găsise horcăind, atîrnată de un belciug în capătul vagonului, cu gîtul sugrumat de cordonul rochiei de casă. De atunci nu mai făcuse aluzie la beție și fugea de maică-sa cît putea, intrînd în locuință la răstimpuri ziua, ca să fie sigur că ea nu mai încearcă odată. Uneori, o găsea dormind; alteori la măsuță, cu clondirul de rachiu dinainte, fumînd țigară peste țigară, cu privirile în gol. În perioadele acestea, el o ura, dar îi era și milă.

Neștiind unde ar fugi de ea, se refugia în baruri sau crîșme, deși locurile astea nu-l atrăseseră niciodată. Nu se amesteca bucuros cu ceilalți și ura prieteniile ușoare, ce se încheie în localuri. Prețuind intimitatea sa, nu suferea să fie întrebat asupra lui și a vieții lui private. Ideea că aparține trupei circului și că pretutindeni, unde merg, lumea îi privește cu teamă și cu neîncredere, nu înceta să-i apese greu conștiința. Că-i disprețuia la rîndu-i, nu aranja nimic. Nu-i disprețuia oare pe Bogardus, pe Miss Nellie, pe moș Kiley și vicleana lui muiere? Cu ce greață îi vorbise totdeauna maică-sa de ei, din mica lui copilărie!

Apoi, în mijlocul grijilor, o nouă încercare surveni. Orășelul Evander îi înștiință că nu-i primești. Bogardus, în cele mai bune veșminte ale sale, se duse atunci la primarul Cordovei, burgada în care se aflau în momentul acela, și obținu, nu fără greutate, o autorizație de lucru, cu condiția să se poarte bine și să stea numai pe locurile rezervate pentru iarmaroc.

Vagoanele se mai afundară puțin în noroi. Bogardus și nevasta lui Kiley începură să bea mai mult ca de obicei. Nimeni nu mai primi leafă. Doamna Azais se făcu nesuferită.

Craşul Cordova era aşezat în mijlocul unei cîmpii care, din timpuri preistorice, fusese desigur mlaştină. Solul acoperit în parte de turburării, ardea ca iasca, dacă se întîmpla să ia foc. Mari nori negri de fum se înălțau atunci și întunecau orizontul pînă foarte departe. Nu zăreai un copac în toată întinderea aceea, ci o sumedenie de schele, grupuri, grupuri, cît vede ochiul. Petrolul și sondele atrăseseră tot soiul de aventurieri ; cei mai mulți, lucrători venetici și nevestele lor. Era un loc rău, fiindcă localnicii se arătau dușmănoși oamenilor circului.

Totuși, o săptămînă trecu fără incident. Tîrgoveții preferind să nu se expună a fi puși în minoritate, rămăseseră închiși în case. În ultima seară, doamna Azais și Petre cinară împreună. Cum sfîrșeau cina și băiatul se gătea să plece, mai-că-sa îl opri.

— Rămîi, glăsui dînsa.

Nu era beată. În vechea ei rochie de cameră semănată cu mari maci roșii, avea fața umflată și părul, ciufulit, adus prost în creștet.

O privi pătrunzător.

— De ce ?

— N-am chef să rămîn singură. Mi-e frică. Vreau să-ți vorbesc.

Cu un gest domol, își agăță șapca în cuier. Apoi se așează, își turnă încă o ceașcă de cafea și aprinse o țigară.

— M-am gîndit la moarte, rosti ea.

— Tu nu trebuie să mori.

Vorbele mamă-si nu-l alarmară. În timpul crizelor ei, venea totdeauna un moment în care vorbea așa. Era veșnic către sfîrșit, cînd era obosită, pînă și de băutură și se întorcea la cumpătare.

— M-am gîndit că trebuie să te informez asupra tatălui tău. S-ar putea să mor, și să nu mai afli nimic.

El tăcu și ea urmă îndată, privindu-l :

— De ce nu m-ai întrebat nimic, niciodată ?

— Credeam că nu vrei să-mi spui. Și nici nu mă interesa prea mult. Cît s-a ocupat el de mine !

— Socotesc că nici nu știe că tu exiști.

— Nici eu nu m-am gîndit la el, decît acum în urmă.

— Aprinde-mi o ţigară. Mie îmi tremură prea tare mîna.

El îi aprinse şi ea urmă : „Tatăl tău e un om important. E bogat".

Petre înălţă din umeri, fără să răspundă, resemnat să asculte istoria plicticoasă, în care ea se va lăuda, desigur, ca de obicei.

— Nu e nevoie să-ţi iei aerele tale cele trufaşe, spuse ea. Îţi voi spune adevărul adevărat. Nu sînt beată.

Îşi turnă un pahar de rachiu şi Petre băgă de seamă că ea plînge.

POVESTEA DOAMNEI AZAIS

Avea paşaport românesc, dar asta nu însemna nimic, fiindcă era de toate naţionalităţile, adică din niciuna. Din întîmplare, taică-său avusese calitatea de Român. Ea nu văzuse niciodată Bucureştii. Dintr-un neam de oameni de circ, jongleri, acrobaţi, clovni şi călăreţi, fusese întîia din familie care devenise dresoare de leoparzi. Şi asta tot din întîmplare. Sedusă la vîrsta de şaisprezece ani de un îmblînzitor, — Austriac prin naştere, dar aparţinînd, ca şi ea, tuturor naţiunilor — învăţase de la el să dreseze fiarele şi să le silească să facă năzbîtii. Dar ea nu abuzase. În epoca aceea însă, aducea ea însăşi cu un leopard : aspră, depărtătoare şi frumoasă. Nu se măritase, fiindcă el avea nevastă, o fostă fermecătoare de şerpi, nebună acum, de care el nu divorţa. El muri, în patu-i, la Copenhaga, de o pneumonie, lăsîndu-i tot ce poseda, se înţelege că şi numărul cu leoparzi.

Numărul era bun, iar sub biciul tinerei îmblînzitoare deveni şi mai bun. Publicul era mai mişcat văzînd o femeie, nu un bărbat, intrînd în cuşca sălbăticiunilor, mai ales o femeie bine făcută, în uniformă de husar : rochie de piele albă, cizme de lac, egretă la sacou. Tereza Radier, deveni doamna Azais. Numele acesta convenea pielii ei albe, ochilor negri şi părului strălucitor. Era al bunică-si, Spaniolă şi dansatoare.

Doamna Azais şi cei zece leoparzi fură în curînd o atracţie senzaţională a celor mai mari circuri şi celor mai alese music-hal-uri. Fu văzută la Berlin, Barcelona, Paris, Londra şi Viena. La douăzeci şi patru de ani, ajunsese celebră. Nu numai că stăpînea îndrăcitele animale, dar excela şi în pune-

rea în scenă. În sunetele unui vals de Strauss sau de Offenbach, cîntat în surdină de orchestră, își prezenta leoparzii. La fiecare moment psihologic, o tăcere, urmată de o bătaie zorită de tobe, înlocuia muzica. Ca să-și facă intrarea purta o manta militară albă, cu căptușeală stacojie, pe care o arunca unei subrete, postată la ușă, și pe care și-o punea iar pe umeri, cînd reconducea fiarele la cuști. Era un număr excelent și totdeauna avea efect asupra publicului. Tînără, frumoasă, triumfătoare, cînd își alegea, uneori un amant, îl purta ca pe leoparzii ei, în plezniturile biciului. În realitate, nu iubea pe nimeni, decît pe ea și pe fiarele ei.

Dar plictiseala începuse s-o roadă. Într-unele seri, călca orice prudență, cu speranța că va provoca o reacție ori chiar o catastrofă. Printre leoparzi se afla o superbă femelă, numită Astarteea, și care o ura. De cîte ori se apropia de ea fiara scuipa și mîrîia. Niciodată animalul nu se urcase pe ghiuleaua de lemn și nu sărea de pe o scară pe alta, fără să-și arate ura. Și celelalte bestii erau uneori nesupuse, dar provocate de Astarteea. Poate că simțea prin instinct o analogie între ea și frumoasa femeie în uniformă de husar, care o strunea. Mai mulți dresori o sfătuiră pe doamna Azais s-o înlăture, s-o vîndă unei grădini zoologice, dar ea rîdea.

— Fără Astarteea, celelalte ar plictisi publicul. De altminteri, ea știe că nu mă înspăimîntă.

— Da, așteaptă un prilej...

La Dusseldorf, marele circ își dădu reprezentațiile într-un cort, pe un teren descoperit, aproape de gîrlă. Sezonul se vestea minunat. Recoltele îmbelșugate promiteau rețete mari. Între toate, numărul doamnei Azais avea cel mai mare succes. În curînd, fu vestită în oraș și se făcuse modă, să ai o lojă ca s-o vezi cu leoparzii ei. Triumful o făcu să-și uite plictiseala. Era o senzație delicioasă să fie primită de un concert de aclamații și de aplauze, de cum intra în marea arenă roșie cu aur, și să fie rechemată necontenit de un public entuziasmat.

Într-o seară, după ce își închisese leoparzii în cuști, o găsi pe servitoarea ei cu brațele încărcate de o jerbă de trandafiri roșii, așteptînd-o.

— Sînt din partea domnului din loja stîngă, murmură sluga, pe cînd ea se pregătea să se întoarcă și să salute.

Părăsind arena, văzu pe un tînăr cu înfățișare plăcută, care, în picioare, aplauda strigînd bravo. Îi zîmbi și se grăbi spre odaia ei de toaletă, unde citi biletul ce însoțea florile.

Era o frază bine întoarsă, de admirație, și mai era rugată să vină să supeze după spectacol. Iscălitura : Moise Schoenbrun. O clipă, ea ezită — clipa de care-i atîrna soarta — apoi se întoarse către servantă :

— Spune-i să vină să mă caute aici.

De cum îl văzu intrînd, simți pentru el ceea ce nu mai simțise pentru nici un alt tînăr. Înalt, brun, avea un cap frumos cu trăsături fine, nas achilin ; mîinile lui arătau sensibilitate și forță. Avea ochii de culoare foarte închisă și o gură senzuală, de un desen admirabil. De multă vreme învățase ea să remarce lucrurile acestea și instinctul o avertiza că e un om generos, un amant pasionat.

O duse să supeze într-o cafenea ce da în piața cea mare Totul acolo era de pluș roșu, oglinzi și aur pînă în salonul tainic, în care o poftì. Scaunele, sofalele, pianul erau aurite ; o friză de femei goale împodobea pereții și în odaie se mai găsea o duzină de persoane, pe care le ghici îndată : tinerii petrecăreți din oraș și strălucitele lor prietene din stradă.

Cînd intră, o voce răsună : „Doamna Azais ! Moise a cîștigat rămășagul !"

Furioasă, încă cu mantaua pe ea, se întoarse pe călcîie și părăsi salonul. Schoenbrun o urmă în coridor.

— Plec, zise ea. Nu sînt găină ; sînt artistă și n-am venit pentru hazul nu știu cui.

Era hotărîtă să plece, să se întoarcă singură la hotelul ei, dar tînărul îi luă amîndouă mîinile și o ținu locului, sub lumina de gaz aerian, în coridorul ce mirosea a bere. Ar fi vrut să-l pălmuiască, dar el era puternic și nu izbuti să-și scoată palmele. Încăpățînarea și forța lui îi plăcură. N-o mai tratase nimeni așa.

— Să supăm în altă parte, numai noi amîndoi. Rău am făcut. Iartă-mă ; sînt dezolat. Nu pleca așa...

Dar ea era jignită și dacă el ar fi semănat cu vreunul din cei pe care îi cunoscuse ea pînă atunci, cu siguranță că l-ar fi părăsit. Dar avea ceva ce o ținea ; îl simțea amorezat și hotărît să n-o lase să plece.

„Dacă plec, gîndea ea, intru într-o jalnică odaie de hotel, mă culc fără să pot dormi și-mi va părea rău că n-am putut afla ce fel de om este".

Deși în fundul cugetului avusese de la început gîndul să-l urmeze, nu se lăsă convinsă lesne. În sfîrșit părăsiră cafeneaua, trecînd prin sala publică, în care lumea se întorcea

ca să-i privească. Afară ploua. Intrară într-un restaurant mic vizitat de oameni săracuți. Dar și aceștia o cunoscură și o aclamară și petrecerea se sfîrși vesel. Pe un taburet, Azais cîntă din gură, spaniolește și cu chitara. Era la largul său, în mediul acela și în curînd fraternizară cu toții. Schoenbrun, într-un ungher o privea din ce în ce mai aprins.

Se făcea ziuă, cînd, în cele din urmă, o aduse în cupeu la mizerabilul hotel în care locuia. Nu intră atunci cu ea, nici în zilele următoare. Dar în fiecare seară venea s-o caute și veneau împreună la micul restaurant. În sfîrșit ea înțelese că, întîia oară în viața ei, iubea. În noaptea aceea nu s-au mai dus la restaurant. O însoți la ea acasă și se iubiră pînă dimineața.

Da, acum știa ce-i dragostea. Din loja sa, Moise o privea mușiruluind superbele fiare îndărătnice, după aceea ea îl lua acasă. Nu se mai sătura ascultîndu-l. Îi spuse că era bogat, de familie bună, că era din neamul unor bancheri care aveau sucursale la Londra, la Viena și la Paris. Îi vorbi de mama, de surorile lui și, printr-o sumedenie de amănunte, îi deschise perspectivele unei vieți stabile, ordonate, bine închegate, care i se părea lui stranie și minunată. Adesea, pe cînd ei se odihneau îmbrățișați în întunericul sărăcăcioasei camere de hotel, ea îl întreba despre marea casă și de grădina, pe care el le văzuse odată trecînd cu cupeul ; asupra argintăriei, tablourilor, întrunirilor familiei și totdeauna ea se minuna de o viață așa de uimitoare și de deosebită de ceea ce cunoștea dînsa.

Îi propuse să o instaleze într-un hotel mai bun, sau într-un apartament. Dar ea nu primi bani și nu voi să lase modesta locuință.

— Sînt oameni din mediul meu. Mă înțeleg și aici mă simt la mine acasă. Într-un hotel mare se va chiondări totdeauna careva la mine. Și pe tine te-ar măsura. Nu te poți expune ; ar fi scandal. Aici sînt numai artiști ca mine. De tine nimeni nu se ocupă. Zic toți că am noroc și-atîta tot.

El îi spuse că o iubește atît, că ar vrea ca lumea întreagă să afle. Dar ea rîdea și refuza mereu : Ce importă lumea ! Numai pe noi ne interesează.

Ca și alții, o rugă să o îndepărteze pe superba și primejdioasa Astarteea, dar ea se încăpățîna.

— Nu ; fără ea mi s-ar urî și numărul n-ar mai fi frumos. O țin. Și-mi face plăcere să-i înfring protivnicia.

Sezonul se termină și circul plecă spre Colonia, cu d-na Azais și leoparzii ei. Moise o întovărăși. Aranjase așa ca să-și petreacă jumătate din săptămînă la afacerile sale și cealaltă cu ea. O urmă și la Bruxelles și la Amsterdam. Dragostea lor părea măreață, peste putință de săturat. Azais se înfrumusețea tot mai mult și succesul ei sporea. Totuși, ea știa — și asta chiar de la început — că într-o zi va lua sfîrșit ; fiindcă amorul lor se sprijinea numai pe el însuși, fiindcă Moise și ea țineau de două lumi diferite și înțelegerea lucrurilor și a vieții nu putea să se împace la amîndoi.

Un an se scurse. Într-o seară ea juca într-un circ de iarnă la Paris. Cineva ciocăni în ușa lojii. Ea deschise și-l văzu, nu pe Moise, ci pe un om mic, cu barbă, borțos, cu ochii strălucitori și cu pălărie moale. Era unchiul lui Moise, unchiul Natan. Cînd își spuse numele, ei era să-i vie rău, căci pricepu îndată ce vrea și că se prea poate să nu-l mai vadă niciodată pe Moise. Dar juca cu bătrînelul rolul de cucoană ! Îl primi, fără emoție vădită, deși pentru întîia oară în viața ei îi fu cu adevărat frică să rămînă singură.

Se așeză în fața ei și, îndată, înainte de a-i vorbi, îi plăcu și pricepu că va ceda la cererea lui, că va lua hotărîrea care — știa de mult — trebuia să vină într-o zi. Moșul avea același farmec, aceeași dulceață, aceeași seducție pe care o iubea la Moise, și asta îi făcea conversația cu atît mai dureroasă. Așa, cu pălăria de fetru și cu umbrela în mînă, ai fi crezut că este din lumea ei. Ea nu-și putea închipui că este un bancher bogat, unul din marii Schoenbruni, care împrumută regi și finanțează republici. Îi inspira simpatie și totodată groază ; din pricina a ceea ce reprezenta, a solidarității, a puterii, a ordinei aceleia stabilite, ignorate de ea. Văzîndu-l, ascultîndu-l, se simțea dintr-o dată scoasă din lume, o vagaboandă, o plivitură.

Îi spuse că, de luni de zile, familia lui Moise, ca și orașul Dusseldorf, le știa legătura. În nepăsarea lui Moise nu încerca s-o ascundă. La început, el însuși, ca și ceilalți unchi, mătușa și bunicul lui Moise, nu crezuse că este ceva serios : simplă parigorie a tinereții, fără însemnătate și repede sfîrșită. În cele din urmă însă, se alarmaseră și hotărîseră să adune consiliul de familie. Moise fu chemat. Începu prin a

refuza să vină. Veni în sfîrșit și, după ce, ore întregi, fiecare se sili să-l aducă la rațiune, el nu cedă. Dar primi ca una din rubedenii să dea ochii de dînsa.

— Și m-au ales pe mine! încheie el, clipind. Am fost totdeauna cel mai vesel, și de aceea. Înțelegeți? Zîmbi dulce ca un copil. Și sînt mai deprins cu lumea, ca ei. Nu m-a încovoiat niciodată viața casnică; sînt holtei... Cunosc viața. Ortansa Schneider a fost prietena mea — mai mult — pe cînd eram tînăr, la Paris. Acum ea e bătrînă, și eu de asemenea. Dar ce frumoasă era! Și ce artistă! Nu așa de frumoasă ca d-voastră, cred... A fost totdeauna mai molcuță, mai turturea... D-ta mă faci să mă gîndesc la un vultur.

Și-i explică — ea știa bine — că Moise nu e un om liber. Marea avere și însemnatele răspunderi, moștenite de el, îl așezau, oarecum, în situația unui prinț de sînge. Se apropia de treizeci de ani; venise momentul să-și ia sarcina în spinare. Mai mult — și asta ea nu știa — la douăzeci de ani, fusese logodit cu una din verișoare, a cărei poziție și datorii erau aidoma cu ale lui. Nu, nu mai puteau să întîrzie căsătoria, îi trebuiau moștenitori, ca să le treacă acestora tradițiile, și responsabilitățile Schoenbrunilor. Dacă fata măcar n-ar fi aflat, dar aflase purtarea lui Moise și, năucită spusese tot părinților. Aceștia hotărîră ca legătura tînărului să se curme îndată, dacă mai voia căsătoria. Și, vedeți, spuse unchiul Natan, nu e vorba de o nuntă obișnuită între simpli burghezi, ci de o adevărată alianță între două puternice case de bancă, una la Dusseldorf, alta la Londra, cu averea a numeroase persoane, chiar cu a lui Moise și a copiilor ce-i va putea avea.

E bine să fii tînăr spuse el convins, învîrtind pălăria în mîinile-i pufoase. Ești voios, faci ce vrei. Dar vremea asta nu durează; trebuie să te gîndești la lucruri serioase, să pregătești lungii și plicticoșii ani ai bătrîneții. Și pentru Moise, momentul ăsta a venit. Da, vă poate lua de nevastă, dacă e destul de nebun. Dar v-ați pierde amîndoi. Vrei să-l tîrăști după d-ta, zăpăcit, căutînd prin toate mijloacele să se distreze? N-are să poată niciodată să evadeze din tradițiile și obiceiurile sale. Îl vor urmări și, în nefericirea lui, va ajunge să vă urască. Nici d-ta nu te-ai putea deprinde cu viața ce o duce el. Ți s-ar părea searbădă, nesuferită, copleșită de unchi și de mătuși care s-ar amesteca în toate și v-ar uri, fiindcă nu sînteți din familia noastră.

Zdrobită îl ascultă, izbită dureros, nu de cuvintele lui, ci de adevărul lor.

Asta nu mai poate dura, urmă unchiul cu melancolie. Chiar amorul trebuie să sfîrșească. Nu e mai cuminte să hotărîm acum, cînd se mai poate să rezulte ceva bun?

Nu-i răspunse. Să nu-l mai vadă niciodată pe Moise, ideea asta o nimicea. Da, așa trebuia să se isprăvească, cugeta ea pierdută. Nu putea dăinui. Cel puțin amintirea îmi va rămînea, pură și neștirbită.

— După părerea d-voastră, ce trebuie să fac? întrebă ea într-un tîrziu.

El scoase din pulpana jachetei un teanc de bilete, legat frumos, pe care începu să-l dezlege vorbind înainte.

Familia, lămuri el, a hotărît să-ți ofere o sută de mii de mărci în schimbul unui angajament, că vei renunța definitiv la orice pretenție asupra lui Moise. Netezi biletele și ea cugeta: „O sută de mii! Ce n-aș putea face cu ei?" Dar tot atunci gîndul ăsta îi fu măturat de un val de furie.

— O sută de mii de mărci, ca să renunț la Moise! strigă ea aspru. Ce ofertă caraghioasă, dacă într-adevăr trebuie să aibă urmările pe care le spuneți! Nostim!

Unchiul Natan zimbi: — Aveți dreptate. Tocmai așa le-am spus și eu. Dar, înțelegeți, ei sînt burghezi; nu știu nimic de viață; nu știu ce e dragostea și nu-i cunosc prețul. Ei niciodată nu se însoară din amor.

Ea îl privi drept în ochi și-i spuse tihnit: — Ei bine nu, nu e felul meu. Nu sînt nici de cumpărat, nici de vîndut. Eu nu cer nimic. Tot ce spuneți d-voastră este adevărat. Trebuie să renunț la el și el trebuie să mă uite. Nu voi isca nimic și niciodată n-am să vă stînjenesc, și nici pe el.

Un răstimp îndelungat, bătrînul bancher rămase tăcut, apoi îi luă mîna și i-o sărută. „Nu fac asta pentru a mărturisi recunoștința tuturor Schenbrunilor. Ci în numele meu, pentru mine Natan Schoenbrun o fac, fiindcă o admir pe femeia din fața mea. Îmi dau seama acum cît de mult s-au înșelat în judecata lor asupra d-voastră, și am să le-o spun.

— Nu lui Moise, dacă voiți să-l atrageți.

— Dar lui ce să-i spun?

— Orice. Că m-am săturat, că vreau să rup legătura noastră.

— Mă tem că niciodată n-are să creadă.

— Spune-i că este pentru binele nostru, al amîndurora.
— Da, asta ar înțelege-o, dar o va admite ?
— Dar ce-aș mai putea face ?
— Ați putea să-i scrieți. Atunci v-ar crede poate.
— Nu e sigur. Dar, să încerc.

Împreună, în mica lojă a circului, alcătuiră o epistolă plină de aceleași argumente, de nedărîmat în simplitatea lor, înșirate de unchiul Natan. Numai că, în loc să fie vociferate de o duzină de rude furioase, erau așternute cu scrisul copilăresc și pătimaș al Azaisei. O ajută, fiindcă ea scria prost nemțește.

Cînd sfîrși, plînse un pic și unchiul Natan îi spuse :

— Zău, haide să supăm undeva. Nu puteți rămîne singură acum, la hotel. Și mult bine mi-ați face. Și eu m-am întristat.

Ea își puse mantaua și părăsiră loja.

Dar circul era cufundat în beznă și în zadar strigau, nu răspundea nimeni. Rătăciră mult prin culoare. Cînd trecură pe dinaintea cuștilor cu leoparzi, Astarteea o simți pe d-na Azais și începu să răgnească în noapte.

Sfîrșiră prin a-și da socoteala că sînt închiși. Portarul, în odaia lui, rămînea surd la chemările lor și la bătăi. Atunci străbătură coridorul circular, oprindu-se la toate ferestrele, cu nădejdea că vor găsi una fără zăbrele. În sfîrșit găsiră una ce da într-o alee, unde se îngrămădea gunoiul.

Azais sări cea dintîi. Unchiul Natan era bătrîn și șubred și ea se temea că, în întuneric, să nu alunece și să-și rupă oasele. Dădu umbrela, apoi ea îl ajută să treacă prin maldărul de murdării și de bălegar. Îmbibați de mireasma circului, ajunseră în stradă, la lumină.

Supară la Laurent, sub arbori, cu homar și șampanie. Unchiul Natan se făcea tot mai vesel. Seara asta îi aducea aminte de tinerețe. Stăpînul localului îl cunoștea. Cît despre Azais, totul i se părea ireal. În amețeala ei uita pentru o clipă și cine e unchiul Natan și de ce se găsea ei acolo. Ce tovarăș minunat, cugeta. Și se surprinse dorind să mai petreacă o seară împreună. Aplaudă tare atracțiile și schimbă glume cu persoanele de la celelalte mese. Unchiul Natan se umfla de mîndrie, căci era sigur că toată lumea credea că acea superbă și sălbatică ființă este amanta lui.

Întîrziară pînă cînd întîiele albimi ale aurorei apărură dincolo de Sena. Sub veselia beției, Azais simțea o groază sfîșietoare la ideea venirii acasă și a regăsirii, singură, în

lugubra cameră de hotel. Ajunși, unchiul Natan sună după portar. Îi sărută iar mîna și, blajin, obrazul. Poarta se deschise și intră. Stătu o clipă să-l urmărească cu ochii prin literele scrise pe geam, pe cînd el se urca în cupeu și pierea în negura dimineții. Confuz, simți că ceva plăcut făcuse parte din viața ei și că pierise, ca să nu se mai întoarcă.

În camera ei, disperarea căzu asupra-i ca o cortină neagră, despărțind-o de orice lumină. Și multă vreme rămase întinsă în pat, plîngînd. În sfîrșit, se sculă și goli o jumătate de sticlă de coniac. Apoi, prea beată ca să-și aducă aminte de ceva, adormi.

Se deșteptă la șase seara, cînd proprietarul îi aduse un pachet. Era o broșă de diamante în formă de leopard și cartea de vizită a lui Natan. Încet, încet își aduse aminte și pricepu că totul s-a sfîrșit.

Veni primăvara și nu aduse nici un cuvînt de la Moise, iar ea își ținu făgăduiala. Nu-i scrise. Dar se prindea adesea încercînd o scrisoare, pe care o rupea degrabă. Găsea reazim în siguranța că ruptura nu se putuse înlătura.

Din nou circui jucă la Bruxelles, la Anvers și la Amsterdam, dar numărul doamnei Azais nu mai avea aceeași atracție. Îi lipsea avîntul, acea nuanță personală care face ca un spectacol să fie superior obișnuitelor mușt ruluiri de sălbăticiuni. Îndrăzneala Astarteei sporea deasemenea și nesupunerea ei. Într-o seară, doamna Azais o prinse tocmai în clipa în care se pregătea să-i sară în spate. Nu scăpă decît descărcînd pistolul deasupra capului bestiei.

Directorul circului îi făcu observații. Era scump plătită pentru „calitatea" numărului și numărul se prostea tot mai mult.

Îi aruncă o privire rece și rosti : — Du-te dracului ! Dă-mi pace. Peste cîteva săptămîni are să meargă.

Uneori însă era ispitită să n-o mai supravegheze pe Astarteea, s-o lase.

Într-o seară, la Amsterdam, îl zări pe Moise. Sta în același loc ca întîia dată, în loja roșie cu aur, la stînga culoarului. Nu-și putea crede ochilor și se făcu că nu-l vede. Și nu fu sigură decît cînd ușa cabinetului de toaletă se deschise și Moise intră. Fără o vorbă, o luă în brațe.

. Toată noaptea aceea stătură împreună, abia vorbind, într-un uragan de patimă și adormiră tocmai dimineața Cînd ea se trezi, el plecase. Atunci îl văzu ea pentru ultima

dată. A doua zi, citi într-o gazetă din Amsterdam vestea apropiatei lui căsătorii, fixată la o săptămînă mai apoi. Înțelese că el venise, fiindcă nu se mai putuse stăpîni.

Și începu să socotească : „Peste cinci zile. Peste patru. Peste trei". În noaptea ajunului nunții nu putu dormi și toată ziua rătăci prin ulițele orașului, făcînd planuri smintite cum să împiedice nunta, aici venindu-i minte la cap și zicîndu-și nebună, aici lăsîndu-se să cadă pe o bancă pentru a plînge în tăcere. „Peste patru ore. Peste trei. Peste două", nu contenea să repete.

Puterea deprinderii o aduse în cabina sa, unde se sulemeni cu culori tari, ca de obicei. Și se găsi abia conștientă de ce face, ducînd leoparzii în arenă. Publicul îi aclamă intrarea. Ea auzea ropotul aplauzelor ca și cum ar fi venit de foarte departe dar nu-și dădea socoteală de nimic altceva. Luminile și figurile erau încurcate. Mașinal plezni din bici și bestiile își începură exercițiile. Un fel de automatism o ajuta să țină minte și să le țină în respect.

Apoi veni rîndul lui Sultan. Trebuia să traverseze arena mînînd cu picioarele un butoi, sus pe el. Dar Sultan, rău dispus, nu vrea și mîrîia. În zadar pocnea din bici. Animalul pricepea că lipsește ceva și se înverșuna. Apropiindu-se de el, văzu ca într-o fulgerare, pe Astarteea, tăcută, la pîndă, gata să se repeadă.

Auzi țipătul de vestire al unui băiat al menajeriei. Dar nu-i păsa. „Să poftească", cugeta ea. Și simți îndată pe umeri greutatea fiarei, care se agăța de brațu-i cu toate ghiarele, și în același timp o durere ascuțită. Panică și larmă de glasuri, o detunătură de pistol și apoi nimic.

Sălbăticiunile fură mînate în cuști. În mijlocul arenei, doamna Azais zăcea, ca neînsuflețită, într-o baltă tot așa de roșie ca dolmanul ei de husar și lîngă ea superba Astarteea, moale și moartă.

*
* *

Doamna Azais nu muri, dar nimic nu-i mai putu salva brațul sting, sfîșiat de dinții și de ghiarele Astarteei. Ca să nu moară femeia, i-l tăiaseră. Și trupu-i avea să rămînă pecetluit pînă la moarte de adînci și cumplite cicatrice. Povestiri asupra dramei înfricoșătoare, care provocase panică în circ,

apărură în toate ziarele, dar Moise nu citi nici una. Visător și nenorocit, își ducea soția la Paris și în Egipt. N-a știut de întîmplare niciodată.

Săptămîni întregi, doamna Azais, palidă, nemișcată, inconștientă, între viață și moarte, sta într-un spital din Amsterdam. Din clipa în care o văzuse pe Astarteea gata să țîșnească și-i întorsese înadins spatele, ea se socotise pierdută și se lepădase cu vrere de viață. Tot atunci se băgă de seamă un lucru uimitor, aproape miraculos. Doamna Azais era însărcinată. Celebri chirurgi veniră s-o vadă pe femeia aceea a cărei vigoare și vitalitate erau de așa fel, încît germenul vieții sădit în ea trăise și după șocul cășunat de atacul unui leopard. Copilul, ea știa, fusese conceput în acea lungă noapte de dragoste, cea din urmă, cînd Moise o părăsise fără de adio, și ea era fericită.

Spuneau medicii că de aceea scăpase. Încet, ea prinse iar gust de viață. Copilul veni pe lume normal, viguros, superb și ea îl hrăni la sînu-i generos.

Dar avea totul de început. Economiile se topiră; îi rămăsese numai leoparzii, trimiși de mult timp la Hamburg, unde se îngrășeau într-o menajerie particulară. De cum se simți destul de întremată, își puse amanet un inel, dăruit de Moise. Suma frumoasă pe care o căpătă îi îngădui să plece la Hamburg cu fiu-său. Acolo însă dădu de alte greutăți.

Leoparzii se făcuseră leneși și îndărătnici, nu mai voiau să „lucreze". Și mai rău, băgă de seamă că-și pierduse darul. Nu mai știa să se facă ascultată de bestii și nu mai avea curajul să le înfrunte.. Intra în cușcă, începea dresarea, și, deodată, se încovoiau genunchii sub ea; iar ca să nu leșine, trebuia s-o șteargă. Într-o zi își pierdu cunoștința, și nu fu salvată decît ținînd locului animalele cu furcile de fier. Se încăpățînă, cu toate sfaturile colegilor, dar răul creștea, căci leoparzii, simțind-o slabă de înger, deveneau și mai îndrăzneți. În cele din urmă, fu nevoită să-și mărturisească adevărul: trebuia să renunțe imediat, dacă nu voia să-și prăpădească animalele și să le poată vinde.

Învinsă, cu inima zdrobită, primi să se lipsească de leoparzi. Sultan și Zin-Zin, cei mai frumoși de la moartea Astarteei, fură cumpărați de un domesticitor; ceilalți, de către un negustor de bestii din Hamburg, care avea să-i revîndă ici, colo, grădinilor zoologice. Cu banii — cam puțini — își scoase amanetul și, fără să se despartă de copil, începu să caute un circ, unde ar putea găsi o întrebuințare.

Un sezon întreg căută pe la toate circurile de vară, pînă nu-i mai rămase nimic. Adesea fu ispitită să vîndă broşa dată de unchiul Natan, dar cînd s-o dea nu se putea decide...

În mai multe rînduri începuse o scrisoare către Moise, ca s-o rupă. Odată un spion particular o căută în sărăcăcioasa ei pensiune. Era, spunea el, un agent al lui Moise, însărcinat s-o caute. Dar ea îl expedie, fără să-i pomenească de copil, spunînd că nu are nevoie de nimic. Nu putea îndura gîndul ca Moise s-o vadă ostenită şi desfigurată, cum era acum. Şi apoi, şiragul nenorocirilor o făcuse amară. În timpul bolii, în delirul ei, crezuse că el o părăsise din laşitate, iar nu din nevoie, precum socotise pînă atunci. Şi impresia aceasta îi rămăsese fixată în subconştient, după vindecare.

La Londra, într-o pensiune din Camden-Town, l-a cunoscut pe „Marele Zamberti", călăreţ de rangul al doilea, care-şi pierduse soţia — partenera lui — de tuberculoză. Atras de frumuseţea obosită a Azaisei, şi de asemenea de vechea faimă a dresoarei, se îndrăgosti. Ea se împrieteni cu el, îmbrăcă o rochie în paiete, înfipse o egretă — singurul vestigiu al fostei sale splendori — în coafură şi învăţă să mîne caii călăreţului, în numărul de echitaţie romană. Tot el îl învăţă pe Petre să fie bun călăreţ. La şapte ani, fiul lui Moise figura pe afiş sub numele de „Goldoni, celebrul călăreţ Minune". Peste cîţiva ani — Petre avea atunci patrusprezece — Zamberti îi luă pe amîndoi în America. Muri apoi dintr-o căzdere de pe cal, lăsîndu-i singuri să se descurce.

*

* *

Cînd îşi termină povestirea, lăsă să-i cadă capul în piept şi-şi ascunse faţa în singuru-i braţ. Petre o privi cîtva timp, neştiind ce ar trebui să facă. Fără să vrea, era mişcat şi încurcat ; descoperise între ei o intimitate şi o tandreţe nouă, care-i displăcea şi-l făcea nenorocit.

În cele din urmă, se ridică şi o atinse uşor pe umăr.

— Ai face bine să te întinzi niţel, zise el. Te-ai simţi apoi mai bine.

Ea nu se împotrivi şi se lăsă dusă la culcuş, unde se lungi, cu obrazul înfundat în pernă. O acoperi şi îi grăi blajin : — Mă duc să trag o raită. Am nevoie de aer. Îşi luă şapca şi micşoră lumina lămpii.

Afară ploua o burniță melancolică și lentă, ce întuneca luminile și făcea un nimb în cer deasupra Cordovei. Cu inima plină de tumult, trecu orbiș prin noroi, întorcîndu-i spatele orașului, cu teama să nu se întîlnească cu careva. Înaintea lui, cîmpia se întindea la infinit, plată, despodobită, monotonă. Ici și colo, în depărtare, se zăreau flăcări care luminau lucrătorilor de la puțurile petrolifere. La Sud, bălțile secate ardeau fără zgomot, împrăștiind nori de fum, care pe alocuri colorau cu roșu. Aerul era îmbibat.

Cu mîinile înfundate în buzunare, merse de-a lungul căii desfundate, repetîndu-și :

— Tata nu era om din circ. De aceea viața asta mă îngrozește.

Da, hotărîse să iasă din ea. Trăind în trăsuri înfundate în mocirlă se scîrbea ; era de neîndurat. Dar nu vedea spre ce s-ar îndrepta. Tot umblînd, recapitula ceea ce știa : să citească, să scrie, să vorbească franțuzește, nemțește și englezește, deși cu accent. La nevoie putea să adune cifre și să țină socoteli ; dar nu știa atîta oricine ? Avea trecere pe lîngă femei ; dar nu poți trăi dintr-asta frumos. Atunci ce ? ca să înceapă, spre ce să se îndrepte ? În tot cazul, viața lui de circ se sfîrșise. Acum voia o casă a lui, bani și putere.

Merse astfel kilometri, sucind și răsucind aceleași gînduri în cap, pînă ajunse lîngă niște barăci luminate chiar de gazul adus de la unele schele apropiate. Cineva cînta la acordeon și mulți alții din gură, într-o limbă străină, poate că în poloneză. Îi veni să între și să stea cu ei. Se simțea cumplit de singur.

Dar părăsi ideea pe loc! Nu era el om de circ ? Oamenii aceia au să-l măsoare cu neîncredere, dacă nu și mai rău. Făcu stînga-mprejur și se îndreptă spre lumina ce plutea peste Cordova, spunîndu-și sălbatic : „Trebuie să ajung eu odată stăpîn pe un ținut cît ăsta, cu orașe, puțuri de păcură, uzine. Așa de puternic am să fiu, că au să se uite la mine lucrătorii cu temere și respect".

Ploaia îl pătrunsese pînă la cămașă. Ridică gulerul și-și urmă calea. Pe măsură ce se apropia de oraș, îl cuprindea vechea poftă de-a vîna, dorința imperioasă de a găsi o fată și a se îmbăta. De mult, din noaptea în care-i spusese adio Joannei, nevoia de destrăbălare îl tulbura mai puțin. Cînd o simțea că se trezește, se gîndea la Joanna, la singura femeie pe care o dorea, într-adevăr. Amintirea ei slăbea gustul a-

venturilor. Totuşi, uneori se simţea prins de o poftă nebună să lase tot, să se întoarcă la Pentland, numai ca s-o vadă şi să-i vorbească.

In seara asta însă era aşa de amărît, că nici de Joanna nu-i mai păsa. „Poate n-am s-o mai văd niciodată", gîndi el. „S-a dus, s-a sfîrşit. Era ceva mai deosebit, dar unde mă ducea ? „Nu eram sortiţi unul altuia".

Pe asemenea noapte, se gîndi el, nu erau şanse să dea de o fată frumoasă. Ideea unui bordel nu-i venise niciodată. Ce plăcere e aceea să cumperi rece favorurile unei femei grosolane, ca nevasta lui Kiley. Dar imboldul fizic, ce-l zbuciuma, îl mîna mereu. Simţi ca o trebuinţă de sălbatic stricat, necesară ca să marcheze sfîrşitul existenţei ce o dusese pînă atunci şi să se purifice apoi. Hotărî să intre în oraş, gata la orice răfuială, numai să fie ceva.

Apropiindu-se, auzi bătînd miezul nopţii la ceasornicul Primăriei. Drumul ducea la terenul pe care se afla circul, şi, gîndindu-se la mamă-sa, se uită la vagonul lor. Perdelele trase, lăsau să se vadă că e mare lumină înăuntru. Îl cuprinse o teamă : că maică-sa a încercat iar să se sinucidă. Începu să alerge. Dar, cînd fu mai aproape auzi muzică. O voce de tenor ieşea din vagon, întovărăşită de sunetele propriei lui armonici. Nu prindea cuvintele. Dar omul cînta bine, deşi se ghice că este beat oleacă.

Dintr-un salt fu pe scară şi împinse uşa.

Fitilul lămpii fusese urcat. Înaintea lui, în capotul ei înflorat, maică-sa întovărăşea din castagnete — pe care trebuise să le scoată din cufăr — melodia unui bărbat, întors cu spatele spre uşă, care trăgea din armonică. Doamna Azais fredona în acelaşi timp. Între ei se afla clondirul de rachiu şi două pahare.

La zgomotul uşii, necunoscutul se întoarse şi Petre văzu că era de vîrstă mijlocie, cu păr cărunt, gură moale şi ochii de beţiv cu pungi sub ei. La vederea flăcăului se opri din joc şi gazda, pierzîndu-şi deodată voioşia, luă o înfăţişare corectă şi înţepată.

Se ridică legănîndu-se : — Îţi prezint pe domnul Ryan. Tocmai cîntam nişte arii de odinioară.

Şi domnul deveni solemn. Se sculă de pe scaun şi întinse mîna spre Petre : — Încîntat de cunoştinţă.

Cred că bănuiţi cine sînt. Tatăl Joannei.

— Ţi-aduce veşti ; se înmulţeşte familia ; adăugă doamna Azais.

— Să bem în sănătatea ei, zise domnul Ryan, ridicînd clondirul.

Petre tăcea, plin de scîrbă şi de teamă. În cele din urmă însă îl cuprinse furia.

— Nu beau, spuse el posomorît. Apoi adăugă : Cum aţi ajuns aici ?

A aflat unde sîntem din foaia avizelor oficiale, desluşi doamna Azais. A fost şi dînsul în meserie, odinioară.

— O, niţeluş, protestă Ryan cu modestie. În Vest, cînd eram tînăr ; dam uneori serate...

Petre sta ţeapăn în prag, tăcînd, plin de ruşine şi de o milă profundă.

— Închide uşa şi aşează-te, îi vorbi mama-sa. Domnul Ryan a venit să facă şantaj.

— Ce cereţi dumneavoastră ? întrebă tînărul.

Ryan sughiţă, bău un gît de rachiu şi-şi veni în fire.

— Trebuie să se facă ceva pentru Joanna, spuse. Nu trebuie să aibă copil din flori.

— Luaţi seama la ce spuneţi. Sînteţi beţi amîndoi.

— Eu sînt treaz, zise domnul Ryan.

— Să ieşim, ca să vorbim de asta afară. N-am poftă să discut aici.

— Cum vreţi. Noaptea e umedă : să bem undeva un pahar amîndoi.

— Nu vreau băutură. Drăcia dracului ! să ieşim odată !

Atunci pe loc, Danny Ryan păru că-şi găseşte sîngele rece, înspăimîntat poate de paloarea tînărului şi de căutătura ochilor lui negri.

— Cum doriţi, spuse el binevoitor. N-are să poată spune vreodată cineva că Dan Ryan nu e un gentilom.

Fără grabă, îşi luă pălăria şi mantaua de ploaie, apoi, întorcîndu-se, se înclină în faţa doamnei Azais.

— Sper, doamnă, că ne vom mai vedea. Sînteţi o femeie după inima mea.

Dar doamna Azais nu răspunse. Sta aplecată peste masă, cu faţa îngropată în braţ. Geamparalele alunecară la pămînt cu un sunet ironic.

Dan Ryan se uită la Petre : — Ce păcat de un asemenea moment stricat. Nu se întîlneşte în toate zilele.

Petre ținea ușa deschisă. Ryan cobori treptele. Pe cea din urmă alunecă și căzu în noroi. Petre deschise ușa, veni și-l ajută să se ridice.

— Nu sînt beat, mormăi Ryan. Ticălosul ăsta de noroi.

Ocoliră corturile și vagoanele și ajunseră în stradă. Aici, Petre se opri și, făcînd față lui Ryan, îl apostrofă :

— Îmi spui adevărul ?

— L-am spus. Joanna e însărcinată. Spune că de la dumneata.

— Da, de la mine.

Cu viclenie, Ryan întrebă :

— Ce gîndești să faci pentru ea ?

După o clipă de tăcere, Petre răspunse :

— S-o iau de nevastă.

La asta nu se aștepta Ryan, pe semne, căci nu primi oferta îndată.

— O, e prea mult atît. A găsit pe unul care s-o ia, dar nu vrea copil din flori fără ceva bani. Cu bani, îi poți face pe oameni să înghită orice.

Rise șovăielnic.

— Legea poate să te silească la plată. Firește, nu vreau să se amestece tribunalul. Ryenii au fost totdeauna oameni onorabili.

Petre fu cuprins deodată de pofta de a-i da un pumn în burtă, omului acela, dar se mărgini să repete :

— O iau de nevastă. Mai bine așa decît altfel !

Ryan nu pricepu ce vrea Petre să zică prin „altfel" ; sau se făcu că nu înțelege și urmă :

— Nu sînt sigur că ar vrea să te ia. Pare hotărîtă pentru celălalt.

— Mă va lua.

— Ea nu cere bani mulți. Cu patru cinci sute de dolari ai scăpa.

— Nu cu dumneata am să tratez. Am să vorbesc cu ea. Mă întorc la Pentland s-o văd.

— Ai face mai bine să nu vii.

— De ce ?

Ryan mormăi o clipă, apoi glăsui : „Numai să-i strice s-ar putea, aflîndu-se cu cine s-a...

— Urmează, spune-o dar : cu oameni de circ...

— Da, așa vine. Înțelegi...

Ca să se potolească, Petre aprinse o țigară.

— Nu discut cu dumneata, rosti el. Mîine după prînz sînt la Pentland. Spune Joannei să vină să mă găsească la carieră, la ceasul obișnuit. Acolo nu ne vede nimeni. Și acum, ajunge. Ah, încă o vorbă : dacă te întîlnesc, mîine dimineață în oraș îți rup oasele.

Ryan voi să răspundă dar Petre îi întoarse spatele și o luă pe calea noroioasă, fără să-l fi privit. Tatăl Joannei făcu cîțiva pași clătinîndu-se înapoia lui, apoi, răzgîndindu-se, se îndreptă spre crîșma ale cărei lumini se vedeau de cealaltă parte a căii ferate.

*

* *

În vagonul roșu, lampa încă lumina tare, dar doamna Azais intrase în culcușul ei și trăsese perdeaua. Fără vorbă, Petre coborî fitilul și se dezbrăcă, tremurînd tot de emoție, și zgribulit în straiele lui leoarcă de ploaie. Se frecă cu un prosop uscat, înghiți un pahar cu rachiu, apoi stinse lumina și se culcă în pat.

Dar nu putea adormi. Dedesubtul lui, auzea respirația grea a mamă-si și înțelese că iarăși ea plînge.

Nu venea somnul. Petre începu să se gîndească la Joanna, la vestea uimitoare și grozavă, că avea să fie tată. În legăturile sale de dragoste nu se gîndise niciodată să aibă un copil. Pentru el, acela era un act tot așa de fără de urmări ca a bea și a mînca și acum simțea oarecare temere. Copilul lui și al Joannei ! Simțea o cumplită dorință de a o vedea și a-i vorbi. La gîndul că ei îi este poate frică, o mare duioșie îl năpădi și pricepu că simțămîntul acesta făcea aventura lui din carieră deosebită de toate celelalte. „Cred că sînt amorezat. Da asta este dragostea", gîndi el.

Dar valul de duioșie se irosi, înlocuit de mîhnirea ce i-a insufla, nu paternitatea lui, ci starea de neschimbat și fără de nădejde în care se găsea. Cu două ceasuri mai înainte, se hotărîse să se libereze, să lase circul pentru totdeauna, și acum se găsea mai legat decît oricînd de o femeie, cu un copil, fără de lucru și cu maică-sa de întreținut. De la început se simți strivit. Nu va putea niciodată să-și pună planurile în lucru. Nedeslușit, înțelese că, și dacă ar izbuti să-și creeze o situație în lume, Joanna n-ar fi femeia ce i-ar trebui. Ea avea să fie pururea aceeași : foarte simplă. Rușinat, se prinse

totuși nădăjduind că Dan Ryan rostise adevărul, că ea într-adevăr se hotărîse să se mărite cu altul. Poate că era mai bine așa.

În patul de dedesuptul lui se făcuse tăcere. Mama dormea, dar de el somnul fugea. Un gînd sălbatic îl străbătu : să plece, să dispară. Ar fi liber, ar scăpa de ei toți, pe veci.

Dimineața însă nu fu liber. Cînd se duse în oraș, un om de echipă, de la gară, îi spuse că un necunoscut a fost omorît în timpul nopții, traversînd linia ferată. Nu se știa cum îl cheamă, nici de unde era. Se știa atît : seara, beat, cîntase în cafeneau din spatele gării. Fulgerător, Petre înțelese cine era.

La comisar, văzu cadavrul, sau mai degrabă ceea ce rămăsese, dar destul ca să-l identifice : Daniel Ryan. Făcu totul ca să fie dus la Pentland și, gîndindu-se la Joanna, se hotărî să-l întovărășească.

*

* *

Ea îl aștepta în salon, pregătită ca să primească rămășițele lui Dan Ryan. Obloanele erau pe jumătate trase ; un miros de covor prăfos și de mucegai umplea odaia. Verișoara ieșită înaintea lui Petre, îi spuse că gazda este acasă : Femeia aceasta grasă, vîrstnică, vorbea cu accent german. Plînsese — pentru cuviință — își zicea Petre, mai mult decît pentru moartea lui Dan Ryan. „Nimeni nu-l poate regreta și Joanna mai puțin ca oricine".

— Nu e îngrozitor ? șopti femeia. Îmi vine așa de greu, pentru Joanna. Tocmai acum, în ajunul nunții ei.

Era deci adevărat. Ryan nu minți. El mormăi nu știu ce, întrebîndu-se ce rol îi dădea lui biata femeia aceea în toată povestea.

Dar îndată aproape, ea adăugă : — Nu era om rău. Avea și părți bune. Dumneata trebuie să știi, fiindcă îi erai prieten.

— Da, avea dinți buni, răspunse Petre.

I se spusese așa dar verișoarei, că el era un prieten !

Ea se uită la el aiurită, neștiind cum să ia răspunsul macabru. În sfîrșit deschise ușa și-l pofti în salon. Cu aer jalnic, trase după ea ușa și-l lăsă singur cu orfana.

Mai întîi n-o văzu. Nu o recunoscu decît cînd ea se ridică să-l întîmpine. Era cernită și foarte palidă. Socotise că o va

lua în brațe, dar abia îi luă mîna, ce i-o întinsese. Gestul ăsta fu ca o găleată de apă rece. Dar, nu-și pierduse ea oare părintele ? Nu se putea să facă dragoste acolo.

Stăpînirea ei prefăcută și încurcată îl izbi. Era așa de deosebită de fata cunoscută de el la carieră, că i se păru o străină.

— Tatăl dumitale m-a încunoștiințat. Sînt mulțumit, grăi dînsul.

Ea porni a plînge, încetișor.

— Nu știu ce are să se întîmple, fu răspunsul ei.

Se așezară pe canapea și el îi luă mîna. Așa, i se păru că redevine Joanna de altădată. Nu se depărta și în curînd simți în el iarăși dorința.

— Aș vrea să știu un lucru, zise ea. Ce ți-a povestit tata ?

— M-a înștiințat că aștepți un copilaș; că trebuie să te măriți.

— Atîta tot ?

— Nu.

— Da, știu. Ți-a cerut bani. A spus cumva că eu l-am trimis ?

— Nu tocmai.

— Poți să-mi spui pe șleau. Știi, Petre, îl cunoșteam pe tata : tot ce era rău în el și tot ce era bun. Vreau să cunosc adevărul. Nu l-am trimis eu. Nu știam nici că a plecat. N-am știut nimic pînă ce ți-am primit depeșa. Nu l-am pus nici să-ți ceară gologani, nici să te silească să mă iei. Nu crezi, nu-i așa ?

— Ba da, Joanna. Te cred, nu m-am îndoit niciodată de tine.

— Acum e mort și trebuie să-l ierți. Și eu multe trebuie să-i iert. Nu pe el îl plîng. Pentru el e mai bine așa. Ar fi decăzut mereu și ar fi ajuns și mai nenorocit. Moartea mă face să plîng : mi-e frică.

El o împresură blînd cu brațul.

— Nu trebuie să-ți fie frică. Am venit să te cer de nevastă. Au să meargă bine lucrurile.

Îi înlătură brațul și se ridică.

— Nu. S-a isprăvit. Totul e aranjat.

O urmă lîngă fereastră.

— Ce înțelegi prin „totul este aranjat ?"

Vechea lui patimă se trezea și mai puternică, acum cînd o vedea nenorocită.

— Nu te vreau de bărbat. Mă mărit săptămîna viitoare, dar nu cu tine.

— Tu nu știi ce spui, ești nebună. Copilul e de la mine, nu-i așa ?

— Da, e al tău.

— Atunci am dreptul să te iau de nevastă.

Rămase o clipă gînditoare.

— Nu, Petre, n-ai mai mult decît mine dreptul de a hotărî. De la plecarea ta, vezi, m-am gîndit mult.

Acum, cînd ea îl respingea, o dorea mai mult ca orice pe lume. Un lung răstimp nu zise nimic. Tictacul micului ornic de pe căminul de stejar răsuna în el și în același timp Petre lua cunoștință de un depărtat și vag sentiment de ușurare, de pace.

— Și cine este viitorul tău bărbat ?

— E un om pe care îl cunosc de multă vreme.

El rise.

— Caraghios individ, care vrea să se încurce cu copilul altuia.

— E bun.

— Și eu ?

— Nu. N-am vrut să zic asta. E greu să lămuresc, nu m-ai înțelege.

— Sînt oare așa de rău ?

— Nu, Petre, nu-mi căuta gîlceavă... Pe tine te iubesc și te voi iubi întotdeauna.

El luă în brațe și o sărută pe gît. Simțea că-i vine lacrimi în ochi și un nod i se urcă în gît, care-l împiedica să vorbească. Deodată ea se înțepeni și căută să se despartă din îmbrățișarea lui.

— Nu, Petre, te rog... nu vreau să înnebunesc de tot.

Liberată, zise : — Am fost nebună cînd am venit să te caut iar la carieră. N-am fost niciodată așa. Nu știam ce fac. Nu veneam pentru... în nici un caz pentru plăcerea mea. Poți să gîndești ce vei vrea de mine ; nu sînt fată din acelea. Mi-era frică și, de atunci îmi este mereu. Dacă te-aș lua de bărbat, mi-ar fi toată viața frică.

Neînțelegînd ce vrea să spună, o întrebă :

— Crezi așa dar că n-aș fi fost bun cu tine ?

— Nu-i asta. Ai fi fost foarte bun, cîtva timp. Dar noi nu eram destinaţi unul altuia... pentru a fi căsătoriţi pe veşnicie. Aş fi o piedică în calea ta. N-am învăţătură. N-aş putea să te însoţesc pretutindeni pe unde ai merge. Sînt făcută să trăiesc aici, tu nu. Ţi-ar fi spre pagubă. Vezi, e multă vreme de cînd mă gîndesc la toate astea. N-am avut alt gînd, de cînd ştiu că voi avea un copil. Acum, nu-i pot căşuna decepţia asta lui Elmer. Nimic nu m-ar face să-mi schimb hotărîrea. Cînd cineva se măritä, este pentru totdeauna. Să trăiesc cu Elmer e mai bine pentru mine şi cred că şi pentru copil.

— De ce ?

— Tu eşti tînăr, aproape un băieţan. Pentru o femeie e altceva. Tu nu trebuie să te însori, să te legi de acum... pînă ce nu-ţi vei fi făcut drumul în lume. O, ştiu, mi-aduc aminte ce mi-ai spus odată la carieră.

— Vreau să las circul. Sînt sătul pînă-n gît de el. Vreau să mă statornicesc.

Îl privi surîzînd.

— Cît vei trăi, vei aparţine circului.

— Ce ştii tu ?

— Ştiu.

Ea şovăi o secundă şi adăugă :

— Inima mea mi-o spune. De aceea te-am şi iubit. Asta m-a făcut nebună după tine. Apoi, foarte încet, mai zise : dar acum a trecut. Nu-mi pare rău de ce-a fost. Nu voi regreta niciodată.

Petre nu spuse nimic, negăsind ce să răspundă şi de asemenea fiindcă, deodată, simţi că ea rosteşte adevărul. Căsătoria lor ar fi fost o greşeală. N-ar fi rezultat nimic bun.

Tăcerea fu întreruptă de o ciocănitură la uşă.

— Da, zise Joanna, vin numaidecît, apoi întorcîndu-se către el, adăugă : şi acum pleacă, te rog. E mai cuminte pentru amîndoi. Tu mă iubeşti destul, pentru ca să pleci. Niciodată nu trebuie să bănuiască cineva că copilul nu este al lui Elmer, din compătimire faţă de prunc. N-are nici o importanţă că se naşte prea de vreme.

— Să mă ţii la curent. Am dreptul să ştiu.

— Cînd va veni ceasul, mă voi duce la Chicago, la mătuşă-mea Clara. Poţi să-mi scrii la ea. Dacă ai o bucăţică de hîrtie şi un creion îţi dau adresa.

El luă o hîrtie din portofel şi i-o întinse, cu un creion. Gestul acesta sublinia, într-un fel, o consimţire la tot. Biletul, scris, îl băgă în buzunar.

Era încă cu portofelul în mînă și îl deschise. Scoase cîteva bilete.

— Uite cîțiva bani, pe care vreau să ți-i dau.

— Nu vreau bani. E greșeala mea tot atît cît și a ta.

— Nu-s pentru tine, ci pentru el.

— Nu-i vreau.

— Pune-i de o parte pentru ziua în care va avea el nevoie. E o înlesnire.

Ea luă liniștită biletele.

— Poți avea încredere. Le voi păstra pentru el.

Își luă pălăria și aruncă asupra Joannei o privire timidă, mișcat de puterea liniștită ce emana din ea.

— Vrei să mă îmbrățișezi pentru ultima oară? o întrebă el.

— Nu răspunse ea blajin.

— Pentru ce nu?

— Mi-e frică. Mă tem că aș fi prea nenorocită.

Iar ciocăni cineva la ușă. „E sicriul, Joanna, strigă o voce din bucătărie. Vor să-l pună în salon".

Ea deschise ușa și ieșiră în coridor. Era plin de lume pînă în tindă. Între alții, erau patru amploiați de la pompele funebre, verișoara și un om voinic, cu părul blond, ochii albaștri într-o față pîrlită și îmbrăcat într-un costum negru învechit. Oamenii trecură pe dinaintea lor cu sicriul.

— Iată Elmer... domnul Croy, zise Joanna. Vă prezint pe domnul Radier, un prieten al tatii, care s-a ocupat de tot.

Elmer întinse mîna și Petre, luînd-o, se simți totodată umilit și plin de dispreț. Totuși, într-o fulgerare de intuiție, înțelese limpede, privind chipul logodnicului Joannei, ceea ce voise să spună dînsa, cînd zisese :

E bun... E greu să lămuresc, nu cred că ai putea să mă înțelegi.

— Domnul Radier ne părăsește numaidecît. Ia trenul de patru.

Elmer se înroși și bîigui : Nu pot să vă mulțumesc destul pentru tot ce-ați făcut, domnule Radier. Și de asemenea în numele Joannei ; nu știu ce am fi făcut fără dumneavoastră.

— Nu vă daţi osteneala să mai spuneţi, răspunse Petre, care simţise o strașnică poftă de a ride. Dar el pricepu că Elmer nu ştia că vorbeşte cu tatăl copiluiui Joannei.

Conversaţia lor rămase atit. Cînd să iasă în curte, Petre zări o femeie grasă coborînd dintr-o brişculiţă oprită înaintea porţii, căreia vizitiul îi întindea o valiză de piele galbenă. Joanna, traversînd aleea mărginită cu călţunaşi, îi veni întru întîmpinare.

Noua venită cu strajnică înfăţişare, purta rochie pînă la pămînt, mîneci umflate, şi o pălărie împodobită cu voaluri pe un maldăr de păr vopsit roşu. O împletitură de lanţuri de aur ţinea pe pieptul ei îmbelşugat un ceasornic în formă de crin, semănat cu diamante şi prins în corsajul de serj negru. Obrazul îi era foarte sulemenit şi, cînd o văzu pe Joanna, se aruncă spre ea, învăluind-o în vălul ei de crep.

— Fetiţa mea! strigă dînsa tare. Sărmănica de Joanna! De cum ţi-am primit telegrama am închis magazinul şi am alergat. Bietul Danny... M-am temut întotdeauna că are să sfîrşească aşa.

Joanna se întoarse către Petre.

— E sora tatii, mătuşa Clara... domnişoara Weingartner. Domnul Radier, care a găsit mortul.

Mătuşa Clara întînse către tînăr mîna-i încărcată de inele.

— Încîntată, domnule Radier. Şi îi aruncă o privire pătrunzătoare, ca să-l judece ca o femeie hîrşită, de aşa fel, că Petre presupuse că Joanna i-a spus ei tot şi că ghicise cine era el. Clara duse la ochi o batistă de dantelă: „Ce lume tristă, domnule Radier, urmă ea. Căruia din noi îi va veni rîndul acum?" Apoi trecu pe dinaintea lui şi intră în casă. El rămase singur pe trotuar. Şi iar fu năpădit de o mare poftă de a ride. „E întîia oară cînd aud că o casă de petrecere se numeşte magazin!" gîndi el, uitîndu-se la spatele mătuşii Clara dispărînd în casă.

Apoi o luă la drum, căutînd să înnăbuşe delicioasa senzaţie de libertate, ce-l năpădea. Liber şi mulţumit! Totuşi, amintirea Joannei, dreaptă în penumbra salonului, nu-l părăsea şi o tristeţe se strecură în inima-i ca şi cum trecuse pe lîngă ceva ce n-are să se mai întoarcă, pe lîngă ceva întrevăzut o clipă şi care-i scăpa pe vecie.

Dar era slobod.

PARTEA a II-a

L E A

Născută într-o mahala din München, era fata unor zarzavagii, care țineau o magherniță în vecinătatea unui rînd de case mari, împresurate de grădini și locuințe de bogătași. Contrastul între biata prăvălioară și locuințele pretențioase putea să umple de pismă inima părinților ei, care țineau cumplit la bani. Țărani zgîrciți la început, cîrpănoșia le sporise cu vremea.

Înapoia chichineței aceleia erau trei cămăruțe și acolo născu și își petrecu copilăria, Lea. De acolo se ducea ea la școală, unde se arătă de îndată, mai isteață decît toate celelalte eleve, cu toată lenea și nepăsarea ei pentru distincții și premii.

De fetiță, se vedea bine că va deveni o frumusețe. Avea părul ca de cînepă, mari ochi albaștri cu gene lungi negre și o talie care, chiar la o copiliță, arăta o aplecare spre voluptate.

Crescînd, nu duse o viață prea veselă, căci, cu cît se înfrumusețea, cu atît părinții o supravegheau mai mult. Nu-i îngăduiau decît rar să iasă singură și în cele din urmă, începură a o privi ca pe o comoară, sau ca pe ceva ce le-ar putea aduce bani. O fată așa de frumoasă, nu putea să se mulțumească a fi nevasta unui măcelar sau băcănaș. Cu fiece an, frumusețea Leei creștea și părinții ei erau tot mai siguri că Dumnezeul lor (care era luteran, fiindcă erau Saxoni), îi binecuvîntase și că soarta Leei nu va fi a tuturor. Cînd fu de șaisprezece ani, ciupiră din economii ca să capete lecții de pian și de franceză, socotind că sînt bani dați cu dobîndă. Ambițiile lor se umflau ; veni ziua în care să vrea să facă din Lea o cucoană mare.

La cîțiva pași de dugheana lor se înalța o casă de culoarea mustarului, îngustă și înaltă. Grădina ce-o împresura, plină de arbori, tufișuri și vie, niciodată tăiată și aproape sălbatică, alcătuia o adevărată junglă, înaintea casei, îngropate. Un om ca de vreo șaizeci de ani, cunoscut în vecini sub numele de baronul de Path, locuia acolo, în mijlocul unei groaznice colecții de tablouri proaspete, de tapițerii și bronzuri rococo. Nu se știa mare lucru despre trecutul lui. Urmaș decăzut al unei familii care jucase odinioară un mare rol în Bavaria, viețuia stingher și nu-și părăsea casa decît noaptea. Caracterul locuinței sale și felul lui de trai stîrneau poveștile cele mai fantastice. Acestea ajunseseră să ia proporții de legendă. I se atribuiau bogății de poveste, și se zicea că el iese numai noaptea, fiindcă vizita localurile deșuchiate din centrul orașului, unde se dădea la destrăbălări rușinoase. Se spunea că și poliția l-a arestat odată din pricina unor fetițe și că nu scăpase decît mulțumită situației și rangului său.

Adesea, în copilăria ei, cînd Lea ieșea din casă și trecea pe dinaintea casei baronului, se juca cu tovarășele ei trecînd cu un băț de-a lungul drugilor de fier ai grilajului, ca să-l necăjească pe proprietar. Uneori, un valet bătrîn, singurul servitor al casei, alerga și le amenința cu pumnul. Era un om feroce, mai vîrstnic ca stăpînu-său și cu bărbia împodobită de o barbă lungă, cenușie. Propietarul însă, nu se arăta niciodată.

Într-o seară, Lea avea atunci șaptespreceze ani, se întîmplă că baronul, ieșind de acasă mai devreme ca de obicei, să o zărească în amurg, în pragul dughenei părintești. Întorcîndu-se, mai trecu odată pe dinaintea prăvăliei, iar cînd trecu a treia oară, ca s-o vadă, Lea dispăruse. Dar chipul ei îi rămase în minte și începu să treacă în fiecare seară, ca s-o vadă. Uneori o vedea, de cele mai multe ori însă era silit să se mulțumească cu acordurile pianului mizerabil, pe care se exersa fata.

Încet, încet, ea deveni pentru el ca o adevărată obsesie. „Îmbătrînesc" își spunea. N-am s-o mai duc mult și colea, la poarta mea, se află o fermecătoare copilă, care ar putea să mă reîntinerească, măcar pentru un timp. Pierduse somnul și pofta de mîncare. Pleca în ziua mare ca un copil la magazin și cumpăra poame, cîte nu putea consuma, numai cu speranța că o va vedea pe Lea. Dar cu cît o căuta, i-o ascundeau, căci vicleni ei părinți, bănuindu-i ciudata purtare,

n-aveau de fel poftă să-şi vadă mărgăritarul lor pîngărit de moşneag. Pînă şi Lea băgase de seamă atenţia baronului şi fu simţitoare la admiraţia lui, nu fiindcă ar fi fost deprinsă de mulţi suspinători, ci fiindcă baronul era un om deosebit, de bună familie, bogat, învăţat, ridicat în rang deasupra alor săi ca cerul de pămînt. Era bătrîn? Ei şi? pe nici o altă fată, cunoscută de ea, n-o luase baronul în seamă.

Sentimentală şi romantică, se vedea baroană, într-o casă mare, cu trăsură şi bijuterii. În cugetu-i însă nu putea crede aşa ceva. Ca un baron bogat să se însoare cu fata unui mic negustor de poame, era peste putinţă.

Într-o zi însă baronul scrise precupeţului, rugîndu-l să treacă pe la dînsul. Şi în salonul casei galbene, în mijlocul groaznicelor tablouri şi a mobilelor prăfuite, avu loc o stranie convorbire, în care bătrînul original spunea că, ne mai avînd mult de trăit, dorea s-o ia de nevastă pe Lea, ca să-şi îndulcească ultimele zile. Negustorul îşi frecă mîinile şi se precupeţi cu şiretenie, socotind că dorinţa unchiaşului e mai tare decît avariţia. Se înţeleseseră în cele din urmă. În schimbul Leei, baronul va pune o sută de mii de mărci pe numele părinţilor ei şi o va face pe Lea singuru-i moştenitor. Nu-l putea nimeni împiedica să se căsătorească şi nu mai putea îndura viaţa fără ea.

În cele trei odăiţe, familia ţinu însă un sfat. Mama începu prin a dezaproba proiectul, dar cînd Lea, spre uimirea ei, fu de partea lui tată-său şi declară că vrea să fie baroană, tîrgul fu hotărît.

Niciodată, desigur, un băiat de teapa ei n-ar fi făcut-o pe Lea fericită şi care om, ţinînd de o clasă înaltă, s-ar fi gîndit să se însoare cu fata unui zarzavagiu? Cu franceza ei, cu muzica şi cu toate frumoasele idei pe care i le băgaseră părinţii în cap, ea se simţea superioară băcanilor şi măcelarilor care o curtau şi era hotărîtă să aibă trăsură, giuvaericale şi cărţi de vizită cu titlul de baroană. Baroana von Path. Nu era lipsită de voinţă şi fusese dăscălită că ea e menită să ocupe o situaţie mult mai înaltă decît a părinţilor ei.

Tîrgul făcut, împlinit, nunta se făcu în casa baronului, fără alţi martori decît precupeţul, nevastă-sa, servitorul şi vizitiul. Ospăţ de nuntă nu se făcu. La ora şapte, după ceremonie, părinţii se întoarseră la dugheana lor şi casa galbenă o înghiţi pe Lea.

Vreme de cinci zile rămaseră fără nici o veste de la fata lor. În dimineaţa celei de a şasea, însuşi baronul, palid şi tre-

murind, țipînd că a fost înșelat, intră în prăvălie și spuse că a fugit. Trecură două săptămîni fără să aducă vreo deslușire, apoi părinții Leei primiră o epistolă din Berlin. Scurtă. Îi informă că se consideră liberă și că nu se crede datoare cu nimic, nici baronului, nici lor, că toți fuseseră plătiți în destul. Cînd vor primi scrisoarea, ea va fi în drum spre America. Să nu-i ducă grija ; le va scrie. Nu le spunea că pleacă în tovărășia unui bărbat, întîlnit din întîmplare în tren.

Și baronul nu mai auzi de ea niciodată.

Timp de douăzeci și doi de ani locui în America, unde duse o viață ușuratică. Pricepuse repede ce rol, natura și bărbații îi sortiseră. În tot acel timp, ea rămase o femeie întreținută ; nu-i lipsea niciuna din însușirile desăvîrșitei curtezane. Frumoasă și leneșă, bună și cu temperament flegmatic, cre întregi putea să asculte pe un bărbat vorbindu-i de el însuși, fără să trădeze cea mai mică oboseală. Și nici nu se plictisea vreodată ; își netezea unghiile, făcea tapiserie sau dantelă, mereu cu urechea atentă la cel care-i vorbea, așa că, atunci cînd i se punea o întrebare, răspundea. Era bună gospodină și, la nevoie minunată bucătăreasă. Simțul ei de economie îi aducea nu numai sporirea banilor săi în bancă, ci și admirația amanților ei.

Cum nu avea ambiții, nu i se întîmpla niciodată să i se închidă ușile în nas, nici să sufere că lumea zisă bună, o ocolește. Tovărășia unui ibovnic, a prietenilor acestuia și a cîtorva femei care duceau aceeași viață ca ea, îi ajungeau. Așa că știa să-și facă loc într-o țară și într-o societate, care nu le îngăduiau pe semenele sale.

Primul amant — acela pe care îl cunoscuse în expresul München-Berlin și care o dusese în America — era un bogat bancher evreu, de vîrstă mijlocie, care o instală sub numele de Madame Ernst (numele părinților Leei), într-un apartament din cartierul cel mai respectabil din Chicago, aproape de lacul Michigan. Sub acest nume, Ernst, venea el s-o vadă de cîte ori putea. Dacă o întrebau vecinii despre domnul Ernst, Lea le răspundea că afacerile îl țineau adesea departe de cămin. Cincisprezece ani trăiră astfel, liniștiți și fericiți, cu toate că el avea la Oak-Park o nevastă stearpă și neurastenică, înaintea căreia păstra totdeauna aparența fidelității. Apoi, într-o noapte, muri subit în apartament, ceea ce dădu pe față taina, unui frate și unui unchi al său. N-o trecuse pe Lea în testament dar, cu mult înainte de a muri, pusese pe

numele ei, din recunoștință pentru tihna și fericirea cu care îl copleșise, o sumă foarte mare, ca să-i asigure o existență confortabilă pe tot restul zilelor.

După aceea, ea reluă, aproape automatic, același fel de relații cu un amic al răposatului, un berar din Milwaukee, văduv și tată de copii majori. Își părăsi cartierul și cînd berarul venea la Chicago trăgea la ea. Atunci pregătea mîncărurile, căci lui îi plăcea bucătăria germană, la care nu se pricepea nimeni ca Lea. Amîndoi adorau muzica și se duceau adesea la concerte sau la operă, în locurile în care riscau mai puțin să dea de cunoscuți. Și cu el fu la fel de fericită, iar el generos cu ea. Deși nu cerea niciodată bani ibovnicilor, recunoștința lor îi îmboldea neapărat să-i poarte de grijă. Și berarul făcu un depozit pe numele Leei, într-o bancă. Asta ținu zece ani. La șaizeci și trei de ani, el îi ceru să-l ia de bărbat; ea refuză, spunînd că preferă situația actuală, că o căsătorie ar duce intimitatea copiilor lui, care le-ar răpi la amîndoi liniștea.

Curînd, berarul muri și pe nesimțite, ea deveni metresa unui amic al lui, negustor de bumbac, mai tînăr decît înaintașii lui. Avea patruzeci de ani, aceeași vîrstă ca ea. Dar legătura lor fu scurtă. Negustorul o anunță într-o zi că are de gînd să se însoare și să se stabilească. Primi vestea cu calm, căci nu simțea pentru el același atașament ca pentru ceilalți. În taină, îi făcu un dar de nuntă, apoi se retrase de pe scena isprăvilor ei obișnuite și multă vreme fu ca și pierdută pentru prieteni.

La patruzeci și doi de ani, Lea era bogată și tot așa de frumoasă ca la douăzeci, firește „a la Rubens", voluptoasă și colorată, cu tendință de îngrășare. Obosită puțin de a plăcea, simți deodată, după dispariția ultimului ei amant, o violentă dorință de singurătate și de tihnă; tot așa cum simțea fizic, spiritual și mintal, nevoia de a-și scoate corsetul și a rămîne în halat.

Dreaptă înaintea marii oglinzi (dar de-al berarului, constată o ușoară îngroșare a liniei ei și pungulițe sub ochi. Ea, delicioasa Lea, era, oricum, muritoare. Ca și altele, îmbătrînea. Bărbații n-o mai tulburau, dar își dădea seama cu melancolie, că nu i-ar fi tot așa de ușor să alunece de la o legătură la alta, fără să ia aminte. Îngrijorată, cu lacrimi în

ochi, pentru întîia dată singură și fără țintă, își închise apartamentul și plecă în Sud. Era iarna. Neplăcîndu-i frigul, se decise pentru dulcele climat al Noului-Orleans, unde închirie o căsuță.

Găsi aici, precum își închipuise, o grădină înflorită de iasomie și magnolia și două mulatre, ca s-o servească. Nici un bărbat nu trecu pragul casei, nici un ibovnic, pe care să-l mîngîie sau întărească. Își trecea zilele citind romane și mîncînd bomboane și, ca prin minune, nu se îngrășă. Cearcănele de sub ochi-i albaștri se șterseră, zbîrciturile pieriră de pe față. Și peste două luni, dori să vadă un bărbat în casă. Nostalgia după Chicago o cuprinsese, cu dorința pasionată de a hoinări în lungul drumurilor într-o dimineață de primăvară, de-a intra dintr-o prăvălie în alta, de a face cumpărături după capricii și fără grija cheltuielii. Toată viața ei fusese numită „buna Lea, nepăsătoarea Lea", și era prea tîrziu să-și schimbe felul de trai. Avea nevoie de tovărășie. I se urîse de prieteni vechi și de priveliști familiare.

La patruzeci și doi de ani, baroana von Path nu mai aducea deloc cu micuța Lea Ernst, fata zarzavagiului dintr-o mahala a Münchenului. Anii de nebunie nu-i aduseseră nici amărăciune, nici deziluzii, ci plăcere, mulțumire, frumusețe, cultură și chiar o filozofie a vieții, lucruri care niciodată nu ar fi fost partea unei Lea, măritată cu vreun cinstit măcelar sau băcan.

In atîția ani, învățase încet, fără să bage de seamă, cum să alunece de la un amant la altul, să prețuiască prînzurile bune, să cunoască vinul bun. Deosebea muzica bună de cea rea și se interesa și de pictură. Căutînd să placă ibovnicilor, învățase de la fiecare cîte ceva. Nimic nu mai era în ea din fetița vulgară și pretențioasă, care se măritase cu un moșneag pentru bani și titlu. Ușurel, fără să se străduiască, dobîndise mult din apucăturile unei cucoane mari ; deși hachițele sorții și experiența amicilor ar fi putut-o învăța mult mai mult asupra vieții decît ar putea să știe vreodată o cucoană mare, de neam. Natura ei generoasă și bună, adevărata ei iubire de omenesc, o împiedicaseră să fie vreodată aspră sau comună.

O noțiune, totuși, îi rămăsese străină și pe măsură ce creștea singurătatea lumilor ei de retragere, ea îi descoperi lipsa : amorul. La patruzeci și doi de ani, vedea cu oarecare

melancolie că, în viața ei jertfită dragostei, nu iubise niciodată. Fusese atașată de mulți bărbați, dar de niciunul amorezată.

În juru-i, timpuria primăvară meridională se desfășura și adesea, la sfîrșitul zilei sau seara după cină, ieșea în trăsură. Poruncitoarea trebuință a unei prezențe masculine începea să se facă simțită și, în izolarea ei, se întoarse către cugetare și vis...

Din lunga sa experiență știa ce trebuia să fie iubirea. Odată ori de două ori, pasiunea unui amant vorbise și în ea, tulburînd-o măcar atît cît să o facă să întrevadă sublimul și sfîșietorul, situat dincolo de atenția ei. Uneori își zicea, că dacă nu va putea să cunoască niciodată amorul, va fi numai din pricina a ceea ce a îndurat odinioară ca nevastă a bătrînului baron, în cele cinci zile nesfîrșite. În loc să piară, amintirea aceea se aprindea, mai respingătoare cu anii, într-atît încît ea se silea s-o uite.

În plimbările sale în trăsură, pe străzi și prin parcuri, în asfințitul îndelungat al Sudului plin de parfumul de magnolia și de iasomie, ea urmărea cu privirea, cu o încordare aproape bolnăvicioasă, perechile rătăcitoare sau stînd pe bancă sub marii arbori. Uneori ieșea afară din casă, în cartierul francez, veșnic singură. Și adesea necunoscuți căutau să intre în vorbă, căci te îzbea înfățișarea ei și trezea dorința. Dar niciodată nu-i încuraja, nefiind din femeile acelea, și neavînd practica unor asemenea aventuri. Încercările acestea ale lor o și speriau puțin. Căci, oricum ea nu se deosebea de soțiile acelea care au trei, patru bărbați prin adulter legalizat. Fusese credincioasă fiecăruia din ibovnicii săi. La restaurant, de asemenea, urmărise îndrăgostiții cu un interes pasionat și știa să distingă pe cei care se iubeau cu adevărat, de cei care nu pofteau decît trupul.

Deosebirea — ea înțelegea mai mult cu instinctul decît cu judecata — venea de la oarecare calitate în expresia tandreții. Dormeau și în ea surse profunde de tandrețe, rămase neîntrebuințate, pentru că știa din experiență Lea, acestea nu puteau răsări la comandă. Arătau unii o tandrețe mincinoasă ; păcăleau poate ; pe ea însă nu. Și fasificarea aceasta nu schimba cu nimic rezervele de sentiment, care nu aspirau decît să se exprime. Dimpotrivă, cu vremea, prea plinul de ardoare înfrînat, te ostenea, te istovea. Nu această falsă duioșie o do-

rea — avusese parte de ea mai mult decît multe alte femei ci dăruirea de sine și, pentru asta, ar fi trebuit să aibă un copil sau să iubească ea cu adevărat.

Încît încet, idealul de ceea ce acest amor trebuia să fie, îi deveni clar; o fericire pînă la extaz, o tulburare care să atingă agonia, un schimb de duioșie, o sete de contact, de prezență și, în absențe, grijă, nerăbdare, bănuieli, suferință. Idealul acesta se alcătuia din tot ce, din bunătate înnăscută, ea simulase fără să fi simțit vreodată. Aspira la ceva care să pună stăpînire pe ea și să mătură tot restul. În visul ei, își uita vîrsta, se vedea iarăși Lea Ernst, o Lee inocentă, fragedă, fără trecut. Amantul visurilor sale era și el tînăr, frumos; destul de tînăr pentru a fi iubitul Leei Ernst, a cărei inițiere în amor fusese un viol degradant, săvîrșit de moșneag. De ceea ce fusese lipsită Lea Ernst, ea spera să găsească la patruzeci și doi de ani.

În sfîrșit într-o zi, tulburarea neîncetînd să crească, își făcu bagajele și plecă spre Chicago. Prelungindu-și șederea, se temea că s-ar lăsa tîrîtă la vreo nebunie, pe care ar regreta-o mai apoi. Acolo, va regăsi prieteni vechi și îndatoriri care poate că ar salva-o.

În Martie se întoarse la Chicago, într-o frumoasă zi de falsă primăvară, pe un soare strălucitor și un vînt înghețat, ce sufla dinspre lac. Ne mai avînd nici casă, nici apartament, descinse la Scherman House, căreia îi era clientă veche și unde era cunoscută sub numele de doamna Ernst. Deși hotelul era plin, i se pregăti o cameră. Bună și plăcută, era întotdeauna primită cu grăbire.

Se așeză pe pat, înaintea oglinzii așezate între două ferestre împodobite cu perdele de pluș roșu și de dantelă croșetată. Cu toată oboseala călătoriei, se simți agitată și nu dorea să-și termine ziua într-o banală cameră de hotel. Se cercetă și, o clipă, se uimi de cît de tînără arată și de elegantă, atunci cînd se simțea foarte obosită și abătută. Ceru o sticlă de bere de Milwankee și rămase mult gîndindu-se la ce ar putea face.

N-o aștepta nimeni. Nu era sigură nici că își va găsi prietenii în localitate. Descoperi că, lunile petrecute în independență o schimbaseră. Căci, deși se întorsese, voia să trăiască tot ca în Noul-Orleans, necunoscută și liberă pe faptele sale. Dar bunul ei simț îi spuse că este imposibil și că, întru-cît se întorsese, trebuia să lege firele vechii sale existențe și să vie-

țuiască așa, mereu așa, pînă, pînă... da, gîndi ea, pînă la moarte".

Asemenea viitor o neliniști. „Sînt prea tînără ca să renunț la tot și să ajung o femeie bătrînă. Deși trupul îi era ostenit, își dădu seama că osteneala îi pierise din suflet. Cu toate acestea, ideea de a porunci să i se aducă trăsură și să se pornească a căuta pe vreunul din vechii amici, i se părea peste puterile sale.

Și, pe cînd sta așa rumegînd, încercînd să se silească a lua o hotărîre, știa că trîndăvia și nehotărîrea izvorau din pricină că nu dorea decît un singur lucru și că lucrul acela nu se putea resemna să-l accepte : să pună voaleta, să se ducă liniștită în State Street, să cineze singură la restaurant sau la berărie, să se ducă apoi singură la teatru, să supeze undeva, în tainica speranță că i se va întîmpla o aventură romantică, și că va găsi în sfîrșit singurul lucru ce-l dorea.

Apoi își cercetă sincer dorința : „Nu pot să fac asta, își zise ea. N-am trăit niciodată așa. Am fost totdeauna vrednică de respect. E prea tîrziu, ca să mă schimb". Începu să-i pară rău că n-a fost mai ușuratică în tinerețe.

În cele din urmă, se ridică și dădu ordin să-i aducă un landou electric. Își desfăcu geamantanele, se îmbrăcă cu grijă, își refăcu complet edificiul complicat al părului ei de culoarea mierei și, alegînd o voaletă cu musculițe și o boa de pene asortată cu taiorul ei cenușiu, închise ușa cu cheia și sună ascensorul. Se văzu într-o oglindă : elegantă, frumoasă și — amănunt foarte important — tînără ; avea zece, chiar cincisprezece ani mai puțin din cei patruzeci și doi ai ei.

În vestibul, fu remarcată : la birou, un bărbat de vîrstă mijlocie, voinic, îi ceda rîndul zîmbind : funcționarul se arătă foarte politicos și zorit. Tot îndreptîndu-se spre ieșirea orbitoare de soare, se simțea ușoară și își zicea, cu un pic de mîndrie : „Da, încă sînt bine".

Trăsura o aștepta. Pe trotuar, mai mulți inși se întoarseră s-o vadă urcînd, pe fetița aceea impunătoare. Cînd șoferul închise portița, ea spuse adresa doamnei Weingartner.

Hotărîse să treacă pe la Clara, ca s-o anunțe că s-a întors. Vizita acesta însemna un compromis între căutarea tainică a unei aventuri la restaurant și reluarea respectabilei și plicticoasei sale existențe. Clara ținea de amîndouă. Nu era nici o rușine să o cunoști, dar, ca un fel de nimb, plutea deasupra ei vagi șoapte despre un trecut furtunos și de scandaluri, acum desăvîrșit stins.

Soră cu Dan Ryan, același sînge aventuros și indisciplinat curgea în vinele ei, dar la ea, întovărășit cu un fond de bun simț, care după întîia tinerețe trecută, o salvă de deznădejdea ce ruinase farmecul și vitalitatea fratelui ei. Tatăl lor era Irlandez, venit din Cork ca să lucreze cu sapa și lopata la construirea nenumăratelor căi ferate, care fură întinse peste tot Middle-Westul, după războiul civil. Se însură cu o tînără Irlandeză, emigrată pe vremea foametei celei mari și, împreună, dădură viață la patrusprezece prunci, dintre care trăiră numai trei : Danny, Clara și încă o fată, de mult timp dispărută, undeva prin America de Sud.

Clara, frumoasă, voioasă, intră la optsprezece ani chelăreasă într-un birt al hotelului de mecanici, Pentland Crescent House, strîmt și înalt, de culoarea funinginii, așezat la întîlnirea liniilor Big-Fourului și Pensilvaniei. Duse aici viață veselă, servind bărbați aspri și virili. Mîncau acolo plăcintă beau cafea, cu hainele pline de păcură și glumeau cu ea pe deasupra comptuarului. La douăzeci de ani, fata știa tot ce se poate ști. Munca îi plăcea. O lua de dimineața și trudea pînă la miezul nopții, nearătîndu-se niciodată în casa murdară, în care îi locuiau părinții, în vreo tovărășie urîtă. Tată-său, acar bătrîn, nu glumea în privința moravurilor, așa că în fiecare noapte ea trebuia să doarmă acasă. Dar trecerea dintre hotelul Crescent și cocioaba lor, prin cîmpie, dădea prilejuri. Clara profită fără rușine, încît, în cele din urmă, fu poreclită : „Deliciul pompierilor". Într-o seară, taică-său venind beat acasă, se poticni de trupul Clarei culcată pe iarbă. O stîlci în bătaie. A doua zi, ea fugi cu un comis-voiajor și, ani de zile nu se mai auzi de ea, pînă în ziua în care răsări triumfătoare și plină de bijuterii clinchetitoare : venise la nunta fratelui ei Danny. Îi vesti că se chema acum Lolita Ryan și că este actriță.

Dusese o viață aventuroasă și chiar strălucitoare. Comis-voiajorul pierise repede, lăsînd-o într-un hotel mizerabil din Detroit. Fără gologani, flămîndă, neavînd decît hainele de pe ea, nu se gîndi nici la sinucidere nici la milostenia lumii, ci cu ultimele parale își cumpără un ruj. După aceea își spălă șemizeta și se decise să se facă actriță.

Fiindcă nu refuză să se dezbrace în public, nu-i fu greu să găsească loc. Statura ei frumoasă se potrivi printre frumoasele Creole care jucau în trupa teatrului burlesc, în turneu pe atunci la Detroit. Plecă de acolo, tot cu frumoasele Creole, la Waynes, la Pămîntul-Înalt, la Peoria și sfîrși cu Canada. În sezonul următor fu angajată pentru un nou turneu cu : „Mîndrele din Dottie-Dumbling și, făcînd ceva economii, luă lecții de cîntec. Acolo jucă pe subreta din Văduva din Monte-Carlo. Așa, timp de opt ani, străbătu țara. Într-al noulea an, fiindcă, din grăsuță se făcuse puternică, fu ridicată la rangul de primadonă și luă numele de Lolita de Spania. Demnitatea noului rol cerea, nu numai să se dezbrace pe scenă, dar să și poarte o rochie neagră de paiete și egretă.

În calitatea de Lolita de Spania îl cunoscu pe domnul Weingartner, directorul turneului, om bogat. Prețuia femeile voioase și grase și chiar de la debut se împrietenise bine cu Lolita. Apoi o luă de nevastă în cele din urmă. Ea părăsi scena și se așeză la New-York, în hotelul El-Dorado, în a 47-a stradă.

Vreme de opt ani trăiră fericiți. Clara simțea uneori o violentă nostalgie după Chicago și după Middle-West. Într-o zi, bărbatu-său avu un atac ; căzu în orchestră și muri. Era la începutul sezonului ; Weingartner lăsa o situație foarte încurcată. Cînd, în sfîrșit, totul fu aranjat, văduva se găsi, în pragul vîrstei de patruzeci de ani, grasă și ne mai avînd pe lume decît șapte, opt mii de dolari. Prea vîrstnică pentru a-și relua fosta meserie, se duse la Pentland, unde stătu două săptămîni la frate-său Danny și la nevasta lui. Atunci luă hotărîrea să se instaleze la Chicago și să deschidă un magazin de costume pentru teatru.

În cursul lungii sale cariere cunoscuse lume multă. Cine nu-și aducea aminte de groasa Clara, de veselia și de iscusita ei filozofie. De aceea, cînd deschise prăvălia, lumea dădu buzna. Subrete, primadone, comici... toți alergau la dînsa, de cum veneau cu trupa în Chicago, dacă nu ca să cumpere, cel puțin ca să mai pălăvrăgească și să rîdă cu ea.

•

• •

Prăvălia era în rîndul de jos și în primul etaj al unei case de piatră. Clara locuia în al doilea și închiria restul odăilor. După magazine, la întîiul, instală un salon de încercare, unde își primea amicii și mușterii. Acea mică odaie

pătrată, obscură, primea lumină de la o singură fereastră ce da într-o curte în care creștea, între două pavajuri, un arbore mihnit. Odinioară, puțin după marele incendiu, casa fusese nouă, pretențioasă și vulgară. Urme din vechea-i splendoare dăinuiau în poleielile unsuroase azi, ale oglinzilor și în marmurele uritelor șemineuri. Searbăda lumină era și mai împuțită de niște perdele de pluș roșu, pe care Clara nu le înlătura niciodată, plăcîndu-i eleganța grelelor draperii prăfuite.

Acolo trona Clara Weingartner cu îmbelșugatul ei piept sbîrlit de ace, verificînd socoteli îmbîcsite, primind prieteni, dînd porunci lucrătoarelor, care urcau la fiecare clipă din sumbrul atelier de jos. De jur împrejurul ei atîrnau costume, rochițe, de balerine, pantalonași garnisiți cu perle, jiletci de brocart, peruci, piese felurite de armură. Într-un ungher se afla o mobilă de abanos încrustat cu fildeș, căreia îi dădea numele elegant de „secretar". Aerul umed al locului deslipea mereu încrustațiile și doamna Weingartner le lipea îndată cu niște clei dintr-un tub, pe care îl păstra anume într-o cutie specială. Odată, după o lungă absență, găsi o mulțime de bucățele de fildeș puse cu grijă de o parte de una din lucrătoare. Clara le ajutase apoi cum putuse, fără multă îndemînare sau artă, așa că motivele chineze, care înfățișau păsări sau flori, suferiseră în cursul anilor regretabile deformări.

In această cameră o primi pe Lea. La vederea frumoasei și marei siluete, ce schimba slaba lumină venită de la ușă, Clara înainta spre ea (cu o ușurință uimitoare pentru o femeie corpolentă) și o luă în brațe.

— Asta-i frumos de tot ! Închipuiește-ți că tocmai la tine mă gîndeam, dragă.

Lea își scoase boa de pene.

— Abia am sosit și mi-am zis : prima persoană pe care vreau s-o văd e Clara.

— Stai jos. Vreau să trimit după bere.

Plecă, dar mai înainte de a da ordine unei lucrătoare, se apropie de geam, ca să vadă landoul electric și șoferul Leei, care stătea înaintea magazinului. Cînd se întoarse, o găsi pe Lea plîngînd.

— Pentru Dumnezeu, Lea, ce ai ? întrebă ea petrecînd un braț peste umerii Leei.

— Nimic. Nu știu. Știam că așa are să se întîmple, că n-are să treacă ziua fără să plîng.

— Săraca... Zău, stai colea și dă-ți drumul. Povestește-mi ce-ai făcut și dacă ai ceva pe inimă, spune-mi.

Rinduia o jupă de balerină.

— Nu te superi dacă cos? Scîrboasele astea de lucrătoare nu sînt în stare să coasă un fleculeț.

Le aduse berea și după ce gustă de două, trei ori, Lea conteni din plins.

— Nu știu nici eu ce am, își strese ea ochii. Nu mai știu pe ce lume sînt, nici ce să fac cu mine.

Doamna Weingartner urma să coasă, apoi, ridicînd pleoapele:

Ai stat singură toată vremea?

— Da, n-am văzut pe nimeni.

— Atunci asta e, dragă, nu ești obișnuită.

— Credeam că am nevoie să fiu singură.

— Da... cunosc... Îți vin idei de astea uneori... să fii singură, să te scoli cînd ți-o plăcea, să nu mai vrei să știi ce mutră ai. Asta poate dura cîtva timp, dar, în cele din urmă, nu-i bine. Mai ales pentru o femeie cu natura ta. Tu ești ca iedera, ai nevoie să te legi. Eu, e altceva. Totdeauna s-a agățat cîte unul de mine... toată viața. Dacă n-aș fi știut să mă descurc, aș fi sfîrșit în șanț de mult. Dar altora...

— Ai poate dreptate.

— Spune-mi ce-ai făcut în iarna asta. Aici a fost infernal: zăpadă, noroi și afurisitul de vînt dinspre lac. M-am gîndit des la tine, unde te aflai, sub palmieri și măslini. Am fost și eu în Noul-Orleans... acum sînt treizeci de ani, cînd cu turneul Văduvei din Monte-Carlo. Dar povestește, spune tot, ca să te ușurezi. Ești amorezată?

Lea șovăi o clipă înainte de a răspunde și doamna Weingartner îi aruncă o privire scormonitoare.

— Nu, mărturisi dînsa. Nu, dar aș vrea să fiu.

— Totuși, dragă, la vîrsta ta, mi se pare că n-ai de ce te plînge. Ai avut noroc.

— O, au fost totdeauna gentili cu mine. Dar nu-i asta. Aș vrea ca să iubesc, măcar odată, pînă să nu fie prea tîrziu.

Clara nu răspunse și oftă. Apoi bău un gît de bere, după care suflă în pahar, ca să înlăture spuma.

— Da, te înțeleg. Dar e primejdios, dragă. Părerea mea este că ar trebui să-ți găsești un bărbat bun și să te fixezi. Miosotisul și ciuboțica cucului nu țin mult. Eu, mă aranjasem,

credeam că sînt sigură pe toată viața ; nimic nu-mi lipsea. Era bine că puteam să mă odihnesc un pic, să mă scol cînd vreau, să nu-mi bat capul cu chiria. Dar Irving Weingartner a murit și am luat-o de la început. Nenoroc... Tu ai încă șapte, opt ani înaintea ta, dragă, după care, apoi, va trebui să te resemnezi.

— Bani am, destui.

— Atunci, știi, e plăcut să ai un bărbat la casa ta și să împarți totul cu el. Eu nu eram nebună după Irving, dar ce bine era cînd îl aveam colea !

Se întrerupse și bătu de cîteva ori în masă.

— Să ne mai aducă bere, spuse ea lucrătoarei, care se ivi.

— Ah, dacă aș mai fi odată tînără, oftă Lea. Altfel m-aș purta. Cred că aș face nebunii. Am fost totdeauna cuminte, respectabilă... pururea protejată. Aș vrea să nu știu de mine, să fac desfriu măcar odată.

Doamna Weingartner își puse jos lucrul și se uită la Lea.

— Eu am petrecut destul în vremea mea, și pot să-ți spun, ceea ce poate nu știi, că în Pentland, eram poreclită : „deliciul pompierilor". Vezi doar că am fost o poamă bună, dar, crede-mă nu-ți mai place de la o vreme. Nu-i cine știe ce.

— Nu desfriu de ăsta aș vrea. Mă gîndesc la un bărbat, unul singur, pentru care ai vrea să-ți dai viața.

— Așa ceva n-am simțit niciodată, dar înțeleg ce vrei tu să spui.

Lucrătoarea aduse berea și umplură amîndouă paharele.

— Da știu, că așa ceva se întîmplă, urmă Clara. Am auzit de cazuri în care femeia este ca hipnotizată. Eu am început prea de tînără ; niciodată amorul nu m-a hipnotizat. Ca să cunoști așa ceva, nu trebuie să te arunci în brațele primului venit... Trebuie să fii nițel găgăuță, dacă înțelegi ce vreau să spun.

Bău un gît lung de bere și lăsă paharul.

— E adevărat că sînt zile în care și mie îmi pare rău că n-am trecut printr-asta, că n-am fost nițel mai găgăuță. Se opri din cusut. E caraghios, urmă dînsa. Mi s-a vorbit acum în urmă de asemenea caz. E una din verișoarele mele, din Pentland, Joanna Ryan. Tatăl ei mi-era frate. A fost ucis de o locomotivă vara trecută într-o seară după ce băuse prea mult. Am ajuns să cred că asta nu atîrnă de voință, ești sau nu ești ; atîta tot. Ceea ce i s-a întîmplat ei nu-i după

regulă N-ar fi trebuit să se petreacă. Cred că ea și-a dat socoteala pe urmă, fiindcă n-a vrut să-l ia de bărbat pe omul care o sedusese. Era smintită, iar el nu prețuia nimic și ea știa. A preferat să-l ia pe un fermier. Poate că a avut dreptate. Dar era ca hipnotizată de celălalt. Pe semne că n-a putut să se stăpînească. Mi-a povestit tot. Are să vină să nască aici, ca să nu se vorbească pe socoteala ei, fiindcă copilul are să se nască înainte de termen și nu vrea să i se pună lui bărbatu-său, felurite întrebări. Căci el n-are mutră să seducă fetele înainte de nuntă.

Clara își reluă lucrul și, după un moment de tăcere, Lea întrebă liniștit :

— Ce a simțit ea ? Ce ți-a spus ?

Doamna Weingartner deșiră simplu povestea, vorbă cu vorbă, așa cum i-o spusese Joanna lui taică-său.

Lea își șterse ochii : „Uite așa ceva aștept eu, zise ea". bogate în experiență, fură răpite de farmecul povestirii aventurii în carieră, lîngă tînărul cel bălan. Cînd doamna Weingartner termină și luă acul, adăugă visătoare.

— E o poveste frumoasă, e cu adevărat frumoasă. Trebuie să spun că mie nu mi s-a întîmplat așa ceva niciodată.

Lea își șterse ochii : „Uite așa ceva aștept eu, zise ea".

— Dragă prietenă, e cam tîrziu pentru noi, să ni se întîmple asemenea aventură. Oricum, nu alergînd poți da de ea. Ți se întîmplă și atîta tot. Dar crede-mă, e lucru rar, chiar la femei onorabile. De aceea ne impresionează atîta cînd se petrece sub ochii noștri. În fond, o curtezană care se respectă n-ar trebui niciodată să cunoască amorul.

Pe cînd mai lua un gît de bere, cineva bătu la ușă.

— Intră, zise doamna Weingartner.

Fata care adusese berea se ivi în pragul ușii.

— Un domn întreabă de dumneavoastră.

— Care ?

— Cel care a mai venit de două ori. Tipul ăla frumos cu nume caraghios, pe care nu-l pot ține minte.

— Da știu... Fă-l să intre. Și adresîndu-se Leei : El e, prietenul Joannei. Vine să întrebe de ea.

Lea se pregăti să se ridice, greoaie și șovăitoare.

— Nu pleca. N-are să stea mult.

— Poate că vrea să fii singură ?

— Nu avem secrete să ne spunem.

Perdeaua de pluș roșu se dădu la o parte și Petre intră. Era îmbrăcat într-un costum de serj ieftin, albastru-violet, de o tăietură exagerată, ai cărui umeri urcați, fără să fie nevoie, îi scurtau gîtul. Purta guler de celuloid și ținea în două degete pălăria-i de fetru neagră.

Strînse mîna Clarei.

— Am venit să aflu veşti despre Joanna.

— N-am încă. Și întorcîndu-se spre Lea, adăugă : Dă-mi voie să te prezint amicei mele, baroana von Path.

Lea se înroși ca la șaptesprezece ani, nu ca la patruzeci și doi.

— Baroană nu, ci simplu : doamna Ernst.

— Totuși e baroană, comentă doamna Weingartner, adevărată baroană. Dar preferă să i se zică doamna Ernst, fiindcă titlul o încurcă.

— Încîntat, făcu Petre.

— Știe povestea Joannei, spuse doamna Weingartner.

Petre o privi și un fulger trecu iute prin ochii lui negri.

— Nu te sfii. E prietena mea cea mai intimă. Nu spune la nimeni.

— Înțeleg așa de bine, grăi Lea.

— Joanna trebuie să vină marți. Iei un strop de bere ?

Îi umplu paharul, pe care el începu să-l soarbă posomorît. Lea îl observa și, cînd el o privi pe deasupra paharului, ea întoarse repede ochii și se înroși.

— Vin și miercuri, rosti el adresîndu-se Clarei. Poate că va voi să mă vadă.

— Ai face mai bine s-o lași liniștită, acum cînd e măritată, gospodărită.

— Am tot dreptul s-o văd, răspunse el agresiv.

— O mai iubești ?

— Asta nu vă privește, zise obraznic. E treaba mea și nu a dumitale.

— Așa e, rîse doamna Weingartner. Afară numai că ea e nepoata mea.

El rîse.

— O, știe ea bine ce face. Dar trebuie s-o șterg. Își luă pălăria. La revedere.

Se înclină înaintea Leei, dar aruncîndu-i o privire stranie, întrebătoare. Din nou, ea se înroși.

— Adio, domnule.

— Poate ne mai vedem aici, zise el.

— Poate, răspunse Lea.

El deschise gura, ca şi cum ar fi vrut să mai spună ceva, dar se răzgîndi şi ieşi stîngaci, fără să rostească o vorbă.

O clipă, cele două femei rămaseră nemişcate, uitîndu-se la perdeaua de pluş după care dispăruse. Apoi doamna Weingartner se întoarse spre Lea: Ei bine? întrebă ea.

-- O înţeleg pe fată. Pricep ce-a trebuit ea să simtă.

Doamna Weingartner îi aruncă o privire cercetătoare:

— Da, mi-ar fi plăcut să întîlnesc unul ca el, pe cînd eram destul de tînără, ca să se potrivească, comentă ea, gînditoare.

Lea îşi luă mănuşile şi boa.

— E vremea să plec... Trebuie să mă instalez, să-mi caut o casă.

— O casă? Nu-ţi iei un apartament?

— Vreau să fiu singură. Luînd un apartament, ai totdeauna vecini, care îşi viră nasul pretutindeni.

— Da, ai dreptate. Atunci vino cînd îţi va conveni şi nu uita să mă anunţi, de cum vei fi în lucrurile tale. Am să vin să te văd. Cum eşti liberă, o să putem să mergem la teatru amîndouă. Primesc totdeauna o sumedenie de bilete.

Lea se îndreptă spre uşă, apoi se opri, incapabilă parcă, să se urnească deodată.

— Aşadar, la revedere, zise ea.

Mai făcu cîţiva paşi, dar în prag, ţinînd perdeaua de pluş cu mîna, se întoarse. Doamna Weingartner îi observă eleganţa în lumina scăzută.

— Ce este? actor? întrebă Lea.

Doamna Weingartner se puse pe rîs.

— Nu. Mai rău... călăreţ-acrobat.

— O, făcu Lea.

— Joacă la Haines, în parada Circului Imperial Roman. Ne putem duce într-o seară. Am să-i cer bilete lui Haines. Eu i-am furnizat costumele, cînd a montat la Mobile. Ce zici de asta, dragă?

Se uită la Lea, maliţioasă.

— Da. Să mergem săptămîna viitoare. Lea plecată, doamna Weingartner trase perdeaua şi veni în magazin, ca s-o privească urcîndu-se în landoul electric. Zîmbi şi scoase un fel de gîîît. Trăsura porni şi Clara se întoarse în salonul de încercare, în care tocmai intra lucrătoarea care adusese berea.

„Ascultă", Irmo, spuse ea, cînd o mai veni domnul ăsta, să nu te holbezi la el, ca la Dumnnezeu în persoană. Nu sînt vreo ispăşită, dar mă jenează să te văd căscînd asemenea ochi la el".

*
* *

La întoarcerea-i de la Pentland, unde dusese Joannei trupul lui Danny Ryan, Petre o găsi pe doamna Azais trează, îmbrăcată cu îngrijire, aşteptîndu-l în vagonul dereticat şi curat. Schimbarea asta, săvîrşită numai într-o noapte, îl miră, dar ea nu-i dădu lămuriri îndată.

In sfîrşit norocul le surîdea şi mizeria se sfîrşise. Ea îşi începu povestea în englezeşte dar, în mijloc, în frămîntarea ei, o continuă în nemţeşte.

— La urma urmei, tu nu eşti aşa de nerod, pe cît credeam ! In seara în care ai jucat aşa de bine pentru fata aia din Pentland, jocul tău a fost remarcat. Haines era de faţă — Emerson Haines, un veteran al circului — şi te-a preţuit.

Da, Haines îl văzuse şi venise să-l caute la Cordova. Monta un Circ Imperial Roman, ca să facă un turneu prin oraşele mari din Middle-West şi-i oferea lui Petre un angajament pe şase luni, ca să conducă un car, să ia parte la o luptă de gladiatori şi dintr-o alergare romană.

— S-a sfîrşit cu mizeria, repetă ea. A venit ocazia să arăţi ce ştii să faci ; să ajungi unul din favoriţii publicului, cum am fost eu şi să cîştigi bani mulţi.

Nu-i puse întrebări asupra Joannei, nici asupra călătoriei lui la Pentland. Astea făceau parte din trecut. Nu-l întrebă nici dacă o va lua de nevastă pe fata aceea.

El primi vestea rece.

— Poate că voi primi, poate că nu. Voiam să părăsesc circul la sfîrştiul sezonului ăsta.

Ea discută cu el, arătînd cît cîştig bănesc şi faimă i se pot trage, dar el nu asculta.

— Ce viitor pot avea într-un circ ? Nu voi face nimic mai bun mai tîrziu, ca acum, şi nu-mi place deloc.

Plecă, merse razna pe cîmpie, tot gîndindu-se la propunerea lui Haines. În vremea asta, doamna Azais găsea argumentul, ce trebuia să-l convingă.

— Înţelegi, îi spuse ea la întoarcerea lui, dacă tu primeşti, te vei opri în toate oraşele mari. Acolo vei găsi prilejuri destule. Ai spus chiar tu, că nu e nimic de făcut în satele astea.

După mature chibzuiri, se hotărî.

— Bine, iscălesc, numai ca să plec de aici. Dar, dacă găsesc în drum vreo combinație, îl las pe Haines frumușel. Mi-a venit vremea.

Laolaltă, la lumina lămpii cu petrol, scriseră lui Emerson Haines pe niște hîrtie șterpelită de la hotelul Hotchkiss. Ea compuse scrisoarea, într-un stil umflat, îmbîcsit de termeni profesionali și o scrise el, fiindcă, în ortografia engleză, ea nu era prea sigură. Apoi, ea se duse în oraș și cumpără stofă pentru un costum și o robă. Își îngropă aproape toate economiile, dar repeta : „Trebuie să facem impresie, chiar dacă ar fi să mîncăm numai pîine și lapte, săptămîni întregi".

Avea să intre în vechiul ei mediu, într-o lume în care va găsi contemporani, care auziseră vorbindu-se de doamna Azais și de leoparzii ei. Pe dată, nu mai bău și începu să-și dea aere mari față de ceilalți oameni ai circului. În octombrie părăsiră trupa, vîndură vagonul și plecară la Mobile. Haines o cumpărase pe Fifi, iapa albă, și plătise pentru transportul în Sud.

*
* *

Haines, în Circul Imperial Roman, prezenta un singur spectacol. Era o inovație în materie de circ. La Mobile, cortul era întins. În arena amenajată, repetițiile începură.

Timp de trei zile, Petre și doamna Azais călătoriră în vagon de clasa treia, fără să se dezbrace, hrănindu-se cu banane și cu sandwișuri cumpărate la chioșcurile din gară. În sfîrșit, într-o seară, ajunseră la Mobile. Ceața cobora peste oraș. După ce-și puseră bagajele la păstrare, plecară pe jos, în căutarea circului. Coboriseră o stradă, cînd zăriră de departe cortul, într-un șes întins la țărmul unei ape. Doamna Azais, văzîndu-l foarte mare, alb tot, nou cu desăvîrșire, se bucură straşnic și grăbi pasul.

Nu găsiră pe nimeni, afară doar de cîțiva negri care înfigeau pari și întindeau funii. Dar dinăuntru se strecurau lumini, ce arătau activitate. Petre se opri să întrebe unde se află domnul Haines. Doamna Azais, dimpotrivă, grăbi pasul și ridicînd portiera, intră în arenă.

O orchestră cînta. În cort, sus, trapeziști își exercitau numărul. Sala era circulară, plină de locuri strălucitoare, vopsite în roșu. În fund, se ridica o tribună, deasupra cu un

baldachin stacojiu, pe care erau literele de aur : S. P. Q. R., adică : Senatus Populus Romanus, sigiliu ce se găsește pe monumentele Romei antice.

Doamna Azais se opri scurt, gifiind, cu capul dat pe spate. Se repetau jucurile de lumină, care aveau să însoțească numărul și proiectoarele se suceau în văzduh, luminînd pe dedesubt corpurile acrobaților, care zburau parcă de la un capăt la celălalt al circului. Doi bărbați și o femeie, zvelți și tineri, în tricouri verzi Veronese, cu centuri de briliante. O rază albastră le urmărea evoluția, acum sus de tot în umbra cortului, acum mai jos, în marea lumină.

Dreaptă în arenă, doamna Azais îi privea, cu figura-i obosită tot atît de radioasă ca și cum ar fi admirat pe Dumnezeu însuși. Apoi, subit, luă cunoștință de melodia cîntată de muzică. Atunci se înfundă într-unul din scaunele ripolinate și izbucni în plîns. Orchestra ritma „Suveniruri din Viena". Nu-i mai văzu pe acrobați și nici jocurile de lumină. Se văzu pe ea însăși, în uniformă de husar, în cizme lustruite și cu egretă, intrînd în cușca fiarelor. Astarteea, pe un stîlp deasupra capului ei, o privi cu mîrîitul ei amenințător.

Așa o găsi Petre. Conștientă de prezența lui, ridică ochii către el și zise : „Doamne, Doamne, ce frumos e !"

El văzu o figură aidoma ca aceea a copilașilor de țărani uitîndu-se la circ, cînd el își făcea intrarea în picioare pe Fifi.

— Da, e un număr foarte bun, spuse întorcînd capul, de rușine oleacă, pentru o emoție pe care el n-o putea împărtăși. Căci nu vedea în spectacolul acela decît trei acrobați muncind răzbit sub lumina proiectoarelor, bieți inși care adesea se înjurau în același timp.

*

* *

In seara aceea, după repetiție, doamna Azais merse cu Petre să bea bere și să mănînce cîrnați în cortul în care trupa se aduna să cineze. La văpăile benzolului, localul bîzîia de însuflețire, de larmă, de rîsete și chiar de cîntece, căci era debutul sezonului și nu fuseseră pînă atunci nici certuri, nici plictiseală. Era pentru toți începutul, ca și cum atunci s-ar fi născut și ar fi pierdut amintirea lipsurilor și suferințelor trecute. Bătrînii se credeau iar tineri, reumatismele își

tăgăduiau durerile și aceia care, în taina inimii lor se temeau de vreun accident mortal, nu se dădeau de gol. În seara aceea, toți erau veseli.

Emerson Haines, în persoană, se afla printre ei. Voinic, aplecat, originar din Noua-Engliteră, unul din cei din urmă din rasa marilor întreprinzători din Cornecticut, se uita la oamenii lui cu niște mici ochi pătrunzători, pe deasupra ochelarilor de oțel. Altfel decît Bogardus, nu bea și, deși era șiret și nemilos în afaceri, veghea la binele trupei. Veni și se așeză la masa lungă de lemn goală, la care doamna Azais și Petre se învecinau cu trapeziștii zișI Cazano zburători, cu unul din cavalerii romani, Harrigan și cu un om de oarecare vîrstă, destul de trupeș, altădată dansator pe funie, dar pe care guta îl silise de mult să se lase de meseria de echilibrist. Acesta îl cunoștea pe Emerson Haines de ani și acum, cînd nu mai putea să se lanseze cu bicicleta pe un cablu întins, fusese angajat pentru pantomima circului Imperial Roman. Se numea Blount, venea din Camden Town și ținea rolul de Neron.

Haines, doamna Azais și Blount pomeneau bunul timp de odinioară, de epoca în care circurile erau măreție, cînd actorii inspirau respect. Petre și tinerii Cazano ascultau cu aer ironic. Și cum berea li se urca la cap, Petre începu să se uite la doamna Cazano, frumoasa blondă de douăzeci de ani, într-un chip prea galant. Pe de altă parte, Blount spunea doamnei Azais :

— Nu se poate ! Pe dumneata, doamnă Azais, te-am văzut pe vremuri la Amsterdam, cu leoparzii ! (O cunoșteau ! Nu fusese uitată !)

Fața obosită de lumină și ea îl întrebă pe Blount în ce epocă jucase la Amsterdam. Împreună, reluară vechiul drum al Germaniei de Sud și de Nord și al Franței, așa de bine cunoscută de ea. Însuși Haines intră în conversație, căci își aducea aminte că o văzuse la Liège. Era la începutul carierei sale pe atunci și ar fi voit s-o angajeze pe doamna Azais, dar numărul ei era prea scump. Veteranii continuau să vorbească cu un foc pe care nu-l mai aveau tinerii. Deodată Haines trînti cu pumnul în masă : „Bun ! strigă el. Am găsit ! Dumneata ai s-o joci pe Popeea în marea pantomimă romană. Ai să porți un costum, care să ascundă lipsa brațului !"

Se făcea ziuă, cînd se risipiră. Petre și doamna Azais ajunseră la cartierele lor, el la cortul rezervat bărbaților, ea la al femeilor. Haines veghea la morala trupei și nu tolera

ceea ce numea el „maimuțării", nu din principiu, ci fiindcă lunga lui experiență îi arătase că „maimuțăriile" duc totdeauna la complicații, bătăi, uneori moarte.

Pentru întîia oară în viața lor nu dormiră sub același acoperiș. Petre chiar de la naștere.

Dar în seara aceea doamna Azais abia că băgă de seamă despărțirea. Îi revenise voioșia și se simțea întinerită cu douăzeci de ani, își regăsise trecutul și iar avea un rol dintr-un mare spectacol.

Fu, deci, soția lui Neron, în Circul Imperial Roman, unde apăreau patruzeci de cai, zece cavaleri, șase gladiatori, trapeziști, fiare și curse de cai.

Haines era mulțumit. Servise pe niște veterani de carieră și angajase pe preț bun excelenți figuranți.

Peste zece zile avea să înceapă turneul de iarnă.

*

* *

Prin munți și prin văi, cu necontenite cotituri, circul Imperial Roman mergea mereu, de-a lungul golfului Mexicului, înfundîndu-se în cuprinsul Texasului, întorcîndu-se către țărm. Apoi, în zilele scurte, se îndreptă către nord, urmînd retragerea iernii și semnele prevestitoare ale primăverii. Evenimente fără însemnătate se petrecură în călătoria aceea. Animalele căzură bolnave și se vindecară ; oameni de asemenea. Într-o seară, într-un oraș din Texas, o păruială se încinse între oamenii circului, niște smintiți și niște mahalagii. Pretutindeni aveau succes ; ideea lui Haines, de a monta un circ roman se dovedea minunată. Noul sos în care pusese el această veche mîncare, părea pe gustul publicului. Institutorii își trimiteau clasele la spectacol, voind să trezească în copii interesul pentru istoria romană, arătîndu-le pe Blount și pe doamna Azais făcîndu-și intrarea triumfală în loja imperială.

Era măreț. În sunetele unei muzici marțiale intrau mai întîi șase trompeți în tricou de culoarea cărnii (ca să nu-i supere pe Baptiști și pe Metodiști), purtînd drept costum o cască, o cuirasă și un cache-sexe. Venea apoi, în clinchet de arme, detașamentul gărzilor de pretorieni — destul de îmbrăcați, ca să nu mai fie nevoie de tricou —, figuranți care, în viața de toate zilele erau grădinari și personal de circ. În urma lor sosea Neron, întins pe jumătate într-o litieră aurită și roșie, și privind publicul, de la dreapta la stîn-

ga, printr-un smarald mare (mic detaliu realist, reminiscență a lui Blount), apoi două măgărițe (care furnizau laptele în care se îmbăia Popeea, anunța Haines) în sfîrșit încă o litieră de aur și de purpură pe care se lungea Popeea, în rochie perlată de argint, rezemată în cot și plimbînd peste asistență priviri languroase. Peruca ei blondă era prinsă într-o coroană de lauri (creație a doamnei Clara Weingartner, costumieră la Chicago).

După Popeea înainta încă un detașament de gărzi pretoriene, urmat de cavaleri romani, Petre și alți doi călăreți, îmbrăcați în albastru, roșu și galben. Sub togă aveau tricou de culoarea cărnii și părul prins într-un fileu de argint. Călăreau pe cai de culori deosebite : murgă, neagră și albă și conduceau alți doi cai de aceeași culoare. Petre, pe spinarea indolentei Fifi, mîna cai albi ca ea. Apoi veneau carele, minate de dragoni de grajd, greoi și stingaci în togele și rețelele lor de argint. În sfîrșit venea un elefant purtînd pe o regină a Indiilor captivă, și, închizînd defilarea, un ultim detașament de gărzi pretoriene.

Sub lumina albă a lămpilor arcate, în larma sunetelor de trompete, cortegiul făcea de două ori înconjurul arenei roșii și aurite. Apoi litierele se opreau. Neron, ca și cum ar fi condus o corabie cu toate pînzele desfăcute, o ajuta pe Popeea, susținînd-o de unicul ei braț, ca să urce la tribuna imperială. Sclavele (recrutate de către un agent dintre fetele voinice ale orașului) urmau, legănînd în aerul greu al circului mari evantalii. Perechea imperială se instala, pe jumătate întinsă într-un larg pat de odihnă, ca să asiste la spectacol.

Acesta începea cu un balet de prizonieri sirieni, în tricouri stacojii, plătoșe de leton, podoabe de fir. Ultimele lor dansuri sfîrșite, se și iveau, în sunetul altei fanfare, gladiatorii. Luptele începeau mai întîi cu o scurtă luptă între un Gal cu cozi bălaie și un Scit (cu înfățișare sălbatică sub peruca lui de păr de cal), în care barbarul Mării Negre era învins. Apoi venea un negru gigant și un Grec, amîndoi despuiați pînă la brîu. Cel dintîi avea sabie și scut, al doilea o plasă și trident.

Petre juca rolul Grecului, zvelt, mușchiulos și sprinten, dar jumătate, în corpolență, față de adversarul său. De două ori făceau ocolul arenei luptînd, — pentru ca fiecare spectator să știe pentru ce și-a dat paraua, — apoi, înaintea lojii imperiale, Grecul îl captura pe negru în plasă. Cînd se pregă-

tea a-i da o lovitură de moarte, Neron îl oprea cu un gest elocvent la un semn al depravatei lui soții.

Răpunerea negrului uriaș era totdeauna salutată cu aplauze, care porneau din lojile de jos, ca să urce pînă la cele din urmă locuri, pierdute în umbra fumurie a proiectoarelor. Era într-adevăr ceva mișcător și simpatic în frumusețea goliciunii Grecului alături de adversarul său colosal, sub lumina rumenă. Avea un farmec ce atrăgea simpatia bărbaților și admirația femeilor. Cu un picior pus pe negrul doborît captiv în plasă, părea că simbolizează tinerețea victorioasă, binele și virtutea strivind răul și stricăciunea, duioșia izbîndind asupra forței brutale și, pentru oamenii din Sud, triumful albului asupra negrului. Pentru multe femei, deopotrivă pentru cele din lojile de jos ca și pentru cele atîrnate în galeriile de sus de tot, alături de soții borțoși, acel tînăr Grec înfățișa amantul visat, niciodată întîlnit. Chiar cu șapcă și cu flanelă, din Petre emana ceva ce trezea dorința.

Tabloul ținea numai o clipă; apoi Petre dispărea cu negrul asudat în sunet de trompete. Asta era clenciul reprezentației și Haines, tot fumînd din țigara lui groasă, în picioare la intrarea în arenă, își dădea seama. Din prima seară zisese: „Mare artist. Excelent actor, bun pentru toate rolurile".

După gladiatori venea o trupă de urși dresați, care neapărat trebuiau să-i insufle Popeei, fostă dresoare de leoparzi, cea mai vădită plictiseală; apoi Cazano-zburători, urmați de numărul de echitație romană, în care Petre își conducea carele la victorie în sunetele unei orchestre dezlănțuite. Atunci litierele lui Neron și Popeei înaintau, urmate, sau mai degrabă îmbulzite de sclave, (zorite să iasă la stradă) și perechea imperială părăsea arena în tumultul trompetelor.

Reprezentația se sfîrșise.

*

* *

In toate serile, timp de săptămîni, d-na Azais își făcea intrarea culcată pe litiera sa, cu o trîndăvie tot mai prevăzătoare, căci de o vreme suferea de reumatism și o îndurera contactul scîndurilor abia acoperite cu pluș roșu. Sclavii o duceau pe umeri fără luare aminte, căci erau totdeauna cam băuți. Aceștia erau niște pîrliți, descurajați, pe care viața îi aruncase aici în roluri umilitoare. Cînd o zguduiau

prea tare, ea își uita surisul obosit cu care răsplătea publicul de primirea bună ce i se făcea și îi înjura în nemțește, în franțuzește și spaniolește.

Cît ținea ziua însă, ea ajunsese să nu trăiască decît pentru întoarcerea aceasta nesperată în sferele înalte ale arenei. După amiaza, ca și seara, venea devreme, punea cea mai mare grijă la toaleta sa, la machiaj, și combina mici retușări, care ajunseseră în cele din urmă să dea rolului său un fel de realitate. Cumpără o carte și află cum era cu adevărat Popeea și faima de care se bucura ea. Atunci fu în largul său ; lăsa să-i alunece rochia paietată de pe umăru-i rămas încă foarte frumos, sau o ridica cu un gest de nepăsare, ca să nu descopere pînă sus de tot un picior în tricou roșu. Făcu încercări de coafuri și se opri definitiv la un fel și anume : își înconjura chipul într-o aureolă bogată de cîrlionți și punea o floare roșie lîngă ureche. Ajunse astfel, stăruind, să plăsmuiască o imagine, poate prea fidelă, a modelului original pe care îl personifica.

Dar, în ciuda sforțărilor sale de a da adevăratul caracter al personajului, fu nevoită să constate că monoclul de smarald al lui Napoleon o eclipsa în ochii galeriei. Ca să rivalizeze scorni o mulțime de inovații, dintre care una, în sfîrșit, reuși. Alese de la un negustor de mărunțișuri cea mai mare oglindă de mînă ce se găsea și își făcu intrarea ținînd-o cu brațul întins, oglindindu-se. Dar cînd veni momentul acesta, îi fu imposibil să se coboare din litieră, și să urce în tribună ducînd-o în singura ei mînă, așa că fu silită să o pună la subțioară, ca pe o umbrelă. În strădania ei, depășise scopul. Data următoare însă găsi că e mai potrivit s-o dea uneia din roabe, în clipa în care trebuia să părăsească litiera. Sclava primi obiectul cu o surpriză evidentă și de atunci ceru un supliment de cincizeci de bani.

Ajunsă în loja imperială, d-na Azais nu-și lăsa oglinda, urma să se privească spunînd că luptele de gladiatori și cursele de cari sînt spectacole politicoase. Constată însă că fura din cînd în cînd atenția publicului de la smaraldul lui Neron. Atunci plăsmui o nouă stratagemă. O puse pe una dintre roabe să țină înaintea ei oglinda, și pe alta să o coafeze. Aceste două fete cerură și ele un spor de bacșiș.

Din zi în zi, isprava cu oglinda deveni și mai complicată și mai costisitoare, pînă ce în sfîrșit d-na Azais mimă o toaletă completă și se făcu că-și spală picioarele în laptele

măgăriţelor. Dar aceste servicii extraordinare, pe care figuranţii nu voiau să le facă gratuit, îi atacau leafa. Ei însă nu-i părea rău, căci sfîrşise prin a-l eclipsa cu totul pe Neron.

Rafinamentele adăugate rolului său aduseră şi alt rezultat, acesta neaşteptat. Oglinda, floarea roşie prinsă în păr, umărul ei alb, creară în juru-i o beţie de care fu ameţit şi Neron în cele din urmă. Acesta începu să dea semne de pasiune. Îi murmura complimente în timpul reprezentaţiei, îi apăsa braţul mai mult decît se cuvenea, urcînd în tribună. Odată cînd, cu trufie, ea se uita la Petre, gladiator în luptă cu negrul, el îndrăzni s-o ciupească şi ea îi dădu o palmă. Deşi suferea de singurătatea ei şi dorea un ibovnic ori chiar un soţ, Neron nu-i plăcea ; nu era nici viril, nici frumos şi nu avea stare, ceea ce l-ar fi putut face interesant. Sfîrşi prin a-i povesti lui Petre atenţiile acelea, care o şi măgulea, o şi plictiseau.

— E ridicol, spunea dînsa. Crede el cu adevărat că aş vrea să-mi iau în spinare un borţos de dansator pe funie, isprăvit ?

In triumful ei îl uita pe Petre. Era mîndră de talentul lui şi îl urmărea în fiecare seară. Ghicea, după jocul lui, cînd rămînea la vreo femeie din public. Acum însă trăiau separaţi, cum nu mai trăiseră niciodată şi, întoarsă în lumea dragă ei, nu băga de seamă că fiu-său îi scapă, că se schimba şi că se maturiza. Vedea atît că se plînge de salariu şi ameninţă să părăsească circul, dar ştiind toate astea de mult, nu se îngrijora.

Cît despre Petre, atracţia noutăţii fiind isprăvită într-o săptămînă, nu mai rămăsese nici urmă la el din exaltarea ce o simţea mamă-sa. Circul Imperial Roman devenise aidoma cu oricare altul, ca toate cele prin care trecuse din mica lui copilărie : o trupă de acrobaţi osteniţi, prost îmbrăcaţi, slab hrăniţi, certăreţi şi de care nu te puteai despărţi. Prezenţa lor necontenită, mîncînd, dormind, făcînd dragoste, amestecîndu-se mereu în ceea ce nu-i privea, o găsea de nesuferit. Nu avea prieteni printre ei, numai camarazi care îl exasperau, căutînd să intre în intimitatea lui. Cînd pleca, era mereu întrebat unde se duce ; dacă sta tăcut, voiau să ştie pricina tristeţii. Ai fi zis că se juraseră toţi să-i deschidă ţeasta şi să vadă ce-i acolo. Alte circuri de mai mică însemnătate erau mai bune ; putea răspunde grosolan şi să refuze să vorbească. Dar la Haines avea de furcă cu

actori de valoare egală cu a sa, uneori superioară. De fapt, felul acesta de viață i se părea singurul pe lume cu desăvîrșire lipsit de plăcere, de aventură și de neprevăzut.

Idila cu Joanna săvîrșise în el o schimbare. Din seara în care părăsise căminul fetei, se simțea mai agitat și mai nenorocit ca înainte vreme. Uneori, prins de regrete, ar fi vrut să se găsească la Pentland, însurat cu Joanna, așteptînd pruncul lor. Nu-și putea închipui împrejurarea și totuși îl muncea. Ades, mergea ore întregi pe drumuri de țară, încercînd s-o uite pe Joanna, dar în van. Ea-i rămînea în gînd, în dorință, limpede și blîndă, tot așa de liniștită și de sigură de ea pe cît era el îngrijorat și nenorocit. Suferea de asemenea, în mîndria lui, că ea preferase un simplu fermier. Se simțea uneori cuprins de o poftă sălbatică de a da ochii cu ea și a o umili. Dar mai cu seamă nu putea uita, că ea nu semăna cu niciuna din femeile ce le cunoscuse.

Ca să-și amăgească grija, urîtul, căzu în vechile-i deprinderi. Pleca la vînătoare, înnodînd aventuri scurte, serbede, căci în niciuna nu găsea acea ciudată calitate, care făcuse din idila lui din carieră, tiparul după care le judeca pe toate celelalte.

Scrisese d-nei Weingartner și din cînd în cînd îi trimitea cîte o carte poștală cu vești despre Joanna. Era măritată, sănătoasă și mătușă-sa o credea fericită. Fiecare cuvînt trezea în Petre o febră de resentiment și-i aţîţa dorul.

La Memphis, Herman Müller intră în trupă, angajat de Haines ca să supravegheze mașinile, cînd Mc. Connell mecanicul scoțian era prea beat. Slab, încovoiat, fără vîrstă, Müller avea cap turtit, ochii mici negri apropiați, un mers tîrîș, picioare enorme și lungi, mîini osoase, în care vinele făceau cocoloașe. Era urît, timid și fricos cît nu se mai poate.

Totuși, în tidva lui era un creier inteligent, inventiv, care urma o cale unică, fără să devieze vreodată. Un singur lucru îl interesa : mecanica. Era o patimă.

Müller deveni amicul lui Petre, singurul pe care acesta îl avu, căci în singurătatea sa nu-și da inima nimănui. Prietenia aceasta se iscă din pricina adorației ce i-o arăta Müller. Nu aveau de altfel nimic comun, nici gînduri, nici simpatii. Müller adora pe Petre și el, în vanitatea lui nesățioasă, primea cultul ce inspira.

POVESTEA LUI HERMAN MÜLLER

Se născuse la Milwankee, într-o cocioabă, dintr-o mamă imigrată poloneză și un tată german, întrebuințați la o fabrică de bere. Părinții se întîlniseră într-o berărie, în care ea spăla. El, crezîndu-se pe moarte, o luă de nevastă, dar cînd se tămădui nu-i iertă și o bătea fără milă. Religioasă și încăpățînată, ea nu se lăsă părăsită, cu toate încercările lui. De aceea, venind vremea, el sfîrși prin a se resemna, dar nu mai lucra și sta acasă, unde se distra blestemînd și înghiontindu-și femeia.

Așa că, Herman Müller crescu într-o atmosferă de brutalitate care îl făcu, foarte curînd să prefere ulița casei. Nu intra în casă decît tîrziu, cînd îl știa pe taică-său culcat. Maică-sa lucra noaptea, ca spălătoare de trepte și bărbatul, avîndu-l numai pe fiu-său de bătut îl scutura, îl ocăra și spunea că toate femeile sînt fleoarțe.

— Vezi să nu cazi vreodată în ghearele lor, că ți-ai scuipat viața, ca mine, zicea el.

Cînd fiu-său împlini paisprezece ani, îl băgă într-un atelier mecanic. De îndată ce Herman puse mîna pe o leafă, nu mai dădu pe acasă, unde tată-său l-ar fi bătut și i-ar fi luat banii. Apoi, într-o dimineață, un agent de poliție veni să-l informeze pe băiat, că taică-său o ucisese pe maică-sa, dîndu-i cu un clondir în cap. Ucigașul fu închis în temniță, unde muri după trei ani.

Herman, cu lucrul său, uită că a avut odată părinți. Se încredință pătimașei taine a metalelor și la tot ce labele lui osoase — mîini remarcabile, slabe, noduroase și minunat de îndemînatice — puteau scoate.

Știa să dreagă broasca cea mai afurisită, să deschidă caseta cea mai închisă. Și mai aveau mîinile lui darul de a construi mașini noi, care mergeau singure, de a face lucruri miraculoase și aproape totdeauna inutile. Păreau dotate cu inteligență. Dar erau lipsite de deșteptăciunea, care ar fi știut să întrebuințeze puterea lor la scopuri utile.

Ostenit de atelierul mecanic, îl lăsă la optsprezece ani, ca să se ducă la Filadelfia. Acolo, găsi loc la gara mărfurilor, unde lucră la locomotive și piese accesorii. Se credea în rai. Negre, pline de păcură, lungile-i mîini osoase manipulau pistoane și biele de metal strălucitor cu pasiunea unui amant. Locomotivele erau dragostea lui cea mare.

Femeile erau pentru dînsul numai o necesitate, ca a bea şi a mînca. Numai maşinile le iubea. Ţinea minte scenele, bătăile primite în copilărie şi vorba lui taică-său : „Ia aminte, nu cădea niciodată în ghiarele femeii".

Trăind sărăcăcios, punea de o parte aproape tot puţinu-i salariu. N-avea destulă minte, să ceară cît merita. Două sau trei din invenţiile sale îi fuseseră furate dar, absorbit de deliciul mecanicii, nu se supără. În existenţa lui strîmtă, avea totuşi o ţintă : cumpărarea unui magazin oarecare. O prăvălie cu biciclete i se părea minunată, pentru că, în afară de gologanii ce i-ar fi adus, mîinile lui iscusite şi-ar fi putut mulţumi trebuinţa de activitate. Cu asemenea gînduri, stringea fiecare para. Cînd socoti că are deajuns, se duse la patron şi-i spuse că-l părăseşte şi că dă o raită prin lume, pînă să se statornicească. Atunci, pentru întîia oară, i se oferi simbria ce o merita, dar era prea tîrziu. Încăpăţînat, o ţinu bună ; de o sută de ori să-i fi dat mai mult, nu-l clătina. Căci în sufletul lui dormea aceeaşi încăpăţînare ca şi în mîinile lui osoase, şi nu pentru cîştig obiecta el, ci ca să mulţumească pofta creierului său mărginit.

Plecă spre Noul-Orleans, unde se instală la un văr, pînă va găsi dugheana rîvnită. Dar, după două săptămîni de căutare, îşi dădu seama că abia avea jumătate din cît îi trebuia pentru un magazin de biciclete. Şi plecă iar spre nord, să găsească de lucru sau un asociat. La Memphis, într-o crîşmă, află că Haines, directorul circului Imperial Roman, căuta un mecanic.

*
* *

S-au întîlnit într-o noapte în cafeneaua din colţ, nu departe de circ. Acesta era primul circ pe care îl vedea pîrlitul de Müller. În primele trei seri, ieşi fermecat de muzică, de spectacol, de lumini. Ochii lui mici, negri, străluceau de entuziasm. Într-a patra zi, mulţumită curajului ce i-l da berea, sfiala i se micşoră şi cuteză a-i vorbi.

— Te cunosc pe d-ta, zise el. Numărul d-tale e tare frumos. Eşti tipul din alergări.

Dar numaidecît se simţi copleşit şi se înroşi, din galben ce era.

Petre îi aruncă o privire.

— Da, eu sînt cavalerul.

— Minunat trebuie să fie să știi să mii un cal așa.

— Un meșteșug, ca oricare altul.

— Nu vrei să iei un pahar cu mine ? Aș fi foarte onorat.

Comandară bere, apoi se făcu tăcere între ei. Petre începu să vorbească, peste umăr, cu Jaime Cazano, așa că Müller putea să-l observe fără să ia parte la conversație.

Se deosebeau, pe cît pot oamenii să se deosebească : Petre tînăr și, dacă nu frumos, cu ceva atăgător, care cîștiga atenția. Müller, urît și fără vîrstă. I-ai fi putut da cincizeci de ani, ca și douăzeci și șapte. Cel dintîi avea înfățișarea sănătoasă a omului care trăiește bine și n-a îndurat foamea niciodată. Nu-i era obrazul vînăt și cutat, ca al lui Müller. Pielea netedă și oacheșă, avea strălucire, ochi-i negri scînteiau și nasu-i acvilin arăta mîndrie. Celălalt avea nasul mic și ascuțit, cu vîrful pururea roșu. Și apoi, în fiecare seară, Petre era aplaudat, sărbătorit. Müller se simțea o nulitate.

Ca un înfometat, Müller se întindea cu ardoare către Petre, cu o nevoie nesățioasă de camaraderie. Parcă ar fi voit să-și încălzească mîinile osoase la tinerețea, la multa vitalitate a celuilalt. Cercetîndu-l pe Petre, băgă de seamă groaznica urîțenie proprie. Trist, se gîndi că și-ar vinde sufletul pentru a fi, o zi măcar, asemenea călărețului de circ, adică cum nu putea el să fie.

Müller, pentru care femeile fuseseră totdeauna o afurisită necesitate fu cuprins de o adevărată pasiune pentru Petre.

Secundul Cazano veni la masa lor, apoi unul din acrobați și casierul. Müller, încălzit o leacă și aținat, se amestecă în conversația lor, aproape ca un egal.

— Fac invenții, glăsui el, deși nimeni nu-l privea și nu-l întreba ce face. Am născocit o frînă de bicicletă și o butelie care nu se poate vărsa, și o bobină specială pentru mașinile de cusut.

Vorbea cu voce țipătoare și discordantă, ridicînd tonul ca să se facă ascultat, cu un bizar accent german, care isca un rîs general, de altfel binevoitor.

Petre, tăcut, îl măsura. Băgă de seamă că străinul i se adresează lui, ca și cum i-ar fi vorbit în particular și nu într-un bar plin de lume.

— Am să mă duc la Chicago, să cumpăr un magazin de biciclete. Așa am să cîștig și parale și am să mă țin și de invenții.

Unul din Cazano vorbi de femei, și Müller strigă :

— Da, e nevoie și de ele, pentru Dumnezeu, să stea la ele și să nu se amestece. Crede-mă, vezi-le cît vrei ; dar nu le da voie să te sicîie. Ele ar trebui să facă parte din viață ca pistonul locomotivei, nu să fie mașina întreagă.

Urma să se adreseze lui Petre și acesta se gîndi : E beat, dar spune adevărul. Unul din clovni, un englez, tot așa de beat ca Müller, îi strigă peste umăr : „Cînd are cineva un bot ca al tău, îi e ușor să ție fetele la distanță".

O tăcere urmă observației acesteia și toată însuflețirea lui Müller se topi. Ochii i se umplură de lacrimi.

— Da e adevărat, grăi el, nu sînt frumos.

Petre mai comandă un rînd. Îl compătimea cu durere pe Müller și-i bătu pe spate.

— Să nu-ți pese ; nu putem să fim toți frumoși.

Müller bău și-și mai reveni. Se aplecă spre Petre și sub vesta lui descheiată se văzură bretelele, pe care erau brodate femei goale.

— Am auzit de o prăvălie. Bani am, dar îmi trebuie un asociat. Cunoști pe careva ? E o afacere bună. Îți ești stăpîn și cîștigi binișor.

— Nu cunosc pe nimeni.

— Dar tu ? N-ai vrea să încerci ?

— N-am o sumă...

— Poate că ai găsi-o.

— Nu.

Totuși el se gîndea. Cu un magazin cu biciclete, putea să aibă o cameră a lui. Va fi slobod și nu va mai fi veșnic pe drumuri. Și apoi, ar prinde și alte posibilități.

In momentul acela Jaime Cazano făcu un semn din cap, arătînd spre ușă. Emerson Haines, în prag, țeapăn, își supraveghea trupa. Își goliră paharele și Müller urmă să vorbească.

— Poate că ne-am îmbogăți cu născocirile mele. Tu îmi convii. Dacă ai avea bani...

— N-am destul, repetă Petre domol.

Nu numai perspectivele afacerii îi plăceau, dar și omul. Ceva, în admirația lui Müller, îi măgulea vanitatea. Era limpede că-i socotea un mare personaj ; i se simți prieten.

Se ridicară și părăsiră barul.

— Știu să născocesc, explică Müler. Mă pricep.

— Dacă-ți schimbi părerea, spune-o.

Își strînseră mîinile.

— Nu-ți irosi gologanii cu muierile, mai spuse Müller.

Tot îndreptîndu-se către cortul în care dormeau, Petre cugeta și, încet, încet, sugestia lui Müller i se năzări ca o indicație a destinului, ce nu trebuia disprețuită. Și apoi Müller părea om cumsecade, chiar beat.

In culcuș, rămase mult treaz, gîndindu-se ; și un regret usturător îl cuprinse, că a dat banii Joannei. Întins, fără pasiune, în beznă, își dădea seama pentru întîia dată cît fusese de amorezat, ca să-și dea banii. Niciunei alte femei nu putuse să-i dea cincizeci de bani. Totuși, cu toată părerea de rău, simțea și oarecare plăcere aducîndu-și aminte întîmplarea. Merse pînă a socoti că ea merita banii aceia, fiindcă, poate nu savurase niciodată plăcerea de a iubi cu adevărat. Și cu cît se gîndea, cu atîta amintirea Joannei, se făcea mai luminoasă și mai sfîșietoare.

In tăcerea și întunecimea cortului, se trezi un simțămînt, pe care nu îndrăznise niciodată să-l închege, nici să-l lămurească, în fața altuia : „Da, e frumos. Iată cuvîntul. Aceeași frumusețe ce-o are numărul Cazanilor pe trapez. Nimic urît și asta mulțumită Joannei. Ea este femeia care are puterea să facă să fie ceva frumos sau urît".

La trezire însă, regretul după bani tot îl mai ustura ca o rană, iar amintirea și dorul de Joanna pieriseră. Cu suma ce-i dase ar fi putut întreprinde și ar fi putut completa, dacă ar fi ispitit-o pe maică-sa să vîndă broșa unchiului Natan.

După prînz, îl găsi pe Müller, care-l adăsta la poarta circului, dar așa de deosebit, că-i fu greu să-l mai recunoască. Dar aceeași privire de admirație ardea în ochii lui mici negri. Mecanicul credea că Petre nu-l va recunoaște și cînd acesta îi făcu semn, toată figura lui se lumină.

Merseră împreună la cafeneaua din colț și iar pomeni Müller de magazinul de biciclete, dar de astă-dată înfrînt. Magherniță, i se spusese, era bine situată și toți cicliștii care se duceau la Oac-Park treceau pe dinaintea ei.

— N-am bani, îngăimă Petre și, rușinat oleacă, îi spuse povestea cu Joanna.

Müller nu-și bătu joc. Nu repetă sfatul lui asupra muierilor.

— Asta se întîmplă uneori, zise.

Dar ochii lui de maimuțoi priviră gînditori. Cînd se despărțiră, cu o strîngere de mînă, Müller adăugă : „Atunci pe mîine". Dar spunînd așa își înlătură privirea, ca și cum ar fi fost prea îndrăzneț din parte-i să privească de două ori.

Din clipa aceea, numai pe el îl vedeai. Da tîrcoale vestiarului actorilor, răsărea după fiecare reprezentație. Pentru întîia oară cunoștea amiciția și ideea că un om, un „tip așa de bine" consimțea să bea și să stea cu el de vorbă, îl amețea. Niciodată nu cunoscuse asemenea fericire și, pe nesimțite, nu mai putu concepe alt asociat decît pe Petre Radier.

In furgonul lui (dormea pe un fel de pat în furgonul cortului) sta ceasuri întregi înaintea unei foi de hîrtie, pe care scria : Radier și Müller, biciclete. Știa să-și ortografieze numele, și-l deslușise pe al lui Petre pe un afiș de pe ușă. Greoaiele mîini, așa de îndemînatice încercau să copieze tot felul de slove din anunțurile gazetelor. Asta devenea o obsesie.

Intr-o seară se duse la maică-sa, care se sulemenea pentru Popeea, în loja ei, și îi mărturisi că dorea mai mult ca orice pe lume, un magazin de biciclete. După ce îl ascultă, ea răspunse : „Asta e dar între tine și Müller ! Și cu ce crezi să cumperi dughiana aia, tu care arunci banii ca pe nimic ?

Foarte calm, puse amîndouă palmele pe umerii ei de mamă.

— Măcar odată ascultă-mă pînă la capăt, fără să mă întrerupi. Sînt sătul de circ ; îl urăsc și, cînd ne-om termina contractul, n-am să mai fac niciunul. S-a isprăvit.

Aerul hotărît al lui Petre, apăsarea viguroasă a degetelor pe umeri, o făcură pe d-na Azais să priceapă că spunea adevărul. Îi vorbea un bărbat, un bărbat asupra căruia nu mai avea stăpînire. Și deodată se simți cumplit de ostenită. „Dacă sfîrșește el, am sfîrșit-o și eu", gîndi ea. Ar mai fi putut tîrî rolul Popeei, dar în realitate nu mai era loc pentru ea nicăieri. Rămase îndelung tăcută, conștientă că nu mai avea ce să răspundă și pe care să nu-l fi spus de o mie de ori. În sfîrșit, articulă :

— Adevărat ? Ești decis ?

— Da.

— Atunci, eu ce-aș putea ajuta ?

— Poți vinde broșa unchiului Natan și să mă împrumuți.

— Ești nebun ?

— Ți-i dau înapoi... și mai mulți, vei vedea.

Avea un aer așa de tînăr, de puternic, de sigur de el însuși, că ea se simți slăbind. „Deh, făcu ea, sînt banii Schoenbrunilor și i se cuvin". Dar iar o prinse frica. Broșa era ultima ei resursă împotriva foametei, pentru zilele în care nu va mai avea nici o nădejde!

— Nu, răspunse dînsa, nu pot.

— Refuzi să mă ajuți?

— Ai fi avut parale, dacă nu le-ai fi dat pe toate tîrîturile aleia.

— Altădată.

— Dacă le iei înapoi, vînd broșa și-ți dau să cumperi tot ce vei voi.

O sărută și o părăsi, ca să-și pună tricoul. Cîștigase partida. Și niciodată nu simți atîta ură împotriva tricoului acela roz, care-l ridiculiza, și-i degrada sufletul, ca în seara aceea. Pînă atunci îi fusese indiferent să apară sau nu în arenă, acum însă ideea apariției îi era nesuferită.

Totuși nu-i scrise Joannei, ca să-i ceară banii. Nu dintr-un sentiment de rușine, ci din mîndrie. După ce-i vorbise pe un ton așa de superior, îi era greu să-i ceară banii înapoi, cu umilință, fiindcă avea nevoie. Amînă, crezînd că are să facă ei ceva, din Chicago. Dar slăbiciunea îl umilise și, de atunci, fugea de Müller cît putea.

*

* *

De cum intră în salonul sumbru de încercare al d-nei Weingartner și i se deprinseră ochii cu penumbra, băgă de seamă că femeia cea mare, blondă, este frumoasă și de cum privirea lui o întîlni pe a ei, pe deasupra paharului de bere, înțelese că el o interesează. Și pentru că, constatarea aceasta îi măguli trufia, o examină cu mai multă grijă și observă că, fără să fie tînără, nu era deloc bătrînă. Purta haine scumpe și avea aerul elegantelor văzute de el de departe, urcîndu-se în trăsuri. Și pentru întîia oară de cînd o părăsise pe Joanna ieși din moleșeala sa, simți interes, chiar oarecare curiozitate.

De la intrarea în casă zărise landoul electric și se oprise să-l privească, zicîndu-și: „Va veni o zi în care și eu voi avea o mașină ca asta".

Plecînd, mai cercetă odată trăsura, cu o nouă curiozitate, bănuind că este a blondei d-ne Ernst, căreia îi fusese prezentat ca unei baroane. Apoi se depărtă. În drum își

smulse gulerul de celuloid, îl vîrî în buzunar și ridică gulerul vestonului albastru. I se păru că astfel poate să răsufle slobod. Vîntul sufla dinspre lac și Petre n-avea manta, dar nu-i era frig niciodată.

Se trezise în el îngrijorarea și, în loc să ia tramvaiul, se hotărî să taie pe jos depărtatele mahalale în care Circul Imperial Roman sălășluia într-un vast hangar, în așteptarea plecării pentru turneul de primăvară. Era o cale de mai mulți kilometri, dar mersul i se părea singurul leac al zbuciumului său.

Și imaginația lui plecă într-una din acele aiureli romantice, totdeauna cu succes, cu avere și cu putere. De astă dată însă, povestea începea cu femeia blondă și cu landoul electric. Se amoreza de el, îi ajungea amantă, și, fiind bogată, ea îl ajuta să înjghebe o afacere. După aceea, totul mergea ca pe roate.

Zilele treceau, dar nici ambiția, nici amintirea doamnei Ernst nu descreșteau. Într-o seară, cum circul își deschidea porțile, cu costume împrospătate de lucrătoarele ostenite ale doamnei Weingartner și cu scaune vopsite din nou, văzu, tronînd într-o loje, aproape de intrare, pe mătușa Joannei, cu o pălărie cu pene și, lîngă ea, pe doamna Ernst în taior negru și cu blănuri de preț. Cînd, intrat pentru cursele romane, o văzu, simți o desărcare în toată făptura lui ca o iuțire a tuturor simțurilor. I se părea că plutește ; sub picioarele-i încălțate în sandale, caii nu mai aveau spate mari albe mișcătoare, de care el trebuia să se agațe din toate puterile, ca să nu fie zvîrlit la pămînt ; sigur, zbura de pe unul pe altul, fără teamă, ca o pasăre.

Popeea, într-un cot în loja imperială, înțelese îndată că o femeie îl interesa în asistență și că nu juca decît pentru ea. Buzele ei vopsite făcură o strîmbătură și înnăbuși o înjurătură. Iar se da naibi, băiatul !

După spectacol, doamna Weingartner și doamna Ernst îl așteptară înaintea ușii vestiarului, și, cînd el ieși, îl felicitară și îi spuseră cît de bine fusese ; fără nici o îndoială, era cel mai desăvîrșit actor al circului. Stătură locului, drepți, în vînt (noaptea era friguroasă) sub lumina de benzol. Doamna Weingartner turuia, pe cînd doamna Ernst și Petre abia vorbeau și se priveau.

— Joanna a sosit, zicea Clara. Copilul trebuie să se nască de la o zi la alta. Am să-ți telegrafiez.

— Mulțumesc, zicea Petre.

Dar nu se gîndea la Joanna. O cerceta pe doamna Ernst și o găsea foarte frumoasă.

— Să mergem acasă, urmă doamna Weingartner. Leei i se poate trage moartea, și-a petrecut iarna în Orleans și nu e obișnuită cu clima noastră.

Le întovărăși pînă la ieșirea din lagăr. Strîngîndu-le mîna, o ținu o clipă pe a doamnei Ernst și o apăsă ușurel. Dar ea nu-i răspunse. Retrăgîndu-și-o, făcu un semiocol și urcă repede în trăsura, ce se îndepărtă îndată. El rămase singur în vînt, aprins și furios.

— Ha-ha-ha! am fost prea familiar cu ea! Așa fel de fleoarță e! Dacă-i așa, ducă-se dracului!

Nu se întoarse la hotel, unde locuia cu maică-sa. Plecă la vînat, ca și cum se răzbuna pe doamna Ernst și se întoarse tocmai a doua zi la prînz, scîrbit, cu capul greu. Doamna Azais îl aștepta, cu o telegramă în mînă.

— Uite, zise ea, poftim. E băiat! Cred că ești mulțumit. Trebuie să fii mîndru ca un păun.

Era mîndru, într-adevăr. Își uita durerea de cap și-i fu rușine de el însuși. Își simți fața roșie și un nod în gît, dar nu voia să bage maică-sa de seamă.

— Ai putea să mă lași să-mi deschid singur telegramele, zise el, smulgîndu-i telegrama din mîini.

Pe cînd o citea, îl văzu pe Müller intrînd în strîmtul vestibul al hotelului.

— Trebuie să-ți vorbesc, îi spuse acesta, aruncînd o privire, doamnei Azais, care se depărta cu demnitate.

— Ce este? întrebă Petre plictisit.

— Despre magazin. Am găsit ce ne trebuia. Se poate ceva ieftin. Ni s-a dat timp pînă sîmbătă,, ca să găsim suma.

— Ți-am mai spus, n-am cît trebuie.

Müller se plecă spre Petre, cu ochi strălucitori.

— Cere-i fetei celeia ce i-ai dat. O să ajungă.

Petre nu răspunse îndată. Tihnit, rupse telegrama bucățele.

— Poate, rosti el tîrziu, aș putea să iau împrumut de la ea.

* * *

În aceeași seară doamna Weingartner ieșea în întîmpinarea lui Petre, pe coridorul slab luminat în apartamentul de deasupra prăvăliei sale. Cu părul zbîrlit, părea în culmea agi-

tatiei. Fără să-i dea bună ziua, îl preveni : — Nu intra cumva în salon. El e aici.

— Cine ?

— Cine ? Bărbatu-său !

— Atunci ar fi mai bine să-i las.

— Nu, vino cu mine.

Îl strecură într-o cămăruță plină cu mobile și de bibelouri-fleacuțețe, cu pereții năpădiți de fotografii de bărbați și de femei. Într-un colț era un pat desfăcut, cearceafuri și pături aruncate alandala peste o pernă de dantelă garnisită cu horbote trandafirii.

— E neregulă mare, spunea ea. N-am avut timp să pun ordine. De la sosirea Joannei, dorm aici, în iatac.

Îl părăsi, dar închizînd ușa adăugă : „E o mîndrețe de băiat", și zîmbetul ei însemna : „Poți conta pe mine".

Singur, se așeză pe marginea unui scaun aurit și inima îi bătea strașnic. Apoi, ca să-și potolească frămîntarea, începu să cerceteze locul.

Odaia era un fel de muzeu în care erau adunate, cu un instinct de coțofană, suvenirurile vieții învolburate a Clarei Weingartner ; pe pereți, fotografii de bărbați de toate vîrstele : moșnegi, maturi, tineri, groși, slabi, frumoși, urîți, în veston, în haine de sport și chiar în haină ; unul era cocoțat pe un velociped demodat. „Tinerii or fi bătrîni acum și bătrînii în mormînt", gîndi Petre, văzînd ce decolorate erau. Femeile, dimpotrivă, erau frumoase și cele mai multe tinere. Unele purtau costume de fantezie, altele toalete de bal. Una din ele, cu etolă de blană și manșon, surîdea sub un noian de fulgi de zăpadă artificială. Mai multe, îmbrăcate, cu un simplu tricou, aveau un aer vesel, șolduri puternice și piepturi enorme. Și ele erau desigur bătrîne acum, și groase ca însuși doamna Weingartner. Pe pian trona un portret al Clarei, deghizată în sclav grec. Mai puțin frumoasă ca altele, avea totuși ochi și păr remarcabile, o talie voluptoasă și admirabilă. Un mare număr de fotografii aveau cîte o dedicație cu cerneală albă : „Un vechi amic", „Puicii mele adorate", „Cu multă afecțiune".

În sfîrșit auzi o voce de bărbat, pornind din salon. Se apropie de ușă și o deschise. Elmer Croy, agitat, cu tot singele la cap, își lua adio de la doamna Weingartner.

— Da, superb copil, zicea ea. Ai de ce să fii mîndru, deși a venit cam de timpuriu !

Dispărură în sală și Petre își zicea : „Cum de l-a preferat Joanna mie?“ Și deodată avu strania intuiție a fățărniciei Joannei, a doamnei Weingartner și a tuturor femeilor în general. Nu le oprește nimic să amăgească, își zicea el, li se pare mai firesc decît onestitatea. Și prinse a-l deplînge pe Elmer, mai degrabă ca pe un aliat, decît ca pe un rival.

In momentul acela auzi ușa de la intrare deschizîndu-se. Ca să nu fie prins că trage cu urechea, împinse ușa iatacului. Peste o clipă aceasta se deschidea, lăsînd-o să treacă pe doamna Weingartner, aducînd pe brațele-i groase un pachet.

Era fiu-său.

Cu două degete, ea dădu în lături plăpumioara în care era învăluit pruncul.

— Privește ! Nu-i frumos ?

Nu văzuse niciodată un nou născut și simți o tresărire. Era inform și roșu, cu părul negru și cu ochi de culoare nehotărîtă, care îl privea fără să-l vadă. Gura, vineție, se încrețea și se descrețea. Inima lui Petre începu să bată iarăși cu violență și el cugetă : „Fiul meu ! O parte din mine“. Amintirea carierei de gresie roșie și a iubirii gustoase acolo pe colinele smălțuite cu gălbenele îi reveni cu o ascuțime de așa fel, că se înfioră tot, ca și cum, încă o dată, o ținea pe Joanna în brațe.

Atinse bărbia micuțului, care porni a plînge.

— Are plămîni tari, remarcă doamna Weingartner, aruncîndu-i o ochiadă cu înțeles. Poți să te lauzi că fabrici țînci frumoși.

Petre se așeză și ea îi puse pruncul pe genunchi. Acesta se opri din țipăt și Petre stătu mult să-l privească, gîndindu-se la lucruri serioase, la el însuși și la taică-său, la viitorul copilului. Și iar, ca într-o fulgerare, întrevăzu altă existență, calmă, care i se părea foarte bună, dar de care n-avea să aibă parte niciodată, și de-ar trăi o sută de ani. Născut în afară de cadrul acela, nu va putea intra în el în vecii vecilor.

Doamna Weingartner îl măsura, fără să vorbească, ca și cum căuta zadarnic să ghicească ce fel de om este, ce suflet și ce minte hălăduiesc în trupul îmbrăcat în vinețiu, ce frămîntări sînt în capu-i frumos și oacheș.

Pruncul începu să plîngă și doamna Weingartner i-l luă.

— Îi e foame. Să-l duc la mamă-sa.

Petre se sculă și o privi sfios.

— Aș vrea s-o văd pe Joanna.

— S-o întreb. Așteaptă aici.

Cînd să plece, el o ținu.

— O clipă, lasă-mă să-l mai văd odată.

Stătu mult aplecat peste pachet, apoi îl atinse pe copilaș cu blîndețe, ca și cum i-ar fi fost frică.

Doamna Weingartner ieși ducînd copilul, și el cercetă iar fotografiile, plăcîndu-i să-și închipuie viețile acelei colecții de bărbați diferiți, de femei superbe. Mai toți bărbații erau urîți, cu nasuri lungi, cu urechi pleoștite, cu burți ascuțite; unii erau bătrîni, alții chiar căzături. Cît despre femei, dacă nu erau toate frumuseți, fiecare avea totuși un aer de tinerețe plăcută, plină de atracții. Cum trecea pe dinaintea oglinzii polcite puse pe pian, își zări chipul și constată, cu satisfacție, că în toată galeria aceea de portrete nu e nici un bărbat atît de tînăr, de frumos și de viguros, ca el.

Doamna Weingartner reveni. Fără o vorbă, îi întinse un bilet trimis de Joanna. Îi spunea pe șleau că nu vrea să-l vadă, fiindcă nu i-ar sta bine nici ei, nici lui, nici lui Elmer, nici pruncului. „Ce s-a sfîrșit, s-a sfîrșit", scria dînsa și, la urmă, adăuga: „Dacă ai nevoie de banii ce mi i-ai dat, spune, și ți-i trimit".

Citi și reciti biletul, apoi îl rupse și băgă bucățelele în buzunar. Luă creionul și ceru doamnei Weingartner un peteo de hîrtie.

— Înțeleg, scrise el. N-am nevoie de bani. Păstrează-i pentru mai tîrziu, ca să-i plătești studiile.

De astădată, de copil îi păsa.

Cînd termină, întinse răvașul doamnei Weingartner. Ar fi vrut s-o roage să-i mai arate odată copilul, dar nu îndrăzni.

— Acum trebuie să plec, zise și își luă pălăria. Vă mulțumesc.

Dar doamna Weingartner închise ușa înapoia ei.

— Nu pleca. Vreau să-ți spun două cuvinte.

— Ce?

— N-ai uitat-o pe baroneasă, pe doamna Ernst? Aceea care a venit cu mine la circ.

— Nu.

— E fermecătoare... și-i placi.

— Ah! făcu el calm. Dar începu să-i bată inima.

— I-ar plăcea să te cunoască mai bine... dar vezi că... e sfioasă.

El rîse cinic.

— De ce te rînjești așa ? La vîrsta dumitale ar trebui să-ți fie rușine !

Nu-i plăcea, ca și cum ar fi insultat-o nu numai pe ea dar și pe doamna Ernst și pe toate femeile.

— Da, văd ! Domnul se crede irezistibil !

— Nu. Vă înșelați. Își sucea și răsucea stîngaci pălăria între degete. — Dar ce vrea de la mine ?

— M-a rugat să te invit să supezi cu ea după reprezentație.

— Cînd ?

— Astă seară.

— Unde ?

— La ea acasă.

Se înroși.

— Nu, e imposibil.

— De ce ? Știu bărbați care ar da buzna.

— Nu-i asta. Vedeți, n-aș ști să mă port ; n-am haine cum trebuie. Și nu m-aș potrivi cu oamenii din jurul său.

— N-are să fie nimeni. E singură.

— O !

Ea făcu să dispară la pieptu-i îmbelșugat biletul ce i-l dăduse el pentru Joanna, ca și cum simboliza ceva ce nu se cuvenea să fie amestecat cu conversația lor, nici pîngărit de ea. El îi observă gestul și îi fu dragă grasa femeie.

Se apropie de el și-i șopti : „Ești ambițios, nu-i așa ? Vrei să pătrunzi în lume ? Așa mi-ai spus".

— Da.

— Pentru moment, nu ești nimic. Nu știi nici să te porți, nici să te îmbraci.

El își învîrtea mereu pălăria între degete, dar se făcuse vînăt la față.

— E bogată, independentă. Are prieteni puternici. Prin ea, vei putea avea tot... tot ce-ți trebuie. Cu vocea uscată adăugă : „Ai tot ce-ți trebuie ca să începi... mai multe altele ca mulți alți bărbați".

— Mi-e frică, rosti el simplu.

— Ești nebun ! Lea e o femeie fermecătoare. Ai să înnebunești repede după ea.

— Da... sînt de acum.

Clara se îndreptă spre sertar și luînd o pană de aur, ridicol de mică, încrustată cu fildeș, se aplecă pe o foaie de

hîrtie, pe care zgîrie, cu un scris ondulat și limpede ca al unui amploiat, adresa Leei, apoi o întinse lui Petre : „Vezi de nu face pe prostul !" zise ea.

*

* *

Din clipa în care Petre, dînd la o parte perdeaua de pluș roșu, pătrunsese, încurcat și cu pălăria neagră în mînă, în salonul de încercare al doamnei Weingartner, Lea se îndrăgostise de el. Era ca și cum, în mijlocul uritului și al melancoliei, amantul la care visase ea se întruchipase brusc sub ochii ei. Căci idealul său nu era un bărbat de vîrsta sa ci un băiat bine făcut și destul de tînăr totuși ca să fie în același timp și fiu și ibovnic. Așa și-l închipuise dînsa în lungile-i reverii în Midi, cu o față frumoasă, nu prin regularitatea trăsăturilor, ci prin prezența unui fel de forțe lăuntrice, frumos deasemenea prin brutalitatea bărbiei și-a fălcilor, prin expresia aprinsă și nesățioasă a ochilor.

Dar cînd doamna Weingartner îi spuse povestea lui Petre ea dădu înapoi, fîstîcită și speriată un pic. Nu, ea, Lea Ernst, nu se putea înhăita cu un călăreț de circ... La vîrsta ei, nu va lua de amant pe un flăcău, căruia i-ar putea fi mamă... Nu, n-are să alerge, ca o bătrînă depravată, după un băieți.

Așa descoperi Lea mîndria, ea care o ignorase pînă atunci. Dar nu putu totuși scăpa. În zadar încercă : să stea acasă mîncînd bomboane și citind romane proaste, să se plimbe cu trăsura, să-și poruncească toalete, să cineze în oraș cu prietenii : gîndul la Petre, fața lui, nu încetau s-o urmărească. Lea, totdeauna așa de rece, așa de puțin curioasă la bărbați, își pierduse pacea. În sfîrșit, socotind că dacă l-o vedea făcîndu-și meseria în lumina tare a circului se va întoarce la rațiune și își va regăsi libertatea minții, se hotărî să se ducă la circ.

In lojă, chiar deasupra arenei, ea îl văzu intrînd într-un costum de gladiator ; și, ca într-un fel de vis, asistă la lupta lui împotriva uriașului nubian. Ideea unei simple pantomime fu înlăturată. Splendidul tînăr, al cărui corp marmorean contrasta cu pielea neagră a colosului, era un adevărat prizonier gol și nu un măscărici — luptă nu într-un cort din Chicago, ci chiar în arena circului imperial, în Roma.. Ea simți strania impresie că a mai trăit scena aceea și știa că el va ridica ochii spre ea, de cu[illegible] îl va captura pe negru, cu plasa.

De aceea, cînd în sfîrșit el se opri triumfător înaintea lui Neron și al Popeei cu adversarul său prizonier închis în plasă și cînd, fluturînd tridentul în semn de glorie, își ridică chipul către loja ocupată de ea, senzația deveni de nesuferit, căci la toată vaga și romantica tandrețe simțită de ea pînă atunci se adăuga dorința, o dorință feroce, cum nu mai îndurase.

După spectacol, actorii veniră în arenă să salute și ea constată că el o recunoscuse. Se înclină în direcția ei. Totuși, cînd îl văzu la ieșire, se arătă aspră și încurcată, așa cum ar fi fost Lea de odinioară, nu doamna Ernst, bogată în experiență.

Leacul se dovedise mai rău decît boala. Nu numai că obsesia nu pierise, dar dobîndise, sub altă formă, o putere nouă.

Se scurse o săptămînă în furtună și nesomn. În sfîrșit Lea se hotărî s-o vadă pe doamna Weingartner. Și acolo în salonul de încercare, rușinată și tulburată, își povesti zbuciumul. La răstimpuri plîngea, deși știa cu cîtă mulțumire Clara, cu toată inima ei bună asista la priveliștea unei Lea Ernst umilite, cerîndu-i povață și ajutor. Doamna Weingartner, cu pieptul garnisit de ace, asculta, cu o scînteie în colțurile ochilor ei albaștri-negri.

— Dragă nu pricep de ce nu l-ai avea pe junele acela dacă ai poftă de el, spuse Leei, cînd aceasta tăcu. Ești bogată și independentă. În momentul acesta ești liberă și nu mai ești o copilă. Femeile ca noi merită cel puțin o mare pasiune în viața lor. Dumnezeu știe cît de greu ne prefacem, ca să avem dreptul de a fi recompensate.

— Poate, răspunse Lea. Dar un sfat nu-mi ajunge. Trebuie să mă ajuți. Nu sînt în stare să mă atîrn de gîtul străinului acela și să-i spun : „te iubesc !"

Doamna Weingartner clipi și scoase un fel de ciriit.

— Aș putea să ți-l aduc, sau, cel puțin, să-ți furnizez o ocazie.. dar fără garanție că rămîne mereu al tău.

— Nu cer atît. Dacă l-aș putea avea, măcar o vreme oarecare, aș fi fericită.

— Nu te gîndești să-l iei de bărbat ?

— Nu. Și el de ce ar dori-o ?

— O, pentru o seară, poți să-l ai oricînd, frumoasă cum ești tu.

— Nu în felul ăsta îl vreau. Sînt sătulă de asemenea aventuri.

Sprîncenele înnegrite ale doamnei Weingartner se arcuiră ușor.

— Atunci, dacă nu în felul ăsta, în care ?

— Tu nu vrei să crezi ce ți-am povestit rîndul trecut. Nu iei în serios nevoia mea de a iubi ?...

Renunță să explice, dîndu-și seama că prietena ei nu putea pricepe. Clara, poreclită odinioară „deliciul pompierilor", putea înțelege numai atracțiunea plăcerii cărnii, iar ceea ce simțea Lea, era mult mai puternic.

— Dacă ai putea aranja o întîlnire, ți-aș face un cadou foarte frumos.

— Să nu vorbim de asta, dragă, răspunse Clara, atițată ca la douăzeci de ani. Eu am încurajat întotdeauna îndrăgostiții.

Cînd Lea se ridică să plece, Clara îi mai spuse :

— Ai un aer obosit, dragă. Dacă aș fi în locul tău, m-aș îngriji mai mult. E drept că, nefiind niciodată o frumusețe, ca tine, aș avea mai puțin de pierdut.

— Ce vrei... sînt amorezată. Asta nu mi s-a mai întîmplat.

Cînd Lea plecă, parcă un gînd mohorît întunecă ochii duri ai doamnei Weingartner. Și toată ziua fu supărată și-și ocări fără cruțare lucrătoarele.

*

* *

Lea îl aștepta pe Petre și seara parcă nu se mai sfîrșea. Luînd un roman după altul, nu izbutea să-și fixeze atenția și arunca pe rînd volumele pe covor la piciorul mariii canapele de piele, rest din ultima și confortabila ei legătură cu primul amant. Apoi se așeză la pian — un instrument aurit tot, cadou de la berar — și cîntă arii vechi, la care nu se mai gîndise din copilărie, din cămara de după dughiana cu lemne de la München. Apoi măsură odaia de la un perete la altul, la nesfîrșit. Uneori făcea o stație la geam, ca să se uite afară. În sfîrșit, ne mai stăpînindu-se, telefonă Clarei Weingartner, ca să se asigure că nu era nici o neînțelegere și că întîlnirea era chiar în seara aceea. Căci, pe măsură ce trecea timpul, aventura i se părea ireală. Ajunse în cele din urmă să se întrebe dacă toată povestea avea vreo parte de adevăr, sau dacă nu era prelungirea reveriilor ei din Noul-Orleans.

Și noua ei locuință accentua impresia de vis. În lenea ei înnăscută, ura schimbarea și-i era greu să-și închipuie, că se

găsea în propria sa casă, împresurată de mobile proprii. Canapeaua, pianul aurit, biblioteca cu geamuri cu rafturi pline de romane, scaunele familiare, luau la locurile lor neobișnuite, în cadrul roșu cu aur al tapițeriei noi, o înfățișare ciudată. I se părea că a venit la o întîlnire într-un loc necunoscut, și se înroși deodată la gîndul că numai o nuanță trebuia ca aventura să fie tot așa de scîrboasă ca o întîlnire într-un hotel. Totuși, cu tot sentimentul de rușine, simțea un orgoliu, o ațițare și o fericire, pe care, în lunga ei experiență, încă nu le gustase.

Nerăbdarea i se făcu nesuferită. Sună pe Alice, singura-i servitoare, o negresă care venea în toate diminețile și în care putea să aibă încredere deplină. Orice s-ar fi putut întîmpla, Alice nu se mira, căci în cei patruzeci și trei de ani ai ei servise cucoane cu caracter aventuros, pe lîngă care Lea putea să pară un model de virtute.

— Adu șampania.

Alice se duse după găleata de argint, în care se răcea sticla și o puse pe masa de mahon, alături de canapea.

Lea făcu dopul să sară și-și turnă un pahar ; apoi bău. Simțindu-se mai bine, se ridică și merse pînă la oglindă, să se privească : „Trebuie să fiu calmă, de nu, mă zăpăcesc. Nu vreau să par luată de pe comoară. Dar, cînd se văzu în oglindă, fu surprinsă de prospețimea și de tinerețea înfățișării sale... Hotărît, capotul ăsta roz, garnisit cu lebădă, îmi folosește în împrejurarea de față, constată mulțumită.

Mica pendulă de marmură, deasupra cu un heruvim aurit, sună. Într-o teroare subită, își zise : „N-are să vină. Nici n-a avut de gînd. Își bate joc de mine !“

Fața îi ardea și mîinile începură să-i tremure.

Mai bău un pahar de șampanie, apoi ieși din odaie să-și răcorească fruntea cu apă rece. Cînd se întoarse, simțămîntul de rușine dispăruse ; nu mai simțea decît o bucurie intensă. În clipa în care închidea ușa, clopoțelul de la intrare sună. Repede, ieși iar din odaie.

Petre aștepta afară pe scară. O burniță măruntă estompa luminile de gaz și-i acoperea pălăria de fetru neagră și mantaua cernută cu pulbere lucioasă. Fiindcă întîrziau să-i deschidă, se întoarse să se uite după un cupeu ce se depărta hurducat și pierea de grabă după un colț. Pustie, dezolată, se lungea înainte-i strada în monotonia aliniere a felinarelor reflectate pe asfaltul ud.

Cînd cupeul dădu colțul, îi trecu prin gînd lui Petre să fugă. Stătu însă, simțindu-se obligat să aștepte răspuns la sunatul lui. Pentru întîia oară îl speria aventura, nu pentru că se îndoia de succes, dar fiindcă se simțea stîngaci în straiele lui de prăvălie și nu prea știa cum să se poarte.

În sfîrșit o umbră răsări după perdeaua galbenă a ușii și o negresă îi deschise.

— D-na Ernst vă așteaptă sus, zise ea.

Nu păru mirată și închise ușa după el și mai spuse:

— Lăsați-vă mantaua și pălăria aici. Urcați numai. Camera din dreptul scării.

Se simțea jicnit de puțina însemnătate ce i se năzărea că i se dă. Dar negresa pieri pe ușa din fundul vestibulului și n-o mai văzu.

Rămas singur, cercetă locul; lespezi pe jos, scară de mahon, oglindă aurită, cuier cu coarne de cerb. Era mai puțin măreț decît se așteptase; îi aducea aminte casa doamnei Weingartner, dar mai curată, mai bine ținută. Încet încet, îl cuprinse curiozitatea, dar și nerăbdarea. Atunci urcă.

Nu era nimeni în odaia în care intră. Perdelele erau trase, un cuptor de cărbuni ardea în cămin. Luminile candelabrului de bronz erau micșorate. Deodată își văzu chipul într-o oglindă, din fața ușii și constată urîțenia costumului său violet și a gulerului de cauciuc. Iar îi veni să fugă, pînă ce nu era prea tîrziu, dar amintindu-și-o pe Lea, curiozitatea îl opri. Văzînd un pahar pe jumătate gol pe măsuță îl goli și-și mai turnă unul. Apoi, ca să-și ascundă isprava, îl umplu iar.

Întorcîndu-se o văzu pe Lea în oglindă, dreaptă în prag, îmbrăcată într-un capot roz garnisit cu blană albă. Îi zîmbea.

— Bravo, asta îmi face mare plăcere, spuse dînsa. Mai ia. Pentru dumneata am pus-o.

Veni la el, cu mîna întinsă. Dar în loc să i-o strîngă, el o duse la buze și i-o sărută cum văzuse în Europa, în copilăria lui. Era întîia și ultima oară cînd săruta, în așa fel, mîna unei femei.

— Mă temeam că n-ai să vii, murmură.

— Dar am spus că vin, răspunse el grav.

Găsind-o așa de frumoasă, vrednică de dorit, se sperie. Înțepeni și se stîngăci, dîndu-și seama deodată de tot ce-i lip-

seşte aceluia care nu are nici rădăcini, nici educaţie. Nu ştia ce să facă cu mîinile, nici cum să vorbească, nici ce să spună, nici unde să stea.

— Staţi, rosti dulce Lea. Umplu două pahare. Trebuie să vă fie foame, adăugă.

— Da, e adevărat.

— Vom supa numaidecît. Îmi închipuiam cît trebuie să vă fie de foame, după o muncă atît de grea. Sînteţi obosit?

— Nu, niciodată.

Un ciocănit la uşă şi negresa se ivi.

— Masa e pusă, Maam, spuse aceasta.

*

* *

O masă mică între două scaune de mahon sta în mijlocul înaltei şi sumbrei sufragerii. Lumina roz fusese înlocuită cu luminări în sfeşnice de argint, aşezate între farfuriile pline de sandwişuri şi de cîrnaţi. Două butelii răsăreau dintr-o găleată de metal. Se aşezară tăcînd.

Erau singuri. Ea îi turnă şampanie. Ea îl chemase şi el ştia de ce venise. Totuşi, stăteau unul în faţa altuia încurcaţi şi muţi, căutînd să îndruge ceva care să îndreptăţească intimitatea pasionată ce exista între ei.

La urma urmei, şampania risipi temerile lui Petre şi-i deslegă limba. Şi Lea, a cărei viaţă se scursese ascultînd lăudăroşenia bărbaţilor, îşi luă rolul de ascultătoare tăcută. Dar în seara asta asculta cu drag, nu se plictisea. El îi vorbea de circ, de viaţa de primejdie, de dezgustul lui de meserie, de violenta-i dorinţă de evadare. Istorisirea existenţei lui aşa de depărtate, aşa de deosebite de a sa o fascina şi ea se prinse de el mai mult, cînd descoperi cît de utilă îi putea fi, ajutîndu-l să intre în lume. În momentul acela înţelese că, cu un pic de îndemînare, ar putea să-l aibă mai multă vreme.

Cu faţa îmbujorată, cu ochii strălucitori, şi mai tînăr decît era şi, în pofida vieţii lui de aventuri, de o naivitate uimitoare, din înălţimea experienţei şi lenei sale, Lea simţea pentru el tot atîta milă cît şi dragoste şi asta o făcea îndoit de fericită.

Pe la ceasurile două, luminările începură să se scurgă, și ei se ridicară de la masă. Lea se aplecă peste flacăra jucăușă a celei din urmă și o suflă. Se găsiră în întuneric și suiră scara fără să vorbească.

*
* *

Abia a doua zi, la ceasurile trei, părăsi Petre casa Leei. Veni la circ tocmai la timp, ca să-și facă intrarea. Doamna Azais, sub blonda perucă de Popeea, îi aruncă o privire de mînie, dar el nu văzu. Nu se gîndea decît la Lea, la noaptea lor de dragoste și la ajutorul ce ea îi făgăduise. Sfiala îi pierise. Se știa stăpîn, cum fusese întotdeauna. Și apoi se simțea prins altfel și vindecat de sfîșietoarea dorință după Joanna.

*
* *

După două zile îl vesti pe Müller că găsise bani pentru magazinul de biciclete.

Cînd îi spuse doamnei Azais, ea se mărgini a da din umeri. Totuși, amar, adăugase : „În toată vremea în care ne-am zbuciumat Zamberti și eu, să te învățăm o meserie cu care să-ți poți cîștiga cu cinste viața, nu-mi închipuiam că are să vină o zi, în care fiu-meu să ajungă un întreținut".

El răspunse, punînd pe ea o privire rece : „N-am primit nimic de la ea. Banii ce mi i-a dat, îi am cu împrumut. Cu poliță. Și acum sînt liber !"

— Liber... bietul meu băiat, numai într-un fel poți fi liber...

— Niciodată nu voi face datorii, către oricine ar fi.

Ea se porni pe un rîs sălbatic, rîs pe care-l rezerva epistaților și jandarmilor.

— Nu, tu niciodată n-ai să te simți dator, fie chiar față de mine. Vei fi totdeauna cu desăvîrșire liber, — liber de tot, nu însă față de tine însuți.

A doua zi, Petre se duse la Haines și-i spuse pe șleau că-l va părăsi peste cincisprezece zile. Bătrînul yankeu tună și fulgeră, dar nu-i sluji la nimic. Peste două săptămîni, Petre plecă fără să-și ia adio de la careva, iar doamna Azais, pricepînd că rolul ei se sfîrșea cu al lui fiu-său, plecă deasemenea, liniștită. Nimeni nu protestă, nici nu încercă s-o rețină.

De astă dată se despărțiseră cu adevărat. Petre se instală în noua casă a Leei. Doamna Azais, după ce vîndu broșa unchiului Natan, se retrase, cu boarfele ei, într-o mizerabilă pensiune de actori. Gazda o autoriza, pentru o plată mică, să lipească pe geam o fițuică, pe care scria : Doamna Azais, gînditoare, ședința 2.50 lei.

A doua zi, Müller, țeapăn și stingherit în hainele-i de gală, merse în tovărășia lui Petre, să iscălească actele, care, mulțumită banilor Leei, avea să-i facă proprietarii magazinului de biciclete. Petre avea costum nou, de culoare închisă, cămașă și guler albastre și pălărie moale, un aer distins, inteligent și prosper. Notarul numai lui i se adresa, zicîndu-i : „domnule Radier" și nu-l lua în seamă pe Müller, roșu și mut într-un ungher.

Iată ce-i datora Petre Leei.

Numai cînd fură chemați să semneze, Petre descoperi că Müller nu știa nici să citească, nici să scrie.

* * *

Nunta Joannei se făcuse fără ceremonie, în locuința pastorului luteran german, fără alți martori decît doi veri ai miresei. Bunicul Croy, prea bătrîn și ramolit ca să priceapă ce se petrecea, fu lăsat acasă, în paza servitoarei. După ce băură vin de Rin și mîncară cîțiva pesmeciori la preot, se despărțiră cu o strîngere de mînă. Elmer și Joanna coborîră gravi scara de lemn și se urcară în faeton. Acasă îi aștepta mulsul vacilor.

Drum lung, merseră tăcînd, stînjeniți, ca străini unul de altul. Joanna era mîhnită, ca și cum îl amăgea pe vlăjganul cu obraji roșii, de lîngă ea, și care scutura hățurile pe spinarea calului. Își dădea bine seama că nunta ei nu fusese ceea ce visase odinioară : o petrecere cu ospăț bavarez, cu sumedenie de neamuri și prieteni, jucînd în sunetele acordeonului. Pentru Elmer trebuie să fi fost și mai rău. Ce cununie tristă, să aduci acasă o nevastă care avea în pîntece fătul altuia ! Ea îi aruncă o privire sfioasă și văzu că el ținea ochii țintă înainte-i. „Poate, își zise ea, se gîndește la același lucru ca mine. Va trebui să fiu foarte bună cu el, ca să-l fac să uite".

Nu știa ce gîndea Elmer... că se socotea fericit că a cucerit-o în sfîrșit, că este lîngă el, alături, pe cînd se duceau pe drumul prăfos, printre porumbiștile verzi. Nu bănuia că

avea atît de mare încredere în ea, încît o socotea pe vecie statornică, într-o viață de trudă și de mulțumire. Nu-l cunoștea destul ca să știe că el socotea căsătoria ca pe un eveniment solemn, și că la fel ar fi privit-o pe oricare altă mireasă. Și nu înțelese iarăși că lui i-ar fi fost tot atît de imposibil să-și spună ceea ce simțea ca zborul peste grînele cîmpiei.

Și, pe cînd trăsura își urma calea, ea își trecu tiptil brațul pe sub al lui. El se întoarse către ea și îi surîse ; dar ea se feri de privirea lui, de teamă că i-ar ghici gîndurile ; în jos, tocmai în fața lor, pe dreapta, arborii pădurii Banker de lîngă cariera de gresie roșie, se înălțau spre cer. Chiar în momentul acela, stînd liniștită alături de el, ea nu-și putea izgoni din minte amintirea primăverii pline de gălbenele și ceea ce se petrecuse acolo lîngă izvor. Atingerea brațului puternic al lui Elmer îi da curaj, ca și cum numai el putea s-o mîntuiască. Plecă fruntea, în teama de a-i întîlni ochii și ca să nu vadă linia pădurii din zare. Și nici nu voia să-i vadă fața aprinsă, căci, oricît s-ar fi certat și împotrivit, se gîndea la Petre și l-ar fi vrut pe el lîngă ea, în locul lui Elmer.

Cînd îndrăzni să ridice capul, Elmer bătea hățurile de spatele iepei.

— Am întîrziat. O să găsim vacile înaintea porții.

Timid, ea întrebă : — Vrei să te ajut la muls ?

El începu să rîdă, cu o rostogolire în gîtlej.

— Parcă știi să mulgi ! Ai trăit totdeauna la oraș.

— Și cu toate astea știu ! Pe cînd trăia bunicul meu, îl ajutam de obicei la muls. Ținea totdeauna o vacă, chiar la oraș, și o ducea zilnic la păscut.

Blajin o împresură cu brațul și ea începu să nu-l respingă : „Nu, grăi el, ți-e destul cu gospodăria. Treburile fermei mă privesc pe mine.

— Oh, Elmer, vreau să fiu lîngă tine, să-ți împărtășesc truda, se rugă ea cu patimă. Dă-mi voie. Trebuie.

— Să vedem. La început ai să te așezi, să vezi ca Irma să facă mîncare bună. I-am spus să taie un pui și să facă o prăjitură, dar ea nu răspunde niciodată. Nu e prea isteață, dar, pentru sat, nu se găsește mai brează. De altfel cred că e de treabă ; dar nu vrea să vorbească.

— O să se schimbe lucrurile acum. Sînt bucătăreasă bună. N-a spus nimeni altfel de mine.

Ajunseră în vîrful dealului, după care se afla ferma lui Elmer. Locul era fermecător, cu clădiri de lemn cuibărite sub pini de Norvegia, de-a lungul riului. Iapa începu să coboare povîrnișul cu pași rari, cu șleaurile bătîndu-i șoldurile.

— Uită-te, glăsui Elmer, vin toate ca să fie mulse.

Într-adevăr, în vale, în marea pășune mărginită de sălcii, o duzină de vaci se îndrepta spre poarta albă, urmată de regina lor, o bătrînă Jersey, care purta un clopot al cărui sunet venea pînă la dînșii.

— Ce frumos ! grăi Joanna.

— Ești mulțumită că vii să stai aici ?

— Da, foarte.

— Atunci atît mai bine. Fiindcă mi-e drag ținutul ăsta, aici am stat totdeauna...

— E un colț frumos. Găsesc că e cel mai frumos din împrejurimile Pentlandului.

Era mulțumită. Nu-l mințea. Îi plăcea să fie stăpînă de casă și de grădină. Socotea că e un noroc neauzit să se gospodărească în valea aceea tihnită. Și se sili să nu se bucure că taică-său n-o mai putea stînjeni și acolo. În clipa aceea simți un fior și Elmer, care băgă de seamă, o întrebă : „Te ia cu frig ?"

— Nu, nu, a trecut o gîscă peste groapa mea ! răspunse rîzînd.

Nu cuteză să-i destăinuie că se înfiorase gîndindu-se de ce scăpase — dacă îl lua sau nu pe Petre — și este mulțumită numai bunătății lui Elmer.

La poala colinei, lăsară drumul și traversînd, intrară pe un drumeag lung, mărginit de roșcovi. Pe povîrnișul ce domina gîrla, iar zăriră casa.

— Ce nostim e să gîndești, spuse Joanna, că n-o să mai bat drumul ăsta, ca să vînd bomboane.

Sălașul era împrejmuit cu un gard de țăruși și la poartă îi aștepta Irma. Era o fată voinică, Irma, lipsită de grație, un tip slav, părul bălan și drept, adus în cozi, în jurul capului. Aruncase un șal violet pe umeri-i pătrați și ținea în mîini un mare buchet de dalii.

Veni în întîmpinarea trăsuricii, purtînd florile în pumni ca pe un fier roșu și le întinse Joannei.

— Bine ați venit, doamnă Croy, rosti ea.

Joanna luă buchetul cu o poftă de a plînge, venită năpristan, speriată de numele de doamna Croy, ce-l auzea întîia oară și părea să aibă un înțeles cumplit și definitiv.

Primi daliile, sugrumată și trase mîna servitoarei.

— Irmo, dehamă iapa, spuse Elmer. Vreau să-i arăt nevesti-mi casa și să-mi schimb straiele. Bagă vacile și leagă-le, cît ești aici.

Apoi Elmer o ajută pe Joanna să coboare din brișcă și, împreună, urcară poteca pe sub bătrînii copaci. Iarba nu fusese tăiată toată vara; ici și colo se iveau cîteva mănunchiuri, tufe de bujori și de gălbenele, de margarete și de liliac.

— Ți-ar trebui un om, să îngrijească de grădină, spuse Joanna.

— Da, este adevărat. De la moartea mamei, s-a părăginit tot.

Pe pridvor, în fața lor, Joanna îl zări pe tata-mare, în vechiu-i jilț, cu leagăn, sub soarele în amurg. Cu un șal pe umeri, se bălăbănea domol, habar n-avînd de apropierea lor. Nu ridică fruntea decît cînd ei urcară treptele. Atunci se uită la Elmer, apoi la Joanna, încurcat.

— E nevastă-mea, strigă Elmer, aplecîndu-se spre urechea moșului.

Dintr-o mînă a lui neagră și zbîrcită, moșneagul făcea pilnie.

— Cum? zise el cu vocea-i de surd. Ce?

— E tînăra mea soție, Joanna Ryan, n-o cunoști? Ți-aducea bomboane.

— Bomboane, repetă moșneagul. O, bomboane! Ah!

— Da, Joanna are să-ți dea. Sînt în geanta ei.

Dar unchiașul parcă uitase bomboanele, pe nepotu-său și pe nevasta acestuia. Începuse iar să se legene ușurel, înginînd un cîntec vechi.

— El a despădurit pe aici, grăi Elmer. Cînd a venit, era numai codru. A sosit într-o haraba din Maryland, cînd avea optsprezece ani și nu s-a mai clintit de aici.

Bătrînul se bălăbănea mereu cîntînd.

— Nu-și mai aduce aminte mare lucru, afară de ce se petrecea în copilăria lui. Nu te va stînjeni. Irma îl aduce în cerdac în fiece dimineață și îl ia seara. Îl scutură nițel cînd se încăpățînează și nu vrea să mănînce.

Intrară în casă. Elmer ducea geamantanul.

— Cunoşti sala de mîncare, cred, dar salonul nu.

Deschise uşa, din care se răspîndea un miros de muced. In slaba lumină ce se strecura prin storurile închise, Joanna zări cîteva mobile masive, acoperite cu păr de cal, un armoniu şi gravuri vechi.

— E un mobilier bun, remarcă Elmer. Bunicu-meu a adus o parte din el de peste munţi.

Apoi, fără vorbă, îi arătă bucătăria, mică odaie sumbră ce da spre o pivniţă. Un miros de cartofi fierţi plutea în aer şi, sub masă, alături de cuptor, zăcea o găină grasă, tăiată de curînd şi curăţată.

— Bine, zise Joanna, Irma n-a gătit-o încă. Am s-o frig eu.

O duse apoi, pe scara strîmtă, la catul de sus. Casa avea acoperişul lat şi toate camerele erau mansardate. Mergînd înainte, el deschise o uşă şi Joanna zări o cămăruţă a cărei fereastră da spre vale şi gîrlă. Pămîntul era acoperit de un covor roşu, viu ; totul părea strălucitor şi nou.

— E camera ta, zise Elmer. Am aranjat-o pentru tine. Are o vedere frumoasă.

Lăsă geamantanul. Joannei îi veni să plîngă şi nu putea vorbi. Cum el se întorcea, ea îşi trecu braţele în jurul gîtului lui şi, punîndu-şi capul pe pieptu-i larg, îi spuse : „Eşti aşa de bun cu mine".

Asta nu trebuie să te facă să plîngi, glăsui el, bătînd-o pe spate.

— Nu mă pot stăpîni, întrece puterile mele.

Se deslipi de el şi-şi şterse ochii. Sfios, o privea neştiind ce să facă. O întrebă :

— Vrei să mă săruţi Joanna ?

Atunci ea îl îmbrăţişă şi-l sărută.

— Şi-acum, mă duc să mă schimb şi să mulg.

Închise uşa şi rămase singură.

Cînd conteni din plîns, puse o rochie de pînză şi coborî să pregătească şi să frigă găina. Apoi dădu o raită prin grădină şi prin dependinţe. Deşi le cunoştea, acum cînd erau ale ei i se părea că le vede pentru întîia oară. Băgă de seamă că trebuie spoit din nou coteţul, să schimbe şindrila pivniţei, să smulgă buruiana ce năpădea pretutindeni, brusturii şi măcrişul pîrlite de căldura lui septembrie. Grădina de legume, pînă în gîrlă, era la fel de rău întreţinută, năpădită de pir.

Puține zarzavaturi se vedeau, coceni de porumb, spanac, morcovi, cîteva tulpine de cartofi veștejite, puțină vie și smeură, aproape înnăbușite de urzici.

— Nu-i nimic aici pentru iarnă, gîndi ea. Totul se cumpără, afară de cartofi.

Dar grădina era expusă spre Sud. Cobora în pantă pînă la riu și chipul cum creștea păpușoiul arăta că pămîntul e bogat. Se plecă, să-l atingă cu palmele, făcu o găurice, ca să cerceteze sub pojghița întărită de secetă. Era pămînt de cel mai bun. Și brusc, fu cuprinsă de o dorință pătimașă să se pună pe lucru neîntîrziat, să plivească, să sape, să sădească frumoase careuri de legume și de flori. Avea să facă o grădină minunată, pe care celelalte fermiere să vină să o privească cu pizmă.

Cînd se întoarse, o văzu pe Irma, cu șalul bunicului la subțioară, ajutîndu-l pe moș să intre în casă.

*
* *

Seara după cină, Elmer se așeză aproape de lampă, ca să poată citi jurnalele agricole și rapoartele guvernului ; ea luă un coș plin cu ciorapi, de multă vreme nedreși de Irma și începu să-i cîrpească. Din cînd în cînd schimbau cîteva cuvinte, apoi urmau tăceri îndelungate. O dată sau de două ori, Joanna, ridicîndu-și ochii de pe lucru, băgă de seamă că Elmer o privește. El se înroși și se cufundă în citire...

Ea vorbi, în sfîrșit : „Nu crezi, Elmer, că e vremea să ne culcăm ?

— Așteptam să dai semnalul, fiindcă îmi ziceam că nu ești deprinsă cu orele noastre de țară.

Se ridică, el, iar ea își rîndui lucrul în dulap. Apoi el îi dădu una din lămpi.

— Ia-o și urcă-te la tine. O sting eu pe cealaltă.

Îl auzi suind scara în urma ei. La ușa odăii se întoarse și el se aplecă spre ea, s-o sărute.

— Noapte bună, Joanno.

— Noapte bună.

— După ce se va întîmpla, vom avea aceeași odaie. Șovăi o clipă, apoi adăugă : Te învoiești ?

— Se înțelege. Voi fi fericită.

— Ești tare bună.

Plecă, și ea intră în odaie. Stătu mult pînă să se dezbrace, pe marginea crivatului, să se gîndească și să asculte zgomotele nopții. Dinspre staul un ciine lătra : mai aproape, behăiau oi. Din jos, dinspre apă, urca tînguirea unei bufnițe și, ca un fond pe care sălășluia totul, bîzîitul necurmat a mii de gîngănii. Gîndea : „Aici e viața mea acum ; sînt acasă la mine". Și iar se firitisi că nu l-a urmat pe Petre.

Dar cînd începu să pună rînduială în lucrușoarele rămase în geamantan, găsi fotografia lui Petre : în tricou roz, alături de Fifi. Stătu mult s-o privească și, în loc s-o rupă, o strecură sub covor.

*

* *

Vreme de mai multe săptămini învăță a-i cunoaște pe Elmer și pe Irma. Pe bunic repede îl cîntăreai și nu atîrna mult. El însă pricepu cine era ea și o recunoscu.

In dimineața ce urmă sosirii, Joanna dădu cu Elmer ocol proprietății, pe jos, străbătînd pădurea, mlaștinile, poteca dintre porumbiști, livada în care primele mere zăceau în iarba udă de rouă și oile care fugea la apropierea lor.

— Elmer, cred că acum cînd sînt aici, nu mai ai nevoie de Irma. Ți-ar trebui un argat. Dar cum nu poți plăti doi servitori, e mai cuminte s-o lași pe Irma să plece și să iei un bărbat să-ți ajute. La răstimpuri, ar putea lucra și cu mine în grădină, să spoiască cotețul, să dreagă șița. Mi se pare că ai prea mult de lucru.

Ideea nu-i plăcu, parcă lui Elmer. Își frecă gînditor bărbia proaspăt rasă și zise : — Nu, o mai ținem pe Irma o vreme ; vei avea nevoie de ea. Și, cînd o văzu înroșindu-se și întorcîndu-și privirea, adăugă : Irma face cît un argat. De trei ani este aici. Cînd o vei cunoaște mai bine, vei vedea că am dreptate.

Mergeau mereu.

— De ce ții așa de mult s-o păstrezi pe Irma ?

Îi aruncă o privire pătrunzătoare, apoi spuse, pe gînduri :

— Geloasă, nu cred că poți să fii. Nu-ți închipui că poate fi ceva între mine și Slovaca asta mare ?

— Desigur că nu.

Nu era geloasă. Cel puțin în felul acela, dar nu-i plăcea că Irma fusese înaintea ei în casa aceea și pe ogorul ce era acuma al ei.

— Poate că oamenii au palavragit. Ce nu se spune ? Dar îmi trebuia ajutor și dacă luam vreo bătrînă n-aveam nici un spor.

— Nu, nu asta vreau să zic. Numai, știi... aș fi vrut să fiu eu singura femeie în casa asta.

El se făcu stacojiu.

— Ah, poate că... din pricina pruncului.... N-ai vrea să știe că se va naște... timpuriu.

— Nu.

— Fiindcă, poți să mă crezi, pentru Irma, n-are nici o însemnătate. Habar n-are și va găsi foarte firesc totul.

Ea nu mai stărui și-și urmară plimbarea. Cînd ajunseră în vîrful unui deluşor, Elmer zise :

— Aici se sfîrșește domeniul. Sper să cumpăr, mai tîrziu, toată bucata asta. E pămînt bun, mai bun ca al meu.

Ea privi peste întinsul cîmp de grîu, ce se întindea pînă pe dealul celălalt și-l vru și ea. Niciodată ogorul nu i se păruse așa de frumos, ca în dimineața asta strălucitoare de rouă. Numai glia merita truda de-a o avea, numai ea însemna siguranță.

— Dar, vorbi dînsul, pentru asta ar trebui multă caznă, multă economie. Poate gîndești ca și mine ? adăugă, aruncîndu-i o privire întrebătoare.

— Da, tocmai îmi spuneam că ar fi minune mare să stăpînești o moșie așa de întinsă, ca să nu-i vezi marginile, din casă.

*

* *

Joanna nu mai pomeni de Irma și, încet, încet, în lunile ei de adăstare, constată că Elmer avea dreptate. Fata aceea muncea ca un bărbat și, mai mult, avea însușiri rare, pe care Elmer le presimțise, fără a-și da seama.

In toată purtarea sa, Irma da dovada unui devotament de rob, așa de strașnic, că uneori Joanna ar fi putut-o crede îndrăgostită de Elmer. Dar Irma îi arăta și ei un devotament la fel, și numai cîteva zile i-au trebuit Joannei, ca să fie sigură că n-a fost nimic între fata aceea și bărbatul său. Irma îl socotea pe Elmer atît de bun și de binevoitor, ca pe Dumnezeu însuși, după cum îngrijea el de animale, de pomii și de plantele fermei. Și Joanna începu să se plicti-

seasca tot auzind pe servitoare, necontenit : „Domnul Croy zice că are să plouă", „domnul Croy crede că Jersey are să fete în noaptea asta". Uneori o supăra Irma și pentru că prea și-l lua în circă pe bunicul, așa că-i spuse într-o zi : „Astăzi am să văd eu de tata-mare". Dar Irma răspunse : „Domnul Croy mi-a poruncit să-l îngrijesc eu, ca să nu vă împovăreze pe dumneavoastră și să fac în așa fel ca să nu se bage de seamă că este în casă".

In alte dăți însă Joanna prețuia ajutorul Irmei. Înainte de căsătoria lui Elmer, servitoarea se retrăgea după cină în odaia ei și tot așa făcu și după venirea Joannei.

Intr-o dimineață, totuși, stăpîna băgă de seamă că Irma avea obrazul plin de înțepături și, cînd o întrebă ce are, servitoarea spuse că lumina atrăgea țînțarii, pînă nu se culca.

— Am pus o împletitură la fereastră, dar degeaba, tot vin.

Din ziua aceea, Joanna o pofti pe Irma să stea în tovărășia lor, în sufragerie. Fata se așeză în fiece seară pe un scaun, în celălalt capăt al odăii, unde cosea ori cîrpea ciorapi. Ziua, cînd lucra alături de Joanna, la bucătărie ori în grădină, vorbea mereu, dar în sufragerie, după cină, își schimba purtarea ; redevenea sluga, îngăduită abia. Uneori, în neștire, gîndurile Joannei zburau la Petre ; ar fi dorit să știe ce face. In momentele acelea, prezența servitoarei îi ușura șederea înaintea lui Elmer, care, fără să-i bănuiască sinceritatea, citea nevinovat gazetele sale.

Incet, încet, relațiile cu Irma se îmbunătățiră. Asta începu într-o seară, cînd Joanna o prinse pe slugă lucrînd în taină un lucru de lînă, în colțul puțin luminat, în care stătea. Nu zise nimic dar, a doua zi, în grădină singură cu Irma, o întrebă pentru cine făcea hăinuța.

— Pentru dumneavoastră.

— De unde știai ?

— Am bănuit. Cred că am înțeles din prima zi. Am fost tare mulțumită, fiindcă totdeauna am tras nădejde că domnul Croy o să vă ia de nevastă.

Vorbea cu toată nevinovăția și plivi mai departe. Joanna pricepu atunci că Elmer avusese dreptate. Fata asta nu-i purta nici o pică, ci găsea că se petrecuse cel mai firesc lucru din lume. După întîmplarea asta, intimitatea spori între cele două femei și cu cît Joanna se gîndea la conversația aceea dintre ele, cu atît găsea că, în simplicitatea ei, Irma găsise cuvintele cele mai mîngîietoare.

Și iarăși începu să se întrebe dacă Elmer, și el, nu privise tot ca Irma aventura ei din carieră. Niciodată n-ar fi putut fi sigură, căci ei se fereau să aducă vorba, iar dacă, din întîmplare, se strecura vreo aluzie la copil, schimbau repede conversația. Văzîndu-l zi cu zi muncind la cîmp, printre animale, el dobîndi o nouă demnitate, ce trezea în ea respect, de care se mira și tulbura.

Căci Joanna, așa simplă cum era, devenea complexă alături de Irma și de Elmer. Noțiunea că ea știa mai mult decît dînșii despre multe lucruri și dorința ei de a se instrui asupra a tot ce o înconjura, o așezau mai sus. Acum cînd taică-său nu era de față să o domine, să o zăpăcească și să o trateze ca pe o fetiță, ea se simțea o adevărată femeie și, într-o privință, cu mult mai vîrstnică, mai cu judecată decît Elmer. Înțelese de ce avea nevoie cotețul de spoială, de ce grădina era năpădită de buruieni. Nu din pricina că Elmer ar fi fost leneș sau neîndemînatic să țină rînduială. Pricepu îndată că el nu era bun administrator. Nu ținea să-i fie plătite cum se cade laptele și produsele fermei și nu știa cu cît se urcă cîștigul pe an. Totuși, era minunat fermier și producător de lapte. Ea se pricepea ; avusese veri și unchi printre cei mai pricepuți crescători din țară, și constata că niciunul dintre ei nu era mai deștept, ori mai iscusit decît Elmer Dar erau oameni de afaceri, care socoteau fiece bob de grîu ori de porumb, la facerea bugetului. Și asta avea mare însemnătate pentru fermă, ca să dea cîștig.

Își mai dădea seama că datoria ei este să ia totul asupră-și. Avea în sînge gustul economiei țăranului german, pe cînd Elmer se mărginea la o vagă reverie și la entuziasmul vremelnic al fermierului american, în care se amesteca și pasiunea pentru arbori, dobitoace, oarze și vie.

Era un om fericit, de o fericire necunoscută ei niciodată. Îi plăcea să-l privească altoind un măr tînăr, sau îngrijind o vacă ce fătase și constată că, ceea ce făcea el i se părea cel mai minunat lucru din lume. Marile lui mîini bătătorite se făceau moi și mîngîioase ca ale unei infirmiere hîrșite. In toate duminicile, cînd nu lucra, dădea o raită prin moșie, uneori singur, alte dăți cu dînsa și ea băgă de seamă că nici un amănunt nu-i scăpa. Își zicea că el trebuie să cunoască toate rămurelele livezii și că urmărește creșterea fiecărei tufe. Dar, la recoltă, nu se mai interesa și vindea cu cel dintîi preț ce i se oferea.

Irma își dădea seama și ea de lipsurile lui Elmer și în curînd se statornici o înțelegere tainică între ea și Joanna, ca să-i ia din administrație. Irma și ea spoiră cotețul, pliviră și puseră rînduială pe terasă, amîndouă făcură grădina, smulseră și arseră buruienile, pînă nu făcuseră sămînță ; puseră napi, sfeclă, lăptuci și cînd isprăviră, grădina de legume n-o mai cunoșteai. Joanna ieșea cîteodată anume ca s-o privească, fudulă de isprava ei, nerăbdătoare de a vedea iarna venind și trecînd, ca să poată semăna cele de trebuință. Socotea că va putea crește destul zarzavat pentru hrana tuturora și să mai și vîndă în tîrg, la Pentland.

Văzu că Elmer avea dreptate în privința Irmei. Fata asta prețuia pentru ei mai mult decît un argat ; lucra cît o femeie și un bărbat laolaltă. Și apoi, iubea pămîntul cu patima unei țărănci. Și Joanna înțelese de ce Irma prefera brazda distracțiilor orașului. Nu și-o putea închipui pe fata asta voinică, cu mădulare tari, stînd toată ziua într-o fabrică de țigări, ca să supravegheze o mașină lucrînd în locul ei. Irma, într-un fel, ținea de arbori și de cîmpie, deci de Dumnezeu.

* * *

Iarna îi găsi mulțumiți în ferma lor îndestulată ca o fortăreață, cu cămări pline de conserve, de dulciuri, de cucuruz uscat, cu peltea de zmeură uscată la soare. Vitele se înfundau pînă la genunchi în paie curate, rumegînd fineață bună, oile se îmbulzeau în jurul stogurilor, la căldură în adăpost, care le ferea de vîntul de Nord.

Într-o zi, Elmer veni din oraș, cu un pachet uriaș. Sfios îl întinse Joannei și Irmei, spunîndu-le că e o surpriză și că pot să-l desfacă. Găsiră acolo un fonograf și o duzină de discuri de ceară. De atunci, serile le fură mai vesele. Irma tot cosînd, îngîna refrenuri și cîntece populare.

Într-o dimineață, primăvara, pe cînd lucrătorii începuseră munca, Joanna o luă spre cîmp, în căutarea lui Elmer. Îl găsi sub o salcie, gata să-și șteargă fruntea cu basmaua-i roșie, cu caii opriți. Apropiindu-se, simți ca un avînt mînînd-o, mai adînc decît dragostea și o emoție duioasă o încălzi toată. „Ce om minunat și bun, își zise privindu-l, pe cînd lacrimi îi veneau în ochi. Nu-l voi părăsi niciodată. Vom plămădi laolaltă o viață temeinică și măreață".

Văzînd-o venind, Elmer își puse pălăria și, îngrijorat, se grăbi s-o întîmpine.

— N-ar trebui să umbli pe gheburile astea de lut, zise el.

— Nu face nimic, dar vezi că mi se pare că a venit momentul să plec la Chicago.

El rămase o clipă tăcut și ea văzu cum i se înroșește gîtul.

— Nu trebuie să pleci din cauza mea.

— E mai cuminte așa. Se va flecări mai puțin. Dacă am chema un doctor de la oraș, ar ști toată lumea.

— Preferi să pleci ?

Ea întoarse privirea.

— Da, așa cred. Și apoi, aș fi numai o piedică pentru tine, tocmai acum cînd e atît de făcut.

Nu era adevăratul motiv, dar putea să-i spună lui Elmer că nu vrea să nască copilul lui Petre, în casa lui ?

Căzu pe gînduri, apoi, cu blîndețe : — Bine. Cînd vrei să pleci ?

— Mîine.

Fără o vorbă, strînse din dinți. Nu mai făcuse așa niciodată și ea își dădu seama cît îl costase, în atîtea luni, să viețuiască sub același acoperiș, dormind singur într-o odaie alături de a ei. O strînse de el și mirosul de pămînt umplu nările Joannei ; bunul miros, care trezea în ea un simțămînt de siguranță și de bucurie.

— Groaznic are să-mi fie fără tine, Joanna, murmură dînsul. Nu ți-am spus niciodată cît de mult s-a schimbat totul pentru mine, de la venirea ta aici. Nu ți-am mulțumit încă pentru ceea ce ai făcut, cu Irma, în grădină și acareturi.

Slăbi strînsoarea și ea îl văzu surîzîndu-i.

— Da, sînt om cu noroc... cred că sînt cel mai fericit om de pe lume. Apoi, mai stînjenit, adăugă : Poate că n-ai fi fost niciodată a mea, fără cele ce ți s-au întîmplat. Nu-ți pare rău, cred ?...

Ea începu să plîngă.

— Nu, Elmer, sînt mulțumită, cum nu se mai poate.

O cuprinse cu un braț.

— Atunci de ce plîngi ?

— Nu mă pot stăpîni.
— Numai să nu regreți.
— Nu, Elmer, nu regret. Cred că te iubesc.

*
* *

A doua zi nu-i mai fu poftă să plece. Elmer o sui în tren, și rămase cu ochii spre fereastră. Ea plînse iar.
— Ar fi poate mai bine să te însoțesc ?
— Nu, nu, îmi trece. Prefer să fiu singură.
— Mătușa ta să nu uite să-mi telegrafieze.
— N-ai teamă, îi aduc aminte.
Trenul se clinti și ea rămase la geam, fluturînd batista, pînă nu mai zări pe peron marea lui siluetă.

*
* *

Cînd i se aduse pruncul, Joanna îl privi uimită, încă îndurerată și tulburată de cazna îndelungată. Primul ei gînd fu : Ce mîndru are să fie Elmer că are băiat, dar, îndată, își aminti că e al lui Petre și nu al lui Elmer, și amintirea lui Petre îi reveni. Noaptea și ziua următoare întreagă, nu încetă să se gîndească la el, cuprinsă ca în primele timpuri de dragostea lor. Dorea să vină s-o vadă, pe ea și frumosul copil pe care îl născuse. Și totodată îi era rușine că-i dorește venirea și se temea, că dacă l-ar vedea, s-ar lăsa prinsă de vechea ei nebunie.

Cînd află însă că el a venit, găsi tăria să-i scrie că nu vrea să-l vadă. Din tot sufletul însă, spera că el va stărui și va forța intrarea, cu toate protestele Clarei. Simțea că dacă l-ar vedea odată numai, ca să-i arate fătul, totul se va sfîrși și că nu se va mai gîndi în veci la el. Dar el intră și ea nu știu niciodată vorbele schimbate între el și doamna Weingartner, cu privire la Lea.

Elmer sosi a doua zi de la nașterea pruncului. Fu drăgăstos și-i aduse un buchet mare de ghiocei, culeși din grădină de Irma. Se ofiliseră de drum îndelungat, dar i se păru Joannei că-i erau mai dragi decît oricare alte flori. Văzîndu-l pe Elmer, simți ca în dimineața în care îl găsise pe ogor, acea nouă iubire ce o simțea pentru el. Și toată noaptea rămase trează, frămîntată de ideea că e o femeie stricată, întru-cît se gîndește

la doi bărbați în același timp. Sentimentul ei pentru Elmer aducea așa de puțin cu fosta-i iubire pentru Petre, dar și făpturile lor se deosebeau cumplit.

După cincisprezece zile dori să părăsească Chicago. Izolarea ei și larma străzii nu le mai putea suferi, mai ales cînd se gîndea la fermă, la grădină, la rîu și la tot ce avea de plantat. Elmer veni chiar el s-o caute și, în lungul lor drum, ea ținu mereu copilul pe genunchi. Acesta fu cuminte, abia că plînse puțin, și de cîte ori îl alăpta, Elmer deschidea gazeta, ca să n-o rușineze.

Irma îi aștepta în gară cu teleguța. Preparase un pui și supă de legume. Un răstimp, bunicul ținu pe genunchi pachetul, ce i se spusese că e strănepotu-său, dar se sătură degrabă și ceru să i-l ia. În noaptea aceea, în pacea și siguranța moșiei, Joanna îl uită cu desăvîrșire pe Petre. Numai cînd se uita la ținc își aducea aminte și se întreba dacă totdeauna va fi așa.

Culcînd copilul, coborî singură în grădină, în crepuscul. Pe aproape de gîrlă, cînta un cintezoi. Văzu că răsăriseră lăptucile și mazărea timpurie. Irma netezise și rînduise straturile și brazdele, ca să fie frumoase la întoarcerea ei. Atunci, ușor ea înghenunchie și-și înfundă mîinile în țărîna caldă încă de soarele zilei. Între degete, bulgării se făceau pulbere. Da, era un pămînt bun, în care ea avea să facă să crească tot ce va voi. Și-și făgădui să-i dea cît mai repede cu putință un copil lui Elmer, ca să-l răsplătească de atîta bunătate.

Începu să îngrijească de odaia cea mare, cu pat de două persoane, în care părinții lui Elmer dormiseră. Și într-o seară, la cinci săptămîni după întoarcerea ei, pe cînd Elmer stingea lampa din sufragerie, ea îi spuse :

— Elmer, odaia cea mare e gata. Nu vrei să dormim împreună ?

Fără să răspundă, lăsă lampa ce o ținea în mînă și-și strînse femeia în brațele-i puternice.

*
* *

Joanna pusese leagănul în odaia cea mare, ca să-l audă pe copil, cînd o plînge noaptea. După ce fu sigură că micuțul adormise, stinse lampa, urcă în pat și așteptă în întuneric să vină și Elmer. Închise ochii ascultînd zgomotele nopții și, cînd îi deschise, zări, la lumina lunii, pe Elmer îngenunchiat

la piciorul patului. Se ruga în tăcere, el care nu fusese niciodată la împărtășanie. Ea îl privi, uimită și, tîrziu, înțelese. Nu pe Dumnezeul Bisericii îl ruga el ci pe Dumnezeul lui, al oilor, al staulului, al grînelor și al legumelor. Și avu deodată intuiția stranie că el nu atribuie nici o însemnătate binecuvîntării nupțiale date de pastor și că, în simplitatea sa, considera noaptea aceasta ca începutul căsătoriei lor.

*

* *

Magazinul de biciclete era situat la o răspîntie, pe vechiul drum ce duce spre Sud, lîngă oraș. Müller avusese dreptate. Locul era minunat, dar sub direcția moșneagului care îl cedase, făcea treburi puține și se ruina. În starea asta îl găsiră ei, cînd într-o dimineață de primăvară, îl luară în stăpînire.

Erau două clădiri, una de cărămizi, cu fața la stradă, cealaltă de scînduri, în curte. Între ele se găsea un teren viran, plin de vechi accesorii de biciclete, de pneuri pleznite, de murdării și de rămășițele unui automobil, pe care fostul proprietar încercase în van să-l repare și-l lăsase. Urzicile, pirul, scaiul, năpădeau.

Vreme de o săptămînă, Petre și Müller curățiră locurile, puseră ordine, aleseră materialul încă utilizabil, ridicară gunoaiele, smulseră buruienile. Doamna Azais străbătea jumătate de oraș în tramvai, ca să le ajute la dereticat.

În cele din urmă, magazinul dobîndi o strălucire nemaicunoscută lui, chiar în zilele cele mai frumoase. Fațada clădirii de cărămizi, ce da la drum, fu zugrăvită cu un roșu aprins, ce bătea la ochi pînă departe, pe cîmpie. Pe firmă, în litere mari :

RADIER ȘI MÜLLER
BICICLETE
Reparații și accesorii
Noua Direcție. — Nou stoc
Aici totul este nou
Salon pentru Doamne

De zece ori pe zi, Müller țișnea din prăvălie ca să se așeze peste drum și să-i admire splendoarea, al cărui merit îl atribuia întreg lui Petre. Căci Petre avusese ideea să dea fațada cu roșu ; el compusese firma și găsise literele ; tot el se gîndise să instaleze un salon de odihnă pentru cucoane.

Atelierul de reparații al lui Müller fu amenajat în hangarul de lemn. Atelierul, sumbru și strîmt, conținea un cuptor, o tejghea și accesorii de biciclete răvășite în toate colțurile. Müller își aranjase un pat de campanie deasupra, în podul fără ferestre. Dormea acolo între două pături de cal. Multe din prînzurile lui și le pregătea la focul cuptorului. În sfîrșit, era fericit cu magazinul lui, cu atelierul lui și fără patron să-i poruncească. Cînd n-avea nimic de reparat pentru mușterii, își trecea vremea potrivind și lipind piese de metal. Dar mai ales îl avea pe Petre.

În fundul sufletului, mîngîia un vis de care nu-i vorbea nici lui Petre : să construiască un automobil, mai bun decît cele fabricate pînă atunci, care să meargă mai repede decît hodoroagele sfîrîitoare ce treceau pe dinaintea porții lor, care să nu se sminteaască și să coste mai puțin ca o birjă cu caii ei. Iîrșit în mecanică, construcția unui automobil n-o prea cunoștea. Totuși, vreme de luni avu prilejul s-o adîncească, fiindcă, în fiecare duminică, două trei mașini rămîneau în pană în apropierea magazinului. Müller le pîndea, ca un erete prada și de cîte ori un șofer îi cerea ajutor, învăța cîte ceva. Văzu astfel zeci de motoare diferite și tot atîtea angrenaje de viteză. Uneori prelungea dinadins reparația, ca să studieze un nou dispozitiv, ce-l interesa. Economisea fiecare para din cîștigul lui, și îndura foame, ca să cumpere una din mașinile acelea. Nu ca să se servească, ci ca să-i analizeze structura, seara, după închiderea magazinului și plecarea lui Petre la oraș.

Müller visase un paradis, în care acum hălăduia.

Petre era fericit și el, fără să fie, totuși pe deplin mulțumit. Invers decît Müller, el considera magazinul de biciclete ca un început, nu ca un sfîrșit. Vederea prăvăliei, ideea că este a lui, că o plătise el, îi umplea sufletul în fiecare dimineață. Pe cînd, tihnit, afacerile progresau, cîștigurile sporeau, el trăgea de douăzeci de ori pe zi cutia ca să vadă banii, să-i numere chiar. Se și vedea bogat.

Duminica ploua cu mușterii. Cînd, din întîmplare, doamna Azais străbătea orașul ca să vină să-l vadă, el îi arăta cutia și catastiful de socoteli și ea era silită a recunoaște că nu fusese nebun, după cum crezuse dînsa. Cîștiga de patru ori mai mult ca la circ cu călăria. Dar în fundul inimii sale, ea nu admitea că un cîștig, chiar de patru ori mai mare, te răsplătește de pierderea vieții încordate a circului, de mîndrie și de fierbere.

Sta dreaptă în pragul dughenei, în rochie colorată și cu pălăria cu pene care o făcea să semene a țigancă, și se uita cu scîrbă la peisajul monoton și la casele de lemn ce se tot construiau împrejur.

— Nu te ostenește să te uiți mereu la aceleași lucruri, tot anul ?

— Nu le văd. N-au importanță.

Nu zicea nimic, dar se gîndea : „Desigur, numai banii te interesează. Parcă ar putea să-ți dea lucrurile pe care le disprețuiești". Și cădea în reveria ei, cu vechile-i zile de slavă și, privindu-l cu dispreț cum își cîntărește gologanii, cugeta : „E sîngele Schoenbrunilor, care n-au făcut altceva în toată viața lor, vreme de secole".

Mîndria și disprețul mamei erau tot atît de neînțelese de Petre, pe cît era nepricepută de ea pasiunea lui pentru bani.

De la despărțirea lor, ea îmbătrînise brusc, ca și cum renunțase la luptă. Luă un aer obosit și se gheboșă. Numai ochii păstrau din flacăra de odinioară și gustul ei statornic pentru bluzișoare de culori vii, pene de struț verzi, inele și brelocuri, care trădau un rest de tinerețe.

Îl vedea pe Petre numai cînd venea ea la el, căci el nu punea piciorul niciodată în pensiunea de oameni de teatru, în care locuia dînsa. Pretindea că este prea ocupat cu magazinul. Și, în fond, ea nu dorea să vină, de cînd pricepuse că dezgustul lui de circ și de artiști nu era numai mulțumire, ci îl avea în sînge. Dacă îi disprețuia, i-ar fi fost greață de bieții măscărici care locuiau în odăile oarbe ale pensionului !

Pentru dînsa, sălașul acela nu avea nimic lugubru, căci fiecare din oamenii lui reprezenta o succesiune de aventuri palpitante sau nenorocite. Precum îi spusese odată lui Moise Schoenbrun, erau „semenii ei". Îi cunoștea, îi înțelegea, ceea ce îi stimula sau îi îngrozea, o pasiona și o înspăimînta și pe ea : succesul sau căderea, aplauzele sau nepăsarea, sărăcia. În noul său rol de ghicitoare dobîndi oarecare faimă. Ea ignora trucurile meseriei, afară de cele văzute la bunică-sa, cînd aceasta, prea bătrînă ca să danseze, începuse să prezică viitorul, străbătînd în căruță drumurile Poloniei, ale Germaniei și Austriei. În odaia pensiunii, doamna Azais juca mai degrabă rol de duhovnic, decît de prezicătoare. Nenumărați actori veneau să-și destăinuiască amorurile neîmpărtășite, nădejdile înșelate, înfrîngerile și visurile ; în schimb, scotea din cărțile-i soioase prezicerile dorite de ei : succese neașteptate, bani, o călătorie, o moștenire.

tate, prosperitate, aplauze, dragoste. Clienții o părăseau satisfăcuți și chiar veseli, fiindcă le dăduse curaj, le întărise credințele șovăielnice. Și așa, cîștiga și ea.

Nu era nenorocită. Pe Petre, își dădea seama, îl pierduse. Nu numai din pricina Leei, dar din cauza ambițiilor neînțelese ce le nutrea și care i-l răpeau mai abitir ca o femeie. Ea tot se mai împresura de toate vestigiile și culorile ofilite ale vieții care-i fusese dragă. Dar cînd se înnopta și venea ceasul în care, după cină, obișnuia ca să se sulemenească și să pună rochia argintie sau, mai de demult, uniforma de husar și cizmele de lac, și egreta albă, își simțea cumplit pustietatea. Uneori singurătatea și perspectiva, înspăimîntătoare pentru energia ce și-o simțea încă, de douăzeci-treizeci de ani de viață monotonă, în care să nu se petreacă nimic, o încremeneau. Se gîndea puțin la ea însăși și nu-și căina soarta, dar simțea plutind deasupra sa o vagă nevoie de a face ceva, ca să-și umple vremea pînă la culcare.

Începu să bea. Nu nebunește și dezordonat ca altădată, ci regulat, tocmai atît cît trebuia ca să înlăture chinul unei gîndiri lucide.

Cît despre Lea și Petre, erau fericiți. Locuiau la o jumătate de kilometru de magazin, într-o căsuță nouă, limpede și banală, exact asemenea tuturor acelora care se aliniau în rînd cu ea ; cu o grădiniță în față și o curte minusculă înapoi, tocmai atît cît să se poată cultiva cîteva plante și să se usuce rufele miercurea, cînd venea spălătoreasa. În rîndul de jos aveau un salon, o sufragerie, bucătărie, iar la etajul întîi două odăi de culcare. N-aveau slugi. Lea făcea ea însăși menajul. Munca asta o ocupa cea mai mare parte din zi. Cîteodată, în timpul săptămînii, dădea întîlnire Clarei Weingartner și, împreună, se duceau la teatru.

Pe nimeni altul nu-l vedea Lea, care tăiase orice legături cu vechile-i cunoștințe din epoca bancherului și a berarului. Așa voise Petre și ea se supusese la tot ce dorea el.

Nu-i spusese niciodată de ce vrea ca ea să se dosească. Ea însă crezu că înțelege pricinile : mai întîi fiindcă, în prezența vechilor amici ai Leei, Petre s-ar fi simțit stîngaci, s-ar fi stînjenit și apoi, cum aceștia erau cu douăzeci, treizeci de ani mai vîrstnici decît el, i-ar fi adus aminte că nici ea nu mai e tînără, că, de fapt, i-ar fi putut fi mamă.

Intru-cîtva, visul Leei în Noul-Orleans se înfăptuise. Trăia retrasă, sta la o parte de tot ce cunoscuse odinioară. I se părea că e la începutul vieții, că este iar Lea Ernst, de optsprezece ani și înainte-i cu un lung și strălucit viitor de iluzii.

Și era plăcut să te scoli în zori, să gătești de mîncare, să te duci în tîrg, să mături casa și, odată pe săptămînă să deretici tot. Simțea uneori că este creată pentru felul ăsta de viață, că anii ei de trîndăvie și lux fuseseră o amăgire. Niciodată nu-i veni în minte că, dacă leșia și bucătăria îi plac, e din dragoste pentru Petre. Era fericită și nu avea obiceiul să analizeze rațiunile simțămintelor sale.

Cînd Petre stărui să părăsească locuința în care, într-o seară de ploaie, el venise la invitația ei, regretă că-și părăsește confortul și înlesnirile, dar tăcu chitic, fiindcă așa voia el. Bănuia, cu drept cuvînt, că Petre își simțea în joc amorul propriu, și că o căscioară, a cărei chirie ar putea-o plăti el, îi place mai mult. Ca o femeie încercată, pricepu că Petre va face așa totdeauna, va ști să profite de fiecare situație, ținînd morțiș să salveze aparențele. Își mai dădu cu socoteala că ea își protejează mai bine așa propria-i fericire și dobîndește o șansă în plus în păstrarea lui Petre.

Petre se întorcea tîrziu de la magazin ; ea ținea cina gata pentru el ; apoi petreceau seara în salon. Lea cosea sau cîrpea, Petre citea ori se cufunda în socoteli, căci urma cursuri de contabilitate prin corespondență, muncind cu o ardoare și o conștiință, care o uimeau pe Lea. Ea constată că n-au mare lucru să-și spună, dacă isprăveau de vorbit despre magazin și mîncare. Dar nu ținea de fel la conversație, mai ales de cînd își dăduse seama că-l supără pe Petre să fie întrerupt în reflecțiile și proiectele ce le tot învîrtea în cap. Își petrecuse viața căutînd să placă unor ibovnici pentru care simțea numai prietenie și-i era ușor să mulțumească pe omul iubit. În lungile tăceri, era fericită să-l privească doar, absorbit cum era el, încît uita de prezența ei. Se minuna de vrednicia, de tăria pătimașă cu care se înverșuna să voiască a-și croi un drum în lume. Niciodată nu mai cunoscuse un om asemenea lui.

Totuși, în lungile ore de singurătate de după amiază, îndoiala se strecura în inima ei și o tortura. Pînă și în mijlocul fericirii sale, cunoștea momente de întunecare, cînd frica de îmbătrînire și de a-l pierde o înnebuneau aproape. La începutul legăturii lor, s-ar fi socotit privilegiată păstrîndu-l o lună, apoi un an și descoperea acum că n-ar mai putea fără el. În taină, frecventă institutele de frumusețe și încercă ne-

numărate doctorii pentru păstrarea tinereții. Și totuși nu avea de ce să se alarmeze. Amorul și bucuria că începe o viață nouă își împliniseră opera. Era mai frumoasă ca totdeauna.

Mai mult decît de frumusețea ei, siguranța îi era garantată prin caracterul lui Petre. Ea nu îl pătrunsese niciodată în întregime și pînă la sfîrșit el trebuia să rămînă un mister nedezlegat. Deși nu-i mai inspira lui Petre aceeași curiozitate, nici aceeași pasiune, avea nevoie de ea, și iată de ce, pentru moment, ea n-avea să se teamă de părăsire. Petre înțelesese deplin ce reprezenta ea pentru el. Vechea-i nevoie de a pleca la vînăt, îngrijorarea și neplăcerea ce iscau în el promiscuitățile vieții lui de altădată nu-l mai zăpăceau, căci știa că în fiecare seară o va găsi pe Lea, o Lee dulce, frumoasă, voluptoasă și expertă, gata să mulțumească, fără vreo întrebare, toate capriciile stăpînului ei. Trăia bine. I se gătea mîncăruri minunate. Și era sigur că ea nu-l va înșela. Așa că nimic nu-l mai atrăgea de la ținta visată.

La sfîrșitul celui de-al treilea an, Petre avea trei magazine de biciclete, în diverse cartiere ale Chicagoului, două ale sale și unul în tovărășie cu Müller. Acesta, pururea adîncit în construcția automobilului său, lăsa rar magazia din fundul curții. Noile prăvălii fuseseră și ele cumpărate cu bani „împrumutați de la Lea".

Toate trei prosperau. Petre înainta pe calea izbînzii.

*
* *

Cînd avea vreo supărare la magazin, venea posac, posomorît și sta cu privirea fixă, mîniindu-se cînd Lea îi vorbea sau încerca să-l mîngîie. Într-o seară cînd sta tăcut, îl întrebă :

— La ce te gîndești ?

— Nu știu, la nimic...

— Nu e frumos să ții pentru tine gîndurile.

O clipă o privi, palid și ca speriat, apoi zise :

— N-are nici un interes. Mă întrebam unde voi fi și ce voi face peste cincisprezece ani.

Ea nu răspunse, ci rămase multă vreme tăcută, tristă deodată și descurajată. Pentru o femeie de patruzeci și cinci de ani, gîndea ea, doisprezece ani sînt un veac.

Cu capul rezemat pe spătarul fotoliului, el ținea pleoapele închise. Ea-l observa, tot făcîndu-se că brodează, de teama că va deschide ochii și-i va surprinde privirea.

Începu să se gîndească la viața ei cu Petre, la cît se deosebea de aceea dusă odinioară. Da, o viață de contraste violente, cu momente de fericire strașnică, urmate de deznădejdi fără nume și din care indiferența și uniforma grijă de pe vremuri era exclusă cu desăvîrșire. În momentele de extaz pasionat, în care se simțea fericită, socotea că o asemenea bucurie prețuia de o mie de ori mai mult ca viața de pe vremuri, dar în ceasurile de suferință își regreta existența trecută și socotea că orice e preferabil îndoielii ce o rodea, temerii ce-i insufla viitorul.

Tot mîngîind la broderie, studia chipul lui Petre și se uimea de misterul ce poate despărți două făpturi, care trăiesc totuși în cea mai deplină intimitate trupească. Pe cînd îl privea, i se năzări deodată că este cu desăvîrșire străin, niciodată nu-i pătrunsese cu adevărat, nici caracterul, nici cugetul. Omul — ceea ce era de fapt tînărul acesta frumos și cu părul negru — îi rămînea o enigmă. Și noțiunea aceasta, departe de a-i micșora pasiunea, i-o sporea, căci, atîta timp cît ea nu-l înțelegea, dorința de el nu putea cunoaște nici oboseala, nici sațiul.

Doisprezece ani! își repeta ea. Atunci n-o să mai fim împreună. Fatal, mă va părăsi. Și începu să plîngă în taină; lacrimi mici se urcau pînă în pleoape și-i umpleau ochii. Aplecă fruntea pe broderie, pînă ce îi trecu.

Cînd înălță capul, Petre își schimbase poziția. Îi urmărea acum profilul, a cărui fumusețe fină și brutală o mișcă atît de intens, că începu să tremure.

*
* *

În cursul existenței sale, nu-i venise niciodată în gînd Leei să cugete asupra ei însăși sau asupra relațiilor ei cu alții. Acceptase ceea ce se ivea cu o perfectă voie bună, dar din noaptea în care Petre venise la ea — nu, chiar înainte de asta, din ziua în care intrase în salonul de încercare al Clarei Weingartner — se schimbase. Nu fiindcă îmbătrînise. Mai degrabă se născuse din nou la viață.

Începu iar să-l observe pe Petre. Deși el închidea ochii, ea știa că nu doarme și că în capul lui se plămădeau o sumedenie de gînduri învăpăiate, de care nu-i va pomeni ei niciodată. Ne mai stăpînindu-se, se ridică încet și fără să bage de seamă că broderia aluneca la pămînt, se așeză pe

brațul fotoliului în care sta Petre. El nu se clinti, nu deschise pleoapele și ea începu să-l desmierde pe frunte. Multă vreme stătură astfel, fără a vorbi.

— Dacă te plictisește, mă întorc la broderie, grăi în sfîrșit Lea.

— Nu, rămîi. Mi-e dragă mîngîierea ta, răspunse el, fără s-o privească.

După o clipă îi luă mîna și-o sărută cu duioșie în palmă.

— Asta am dorit totdeauna... Toată viața.

Experiența-i îndelungată o învățase pe Lea că sînt momente în care nu trebuie nici să vorbești, nici să întrebi; și-l auzi în curînd pe el: „M-am simțit de multe ori așa de singur, că mă gîndeam să mă sinucid. Și acum mă apucă uneori. Dar mi-e mai bine, de cînd sînt cu tine".

Vorbele acestea o făcură mai fericită decît fusese vreodată și se gîndi că el e ca un copil, ca fiul pe care ea nu-l avusese și pe care nu avea să-l aibă în veci. El urmă: „Mama e bună. E o femeie remarcabilă, dar îi lipsește ceva. E mai degrabă bărbat. Acum în urmă m-am gîndit la dînsa pentru întîia oară. N-a fost niciodată duioasă cu mine, chiar cînd eram un țînc; copil, ori mă urechea, ori mă înnăbușea în sărutări. N-a înțeles niciodată pe nimeni; nici pe ea însăși.

— Aș vrea s-o cunosc, spuse blajin Lea. Nu faci bine ținîndu-ne departe pe una de alta.

— Ba am dreptate.

— Pentru că trăim împreună noi?

— Nu. De asta nu-i pasă. Fiindcă te-ar urî. Urăște pe toți prietenii mei.

Se făcu o lungă tăcere.

— Ascultă, urmă ea în sfîrșit. De multă vreme vreau să-ți spun ceva. Că orice s-ar întîmpla, te poți bizui pe mine. Voi fi gata să te ajut, cu tot ce am, dacă ai oricînd nevoie, pînă la cămașă, chiar cînd voi fi bătrînă — femeie bătrînă — și tu vei fi încă bărbat tînăr.

Fără să răspundă, întoarse capul, o privi și o sărută dulce pe gît. Atingerea buzelor lui îi dădu o fericire nespusă, aproape dureroasă. Și deodată își dădu seama de ce-l vorbise el așa. Fiindcă se simțise izolat și îngrijorat.

— Nu mi-e rușine de ce-am făcut, nu-mi pare rău.

— Ce vrei să spui?

— Că m-am îndrăgostit de tine, de cum te-am văzut și am pus să te caute. Nu, orice s-ar întîmpla, nu voi regreta niciodată.

— Nici eu... Totuși, în seara aceea, mi-era frică.

Ea rise.

— Și mie.

— Nu știam cum să mă port.

— Aveai chef să vii ?

— „Da... dar nu era ușor. Eram intimidat. Și după o tăcere, adăugă : De atunci, sînt altul. Mulțumită ție. Tu m-ai învățat, nu mai sînt un nătărău.

Dar curînd se ridică și aprinse o țigară ; se și schimbase. Înăuntrul tidvei oacheșe începuseră să se învolbure vechile și măcinătoarele lui gînduri. Lea părăsi brațul fotoliului și își reluă broderia.

— Mîine este aniversarea mea.

— Cît împlinești ? Nu mi-ai spus niciodată.

— Douăzeci și cinci de ani.

Douăzeci și cinci de ani ! Ceva mai mult decît jumătate dintr-ai ei. Totuși, i se păru că îl socotise pururea și mai tînăr, că-i dase abia optsprezece, nouăsprezece.

— M-am gîndit, rosti el, că am putea să ne mutăm într-un cartier mai bun.

O clipă, ea fu incapabilă să răspundă, cu inima plină de mîhnire, fără să știe de ce. Își închipuise că-și vor petrece restul zilelor în aceeași căsuță, ca și cum atunci timpul nu s-ar fi clintit. Și apoi, nu cunoscuse aici o fericire, ne mai gustată în nici o altă parte ?

— De ce să plecăm de aici ? Sîntem fericiți. Încăpem ; n-avem nevoie de mai mult loc.

— Da, tu ai dreptate, dar nu-i așa. Locul nu e potrivit... o pațachină bătrînă care ne spionează mereu, într-o parte, iar în alta un telal care vrea să afle cine sîntem...

— La fel va fi și unde ne vom muta. Nu scapi de curiozitatea oamenilor.

Cum el nu răspundea, ea se întrebă care să fie adevăratul motiv ce-l îmboldea să vorbească de mutare. Deși cunoștea groaza lui de iscodirile străinilor și patima lui pentru taină, acestea nu-i îndreptățeau destul dorința de mutare din mahala.

— Afacerile merg bine, așadar ?

— Da, credeam că știi.

— Nu mi-ai spus niciodată.

Lăsă broderia și se duse după o sticlă de bere. Întorcîndu-se, îl întrebă :

— Unde ai vrea să ne instalăm ?

— Știi mai bine tu, care ai trăit toată viața ta la Chicago. Eu n-am mai stat pe aici.

— Dar nu știu ce anume vrei tu.

Intoarse privirea și ea înțelese că, de astădată, are să-i spună gîndul lui tainic. Petre era incapabil de o sinceritate desăvîrșită. Cînd i se întîmpla să rostească adevărul, pleca ochii așa, că ai fi zis că face o sforțare cumplită și că îi este rușine.

— Cred că ne-ar trebui o casă în care să putem primi prieteni.

— I-am putea invita și aici.

— Nu la prietenii mei mă gîndesc, ci la ai tăi.

— N-aș vrea să-i văd. Sînt fericită și fără ei.

Vorbele acestea îi scăpară pe negîndite, dar abia le spuse și văzu trecînd o umbră pe fața lui Petre. Înțelese că el voia să-i cunoască amicii. Atunci, repede, adăugă :

— Nu spun că nu mi-ar face plăcere, dar am fost foarte fericită, așa de fericită, numai cu tine.

— Eu n-am prieteni.

Niciodată nu se gîndise ea la amicii lui Petre și acum, cînd se gîndea, constată că nu are nici unul.

— Müller ? rosti ea surîzînd.

El rînji.

— Da, e un fel de amic, dar el n-ar face nici o deosebire dacă l-am primi într-un staul sau într-un palat. Lăsă paharul și se îndreptă spre fereastră, unde rămase cu spatele întors. A venit vremea să-mi fac prieteni, prieteni civilizați.

A progresat, cugetă ea. Acum un an ar fi refuzat să vadă pe vreo cunoștință de-a mea și acum o vrea. Hotărît, intră în lume. Și o nouă mîhnire o cuprinse : el n-avea nici un pic de dragoste pentru ea ; pasiunea dîntîi și curiozitatea săturate, isprăvise tot. Nu, chiar așa nu putea să fie, cugetă dînsa, dar și așa să fie adevărul, tot voi face totul pentru el. Nu-i om ca oricare.

Și de aceea îi răspunse : — Merg oriunde vei voi. Spune-mi numai ce dorești.

Tot de la fereastră, răspunse : — Caută mai întîi și, cînd vei găsi, du-mă să văd și eu.

Bănui că făcea multiple planuri în cap, dar că nu socotea să i le spună. De aceea sta lipit de geam, cu spatele spre odaie.

*
* *

Sunase miezul nopții de mult timp cînd urcară la culcușul îmbibat de parfumul Leei. Ea fu mai drăgăstoasă decît oricînd, și mai fericită, dar să adoarmă nu putu. În întuneric, cu capul lui Petre pe umăr, se simți iar torturată de întrebări. Îndoiala și spaima, sporite de beznă și tăcere, o cotropeau amestecate cu un ciudat simțămînt de singurătate. Discernea acum sentimentele față de Müller, și-i era rușine, pentru el, gîndindu-se la neobositul devotament al bietului mecanic. Presimțea că, atunci cînd va veni momentul, Petre îl va părăsi, fără să șovăie, și să se mai gîndească vreodată la el. Și cu toate argumentele cu care l-ar fi putut îndreptăți, descoperirea aceasta îl micșora subit în ochii ei. În același timp, noua idee că el o îngăduia și pe ea, numai fiindcă îi era utilă, începu s-o chinuiască.

În obscuritate, pricepu atunci nepăsarea cu care schimbase el vechea siguranță cu o existență ce l-ar fi putut duce la dezordine și nenorocire. Și, în noapte, simți o dorință fierbinte să-l iubească ; puse buzele pe capul oacheș de lîngă ea. Petre se mișcă în somn, dar nu tresări. Deși era întuneric, îi ghicea expresia, așa de tinerească, aproape copilărească, cu un aer de nevinovăție ce nu o vedea ziua niciodată, cînd o nuanță de șiretenie, mohorîtă puțin, îi asprea chipul.

În insomnia ei, ajunsese să se întrebe, dacă el îi spusese adevăratele pricini pentru care nu dorea ca ea să dea ochii cu d-na Azais. Bănuia că îi e rușine de maică-sa și că i-o ascundea. Ideea aceasta făcu să-i crească dorința de a o vedea și a-i vorbi. Simți nedeslușit că d-na Azais putea s-o învețe a cunoaște mai bine pe fiu-său.

Uneori Petre i se părea un băiețandru, pînă cînd repede ca la o răsturnare, băga de seamă la el ceva de viclenie și bătrîn ca marea.

Într-cîtva, el transformase caracterul Leei, în chip ciudat. Niciodată, odinioară, ea n-ar fi stat trează, pradă îngrijorării și îndoielii, căutînd esența unei personalități străine.

Multă vreme ascultă răsuflarea lui liniștită și, cînd adormi, ochii îi erau umezi, dar n-ar fi știut să spună dacă erau

lacrimi de bucurie sau de durere. În fundul sufletului, simţea că ceva se împlinise, că niciodată nu va cunoaşte fericirea anilor petrecuţi în casa mică. Se temea s-o părăsească, dar nu cuteza să-l refuze. Trebuia să se plece dorinţei lui. Cedînd mereu, poate-l mai păstra o zi, un ceas, o clipă mai mult decît hotărîse destinul.

*

* *

Încet, încet, d-na Azais descoperi că se mai găseşte un fel de a te bucura de viaţă. Avîntul de odinioară i se potoli şi făcu loc unei păci necunoscute pînă atunci. În loc să se scoale în zori, ca să fie gata să plece cu caravana, sta în pat pînă tîrziu. Mînca şi bea cu pofta obişnuită, dar, cum nu mai avea pricini de îngrijorare, începu să se îngraşe. La giuvaergiu, broşa unchiului Natan se dovedise o bijuterie de preţ; scoase din ea destui bani, ca să trăiască mai mulţi ani fără să depindă de Petre.

Încet, sentimentele ei faţă de Müller se schimbară. În locul urii ce-o avusese, urma acum un soi de prietenie. Müller, ghicise, era „un semen". În simplitatea lor, amîndoi se înţelegeau, gata la fel să se jertfească pentru cele mai mici capricii ale lui Petre. Şi asta era între dînşii legătura cea mai tare.

Într-o duminică seara, părăsind magazinul cu Petre, îi spuse „bună seara", dar se întoarse înapoi şi intră iar în dugheană. Îl găsi pe Müller aplecat pe un maldăr complicat de angrenaje şi piese de metal.

— Vino să cinăm bine amîndoi, îi spuse ea. Mănînci prost şi la ore imposibile. Ai ajuns ca o sperietoare.

Era adevărat. Ieşea rar, numai ca să cumpere o fărîmă de brînză şi pîine, unt şi ouă, pe care le fierbea în atelierul lui. Cu fiecare zi se făcea tot mai descărnat, mai galben şi mai urît.

Lăsă uneltele şi plecă cu d-na Azais. Fu începutul unei lungi serii de mese împreună, cînd la o cantină lîngă magazin, cînd într-un bun restaurant, în oraş. Ruşinos şi sfios la început, se obişnui repede cu tovărăşia unei femei şi se arăta recunoscător de bunele mîncăruri ce i se ofereau, de cîrpelile făcute pentru el. Uneori ea se întorcea la magazin şi-şi petrecea seara cu el, alteori o însoţea el pînă la pensiune. Atunci se punea să vorbească mereu, pe cînd el tăcea, încă strîmtorat că se află singur cu o femeie. În cele din urmă, ea îi luă şi rufele la spălat.

— N-am nimic de făcut toată ziua. Vreau de lucru.

Energia prisoselnică cu care mustruluia leoparzii trebuia să găsească o întrebuințare. Mai mult: Müller începea să-i țină locul lui Petre. Ei nu-i erau dragi femeile. Curajul și neatîrnarea firii sale nu se simțeau la larg decît cu bărbații. Degrabă ajunse să-l certe pe Müller, să vrea să-i rînduiască viața, cum încercase totdeauna cu Petre.

Pe Petre îl pierduse, știa, și-și închipuia că din pricina nemțoaicei care venise la circ să-l ia, într-o seară. Fără s-o fi văzut pe Lea, avea împotriva ei o ură neînduplecată. La început, nu vorbea decît cu amărăciune, de mai multă vreme nici n-o pomenea, socotind că tot ce ar putea spune l-ar supăra și mai tare pe Petre. Își da seama că el se schimbase și că, deși fusese totdeauna tainic, devenea tot mai depărtat și misterios. Și o învinuia pe Lea că este cauza schimbării acestuia, fără să știe că suferea și ea de aceleași pricini.

I se întîmpla să-i sporovăiască de Petre ceasuri întregi lui Müller. Acesta, așezat în fața ei, cu lungile-i mîini iscusite atîrnînd ca niște cîrnați, o asculta tîmp, căci ea spunea tot ce simțea el nelămurit și nu știa să exprime. În prezența lui Petre însă era nemlădioasă. Totuși, în murmurul și învinovățirile sale, îl lăsa să înțeleagă că ea îl va ajuta totdeauna, pe cît va putea, deși dezaproba felul lui de trai. Nu era în natura ei să se lase înduioșată.

Într-o privință, se simțea fericită. Într-o zi, pe cînd se uita în oglindă, văzu că a venit vremea să-și vopsească părul. „Nu, e prea plictisitor, gîndea ea. Și apoi, nu-i pasă nimănui de mutra mea. Sînt o femeie bătrînă".

Gîndul ăsta o liniști.

* * *

La Pentland, foișorul de apă căzu în sfîrșit sub tîrnăcoape. Dispariția lui însemna o eră nouă. Pentland devenea oraș mare, cu o serie de înalte clădiri deșirate și toate noi, între lăcașurile părăginite ale vechii burgade negustorești. O enormă prăvălie de noutăți se înălța alături de o matahală cu ferestruici, în care era o băcănie; noul hotel rămăsese învecinat la dreapta de o casă de cărămizi, datînd din 1870, în care era întreprinderea de pompe funebre Hickman, iar la stînga vechea biserică adventistă construită pe la 1740, ale cărui subsoluri adăpostea acum birtul Băncii. Noul teatru

care, cel dintîi poseda un ecran de cinematograf, se înalţa între două maidane pline de tot felul de lepădături ; brusturi şi lipan. Căci oraşul nu mai reprezenta centrul unei lumi în care moşierul era stăpîn. Ţîşnea, vulgar şi modern, dintr-o centură de mori şi de fabrici, pe deasupra cu un fum etern, ce înnegrea cărămizile şi cimentul nou, înnăbuşind ulmii şi jugaştrii. Mii de străini, nu irlandezii de pe vremea cînd se construia căile ferate, nici scandinavi, care uneori veneau din nord, ci străini cu faţa oacheşă, cu chip sinistru, de origine poloneză, italiană, siriană sau sîrbă, îi umpleau străzile, sîmbătă seara. Stau ei între ei, deoparte, îmbufnaţi şi sfioşi. Nici o simpatie nu exista între dînşii şi vechii locuitori ai oraşului. Îmbulziţi, şedeau opt, zece într-o cameră, în hardughiile împrăştiate în împrejurimile marilor cuptoare, de unde primi ocupanţi fugiseră, pe măsură ce se înmulţiseră morile.

Vechiul burg, aşa de plăcut, se vedea repede înlocuit de noul oraş, mai puţin frumos, dar mult mai bogat. Hoardele de venetici cu mutre întunecate care, sîmbătă seara, veneau din cîmp şi cotropeau ulîţele ca furnicile, aduceau bani, care curgeau în Pentland şi se îngrămădeau în buzunarele măcelarului, băcanului şi brutarului.

La vest de oraş, un cartier rămînea totuşi limpede în invazia aceea neagră. Iniţiatorii straniei revoluţii, îmbogăţiţi prin ea, dar neputînd părăsi cîmpul activităţii lor, îşi rezervaseră acolo o zonă particulară, ca să zidească solide şi costisitoare locuinţe. Fără să fie cu desăvîrşire în afară de regatul funinginii şi al fumului, nici de larma pietrarilor, se găsea totuşi mai la o parte.

Acolo unde odinioară fuseseră numai cîmpii de grîu şi de porumb, sau chiar colţuri de pădure virgină, se înălţa acum, cu o repeziciune crescîndă, de-a lungul noilor străzi cu trotuare asfaltate, marile şi masivele locuinţe în care se refugiaseră aceia care, odinioară, stăteau în vechile aşezări îngropate sub arţari şi lilieci. Toate aceste case erau ale directorilor, administratorilor şi proprietarilor noilor fabrici.

Partea de oraş, numită Cartierul Nou, avea mai întîi înfăţişarea unui tîrg mondial, cu singura deosebire că construcţiile lui făcute din piatră, din cărămidă şi lemn dens, erau făcute să dureze mai multe generaţii. Gresia roşie la modă iarăşi, a carierei părăsite în care se întîlniseră Petre

și Joanna, fu exploatată iar. Mari stînci singerii îi fură smulse și locul cu gălbenele fu măcinat de căruțele care cărau blocuri pînă în șantierele noilor clădiri.

Mai întîi semănate pe locurile cu loturi, încet, încet casele acestea se aliniară în șiruri lungi, întinzîndu-se mereu spre vest. Se vedeau toate stilurile: georgian, englez, gotic, colonial, „Queen Ann", pînă și imitații de elvețian sau de cabană, cu trunchiuri de copaci suprapuși. Dar fiecăreia din ele crezuse arhitectul că-i limpezește jumătatea stilului original, adăugîndu-i turnulețe, cornișe și variate ornamente. De aceea, cu toată sforțarea cumplită și cu toată pretenția ce o aveau, nu era una cu adevărat frumoasă.

Fiecare din ele era construită pe un careu de formă și de dimensiuni aidomă, cu grajdurile în fund și cu tineri arbori risipiți în preajmă, fără ordine aparentă, decît că nu mascau casa, nici strada, nici calea de la stradă spre casă. Era în vremea ferestrelor cu vitrine, geam unic și multe din locuințele acestea posedau ochiuri de acestea de galantar de douăzeci de metri spre șosea, ca să vadă tot. Vara se locuia mai mult pe marile verande, împodobite cu mușcate și cu aglice în ghiveciuri. Fără să te deranjezi, puteai pălăvrăgi cu cunoscuți care treceau pe trotuar. Nu era nimic orînduit pentru intimitate, ci numai pentru fală. Seara, puteai vedea interioarele, înnotînd în lumina violetă răspîndită de globurile electrice fixate în mijlocul rozelor ori nenufarilor de leton ai candelabrelor pretențioase. Ca pe niște pești mari de aur, îi vedeai pe locuitori cum se mișcă printre piane, picturi în ulei, mobile costisitoare, palmieri și tablouri de Gibson, bogat încadrate.

Cartierul Nou înfățișa o lume lipsită de gust, poate chiar de rușine, plăsmuit din visele feciorilor de mici negustori, de lucrători și pastori îmbogățiți, deveniți proprietari de mari fierării și fabrici.

In vechiul Pentland găseai oarecare distracție, oarecare frumusețe, într-o atmosferă tihnită. Nici una din însușirile acestea nu mai dăinuia în noul oraș.

*
* *

In centrul Noului Cartier, pe o parcelă de două ori mai mare decît celelalte, se ridica cea mai pretențioasă din toate clădirile, un fel de imitație de castel din evul mediu, dar căruia îi lipseau proporțiile și toată aparența de autenticitate.

Avea patru turnuri la unghiuri, terminate prin creneluri, înapoia cărora puteai să-ţi închipui pe proprietar şi familia lui, apărîndu-se de un asediu dat de vecinii săi. Dar celelalte mijloace de apărare lipseau. Şanţul era înlocuit de o verandă mare, înaintea casei şi ornat cu aglice. O scară de ciment ţinea loc de punte cu lanţuri. Se sfîrşea la o alee, tot cimentată, pe de margini, vara cu straturi de salvie şi de muşcate rumene. Cît despre meterezurile, din care ar fi trebuit să plouă peste asaltator apă clocotită şi săgeţi, erau nişte oglinzi mari (cele mai mari din oraş) prin care vedeai înşirate : salonul, un vestibul, biblioteca, sala de biliard, mobilate cu pretenţie şi încurcate în coarne de cerb, gobelinuri false, tablouri şi căptuşeli de mahon.

Acolo, precum se cuvenea, locuia Homer Flint, vestit ca omul cel mai bogat din Pentland, poate chiar din Statele Unite. Nu se ştia bine cît de mare îi e averea ; ţinea taină, conştient de grelele răspunderi şi satisfacţii ce le hărăzeşte faima şi bogăţia.

Inalt, slab, aplecat, avea un cap şi o faţă înguste, buze subţiri ca două linii violacee într-o faţă vînătă. Venit în Middle-West, la vîrsta de patru ani, cu taică-său, predicator al congregaţiei din Vermont, avusese la Pentland o adolescenţă fragedă şi incoloră. La optsprezece ani intrase contabil la Banca Naţională a Fermierilor, iar la douăzeci şi şase se însurase cu fata directorului. La treizeci şi unu ajunsese la rîndu-i director al băncii.

Căsătoria, ca şi întreaga lui viaţă, ignorase romantismul. Nu era în natura lui. Nu avea douăzeci de ani şi se lepădase de ceea ce numea el „toate nebuniile astea".

Fata directorului, pe care o luase de convenienţă şi interes, era urîtă, pătrată, puţin inteligentă şi fără spirit de întreprindere. De aceea, de cum îi dădu o moştenitoare, o lăsă în pace să-şi conducă menajul, să-i aducă în fiecare sîmbătă socotelile gospodăriei, să asiste surdă şi mută la recepţiile pentru relaţii de afaceri.

Treptat, agonisise o avere considerabilă care, pe măsură ce el devenea mai bogat, sporea şi mai vîrtos. Nimeni, afară de el, nu cunoştea cifra la care se urca, fiindcă el dezaproba la fel risipa şi fudulia. Îşi construise o casă pretenţioasă, ţinea doi cai în grajd şi unul din primele automobile în garaj, numai pentru că socotea că sînt necesare situaţiei sale.

Bine meritase de la concetățenii săi prin campania dusă prin banca lui, împotriva fermierilor statului și contra lucrătorilor, cînd aceștia îndrăzniră să ridice capul ca să protesteze împotriva unei munci zilnice de douăsprezece ore și un salariu de înfometare.

În 1900, cînd cu marea grevă, el a grupat și a organizat pe proprietarii de mori și de mari fierării, a adus milițiile statului, a plătit agenți ca să tragă în bandiții care amenințau belșugul și siguranța Pentlandului, și a sfărîmat în cele din urmă mișcarea primejdioasă. Se mîndrea că este american de rasă pură. Simplitatea, economia, cumpătarea îi slujeau ca temă a cuvîntărilor ce le rostea cu o voce ascuțită, în adunările de oameni de afaceri, în mai toate orașele țării. Refuza să contribuie la operele de caritate, dar dăruia sume însemnate Ligii antialcoolice, misiunilor străine renumite și unei alte instituții, cunoscute sub numele de Asociația americană pentru Protecția căminului și a Industriei. Milostenia, spunea el, devine inutilă, dacă țelurile acestor asociații sînt atinse: grevele încetează; lucrătorii fac economii și le plasează în bănci; toată lumea ar trăi atunci după preceptele amorului frățesc. Îi plăcea, în alocațiunile sale, să sublinieze un idealism personal.

În castelul de gresie roșie, nevastă-sa se mulțumea cu o bucătăreasă și o servitoare, cu care împărțea treburile casei. Astfel își aplica Homer Flint crezul lui de simplitate.

Dar un punct slab exista în caracterul său: dragostea pentru fiica sa Hazel, de care era mîndru și o răsfăța. Cu vîrsta, predilecția pentru Hazel spori, ca și cum dobîndea vag conștiința că multe lucruri îi lipsiseră în viață și ar fi vrut s-o copleșească pe fiica sa.

— Petrece. Cumpără-ți toalete noi. Lui Papa îi place să fii elegantă, nu contenea să-i spună.

Cerea numai ca ea să-l însoțească în călătoriile lui la Cleveland, Columbus, Chicago sau Detroit, să asiste la întrunirile oamenilor de afaceri și la conferințele de directori, prezidate adesea de el.

Unii, glumeți, surîdeau de mania asta. — Trebuie să ne referim la „Homer și Hazel" înainte de a încheia afacerea! declarau ei cu haz.

Nu se putea tăgădui: Hazel era un remarcabil produs al încrucișării. Natura unise strălucit în ea ceea ce fusese mai bun în părinții ei lipsiți însă amîndoi de frumusețe și

de farmec. De la tatăl ei avea talia înaltă și dreaptă, bărbia și fruntea frumoase ; de la maică-sa : părul, tenul și ochii albaștri. Așa că ar fi putut trece de frumoasă cu adevărat, mai ales cu aerul de distincție ce-i era propriu și care îi rămăsese cu toată meschinăria existenței sale de provincie. Avea părul cenușiu, pometii înalți, ochii foarte depărtați și îi plutea veșnic pe buze un surîs tainic și disprețuitor. Dar era peste putință să ghicești dacă zîmbește într-adevăr, sau expresia aceea denotă o amabilă stupiditate.

Ca să rămînă consecvent cu principiile sale de simplitate, tată-său o trimise la școala publică. Dar odată clasele secundare terminate, Hazel reveni la castelul de gresie, unde o ajută pe maică-sa la gospodărie, întovărăși pe taică-său în călătorii, și aștepta. Ce ? Nu știa bine, dar bănuia că odată și odată se va mărita. Fiecare zi semăna cu cea dinainte, fără să se mai rupă monotonia. Prietene veneau s-o vadă, sau ea se ducea la ele. Bătrînul Flint n-o îndemna să iasă cu oameni tineri, iar cînd aceștia veneau la ei, maică-sa se așeza totdeauna în odaia de alături, moțăind, trăgînd cu urechea. La ora zece și jumătate, neschimbat, își concedia musafirul. Astfel, unii după alții, admiratorii, care la început o găsiseră pe Hazel atrăgătoare, încetară să vină s-o mai vadă și, încet încet, se făcu gol în jurul ei. Doi bărbați în vîrstă o cerură în căsătorie, fiindcă le plăcea frumusețea ei și luînd-o de nevastă se aliau cu Homer Flint ; dar acesta izbuti să-i descurajeze și Hazel rămase prizoniera castelului de gresie, copleșită de indolența și temerea provocată de răceala tatălui ei.

— Să n-o ia pe fie-mea de nevastă, pentru banii ei, zicea el.

Fără să-și mărturisească, era hotărît ca nimeni să nu-i ia fata, pentru bani sau pentru alt motiv. Cu cît el îmbătrînea, îi devenea mai prețioasă, așa că ajunsese să nu-și mai poată închipui că n-o va mai vedea într-o zi.

Trecu de douăzeci și patru de ani, apoi de douăzeci și cinci și, pe aproape de al douăzeci și șaselea simți oarecare nerăbdare în adăstarea ei și se întrebă, tulburată puțin, dacă la urma urmei destinul nu-i cerea o sforțare ca să-i dea un bărbat, un cămin, libertatea. În teama sa, făcu oarecare încercări de independență, repede înfrînte de taică-său. După fiecare zadarnică încercare, intra și mai mult în carapacea ce se închidea liniștit în juru-i, înlăturînd-o din lume. Cu fiecare zi, supărarea pe taică-său sporea, așa că uneori

simțea că-l urăște. Nu zicea nimic, fiindcă se temea de el. Nu văzuse ea de multe ori, cu ce cruzime rece îi zdrobea pe cei care cutezau să se împotrivească vrerii lui ? Pe lîngă mai-că-sa renunțase de mult să caute protecție. Doamna Flint, vedea limpede ea, era stupidă și, mai rău, îngrozită de bărbatu-său.

În aparență, era supusă și calmă față de taică-său. Urma să-l întovărășească în drumurile lui și seara cînta la pian pentru el, dar începu să-l observe de aproape, gîndindu-se că-i detestă fața strîmbă ; buzele subțiri ; întrebîndu-se cîtă vreme îl va mai răbda și dacă el nu trăise destul. La moartea lui, ea va fi bogată ; dar poate că asemenea noroc va veni prea tîrziu, ca să se mai poată bucura.

Treptat, se refugie într-o lume de ficțiuni, pe care și le crease mulțumită nenumăratelor romane, cu care își hrănise lipsa de închipuire. Le citea în ascuns, noaptea în pat și le ascundea apoi în pod, după geamantane. Pe măsură ce le devora, gustul i se făcea mai pretențios, așa că în cele din urmă își procură cărți, pe care dacă le-ar fi văzut Homer Flint i le-ar fi smuls din mîini, ca să le arunce pe foc, într-un acces de virtute batjocorită. Lecturile acestea îi daseră unele cunoștințe asupra amorului, în același timp realiste și necrezut de romantice. Deși nici un bărbat nu era autorizat s-o curteze, ea știa ce este pasiunea amoroasă și fără să fi auzit vreodată vorbindu-se în casă, știa tot asupra adulterului.

Preocuparea aceasta bolnăvicioasă sporea necontenit și încet, încet, Hazel ajunsese să nu mai poată da ochii cu un bărbat, pe stradă, frumos, fără să se întrebe ce-ar simți, dacă i-ar face curte. Începu să slăbească și uneori rușinea și remușcarea o chinuiau încît se temea că va înnebuni. În sfîrșit, într-o dimineață, pe cînd examina obrăjoru-i în oglindă, observă că mici cute amare i se săpau la colțurile gurii : „Ajung fată bătrînă, gîndi ea. Să mă mîntui dar, pînă nu-i prea tîrziu". Dar nu știa cum să se mîntuie. I se părea că, cu bogăția și cu înrîurirea sa, taică-său ar găsi-o pretutindeni, oriunde ar fi fugit. Răbdarea îi ținuse prea mult.

Homer Flint se slujea de automobil, mai degrabă decît de tren. Învelit așa ca să se apere de colb, se instala în trăsură alături de Hazel, căreia un văl îi asigura pălăria. Și astfel se rostogolea de-a lungul drumurilor prăfoase, îngrozind caii, împotmolindu-se în smîrcuri și suferind numeroase pene.

Homer Flint era răpit de automobilism. Era singura aventură ce o întîmpina în viață și, încet, ajunse o patimă la el. Deși Hazel nu putea suferi lipsa de confort a plimbărilor acestea, vălurile sfîșiate, arsura soarelui, lungile șederi la marginea drumului, îl însoțea totuși pe taică-său, decît să stea nemișcată acasă. Poate că nădăjduia că va răsări într-o zi amorul, cum se întîmplă în romane cu unii automobiliști.

Dar nu se ivea nimic. Și ea nu știa ce-ar face dacă s-ar ivi ceva, fiindcă taică-său n-o slăbea din ochi, ochii lui reci, de culoarea oțelului. Răbdătoare, sperînd mereu, se lăsa hurducată sute și mii de kilometri de drum.

*
* *

Într-o dimineață din luna august plecară la Chicago. Era o căldură năpraznică și seara îi suprinsese înainte de a ajunge la luminile orașului. Ziua le fusese bună : fără nici o pană. În entuziasmul lui, Homer Flint îi vorbea mereu Hazelei de viitorul imens rezervat automobilismului. Ea, cînd îl asculta, cînd își lăsa hoinar gîndul în bălăriile romanticului.

Caii vor deveni netrebnici și, s-ar putea ca, într-o zi, și căile ferate să fie înlocuite. Totul va merge cu electricitate sau motoare cu benzină.

— Am hotărît, îi destăinuia el, să plasez fonduri într-o uzină, ce va fabrica motoare și automobile. E un domeniu în care se poate cîștiga gras. Și, adăugă el, nu trebuie să se uite petrolul, care nu va întîrzia să aducă averi, fiindcă lumea nu se va putea lipsi de el.

Multă vreme ascultă cu răbdare, apoi îl întrebă : — De ce vrei atîția bani ? Ce să facem cu ei ?

Nu răspunse îndată, dar de sub desele-i sprîncene îi aruncă o privire furioasă. Ochii cenușii și reci o înghețară și ea întoarse capul, țeapănă de timiditate și de frică. Totdeauna va fi deci așa ! La cea mai mică veleitate de independență, va fi dobîndită de asprimea privirii lui metalice. Dacă încerca să se poarte ca o femeie, să rostească o părere personală, era aruncată de el tocmai pe țărmurile copilăriei. Se purta cu ea, atunci, ca și cu maică-sa. Privirea spunea : „Ești o proastă. Nu încerca să vorbești isteț de lucruri pe care nu le cunoști".

Se făcu o tăcere îndelungată.

— Cînd vom fi la Chicago, să-ți cumperi niște rochii frumoase.

— Mulțumesc.

Tonul Hazelei era politicos și, de astădată, mînia și pica nu se schimbară în apatie. Vibratoare, rămaseră în ea, arzînd-o ca un fel de patimă, ce o făcu să-și plăsmuiască planuri mai ușoare de evadare, mijloace de a-și afirma personalitatea. Pe cînd automobilul se hurduca, ea îl măsura pe taică-său cu ochi reci și străini. Ce făcuse pentru ea? Nimic, decît s-o acopere cu aur și s-o silească să cunoască oameni vîrstnici, moșnegi cărora era mîndru să le-o prezinte, fiindcă era frumoasă. Dar cînd tinerețea și frumusețea vor pieri, ce-i va rămîne decît groaza unui trai sterp, fără nici un dar plăcut, fără vreun interes, o viață de celibat nevrut, monotonă și pe care ea n-a ales-o? Chiar dacă ar căuta să scape, cum ar putea să viețuiască? Nu știa nimic, nici să coasă, nici să gătească, maică-sa luîndu-și asupră-și toate treburile casei.

Îi trecu prin gînd că doamna Flint avusese poate dreptate să nu caute niciodată să se afirme în lungii ei ani de căsnicie. Dar numaidecît pricepu că apatia în care se refugiase maică-sa și care părea, în aparență, c-o mulțumește, ei nu i-ar fi convenit, fiindcă în ea se găsea unele apucături ale lui taică-său.

Automobilul ajunse în mahalaua orașului și chipul bătrînului Flint exprima triumful. Să facă drumul Pentland-Chicago fără cea mai mică pană era o întreprindere fără precedent, cu care putea da bobîrnace tuturor moșnegilor fuduli de caii lor.

— Papa, zise deodată Hazel, am hotărît să fac și eu ceva, de cum m-oi întoarce acasă.

Fără să asculte, răspunse: — Da?

— Aș vrea să învăț stenografia și dactilografia.

— Ce zici că vrei?

— Să învăț stenografia și dactilografia. Nu pot rămîne la infinit nefăcînd nimic. Înnebunesc.

Încruntă sprîncenele și o privi tot glacial.

— Aiurezi! Fata lui Hazel Flint să muncească — simplă dactilografă! Te-ai face de rîs.

Febrilă, stărui: — Trebuie să fac ceva.

— Poți oricînd s-o ajuți pe maică-ta. Cred că asta ar mulțumi pe oricare altă fată.

I se părea lui Hazel că se repede în drugi care o resping și o îndurerează. Pentru mîntuirea ei, trebuia să facă ceva.

— E adevărat nu mai sînt tînără.

— Tra-ra-ra, e tocmai vremea să te măriți.

— Am aproape treizeci de ani!

Deodată motorul începu să facă un zgomot de rău augur și văzu că taică-său n-o mai asculta. Se vedea mult mai preocupat de automobilul lui, decît de ce i se putea întîmpla fiicei sale.

— Trebuie să fac ceva. Trebuie să fac ceva, repeta.

Dar taică-său nici nu-i răspunse. Zgomotele nepotrivite se făceau tot mai îngrijorătoare. Bătrînul Flint se aplecă și strigă șoferului: — Ce este Franck?

— Nu știu.

— Crezi că vom putea merge?

— Nu știu.

Vehiculul se urni în salturi, apoi brusc, după o puternică explozie, se opri.

— Drăcia dracului! făcu Homer Flint.

Coborînd din mașină, se așeză alături de Franck, care se bițiia pe lîngă motor. Fost vizitiu, Franck se botezase tîrziu șofer; de aceea cînd se strica ceva, nu știa să dreagă și se mărginea să se frămînte zadarnic. Acum, deșuruba și înșuruba piese la întîmplare, pe cînd Homer Flint ocăra, fiindcă nu avea să se mai poată făli că a venit, fără pană, de la Pentland la ușa hotelului Sherman.

— Și nu poți să faci nimic?

— Încerc și eu.

Lumea începu să se adune și Hazel își lăsă pe obraz voaleta, ca s-o ferească de privirile curioșilor. Ar fi vrut să se volatizeze, să piară pe veci în adîncul pămîntului. După vălul ei, începu să plîngă. Un camion tras de un cal se opri lîngă ei și camionarul se oferi, surîzînd, să-i remorcheze. Homer Flint refuză supărat. După ce mai stătu o clipă, cărăușul își luă tălpășița.

Atunci, din partea opusă, răsări, ca prin minune, alt automobil. Era un vehicul curios, amintind vasul nălucă din „Bătrînul Marinar", fără caroserie, alcătuit dintr-un șasiu deasupra cu un simplu cufăr, pe care trona un individ deșănțat și urît, cu șorț grăsos și o veche pălărie de fetru neagră. Trăsura înainta lin și făcea mai puțin zgomot decît a lui Homer Flint. Se opri; omul coborî.

— Pot să vă ajut ? întrebă el.

— Încă cum ! Dacă pricepi ceva la îndrăcita asta de mașină cu benzină.

Hazel își trase mai tare voalul peste față. Necunoscutul se aplecă peste motor și începu să-l cerceteze. Din cînd în cînd întorcea cîrma cu ușurința și puterea unui gigant. În sfîrșit, se ridică : — Ascultați, zise el, am un atelier de reparații la o sută de metri de aici, unde am toate sculele trebuitoare. Ar fi mai bine să vă lăsați remorcați pînă acolo, unde o să mă pun îndată la lucru.

Hazel observă că vorbea cu mult accent german.

Homer Flint mormăi, dar primi. Omul cu obrajii scobiți scoase atunci o funie de sub ladă și, după ce își manevră trăsura ca s-o aducă lîngă cealaltă, le fixă tare una de alta. Apoi Franck și Homer se urcară la locurile lor și porniră, remorcați rușinos, pe cînd gloata de gură cască rîdea și le da cu tifla. Dădură pe după o casă și ajunseră drept în fața unei clădiri zugrăvită în roșu, pe care scria în slove groase : Radier și Müller. Biciclete, Reparații și Accesorii.

Bunul Samaritean depăși prăvălia și ajunse într-o curte în care două automobile, pe jumătate desfăcute, staționau înaintea ușii unui atelier de reparații. Se opri alături și sări din trăsură.

— Dacă doriți să așteptați, se adresă lui Flint, veți găsi un scaun în magazin. Și pînă să se uite la Hazel adăugă : Este și un salon de odihnă pentru dame, dacă doamna dorește să se răcorească. Am să vă spun îndată cît timp îmi trebuie pentru reparație.

— Nu, prefer să rămîn aici, zise Hazel.

Cugetă că, dacă intră în magazin, va fi silită să-i vorbească omului care lucra acolo și că risca să mai vadă și alți oameni. Și nu dorea decît să rămînă ascunsă de voal și să-și rumege tristețea.

*

* *

Marele mecanic se puse la lucru, deșurubă, pompă, înșurubă, întoarse manivela și deodată motorul porni încet să meargă. Homer Flint, prevăzînd o lungă adăstare, aprinse o țigară neagră și o fuma posomorît. La zgomotul familiar, se înturnă.

— S-a dres ?

Mecanicul înălță din umeri-i slăbi și se mărgini să răspundă :

— Merge.

Homer Flint arătă cu degetul spre șasiu.

— Ce marcă de auto aveți acolo ?

— Nici o marcă, eu am fabricat-o.

— Hîm. N-ai vrea să mă plimbi în jurul caselor de colo ?

— N-am canapea.

— Pot să stau pe cufăr, lîngă dumneata.

— Nu e confortabil.

— Ei și ? Vreau să văd mașina dumitale.

Mecanicul văzu de manivelă. Flint se urcă și se așeză pe ladă, trăgînd mereu din țigară. Mașina o luă din loc fără tremurici și fără gălăgie. Nu se simțeau nici schimbările de viteză.

Prin voal, Hazel urmărise cele două mogîldețe cocoșate, care curînd pierîră după colțul prăvăliei vopsite în roșu. Avea deprinderea așteptării. — E tot ce-mi rămîne de făcut, gîndi ea. Să aștept, să aștept veșnic. Cred că am să înnebunesc.

Un om ieși din dugheană, îndreptîndu-se către atelier. La vederea mașinii noi, cu arămuri lustruite, cu Hazel ascunsă sub văl, stînd în fund, se opri.

— Îl caut pe mecanicul meu, zise el. Unde e ?

— A plecat să dea ocol caselor ăstora cu domnul Flint, răspunse Franck.

Tînărul se uită iar la automobil, apoi întrebă :

— Care domnul Flint ?

— Domnul Homer Flint.

— O ! făcu junele.

Se întoarse pe călcîie și se depărtă în direcția dughenei. Prin voal, Hazel îl observa fără să fie văzută și se gîndi : „Uite așa odraslă de bărbat aș vrea". Un mic fior îi străbătu corpul firav și se cufundă într-o visare în care și-l imagina pe necunoscut, nu ca pe un ins întîlnit din întîmplare, ci ca pe eroul unuia din romanele pitite pe după geamantanele din podul castelului. El dispăruse, și ea tot îl mai vedea limpede, zvelt, cu umerii largi, cu frumosu-i cap brun. Avea aerul unuia care se simte important. Visătoare, plăsmui o bazaconie întreagă din această întîlnire neașteptată.

In momentul acela, scheletul cu Müller și Homer Flint intră în curte și se opri.

— Merge minunat de bine mașina dumitale. Poți fi mîndru, zise Flint punînd piciorul pe pămînt.

O expresie radioasă ilumină chipul mecanicului.

— Da. Nu merge rău.

— Ai fi dispus s-o vinzi ?

— Asta n-aș putea s-o spun. Drept vorbind, nu-i a mea. Trebuie să vă înțelegeți cu domnul Radier.

— Cine-i domnul Radier ?

— Proprietarul prăvăliei. Sîntem, ca să zic, asociați.

Tocmai atunci tînărul oacheș ieși din magazin.

— Iată-l, vesti Müller.

— A, dumnealui ?

Și pe cînd Petre înainta spre el, Flint se gîndea :

— Uite un băiat care trebuie să aibă despre el însuși o înaltă opinie.

Schimbară un salut și Petre îl întrebă pe Müller :

— Ai reparat trăsura dumnealui ?

— Da. Merge. Dar pun rămășag că, cu carboratorul ce-l are, are să-i aducă numai supărări.

Bătrînul Flint închise pe jumătate ochii cu o expresie de viclenie și întinse mîna spre Petre.

— Sînt Homer Flint.

Petre luă acea mînă și răspunse. — Încîntat. Mă numesc Radier.

— Ai fabricat o bună mașină.

— Da, nu merge prost.

Simțea că fiecare stă de pază, ca doi cocoși ce-și dau unul altuia tîrcoale, înainte de luptă.

— Fiică-mea e în trăsură, domnișoara Hazel Flint, zise Flint.

Petre se întoarse către Hazel, care se înclină, fără să-și scoată voalul de pe față.

— Scoate voalul, strigă Flint, și fii ca la tine acasă.

Hazel se înroși de rușine. Totuși se supuse liniștit și strînse mîna întinsă a lui Petre. Învălmășeala din suflet o înfrumuseță.

— Mă întovărășește în toate călătoriile mele.

— E foarte plăcut să ai companie în cursele lungi, răspunse Petre.

— Da. Am venit de la Pentland pînă aici fără nici o pană.

— Nu-i rău.

Apoi urmă o tăcere. Flint începu să se uite la șasiu, ținînd țigara între lungile-i degete osoase, ca și cum trăsura era un telegar, căruia i-ai fi putut evalua meritele cu o privire.

— Poate puteți să-mi aranjați o demonstrație pentru mîine ori poimîine, dacă aș veni anume? Fabricarea automobilelor mă interesează.

N-avem acum pe piață, răspunse Petre surîzînd. Și asta nu e de vînzare.

— S-ar putea să vă comand una. Am impresia că am putea aranja o afacere împreună.

— În orice zi vă convine, spuse Petre.

— Perfect. Ziua de miercuri e potrivită : pe la ora cinci.

Petre se întoarse către Müller.

— Ce zici ?

— Da, desigur, răspunse Müller.

— Și acum, ce vă datorez ?

Müller deschise gura, cînd Petre i-o luă înainte.

— Absolut nimic. E o plăcere să facem pentru dumneavoastră ce putem și noi, domnule Homer Flint.

Bătrînul Homer Flint avu un rîs unic și se urcă în trăsura lui. Müller întoarse manivela și Franck, șoferul, luă loc la volan. Hazel trase voalul, dar, în clipa aceea, văzu că domnul Radier o privește și același mic fior de excitare îi cutremură trupul. „Poate că nu sînt așa de urîtă", gîndi ea.

— Dacă fiica dumneavoastră dorește să vă acompanieze, vom încerca să fixăm un scaun de șasiu, pentru miercuri.

— Vom vedea. Are o grămadă de tîrguieli de făcut, dar poate că tot va găsi vreme să vină.

O dorință subită de-a plînge o cuprinse pe Hazel și totodată de a-i mulțumi frumosului străin că a remarcat-o, dar rămase tăcută. Trăsura făcu un salt și porni, în momentul în care coteau după magazin, ea privi înapoi și văzu pe marele mecanic și pe tînăr, cu picioarele furcă, cu mîinile în șolduri, urmărindu-i cu ochii. Și Hazel își uită tristețea.

*

* *

De patru ani Lea și Petre locuiau nu departe de lac, într-o casă transformată în imobil locativ. Apartamentul lor se alcătuia din patru odăi și bucătărie. Lea își așezase mobilierul, oglinda cea lungă, pianul cu coadă, marea canapea de piele, patul de două persoane, roz cu aur, scoase de unde le păstrase, ca și tablourile și lăzile cu romane. Toate acestea erau oarecum o parte din ea însăși, o legau de trecut printr-o lungă

serie de suveniruri și, totuși, i se păreau străine văzîndu-le rînduite în noua lor locuință. Și încet, încet, lucrurile odinioară așa de familiare începură s-o înfricoșeze. Nu știa bine de ce; dar în momentele de descurajare — mai dese acum și de o durată tot mai lungă — îi aduceau aminte anii de belșug trăiți în trîndăvie, anii cenușii, în care se mulțumise cu mai nimic.

Avea patruzeci și nouă de ani. În curînd, avea să aibă cincizeci. Era femeie bătrînă. De cîte ori se coafa, își da cu cremă pe obraz sau trecea pe dinaintea oglinzii, constata. Încă remarcabilă — nu i-ar fi dat nimeni vîrsta —; dar în inima și în trupul său știa. În unele momente se simțea foarte bătrînă. Cînd Petre intra în odaie, el nu-i mai da aceeași atenție, ca odinioară. Înțelegea de ce nu-i mai spunea decît rar să iasă cu el: se temea că vor băga de seamă alții numeroșii ani care îi separau. Cînd își amintea de vremea în care el era mîndru să fie văzut cu ea, plîngea. Mîngîierile lui Petre erau acum lipsite de văpaie și erau iscate numai de o nevoie fizică; îi era necesară ca băutura și mîncarea. Nu știa dacă-i este credincios și nu cuteza nici să-l întrebe în privința asta, temîndu-se să nu-l supere sau de o ruptură, nici nu căuta să descopere ea însăși un adevăr pe care nu l-ar fi putut suporta. Înțelese, în cele din urmă, că dacă el rămînea încă cu ea, era din pricina că îi era și acum utilă, deși nu mai subzista din primul elan decît răceală și senzualitate. Cîteodată o îndoială crudă o silea să se întrebe dacă mai avea vreun pic de dragoste pentru dînsa.

Începu să numere zilele mai întîi fără să se gîndească; apoi, treptat, fără necaz, ajunse să-și spună: „Nu m-a părăsit. Am mai trăit o zi împreună". Și, din pricina acelei moșteniri țărănești ce dăinuia în ea, se mira că el rămîne cu ea atîta vreme, om tînăr, frumos și pe care toate femeile l-ar vrea.

Știa că sînt și de cei care găseau că e foarte bine așa, bătrînii prieteni, reintrați în viața sa după dorința lui Petre, bărbați de oarecare vîrstă și femei care de ani și ani, renunțaseră la orice idee de iubire. De cîte ori se ducea s-o vadă pe Clara Weingartner sau venea Clara la ea, simțea că aceasta se minunează că tot laolaltă sînt. Nu ceea ce spunea, ci tăcerea ei o făcea să bănuiască, căci, în bunătatea inimii sale, Clara încetase de mult s-o pizmuiască; dimpotrivă, se arăta binevoitoare, ceea ce Lea și mai greu îndura.

Uneori îi venea ideea nebună de a-l părăsi, de a se ascunde departe. Dar în ultimul moment renunța. Pururea un glăscior îi șoptea : „E încă aici. Mai poate sta zile, săptămîni, luni. Chiar o zi e prețioasă". Dar vocea nu spunea niciodată „ani". Totuși, cînd venea el, cînd ea auzea ușa vestibulului închizîndu-se, îi revenea toată fercirea ; uita că cu fiecare minut, cu fiecare oră, ea îmbătrînea. Iar cînd îl vedea în odaie, i se părea că prezența lui îi dă putere și sănătate. Dar din săptămînă în săptămînă fericirea aceasta se făcea mai plăpîndă, pe măsură ce Lea constata indiferența crescîndă a lui Petre și puțina grabă ce o arăta de a petrece o seară cu dînsa, singuri, cum așa de bucuros primea în căsuța de mahala.

Misterul ce-l învăluia nu se irosise. Ea nu știa mai mult asupră-i, ca în seara ploioasă în care venise întîia oară la ea. Dăinuia veșnic în el ceva tainic, ce nu voia să se dea în vileag și de care el nu grăia niciodată.

Totuși, în ea izvorul de iubire țîșnea, parcă, și mai bogat, cu cît îmbătrînea. Dar prilejurile de a le împărtăși lui Petre se făceau tot mai rare, căci el n-o primea decît cînd catadicsea și, adesea, cel mai mic gest, un cuvîntel de dragoste, îl făceau să se răcească mînios.

Veni un moment în care curiozitatea Leei în privința mamei lui Petre spori într-atîta încît, ne mai putînd-o înfrîna, se duse la Clara Weingartner, să încerce a descoperi cîte ceva. Clara nu știu să-i spună mare lucru, neavînd de unde să știe. În odaia întunecată, cu perdelele de pluș Clara declară : — Numai de două ori am văzut-o. Trebuie să fi fost poamă bună, în tinerețe, dar e mult de atunci !

— Dacă ții s-o vezi, fără ca ea să știe cine ești, du-te să-ți ghicească. S-ar putea să-ți spună lucruri interesante. Oricum, are să te facă să-l înțelegi, mai bine pe Petre ; nu asta vrei ? Ciudată femeie ; parcă ar fi țigancă. Nu ghicește mai rău ca nu știu care din șarlatanii la care te tot duci.

Rușinată și speriată puțin, Lea se duse la adresa dată. Voia cu orice preț s-o cunoască pe femeia aceea.

Luă tramvaiul și merse pe jos pînă în strada în care locuia doamna Azais. Șiruri largi de locuințe, odinioară respectabile, zugrăvite închis, se însolzeau tot mai vîrtos cu funingine. Înaintea numărului indicat de Clara, zări la geam un răvaș îngălbenit, punctat de muște, pe care scria : Doamna Azais, Prezcătoare. De două ori trecu pe dinaintea lo-

cuinței, fără să cuteze să intre. În sfîrșit își făcu curaj, dar cînd o negresă deșănțată îi deschise ușa, și cînd trebui să întrebe de doamna Azais, i se împurpură fața.

Femeia o introduse într-o tindă așa de întunecată încît, deși era după prînz, era aprinsă o lampă, roșie, lampă maură, atîrnată de piciorul scării.

— Urcați-vă și ciocăniți în față, în dreptul scării, zise negresa.

Lea nu mai putu da îndărăt, nici să se supună îmboldului de a face stînga împrejur și a reveni în stradă. Încet, începu să suie treptele, înnăbușită puțin de tulburare și efort.

Bătu și ușa se deschise. De cum o zări pe prezicătoare, recunoscu în ea pe mama lui Petre. În fața brăzdată și sulemenită străluceau ochii lui, ochii în care ardea o flacără neastîmpărată, pe care numai moartea ar fi putut-o stinge. Femeia aceasta era numai ochi. Sub privirea aceea așa de intensă, Lea se plecă și murmură slab scopul vizitei sale.

Grele perdele posăceau camera. Într-un ungher, era un fel de colț prăfos, împodobit de pumnale maure și de lănci; în față, un pat transformat în divan, acoperit cu un șal spaniol, rămășiță dintr-o splendoare antică. Deasupra atîrna o chitară și ciamparale. Un vag miros de coniac și de muc de țigări plutea în aer, amestecat cu o putoare de varză murată urcată din chichița de sub scară. Pe pereți erau prinse fotografii decolorate ale doamnei Azais în costum de domesticitoare și, deodată, un cutremur, Lea văzu portrete de ale lui Petre, în tricou și brîu cu sechini. Încercă să nu-și trădeze emoția, dar vederea fotografiilor o îmbia la plîns.

Înfățișarea doamnei Azais nu avea nimic slugarnic, nici lingușitor, nici mieros, ca la cele mai multe ghicitoare consultate de Lea de-a lungul anilor, cînd adăsta o vorbă de temei.

— Poftim, rosti doamna Azais. Stați colo jos, în colț.

Era ceva aproape poruncitor în asprimea purtărilor sale, în provocarea privirii.

Tremurînd, Lea se așeză și doamna Azais o privi peste umăr, o întrebă cu glas retezător și răgușit: „Cum doriți, în cărți sau în cristal?"

— Cristal vă rog, răspunse Lea, fără să știe de ce.

Doamna Azais aprinse o țigară și punînd între ele un taburet pe care era așezată o ghiulea de cleștar, se așeză în fața Leei.

— Crezi în ce fac eu ? mai întrebă ea.

— Firește, altminteri n-aș fi venit.

— Închide ochii, poruncă doamna Azais și gîndește-te la ceea ce ai vrea să știi.

O lungă, nesfîrșită tăcere urmă, în timp ce Lea simți mai întîi o strașnică dorință de a deschide pleoapele, ca s-o cerceteze mai amănunțit pe doamna Azais, apoi o poftă nervoasă de a țipa. O auzi pe doamna Azais aprinzînd un chibrit și simți fum de țigară. Apoi doamna Azais făcu repede : „Hîm, hîm" de mai multe ori, ca și cum se concentra asupra unei vedenii.

— Un bărbat, rosti ea în sfîrșit. Da, un bărbat.

Iarăși tăcere.

— E brun. E tînăr : e mai tînăr ca dumneata.

După ochii ei pecetluiți, Lea cugetă : „Știe cine sînt". Și iar fu cuprinsă de dorința năpraznică de a pleca, fără să audă mai mult, dar știa că nu poate, că nu va pleca pînă la sfîrșit.

— Ai fost foarte fericită cu el ; dar acum nu mai ești. Apoi, domol, adăugă : „Îl iubești, dar nu-l cunoști deloc".

Glasul se făcu aspru și aprig.

— A fost bun cu dumneata. Este și acum, cînd nu-l costă prea mult. Vrei să știi dacă-l vei păstra ?

Lea murmură ceva, ce voia să spună : „Da".

— Nu-l vei păstra. Nici o femeie nu-l va îngrădi niciodată, pentru că nici una nu contează la el, cît el însuși.

Leei îi veni să strige, să leșine, dar cu o cumplită sforțare se stăpîni.

— Nu, urmă doamna Azais, cînd va veni vremea are să plece ; tot așa de lesne precum a venit. Vrei să știi mai mult ?

Lea ar fi vrut să urle : „nu" dar zice iar „da".

— E un demon. În vinele lui curge ghiață. Totuși, obține totdeauna ceea ce dorește. Nu valorează nimic. E răzgîiat. Amorul e lucru ușor pentru el ; i se pare fleac.

Încet, încet, cu toate sentimentele ei față de Petre, cuvintele bătrînei se strecurau în Lea, ca un adevăr și ea începu să dezlege misterul care dintr-un început, îi învăluise amantul.

— În locul dumitale, urmă doamna Azais, l-aș părăsi înainte de a fi părăsită căci, cînd o veni momentul, pleacă fără să se scuze.

Lea deschise încet ochii albaştri şi văzu că doamna Azais nu se uita în cristal, ci o fixa, aşa cum făcuse de la început.

— Ştiţi cine sînt ? întrebă Lea.

— Da.

— Cum asta ?

— Ştiu de mult. De cînd v-aţi mutat. Am aşteptat într-o zi pînă ce ai ieşit şi te-am urmărit.

— Pentru ce nu mi-aţi spus ? De mult timp doream să vă văd, să vă cunosc. Dar nu mi-a dat voie el.

— Nu. Nu voia. Aşa-i făcut el. Crede că e mai bine să nu-i adune pe cei apropiaţi lui, se teme de complicaţii. Îi urăşte pe toţi cei care ar putea să-i cunoască proiectele.

— De aceea am venit azi. Doream să vă văd.

Doamna Azais zîmbi : Şi ce gîndeşti de mine ?

— Sînteţi aşa cum îmi închipuiam.

D-na Azais iar aprinse o ţigară. Vrei să bem ceva ? o întrebă. Se ridică, luă o sticlă de rachiu de pe un raft de după perdea, deasupra patului, şi umplu două pahare. Lea nu suferea alcoolul, dar bău fără să zică nici cîrc căci, subit, i se năzări că mama lui Petre era beată ori nebună şi socotea că trebuie să-i facă cheful, ca să poată scăpa teafără.

D-na Azais lăsă păhărelul şi, fără să se reaşeze, grăi : „Te plîng. Oricare ar fi femeia amestecată în viaţa lui Petre, aş plînge-o. Îl ştiu de cînd s-a născut. I-am văzut schimbarea şi l-am văzut devenind ceea ce este. Om rău, dar ajunge totdeauna la ceea ce vrea.“ Îşi mai turnă un pahar de rachiu şi se pregătea s-o servească pe Lea, dar aceasta o împiedică cu gestul.

— Nu ţi-am spus nimic nou, cred.

— Nu. Socotesc că nu.

— E de neînţeles cum poate să fie uneori aşa de gentil... aşa de gentil că nu poţi să nu crezi ce zice el.

Se aplecă spre Lea şi o mîngîie pe umăr ; — Mi se pare totuşi că văd destul de limpede, urmă dînsa. Da, nu e caraghios să fii femeie ; eu o spun după experienţa mea.

Lea se ridică.

— N-o să-i spuneţi că am venit, nu-i aşa ?

— Nu. La ce?... Altădată, la început, te uram, dar acum am înțeles că nu d-ta ne-ai despărțit. Firea lui: Venise momentul să mă dea la o parte... și nu s-a dat în lături.

— Nu-l vedeți niciodată?

— Din cînd în cînd. De două ori de la Crăciun. Și de fiecare dată, eu m-am dus la magazin. Nu mai e același. Este așa ca... alt om a ieșit din ce era el odinioară.

Mai bău un pahar de rachiu.

— Nu te mai urăsc. Te plîng. Nu-l urăsc nici pe el că mă ține departe. Nu cred să fie foarte fericit. Nu poate să fie cel care se închide în sine, ca el. Uneori mi-e milă de el. Trebuie să se simtă singur ca Stana (zîmbi amar). N-am avut o viață prea strălucită, dar mi-am spus adesea că am fost mai fericită decît are să fie el vreodată. Nu știe ce înseamnă a iubi pe cineva. Cred că a fost odată gata să afle, dar i-a fost frică și s-a dus în calea lui. Pe Joanna aceea. Acum e prea tîrziu, și-a pierdut rîndul... Nu poate înțelege plăcerea ce o simt eu trăind în pensiunea asta păduchioasă, pentru că niciodată n-a vrut să se amestece cu alții. Nu știe cum sînt oamenii. Nu-și explică de ce o iubesc pe bătrîna d-nă Hattery, stăpîna casei. A fost bună cu mine. Uneori ne îmbătăm amîndouă. Alte ori, dă bere și cîrnați la toți locatarii și facem o mică petrecere. Nu, de așa ceva habar n-are. Îl compătimesc. Dragoste nu mai are nici pentru mine măcar. Nu mă înțelege. Și veșnic încearcă să mă scoată de aici ca să mă instaleze într-un apartament convenabil. Of, e gata să dea oricîți bani aș vrea.

Aplecă într-o parte capul și închise unul din ochii ei negri și scînteietori:

— Știu de ce. Fiindcă face relații în lume și se teme că se va descoperi că bătrîna lui mamă stă în asemenea cocină. Dacă aș muri aici subit, grozav i-ar fi de rușine. Chiar dacă nu mi-ar fi drag locșorul ăsta, cred că aș sta în el pînă la moarte, numai ca să-i fac în ciudă.

Deodată își trecu brațul peste umerii Leei.

— Ai face mai bine să pleci, puicuțo. Mă îmbăt și nu mai sînt frumoasă cînd mă trec cu... Ei, dar am fost odată.

O lăsă pe Lea și merse de luă de pe perete o fotografie, în care era tînără, aplecată pe capul Astarteei:

— Ia te uită, zise ea. N-am fost totdeauna cum mă vezi acum. Am fost o mare artistă.

O împinse pe Lea spre ușă :

— Du-te repede, acum, pînă nu e prea tîrziu și nu put... N-am să-i spun nimic. Dacă-ți pierzi vreodată curajul, vino pe la mine... Nu cred să mai stați mult împreună.

Și Lea se găsi deodată în capul scării. Ușa pocni după ea. Un moment, rămase năucă, cu picioarele tremurînd, rezemată de rampă. Apoi gîndi :

Doar n-am să leșin aici. Trebuie să plec.

Și adunîndu-și tot curajul, începu să coboare. Ajunsese la mijlocul scării, cînd de sus se deschise și doamna Azais strigă :

— Dacă o vezi pe Birdie, anunț-o să-i spună doamnei Hattery să urce ca să bea un pahar.

Birdie mișca prin umbră, sub lampa maură. Auzise mesagiul, nu era deci necesar să i-l repete. Întorcîndu-se către ușa de la capătul vestibulului, chemă : Doamnă Hattery... doamnă Hattery, doamna are nevoie de dumneavoastră, sus !

Un zgomot de clanță se deschide, și, cînd Lea ajunse în stradă, auzi zumzetul unei chitare venind din odaia părăsită.

Era aproape noapte, și ea grăbi pasul de-a lungul fațadelor sumbre, ca un copil care aleargă ca să iasă dintr-o ulicioară obscură.

Întoarcerea, în tramvai, i se păru ireală. Cu privirea țintuită drept înainte, inconștientă de oamenii care o împresurau, abia luă aminte la defileul luminilor dincolo de geamuri. Puțin cîte puțin, ideea că totul s-a sfîrșit se strecură în ea și o cutremură. Sfîrșită acea stranie și nesănătoasă sminteală, născută cu ani înainte, în nopțile calde ale Noului Orleans.

Era o bătrînă, obosită și fără avînt. Aventura ei nu-i dăduse măcar pacea, ci numai păreri de rău și mîhnire.

Pentru ce mă întorc acasă ? gîndi ea. Ar trebui să cobor din tramvai, să intru într-un hotel și să nu mă mai întorc.... pentru ca chinul să reînceapă...

Nu se clinti însă, simțindu-se incapabilă de orice mișcare, de parcă ar fi fost fermecată. Da, mă duc acasă. Vreau să mai aud ușa deschizîndu-se, să-i văd capul oacheș sub lampa antreului. Poate că astă seară va fi bine dispus, poate mă va săruta, sau îmi va spune vreo drăgălășenie.

„O drăgălășenie... O drăgălășenie..." Roțile săltărețe ale vagonului parcă scandau cuvintele acestea după fruntea-i

îndurerată. „O drăgălășenie"... Cel mult avea să-i spună că arată bine, că este frumoasă, și asta fără s-o creadă, numai ca să-i facă plăcere.

Deodată, prin ceață, zări firma farmaciei care marca locul unde ea trebuia să schimbe linia. Reuși să coboare tocmai în clipa în care tramvaiul pornea. Și, pe cînd aștepta corespondența, se uită la chipurile trecătorilor. Toți i se păreau bătrîni, osteniți, nepăsători.

* * *

Se bucură totuși că se află acasă, căci, obosită, îl auzi pe Petre deschizînd ușa și îl văzu, oprit sub lampa din vestibul, scoțîndu-și pălăria și pipăindu-și cravata.

Asta nu ținu decît o secundă, dar ea se gîndi :

„Acum e un boier. Știe să se îmbrace, să se poarte, vorbește cu lume bună. Mie îmi datorește. Ar putea să-mi fie recunoscător pentru atîta cel puțin". Și îl văzu ca odinioară, așa cum îi apăruse în noaptea în care intrase în viața ei, așezat lîngă masă, înroșindu-se că a fost surprins în momentul în care fura șampanie, îmbrăcat într-un groaznic costum albastru cu guler de celuloid și cu păru-i negru ondulat și pomădat căzînd peste ochi-i sumbri. Dar în același timp aproape își dădu seama că pe Petre cel cu guler de celuloid și cu haină violetă îl iubea : Un Petre tînăr și bănuitor, timid, agresiv și brutal, iar nu omul acesta de afaceri lustruit, îmbrăcat ca fitecine, hîrșit în toate vicleniile. Petre cel de demult, călărețul acrobat, dispărut pe vecie, și ea abia acum își da seama.

Îl sărută. Îl dorea ; totuși sărutarea de acum nu-i dădu bucuria așteptată. După descoperirea fugară ce făcuse, i se păru că o sărută un străin. Nu simți nici plăcere, nici durere.

El aprinse o țigară și se așeză în fotoliul Morris. „Uită-te la mine, zise el. Așa precum mă vezi, sînt alt om. De astăzi sînt cetățean american și mă numesc Paul Rader".

— Bravo ! Trebuie să fie nostim să te schimbi deodată cu desăvîrșire.

Era tare vesel. Ea ghici că e vesel fiindcă înlăturase ultimele rămășițe ale călărețului de circ Petre Radier, pentru a renaște într-o lume și într-un rol visate. Și pe cînd îl privea, se întreba a mia oară : cine era tata lui Petre. Dorea din răsputeri să-l întrebe, dar nu cuteza.

Cel puțin știe cum se rostește Rader ?

— Parcă ar fi un nume german, spuse Lea cu ton melancolic.

El scoase un plic din buzunar și-l puse pe masă.

— Am și alte vești : Am dat înapoi, azi după masă, ceea ce îți datoram.

— O ! murmură ea, întorcînd capul, de frică să nu-i surprindă expresia ochilor.

Fără să ia aminte la ea, începu să răsfoiască hîrtiile din plic.

— Poate n-ai făcut cuminte, rambursînd banii aceia. Ai fi putut să-i plasezi în altă parte ; să mai cumperi un magazin.

— Am și de vînzare, mulțumesc. De altfel, au să se schimbe lucrurile. Dacă am noroc, de azi în trei zile totul va fi lichidat.

Era să protesteze cu tărie, dar se abținu și mormăi :

— Ce socotești atunci să faci ?

— Nu știu încă bine.

Avea proiecte ; ea știa. Dar nu i le încredința, decît atunci cînd erau coapte și pe cale de împlinire. Totdeauna avea planuri.

— Aștepți lume astă-seară ?

— Nu. Ți-ar fi plăcut să-invit pe careva ? Mai pot încă. Pe Clara sau pe domnul Dr. Hortsman ?

— Nu. Am de lucru.

Se întoarse și ea remarcă strălucirea deosebită a privirii lui. Dar, din experiență, știa că nu poate fi vorba de ea.

— Merge, Lea ; avansez. Am treizeci de ani ; sînt cetățean american. Sînt mai bogat decît mulți de pe vechiul continent. Da, America e o țară minunată... Poftim... doi străini... și ne-am croit drumul. Dacă Zamberti nu m-aducea aici de copil, m-aș mai învîrti și acum în arena unui circ.

O privi, ca și cum se aștepta să împărtășească entuziasmul lui : Ți-e dragă țara asta, nu-i așa ?

— Da. Am avut noroc. În Europa aș fi dat de rîpă. În America, am făcut ce mi-a plăcut și totuși n-am fost disprețuită. În tot cazul, m-am simțit totdeauna respectată. Îmi este însă uneori dor de acasă. Nu regreți tu niciodată circul ?

— Nu.

— Te gîndești la el uneori ?

— Nu. Mă pot stăpîni. Cu tot ce-a fost, s-a sfîrșit.

Îl scrută cu ochi atenți :

— Trecutul este oare totdeauna ceva mort pentru tine ? Încetează orice, pentru tine, de îndată ce nu-l mai ai.

Nu-i răspunse imediat. Se întoarse mai apoi, ca ori de cîte ori îi punea o întrebare fățișă.

— Nu știu. La asta nu m-am gîndit niciodată. În general, eu mă gîndesc numai la ceea ce trebuie să vină.

— Te supără dacă eu am să-ți zic tot Petre, nu Paul ?

— Nu. Dar nu mai e numele meu.

— Mi-ar fi mai plăcut. Pentru mine, tu ești Petre. Nu cunosc nici un Paul.

Aprindea o țigară și o ascultă pe jumătate, dar ceva, în vocea Leei, îi atrase atenția. Aruncă chibritul în foc.

— De ce ? Ce vrei să spui ?

Ea se rezemă de căminul înalt de marmură albă și-și îngropă fața în palme. Știa că plînge, căci ea se ascundea totdeauna așa, ca să nu-i vadă ochii roșii și umflați. Și totdeauna fiindcă știa că el nu suferă femeile care plîng lesne. Se apropie de ea și-o cuprinse cu un braț. Un răstimp, fu iar între ei ceva din fericirea ce o cunoscuseră odinioară în căsuța din mahala.

— Nu plînge, zise el.

— Nu plîng. N-am de gînd să plîng. Numai că îl cunoșteam pe Petre mai mult ca orice pe lume, pe cînd Paul e un străin.

— Nu vorbi așa. Nu fi proastă.

— Totul s-a sfîrșit, s-a sfîrșit de multă vreme. Acum că ai devenit Paul, înțeleg cît este de adevărat. Nu, nu te uita la mine. Lasă-mă. A trecut. Prefer să-ți spun, pînă nu-mi vei spune tu. E mai bine așa. Mie mi-e mai lesne. Doresc să se petreacă așa, fiindcă atunci poate că n-ai să mă uiți cu totul ; poate ai să te mai gîndești cîteodată la mine și ai să-ți spui : „Lea a fost bună cu mine. M-a iubit. Sînt fericit că am trăit ani de zile împreună". Și poate, iarăși, din timp în timp, să-mi scrii ca să-mi spui ce ai devenit... fiindcă mă va interesa totdeauna.

— Te rog, Lea, destul.

— Nu voi face scene, îți promit. Știu că le detești. Uneori aș fi vrut, dar nu m-am lăsat niciodată pornită, odată măcar, în tot timpul cît am fost împreună. Am nevoie de

liniște. Aș vrea să pleci, chiar acum. Ia ce ți-e necesar ; restul ți-l trimit. Nu, nici barem chef să supez cu tine nu am. N-aș putea suporta, știind că vei pleca numaidecît. Voi spune bucătăresei și Minniei că pleci la New-York pentru afaceri. Și apoi voi închide casa și voi începe altă viață, în altă parte.

Simți buzele lui Petre pe ceafă, pe părul blond, „nevopsit acum", gîndi ea cu amărăciune. „Îi e milă de mine, își zise. Vrea să mă consoleze. E mai rău decît dacă ar fi crud". Sărutările lui Petre deșteptară în ea vechea pasiune. Nu-i mai simțea cum era în acel moment, depărtător, plin de compătimire, ci aprins și drăgăstos ca odinioară. „Sînt o femeie bătrînă, mai gîndi ea. Și el e mereu tînăr. De zece ani pășesc spre momentul ăsta ; acum, a sosit".

O clipă, crezu că are să leșine ; ea, Lea Ernst, așa de puternică și de chibzuită, care în viață nu-și pierduse conștiința. „Nu trebuie să se întîmple ; să țină pînă la sfîrșit", își repetă. „Vreau să plece fericit și liber, ca să se gîndească la mine cu bunăvoință, cît de mult va trăi".

Cu o mare sforțare, se liberă din brațul lui și, cu mîinile încă pe obraji, îi spuse : „Du-te acum... împachetează-ți lucrurile... voi spune Minniei că cinez singură astă seară".

Dreaptă, îl observa : în ochii lui mari și sumbri avea o stranie privire, pe care ea nu i-o mai văzuse de ani, de la primele lor întîlniri... o expresie de admirație și de teamă. Așa o privea el, cînd ea era încă tînără. Și, brusc, el o luă în brațe :

— Ești minunată, Lea. Ești o femeie admirabilă ! murmură el.

— Nu. N-am decît bun simț. Și zîmbi. Găsea tăria, fiindcă totul se petrecea așa de bine, așa de lesnicios, precum nu se așteptase. Dintr-un punct de vedere, ciudat și dureros, era tot așa de frumos ca la prima lor întîlnire, pe vremuri. „Nu era greșeala nimănui. Am avut nenorocul de a mă naște cu douăzeci de ani înaintea ta, *Liebchen*. Altfel, aș fi putut fi o bună soție pentru tine, mai bună ca oricare alta pe lume. N-ai să găsești tu niciodată una, care să te iubească atîta... Dar a venit vremea să te însori, să ai copii. Te vei simți bine cu ei. Are să-ți fie dragi, fiindcă vor fi o parte din tine și, vezi, nici o femeie nu poate fi așa ceva pentru tine...

Și se întoarse de la el :

— Pleacă acum. Voi veni să-mi iau adio, cînd vei fi gata.

Brusc, ea pieri din odaie și el rămase locului, țeapăn înaintea căminului, singur, dezorientat, fiindcă nu-și închipuise că se va petrece așa. Se privi în oglindă. Mai întîi nu văzu nimic, dar cînd, deodată, își văzu fața, se întoarse pripit și ieși din odaie.

*

* *

Sta în capul lungii scări și cînd ajunsese pe ultima treaptă îi zîmbi.

— Dacă vei avea vreodată nevoie de ceva, să-mi spui.

Ușa se închise în urma lui. Plecase, tot așa de lesne, tot așa de simplu precum venise într-o seară ploioasă, aproape cu zece ani mai înainte. Ea stătu încă un moment în capul scării năucă, îndoindu-se de realitatea celor petrecute. Într-o viziune fugară, i se păru că s-a apropiat de adevăratul Petre și mai mult. El n-avea cămin. Era pribeag ; poate că se va întoarce la ea, de unde plecase. Dar nimic, nimeni, nu-l putea păstra. Nimeni nu străbătea în fundul sufletului lui. Avea să rămînă pururea un amestec înspăimîntător de elemente contradictorii.

Intră în odaia de culcare, se așeză înaintea oglinzii, și se privi. „Și-acum, s-a isprăvit, își spuse. Altă Lea trebuie să vină pe lume, a cărei viață să fie singuratică. Dar avui ce dorisem. Am avut mai mult decît pot nădăjdui cele mai multe femei".

Minnia îi aduse cina. Într-un capot de satin roz, garnisit cu pene albe, mîncă în pat. Se simțea calmă și istovită, ca și cum n-ar fi dormit de săptămîni. Cînd isprăvi cu bucatele, stinse lumina, și, întinsă în întuneric, se lăsă pradă gîndurilor. I se părea că-l cunoștea mai bine pe Petre, de cînd o văzuse pe doamna Azais. Cunoștința aceea îi făcuse despărțirea ciudat de ușoară. Se mîră că totul se petrecuse așa de simplu, fără ca să fi pregătit vreun cuvînt, nici un gest, de mai înainte.

În sfîrșit adormi, gîndindu-se că ar fi minunat să nu se mai deștepte, să intre pe veșnicie în uitare. Totuși, în miezul nopții, un vis groaznic îi întrerupse somnul. Se făcea că fuge din marea casă galbenă de la Munchen. Se furișa din tufiș în tufiș în grădina baronului, se grăbea să nu scape expresul de Berlin, înspăimîntată de gîndul că bătrînul servitor bărbos o prinde și dă alarma. Și, în visul acesta, Petre o aștepta.

CARTEA a III-a

HAZEL

Biroul lui Müller da într-o curte, înconjurată din trei părți de clădirile uzinei, iar într-a patra de o împrejmuire înaltă, deasupra cu cinci rînduri de fire țepoase și ruginite. Bariera aceasta, înălțată de Homer Flint cînd cu teribila grevă din 1900, nu fusese niciodată dărîmată. Mică, cu ziduri de cărămidă și cu acoperișul plin de funingine, uzina, de la început destinată să fabrice lanțuri, data din 1880. Cumpărată, apoi închisă și părăsită de corporația de Fier și Oțel Ciclop, era de curînd iarăși activă. Pe fațadă se întindea un panou mare, pe care țîșnea în roșu aprins, pe fond alb :

FLINT ȘI RADER

Automobile și motoare.

Îi aducea aminte lui Müller cealaltă firmă, zugrăvită pe zidul roșu al prăvăliei din Chicago :

RADIER ȘI MÜLLER

Biciclete, reparații și accesorii.
Salon de odihnă pentru dame.

Dar aceea i se păruse, dintr-un început, ca o prietenă veche, pe cînd cea nouă avea un aer străin. Pînă și cuvintele *Inginer Șef*, de pe geamul întunecat al ușii dinapoia lui nu

stabilea nici o legătură între amîndouă. Pentru Herman Müller, vorbele acelea erau goale ; îi hărăzeau un simțămînt de greață și de netemeinicie.

Pe un scaun cu șurub, la biroul său, avea alături de el o etajeră nouă, lucioasă pe ale cărei rafturi de sticlă nu era nici o carte, afară de anuarul telefoanelor din Pentland. Cînd se uita la ele, i se părea că s-ar cuveni să le încarce de volume, dar de care anume habar n-avea. De asemenea nu știa ce-ar putea pune în cutiile meselor. Hainele-i noi îl nenoroceau. Singura plăcere ce i-o da ele, era amintirea trudei ce și-o dase Petre, cînd le cumpăraseră împreună. Îl îmbrăcase din cap pînă în picioare, ca pe un manechin din vitrina unei prăvălii.

A se gîndi la Petre, îi cășuna un fel de suferință. Pentru el, ca și pentru Lea, nu se pomenea de vreun Paul Rader, ci numai de Petre Radier. Paul Rader, asociatul dintr-o companie de automobile n-avea să fie niciodată pentru el Petre Radier, călărețul de circ, care-l ascultase cu bunăvoință, într-o seară de beție. Paul Rader i se năzărea un străin, care avea aceeași mutră ca Petre, — dar ceva mai în vîrstă — cu același mers, cu aceeași voce, cu același ușor accent, și care totuși nu era Petre.

Müller nu se sinchisea de titlul de Inginer Șef. Nu era sigur nici măcar că leafa lui de nouă mii de dolari— de patru ori mai mult decît avusese vreodată — îi făcea plăcere. Noua lui situație îl fîstîcea și mîhnea. Nu se închipuia șezînd în scaun tot restul zilelor sale, în acel birou sclivisit, așteptînd să fie „consultat". Nu-și imagina cum are să se sfîrșească așa ceva. Dar Petre hotărîse, zicînd că amîndoi au devenit persoane importante. Se supusese, iscălise hîrtii cu numele lui în cap, și-acum n-avea altceva de făcut decît să aștepte, pe cînd marile lui mîini osoase cereau să lucreze metalul, iar trupu-i deșirat nu dorea decît să îmbrace bluza albastră pătată de grăsime.

Dincolo de clădirea uzinei, zărea coșurile fierăriilor mari încoronate de flăcări și de fum și, prin geam, îi sosea bătaia monotonă a baroaselor. Ferestrele bîțîiau necontenit. Vederea construcțiilor acelora enorme și larma necurmată, îl copleșea. Nu se mai simțea el însuși ; i se părea că e numai o infimă parte din zgomotul și harababura aceea.

De cinci luni stă așa, șezînd, nădăjduind că se va întîmpla ceva. Din cînd în cînd, ușa se deschidea și un ucenic venea să-l roage pe domnul Müller să binevoiască să vină la ate-

lierul de montaj, fiindcă mecanicii nu se pricepeau. În zilele acelea se simțea copleșit ; dar asta nu se întîmpla des. I se părea că nu fusese niciodată mai nenorocit, nici chiar în epoca în care îl bătea taică-său și-i lua leafa. Cît despre Petre, îl vedea și mai rar ca pe vremea magazinului, căci era veșnic ocupat sau în călătorie de afaceri. Uneori acesta se oprea o clipă la biroul inginerului șef. Müller îl mai vedea și la reuniunile Comitetului Uzinei, cînd Petre, depărtat și schimbat, sta în capătul lungii mese și vorbea de lucruri de care Müller nu pricepea o boabă.

Trist, Müller, se gîndea că mulți oameni îi pismuiesc norocul. Lucrase și fasonase piese pînă ce construise un automobil mai bun ca tot ce se făcuse pînă atunci, și acum uzina fabrica cu duzinele copii de pe prețioasa sa mașină. Specialiști diplomați o luaseră în primire, prăpădind vremea încercînd să-i mai aducă schimbări. Și isprava lui îi adusese un salariu de nouă mii de dolari pe an, un birou lustruit și titlul de inginer șef. Uneori regreta că a montat mașina aceea, pe lada căreia Homer Flint dăduse o raită. Poate că, fără invenția aceea, ar fi încă asociatul lui Petre, în dugheana din Chicago. Și erau oameni care se cruceau de norocul lui !

Și el, singurul lucru pe care-l dorea, era să-și regăsească vechiul atelier, cuptorul lui, și să aibă destui gologani ca să cumpere materialul trebuitor scornirilor sale.

Veni o zi în care nu mai putu să-și rabde trîndăvia ; chemînd pe băiatul de la birou, îl trimise să-i spună domnului Rader că dorește să-i vorbească.

Domnul Rader avea să-l primească peste un sfert de oră, i se răspunse. Deocamdată era ocupat !

Încet de tot se scurseră minutele și Müller se îndreptă în sfîrșit pe coridorul colburos, pînă la ușa unde se citea : *Biroul Președintelui*, care-l umplu de prevestire, ca de obicei ; căci, după ușa aceea se afla un om, care nu mai era Petre Radier.

De data asta însă nu mai putea. Deschise ușa și intră.

În fotoliul de piele și cu șurub, înaintea unei mese de lucru acoperită de o placă de sticlă, Paul Rader purta un costum albastru închis... Cînd Müller pătrunse în cameră, Paul își ridică ochelarii de baga.

— Salut, zise el. Stai jos.

Luă o țigară și-i oferi și lui Müller una.

— Ce se întîmplă ?

În căpăţîna lui Müller, creierul funcţiona încet, greoi şi voioşia omului acela de afaceri, aşa de deosebit de tînărul călăreţ pe care-l cunoscuse el odată, într-un bar la Memphis, îl zăpăcea şi mai rău.

— Nimic, răspunse el domol. Numai că vreau să te vestesc că nu pot să stau o zi mai mult învîrtindu-mi degetele, în biroul ăla strălucitor.

Paul îi zîmbi.

— Nu fac nimic toată ziulica ; nu-mi merit leafa !

— Ţi-ai cîştigat-o înainte. Mulţumită ţie s-a înjghebat afacerea. Nu eşti mulţumit ?

— Zău nu ; nu sînt mulţumit.

Nu stia să rostească ceea ce avea de îndrugat. Îi era greu să-i vorbească omului care se numea Paul Rader şi pe care îl ştia de Petre.

— Vrei bani mai mulţi ?

— Nu. Lucru mai mult vreau. Se aplecă înainte cu coatele înfipte în genunchi. Ascultă, Petre, vreau trudă. Vreau un atelier al meu. La ce-mi foloseşte că stau într-un birou simandicos ? Eu mă simt bine numai cu sculele în ghiare. Dacă mi-ai lăsa mie un ungher, poate aş mai găsi perfecţionări la trăsură, ca toţi tipii ăia universitari.

Paul se sculă şi stătu ţeapăn înaintea ferestrei.

— Desigur că poţi avea un atelier. Tot aşa spunea şi unchiaşul ieri seară. Se gîndea că mai bună treabă ai face la tejgheaua ta decît într-un birou.

Müller sta mut, cu marile-i mîini spînzurate între genunchi, fruntea încreţită de efortul gîndirii.

— Atunci... bătrînul a pomenit de mine ? întrebă el în sfîrşit.

— Da.

— Nu e pe placul meu, moşul. Ai face bine să fii treaz ; e un şmecher.

Petre rîse.

— E unul din oamenii cei mai bogaţi din ţară.

— Asta nu înseamnă că e cinstit !

— Ce te face să crezi că nu e sincer ?

— Nu pot spune. Müller se hotărî cu greu şi adăugă : Nu sînt prea pătrunzător, dar am trecut prin multe. Cînd te zvîrle unul care ţi-e drag, înghiţi, dar hodorogul ăsta e fără inimă.

Fără să răspundă, Petre îi aruncă o privire scrutătoare. Pe ingratul chip al lui Müller nu văzu nici o urmă de bănuială, nici de îndoială. Nu, niciodată nu-i trecuse prin cap că Petre îi înșelase. Nouă mii de dolari pe an și titlul de inginer șef! Cu siguranță că vorbele lui nu conțineau nici un ascunziș; expresia lui era tot așa de simplă, de deschisă, ca de obicei. Acum cînd spusese ceea ce îl rodea, nu-i mai rămînea nimic de zis. Și sta.

„Poți să te instalezi în hangar, alături de garaj, vorbi Petre. Comandă o fierărie și toate uneltele ce-ți trebuie. Se apropie de Müller și-i puse mîna pe umăr: Îți cer un singur lucru.

— Care?

— Să-ți păstrezi biroul și să porți haine convenabile cînd umbli.

— Mi-ar plăcea mai mult ca odinioară, în atelierul nostru.

Mîna fină și brună a lui Petre mîngîie spatele lui Müller.

— Ascultă Herman, s-au schimbat lucrurile. Am ajuns oameni de seamă. Cînd cîștigi bani ca noi, trebuie să trăiești altfel. Vezi, tu trebuie să fii bine îmbrăcat.

— Bine. Înțeleg. Mulțumesc. Poate am să mai născocesc ceva interesant.

Se ridică și părăsi odaia. Dar, pe cînd trecea prin coridor, fluieră ca odinioară, pe cînd lucra la fierăria lui. Obținuse cel puțin o parte din ce dorea și mai ales Petre îi zisese Herman, ca altădată. Înapoia ușii închise, domnul Paul Rader își sună secretara.

— Telegrafiază lui Müller și Hoskins... Știi adresa? Spune-le că voi veni la Cleveland la zece. Și telefonează doamnei Flint că sînt încîntat de a cina astă seară la dînsa.

Plecată, fata își înfipse coatele în masa de lucru acoperită cu sticlă și își apăsă mîinile pe pleoape. Mult timp rămase astfel. În sfîrșit se deosebi, deschise ochii, îi plimbă prin cameră, apoi afară pe fereastră.

Panoul era acolo: citeai pe el:
FLINT ȘI RADER, *automobile și motoare*.

*
* *

Homer Flint venea în fiecare zi să-l vadă pe Petre la fabrica de automobile. Își rezervase acolo un mic birou alături de al lui Petre. Dar nu trata nici o afacere și nu-l ocupa

niciodată. Își păstra vechiu-i birou, sumbru, inconfortabil, și mirosind a praf și a închis în apropierea unui lavabou, în vechiul imobil Hahneman, în mijlocul orașului. Acolo debutase el și rămînea credincios locului acela, cu toată ascensiunea lui la avuție și la putere. Odată sau de două ori, în cei douăzeci și cinci de ani din urmă, se gîndise că un om de importanța sa poate ar fi dator să se instaleze cu mai mult fast, dar de cîte ori se gîndea la mutare spiritul lui conservator protesta și viclean cum era, ajunse să înțeleagă că ponositul local avea un caracter și o distincție care îl deosebeau mai mult și mai bine decît un șir de odăi cu mobilier de mahon și cu covoare noi. Și era și mult, mult mai ieftin. Era o ironie fără seamăn : o uriașă avuție și putere, înapoia unei uși sărăcăcioase, cu o firmuliță : *Societatea de sonde din Portland*, HOMER FLINT, *prezident* și neglijînd să menționeze o serie de bănci și de întreprinderi mai mari. Prin ușa aceea treceau milionari, oameni de afaceri, escroci, directori de fabrici, inventatori, care toți veneau să ceară o favoare, un sfat, să solicite un împrumut, o garanție. În palma mîinii sale uscate și osoase, Homer Flint deținea puterea, și din biroul acela prăfos își trăgea vitalitatea.

În odăița aceea iscălise Paul Rader contractul de tovărășie cu Homer Flint. Și singur el, din lungul alai ce se scursese timp de treizeci de ani prin biroul acesta, el numai, atinsese inima bătrînului hîrșit.

În dimineața în care Petre sosea la Pentland, Homer Flint abia se întremase dintr-o criză de indigestie și ameteală. Vederea tînărului, sprinten și voios, fu ca un aliment pentru vitalitatea lui muribundă. Îi plăcea să-l privească stînd înaintea lui de cealaltă parte a mesei, cu aerul lui de chibzuială, inteligență, politicos și șiret (începuse să-și dea seama de iscusința lui Petre). Dacă ar fi avut un fecior, așa l-ar fi voit.

Odinioară îi păruse rău că n-are fiu. Era ceva din ciudele lui pe nevastă-sa cea palidă și sfioasă. Și acum cînd îmbătrînea, cînd crizele de ameteală se îndeseau, dorința lui se făcea și mai crîncenă, sporită de nesiguranța asupra viitorului Societății Sondelor din Pentland, al Morilor din Pentland, a Băncii Naționale a Fermierilor, a numeroase prezidențe, stocuri, valori și obligații. Ce se va întîmpla cu tot ce clădise el în lungi ani de strădanie ? se întreba. Cine va administra averea aceasta ? Va fi a neroadei făpturi care-i era nevastă — dacă avea să trăiască — și a Hazelei ; și cum nu vor ști

s-o mînuiască, au să recurgă la administratori ; rasă de oameni în care el n-avea nici o încredere. Viclean, dur, puțin scrupulos, știa cît este de ușor, cu puțină iscusință, să-i tragi pe sfoară pe alții. El nu se încredea în nimeni. Și iată că Pronia îi trimitea pe omul potrivit. În sfîrșit, descoperea un bărbat vrednic de Hazel. Tot discutînd de organizarea Societății și de împărțirea beneficiilor, nu înceta să se gîndească la Petre, nu numai ca la un asociat, ci ca la un ginere potrivit.

După discuție, el încheie :

— Și acum, cred că ar trebui să bem pentru izbînda noastră, dar cum eu nu iau niciodată alcool e peste putință. Poftim o țigară. Sper că are să meargă treaba. Ești tînăr și sănătos. Cred că îți place să lucrezi singur. Cu bătrînul Homer Flint la spatele dumitale, poți merge departe. Să te văd acum ce știi să faci.

Și de optsprezece luni tînărul da probe de ce prețuia, ca să-l mulțumească deplin pe Homer Flint. Numai un cusur avea : cîte odată se lăsa tîrît de fantezie și de gust în speculații aventuroase, cusur care avea să se îndrepte cu vîrsta, cugeta bătrînul. Era vina tinereții că voia să alerge, cînd ar fi trebuit să umble numai. Toată viața lui, Homer Flint își măsurase pasul, nefiind niciodată tînăr, nici cînd fusese copil, și era convins că mersul regulat este cel mai sigur.

„Rader ăsta n-a ridicat nasul din lucrul lui de mai bine de un an, declara Homer Flint colegilor lui din oraș. E pilos".

Homer Flint nu știa că în timpul călătoriilor lui la Chicago, Cleveland sau Detroit, Petre începuse să vîneze, ca odinioară, pe vremea circului. Moșneagul nu vedea decît energia imensă a tînărului, neînțelegînd ce trebuia să se cheltuiască. Constata numai că asociatul împlinește strălucit misiunile cu care îl însărcina.

Cu mult înainte de ruptura lui cu Lea, Petre fusese cuprins de vechiul lui năravi. Îi făcu multe infidelități, pe care ea le ghici fără să îndrăznească să le verifice. Din cînd în cînd o aventură, nu totdeauna amuzantă, îl distrase cei doi trei ani din urmă, la Chicago. Cînd îl apuca dorul de a pleca la vînat, nu mai ținea seama de nimic, nici de anii lui de experiență, nici de afaceri, nici chiar de ambiția lui. Totuși, simțămîntul că e împins de o forță superioară lui îl umplea de furie și de ciudă. Uneori dorea serios ca femeile să nu fi existat niciodată ; dar alte dăți, nimic, nici puterea, nici

averea, nici gloria, nu i se părea așa de vrednică de a fi dorită ca o aventură, care să-l mulțumească, în care să se piardă cu totul. Așa precum Lea își dăduse seama, eul său zbuciumat, ambițios, copleșea tot, distrugea intimitatea, tandrețea, frumusețea și însuși amorul... acel straniu eu rămas solitar, veșnic în gardă, nemlădios, și care sufla un aer de ghiață peste tot ce întreprindea.

În seara în care Lea pusese capăt liniștit legăturii lor, Petre părăsi în tăcere casa, încurcat și zăpăcit. Ar fi vrut să-i vorbească, să-i spună că ea este o femeie ciudată și frumoasă, dar cuvintele nu-i veneau. Știu numai să tacă și să plece cît mai repede, ca să uite cît se arătase ea de superioară lui, mai bună și mai generoasă. Și de astă dată, iar, el avu intuiția fugară că ea dobîndise un fel de pace și chiar de fericire, de care el nu va avea parte niciodată. Apoi, brusc, o uită, ne mai gîndindu-se la ea decît cînd primea cîte o carte poștală sau scrisorică. Uneori îi trimitea și el un cuvînt; dar știa că ea nu ignora nici una din faptele și gesturile lui. Era încă mișcat cînd primea vești de la ea și se înduioșa la amintirea a tot ce necontenit făcuse pentru el. Apoi începu să-i poarte pică și dori s-o uite, căci recunoștința îl apăsa.

Cînd fu vorba să intre în afacerea lui Homer Flint șovăi să primească, la gîndul că Joanna locuia la Pentland. Dar se gîndi. N-avea legătură. Pentlandul nu mai era un orășel unde-i vezi pe toți, zilnic. Putea să-și trăiască viața fără să se întîlnească cu Joanna. Totuși, în fundul inimii, simțea nevoia s-o mai vadă. Nu pe ea oare nădăjduia el s-o regăsească, de cîte ori pornea într-o aventură? Fericirea ce o gustase cu ea rămînea în senzualitatea lui ca o piatră de încercare cu care măsura toate celelalte cuceriri. Uneori, la sfîrșirea unei noi experiențe amoroase, obosit și dezgustat, visa la ceea ce îi scăpase totdeauna, la felul acela de frumusețe, de satisfacție în viață, al cărui simbol îl întruchipa Joanna. O vedea pururea așa cum îi apăruse în cariera părăsită, liniștită și sigură de ea însăși, tînără, fericită și fără de prihană, de o curățire pe care n-o putea nimic pîngări, nici chiar o aventură cu un călăreț de circ.

Se instală într-o pensiune elegantă, în care locuiau și alți tineri holtei, și dirijată de doamna West, fiică a unuia din burghezii Pentlandului, care cunoscuse belșugul din vremea cînd orașul era tihnit și fără fabrici. Casa, mare, bine zidită,

situată într-un cartier central, era tot mai amenințată de imensele imobile industriale. Era unul din vechile sălașuri împresurat de grădină. Deși îi ziceau simplu „la doamna West", pensiunea se bucura de prestigiul unui cerc distins. Aici locuiau tinerii veniți să înalțe noua cetate, aferați, activi, unii proaspăt ieșiți din universități, ingineri, administratori, sau alte rotițe ale organizației complicate a noului Pentland. De la „doamna West" porneau în fiecare seară ca să cineze în oraș și, duminica, în automobil sau în trăsură, organizau petreceri. Unii după alții se însurau cu fete din partea locului, se așezau și deveneau tați de familie, greoi și șterși. Dar atîta vreme cît erau burlaci, erau gîndul tuturor fetelor de măritat din Pentland.

Erau destui tineri și din Pentland, dar pe aceștia îi cunoșteau de copii, nu exersau atîta prestigiu ca misteriosii și seducătorii de la „doamna West". Cel puțin așa gîndeau fetele de acolo, care le păstrau o secretă preferință.

Cînd Paul Rader răsări printre ei, îi făcură o bună primire și nu întîrzie să figureze pe listele de invitație la cine, la serate, la petreceri și nici să fie considerat ca o partidă posibilă. Timid la început, băgă de seamă curînd că manierele lui făceau cît și ale tovarășilor și că era mai deștept decît mulți dintre dînșii. Descoperi de asemenea că vechile lui purtări, care aveau trecere pe lîngă fetele ce se lăsau răsturnate după o tufă, izbuteau și cu fecioarele avertizate și respectabile, care țineau de o lume în care Biserica juca un rol important. Sfiala îi pieri. Fără să-și lase rezerva, își dădu încet, încet socoteala că ar putea să aleagă pe oricare i-ar plăcea dintre fetele de măritat din Pentland. Nimeni nu știa că e băiatul din flori al unei ghicitoare dintr-o ticăloasă de pensiune din Chicago, nici că frumoasele sale maniere și gustul așa de sigur cu care se îmbrăca purcedeau de la o femeie întreținută.

Cînd se întîmpla să se gîndească la căsătorie, o privea cu același singe rece ca pe o afacere, căci el nu credea că s-ar putea aprinde după o femeie atît încît s-o ia de nevastă, în pofida vrerii lui. Ca să se însoare și să lase o părticică din libertate, i-ar fi trebuit o răsplată și, mai mult decît

atașament și devotament, el căuta o alianță, care să-i aducă putere și noi posibilități. Amor putea găsi totdeauna și în afară de căsnicie.

Iată de ce, de la început, se gîndi la Hazel.

*

* *

Din ziua în care se acoperise cu voalul în curtea atelierului de reparații, se schimbase într-atîta că taică-său, puțin înclinat spre observații, remarcase totuși.

La zece luni după cunoștința cu Petre, Homer Flint constată cu vocea lui uscată, privind-o :

— Poftim, te găsesc iar fetița mea de pe vremuri. Nu mai ai mutră acră și nemulțumită.

Hazel iubea pentru întîiași dată. Nu mai petrecea ore, zile și luni perindînd melancolic eroi de romane închipuite. Dimineața, deșteptîndu-se, nu mai dorea să vadă ziua isprăvindu-se cît mai grabnic, ca să se poată cufunda în somn. Iar cînd străbătea străzile în trăsura tatălui ei, nu mai arunca la întîmplare priviri tuturor bărbaților, chiar celor scălîmbi ; nu-i mai vedea. Nu mai exista pentru dînsa decît un tînăr pe lume.

Și, deși dragostea ei avea acum un obicei real, avea și un sentiment de școlăriță inocentă ; de cînd se îndrăgostise, gînduri prea curate și strălucitoare, deși de un romantic puțin ridicol, înlocuiseră visurile bolnăviciose și nesănătoase. Viața ei, pînă atunci mohorîtă și fără țel, se punea oarecum la punct, se ordona, se concentra în jurul unui interes central. Tenul ei pămîntiu și dungile de pe obraz dispăruseră, înlocuite de obraji rumeni și ochi sclipitori.

Din clipa în care automobilul tatălui ei făcuse colțul magazinului de biciclete, ea căzuse, amorezată, și cînd, mai apoi, se gîndea la Paul Rader, și-l închipuia veșnic așa cum îl văzuse atunci, drept cu picioarele depărtate, cu mîinile în șolduri. Și-l aducea deasemenea aminte, cînd o privise, ea stînd în fundul trăsurii, cu voalul pe față. Privirea aceea de curiozitate era cea dintîi pe care, de luni de zile, i-o aruncase un bărbat și, ca și cum ar fi fost încărcată cu o stranie putere, îi dăruise o nouă vitalitate. Împlini pe tipic vorba lui tată-său și cheltui la Chicago sume extravagante pentru rochii și pălării.

Mai întîi își zise, descurajată : „E o nebunie. Niciodată n-am să-l mai văd". Dar, ca prin minune, îl aduse taică-său cînd făcu acea cursă de încercare pe curiosul sasiu. Trecu o săptămînă, apoi încă una ; în sfîrșit Homer Flint o anunță că Paul Rader va veni să cineze la ei, în seara aceea. Ziua, nu se mai gîndi la altceva. Cumpără cîțiva trandafiri galbeni, și îi anină la corsaj, la una din rochiile din Chicago, ca un V foarte jos în spate și pe piept. Privindu-se în oglindă, se găsi frumoasă, cu gîtul dezgolit, micii sîni țepoși, și constată că părul, ridicat a la Pompadour, pe o periniță de metal, era de o culoare și de un lustru, rar. Cînd cobori scara, taică-său nu-i făcu nici o mustrare asupra decolteului, dimpotrivă, părea încîntat și-i lăudă frumusețea. Auzind sunînd la ușa de intrare, se înroși de zăpăceală și trebui să se prefacă fata că se adîncește într-o carte, pe cînd Lizzi îl introducea pe Rader.

Lucrurile nu se petrecuseră cum își imaginase. În momentul în care ea se întorcea, el veni la dînsa întinzînd mîna :

— Încîntat de a vă revedea. Mi se părea că e multă vreme de cînd nu ne-am mai întîlnit.

Văzîndu-l, i se păru și mai fermecător decît în amintire. Și iar, o învălui în aceeași privire plină de curiozitate și interes.

De atît de multă vreme era deprinsă de a nu vorbi decît cînd i se adresează un cuvînt că, cu tot frămîntul lăuntric, șezu aproape tot timpul tăcută ca maică-sa. Masa fu servită într-o sală căptușită cu mahon, mobilată cu două vitrine mari pline cu porțelanuri și cristale lucioase și cu un bufet imens încărcat de argintărie ornată cu decorații complicate. În mijlocul mesei de mahon masiv se răsfăța o dantelă de Battenberg, lucrată de însăși doamna Flint. Sus, o lustră decorată cu roze și cu nenufari răspîndea o lumină tare, ca un reflector destinat să lumineze ospețele, așa ca să fie văzute mai limpede din stradă, prin marile geamuri ca de vitrine. În odaia lugubră, greoaie și bogată, totul era ostentativ și necrezut de urît, dar Petre, așezat între Homer Flint și fie-sa (așa ca cei doi bărbați să-și poată vorbi fără să fie întrerupți) nu remarcă decît mahonul și cleștarul, ale căror splendori întreceau pentru ochii lui, tot ce poseda Lea sau oricare altul din prietenii acesteia. Și, pe cînd el susținea o conversație stearpă cu gazda, se gîndea : „Sînt departe de vagonul-locuință, roșu cu aur. Iată-mă la unul din cei mai

bogați oameni din Statele-Unite, discutînd afaceri cu el. Hotărît, America e o țară minunată, unde toți sînt slobozi, pot face tot ce le taie capul și ajung la tot ce visează!

Prezența Hazelei nu-l lăsa nesimțitor, și pentru întîia oară se gîndea serios s-o ia de nevastă. De aceea îi arunca la răstimpuri o privire întovărășită de zîmbet. După cină, i se adresă de mai multe ori, pînă nu apucase Flint să-l ducă în biblioteca mobilată în piele de mahon. Fata se retrase în camera ei de culcare, dar multă vreme rămase trează, fiindcă Petre îi spusese: „Pot veni să vă văd într-o seară? Nu vom vorbi de afaceri".

Taică-său nu făcuse nici o obiecție. Cu lumina stinsă, ea urmări îndelung raza lunii pe plapumă, gîndindu-se la Paul Rader. Îl vedea limpede, pentru că îl cercetase, în tot timpul serii de neuitat: avea păr negru buclat, ochii sumbri, nas achilin și buze cărnoase. Îi admirase spatele drept, lărgimea umerilor, subțirimea taliei și forța brațelor lungi. Căuta să-și închipuie de unde vine, ce fusese în viața lui și dacă altă femeie jucase vreun rol în zilele sale. Cu spiritu-i romantic, își imagina că bărbatu-său avea să vină la ea tot așa de neprihănit, de feciorelnic ca ea însăși. Înainte de a adormi, se convinse că într-o zi va fi al ei. Asta trebuia să se întîmple. Nu visase ea de ani un bărbat aidoma lui Paul Rader, oacheș, frumos și superior? Fără îndoială soarta i-l ursise.

Tocmai în epoca aceea se întemeiase clubul de golf al Pentlandului, nu de către bătrînii burghezi ai orașului, ci de un mic număr de tineri veniți din marile metropole, în care existau multe cluburi. Bătrînii Pentlandului, ca Homer Flint, nu voiau mai întîi să audă de așa ceva. Toată viața lor munciseră de la nouă pînă la douăsprezece ore pe zi, fără odihnă, fără exerciții fizice. Și înainte de ei, părinții și bunicii lor tot așa făcuseră. Nu admiteau să-și părăsească un om biroul la ora cinci, vara, și să-și ia concediu simbăta după amiaza mai ales ca să se ducă să joace un joc așa de stupid ca golful! Dar mîrîiturile lor nu împiedicaseră succesul clubului.

La trei kilometri de oraș, spre Sud, se cumpără o fermă, ale cărei terenuri se întindeau de la vechea carieră pînă la pădurea care era limita proprietății Croylor. Elmer visase să cumpere unele din ele, și Joanna de asemenea și ideea că hectarele acestea de pămînt rodnic vor rămînea neproductive, transformate în peluze de joc, îi întrista. Veniră ingi-

neri, care ridicară pămîntul bun al colinelor ca să-l strămute în altă parte, scobiră găuri pe care le umplură cu nisip. Vechea clădire fu netezită și lustruită ; masive de merișor și de dracilă răsăriră pe cîmpiile schimbate în pajiști. Doi servitori negri, îmbrăcați în alb, apărură și lumea începu să vină din oraș în birji și în automobile, ca să ia aperitivul și chiar să cineze : directori de bancă, administratori, ingineri. Locul ajunse la modă și Paul Rader pricepu că, dacă voia să fie la înălțimea situației, trebuia să se înscrie în club și să învețe golful. Hazel obținu de la taică-său, cam cu greu, îngăduirea să facă și ea parte din cerc și, cu Paul, începu să încerce jocul.

Celor doi tineri nu le era rușine cu stîngăcia lor, căci și ceilalți jucători, deși o luau și mai în serios, nu se arătau mai îndemînatici. Ofereau priveliștea unei clase întregi — cea mai înstărită a orașului — căutînd să evadeze dintr-o viață trudnică. Se găsea că este elegant să ai o jumătate de zi răgaz. Năzdrăvănia asta hărăzea un fel de distincție, mai mult chiar : arăta că ești la punct cu lucrările tale și că afacerile îți merg în așa fel că poți petrece puțin. Oameni copți, cu pîntecele rotund, începură, nu fără sfială și fisticiți, să vorbească de antrenament și de cultură fizică.

Acestea toate respirau o naivitate, ce-l lăsa pe Petre indiferent. Detașat și cinic, el nu vedea aici decît o bună afacere. Veșnic prisosind în sănătate și viață, habar n-avea de aer proaspăt și considera jocul acela ca pe o datorie necesară, care-i lua un timp prețios, răpit de la întreprinderi. Prefera infinit mai mult munca, pentru el totdeauna mulțumitoare.

Chiar înainte de-a ajunge președinte al firmei „Flint și Rader", visase proiecte și mai măreț, nevăzînd în prezent decît o trambulină către viitor. Căci pricepuse că succesul e lesnicios pentru cel care posedă sănătate, energie, deșteptăciune și-i place munca. Homer Flint și bunurile lui nu-l mai impresionau. Ajunse chiar să considere cu oarecare dispreț o avuție cîștigată prin agoniseală, înălțată piatră cu piatră, ca să fie un edificiu tare și respectabil. Dar existau și alte mijloace, mai rapide, mai pasionante. Metodele lui Homer Flint nu aveau să fie și ale sale. Rîvnea la putere, dar nu numai pentru mulțumirea de a poseda bani, ci pentru forța și bucuriile ce le hărăzește. În inima lui clocea, întu-

necată, pasionată, dorința de a șterge pe vecie amintirea zilelor în care hoinărea din oraș în oraș, în hardughia roșie-aurie, cu cîțiva gologani în buzunar.

La acestea se gîndea, tot călcînd terenul de golf cu Hazel. În alte momente, o observa, cîntărind cu o curioasă detașare, calitățile ei de soție, prețuind meritele și durata frumuseții ei, întrebîndu-se dacă ea va rămîne vrednică de el pînă la sfîrșitul vieții. Nu era cucerit. Dacă n-ar fi fost cine era, fata lui Homer Flint, poate că, cu un prilej, ar fi încercat s-o seducă. Comparată cu Lea sau cu Joanna, nu exista și i se părea pustie, proastă. O observa rece, adăstînd momentul, jucînd din instinct, mai curînd decît din voință, atribuindu-i rol de tînăr iscusit în afaceri, amator de petreceri și de partide de golf și acela de Petre (foarte deosebit de Paul Rader), de Petre Radier, care nu contenise de la nașterea lui, acest dublu al său, ascuns tuturor ochilor. Cu Joanna, jucase un rol dublu, cu Lea la fel, numai doamna Azais văzuse limpede în el.

La început, un rest de judecată europeană și pecetia caracterului de neșters al maică-si îl făcea să sufere de originea-i umilă. Dar, pe nesimțite, în contact cu amicii Leei, apoi cu oameni de afaceri din Pentland, băgă de seamă că, în țara asta nouă, n-aveai de ce să te rușinezi de atîta. Cutare se lăuda că a început ca rîndaș la o fermă, altul ca băiat de birou. Bătrînul Flint însuși îi respecta numai pe acela care, ca și el, plecaseră de la nimic. Și în curînd înțelese că sentimentul acesta e legitim, căci oamenii aceștia nu numai că își făcuseră propria lor stare, dar dăduseră Pantlandului bogăția și însemnătatea ce-o avea. Dintr-un burg adormit, făcuseră să sară acea aglomerație tentaculară și murdară, care număra nu mai puțin de cincisprezece bănci prospere.

Se decise așadar să-i dea Hazelei cîteva amănunte asupra existenței lui la circ, și cînd văzu ochii albaștri strălucind de interes romantic îi destăinui mai mult. Înțelese că ea s-a lipit de el încît este în stare să facă orice i-ar cere, chiar să-i fie ibovnică. Dar cum nu se gîndea la asta, puțin îi păsa. Își dădu seama că ar putea s-o ia de nevastă oricînd ar vrea, și fără consimțămîntul lui Homer Flint. De altfel bănuia că acesta vede în Paul Rader un ginere acceptabil, găsindu-l îndemînatic și muncitor și mai ales închipuindu-și că-l ține în ghiare. „Cît despre asta se înșela", gîndea Petre.

Gîndul la Joanna și la copilul său îl tulbura vag, nu pentru că se temea de ceea ce ea ar fi putut face ci, fiindcă, într-o zi sau alta, ciudata aventură putea să fie cunoscută. Cunoscîndu-l bine pe Flint, știa că trebuie neapărat să treacă respectabil în ochii acestuia, căci dacă moșul prinde cea mai mică bănuială asupra vieții lui, face tot ce poate să-i împiedice căsătoria cu Hazel. Cîtă vreme nu afla povestea, n-avea să-i treacă prin cap că asociatul său poate fi altfel decît virgin, căci, în afară de chestiile bănești, era necrezut de naiv. Vedea în fiica sa o făptură delicată și albă, pe care nici un gînd necurat n-o atinsese vreodată.

Într-o după amiază, cînd veneau de la golf în torpedul „Flint și Rader" ultimul model, în loc să se îndrepte spre oraș Petre o luă în direcția opusă, mergînd, fără să știe, pe lîngă ferma Joannei.

— Unde ne ducem? întrebă Hazel.

— Un mic tur. Avem timp pînă la masă.

— Să nu întîrziem. Tata nu poate suferi întîrzieri.

— Sîntem înapoi la timp.

Trecură în tăcere nu departe de ferma Joannei, pe înălțimea ce domina girla. Și Hazel, cu chipul însuflețit, se uita la Petre, nelămurită oleacă asupra țelului plimbării.

— Am luat drumul ăsta, fiindcă am să vă cer ceva, spuse în cele din urmă.

Ea nu răspunse, năpădită de un nedeslușit simțămînt de groază. Ajunși pe podul de lemn, el opri motorul și, fără altă vorbă, întrebă: „Vrei să fii nevasta mea, Hazel? E multă vreme de cînd ne vedem și te iubesc".

Ea se înroși cumplit și nu găsi nimic să răspundă. El îi luă o mînă între ale sale și repetă: „Vrei? spune".

— Nu știu, îngăimă ea. Trebuie să mă gîndesc, dar cred că da.

O împresură cu brațul și o sărută: dar sărutarea nu era de fel cum se așteptase ea. Credea că va fi simplă, așa ca un fel mai intim de a strînge mîna, și iată că simțise obrazul aprins al tînărului pe al său, buzele lui apăsîndu-i buzele, mai întîi dulci, apoi ca o pară crescîndă, pînă ce fu strivită, înnebunită. Atunci, frica o strivi și se zbătu ca să scape.

Își acoperi fața cu mîinile: „Nu, Paul, se rugă ea. Te rog, nu trebuie!"

— Doar nu ți-o fi frică?

Putea să-i audă respirația, și îngrijorarea nu i se micșora. Începu să plîngă. „Nu, nu, nu mi-e frică; dar nu știu ce am". Nu voia să-și descopere obrajii, iar el, contemplînd-o, simți că se risipește vagul de senzualitate și toate amintirile aprinse, care îl năpădiseră la atingerea buzelor tinerei fete. Deodată, rece și liber, i se păru că o vede de foarte departe.

— Ce ai? o întrebă. N-ai fost sărutată niciodată?

— Nu, Paul, niciodată, jur.

Îi veni să rîdă, apoi i se făcu milă. Este posibil, se gîndea el, ca o fată de treizeci de ani să nu fi fost niciodată sărutată? Ea își încinsese capul cu un braț și sta rezemată; el se aplecă spre ea, cu o nepăsare desăvîrșită, ca și cum juca un rol într-o scenă absurdă.

— Liniștește-te, s-a isprăvit. Nu credeam să te sperii. Să știi însă că te iubesc.

Ea nu mai suspina, dar tot nu voia să-și ridice fruntea, nici să-l privească. O sărută pe ceafă și simți că ea se strînge.

— Ce simți? întrebă cu blîndețe.

— Paul, murmură fata.

— Da.

— Aș vrea să știu ceva. Ai să-mi spui adevărul?

— Fără îndoială. Ce?

Aprinderea i se răcise, era numai nerăbdător. Anume ce.

— N-am să am un copil, așa-i?

— Ți-ar plăcea să ai copii?

— Da, dar nu de acum, nu, pînă nu ne căsătorim.

— Se înțelege că nu. Atunci pricepu ce voia să știe Hazel și de ce-i era frică. Un răstimp, uimirea îi opri vorba în gît.

— Crezi oare că o sărutare a mea face să ai copil? glăsui el.

— Nu știu. Cînd eram mică mama mi-a povestit ce se întîmplă fetelor cînd îl lasă pe un bărbat să le sărute. Mai tîrziu nu mi-a venit să cred. Dar sigură nu eram. Nu mi-a vorbit niciodată nimeni de lucrurile astea.

— Și totuși ai văzut oameni pupîndu-se.

— Da, dar așa cum și-ar fi strîns mîinile... nu cum săruți tu. Nu am văzut pe nimeni sărutînd așa.

Izbucni într-un hohot de rîs nesfîrșit. Rareori i se întîmpla și i se părea că n-are să mai termine. Lacrimi mari îi scăldau fața. Încet, Hazel ridică fruntea și-l privi, cum își ștergea mereu ochii cu batista.

— Nu găsesc că e de rîs, zise ea. Nu e frumos să-ți bați joc de mine.

— Nici n-am avut intenția, dar nu m-am putut stăpîni.

— Fetele nu sînt crescute ca băieții și nu au prilejul să descopere realitatea. Nu mi-a spus nimeni...

— N-ai citit cărți, care lămuresc așa ceva ?

— Da... adesea... dar de cîte ori am găsit descrierea era tocmai ca acum... ca sărutarea ce mi-ai dat-o. Aidoma!

Un simțămînt foarte cald pentru copila aceea îl năpădi. Nu dorință în iubire, ci un amestec curios de veselie și de compătimire, ceva ce aducea aproape cu admirația pentru nevinovăția ei. O împresura cu brațul și murmură :

— Trebuie ceva mai mult pentru un prunc.

— O ! făcu ea, apoi, ca zăpăcită, adăugă : Sînt dezolată că m-am făcut ridicolă. N-are să se mai întîmple.

O sărută iar, dar ușor, o atingere. Atîta inocență îl aținta. Niciodată nu întîlnise asemenea femeie, nici nu visase că ar putea exista. Asta îi stîrnea pofta. Asemenea naivitate nu se putea să fie lipsită de savoare.

— Trebuie să ne întoarcem acasă. De nu, ajungem tîrziu și papa va fi furios.

Întoarse și, cum porneau în direcția orașului și treceau pe dinaintea fermei Joannei, rîsul în hohot îl apucă iar.

— Dacă tot îți mai bați joc de mine, nu te mai iau de bărbat.

— Mă stăpînesc, îți promit. Ești fericită ?

— Da, sînt fericită, dar mi-e frică puțin.

*

* *

In aceeași seară, după plecarea lui Petre, Hazel îl opri pe taică-său, cînd se pregătea să urce scara, ca să se retragă.

— Am să-ți spun ceva, papa, borborosi ea, fără să-l privească. Niciodată nu i se adresase ea așa de direct. Se opri și se întoarse.

— Hai, grăbește-te. Trebuia să fim toți în paturi, spuse el, privind-o pătrunzător.

— Nu pot să-ți vorbesc așa. Nu-i un lucru ce se poate decide într-o secundă. Paul m-a cerut în căsătorie.

— Aha! Așadar asta este! exclamă bătrînul. Zîmbi, apoi trăsăturile lui relua masca lor încremenită. Dar zîmbetul lui o încurajă. Coborî treptele urcate. „Vino în bibliotecă", zise, ca și cum s-ar fi adresat unei fetițe, care are de mărturisit o neascultare.

Îl urmă în vasta cameră cu mobile de mahon și de piele. Se așeză și o pofti să se așeze și ea.

— Ești mulțumită?

— O, da!

— Ar fi putut să se adreseze întîi mie... ca tinerii din vremea mea. Cînd am luat-o pe mama ta...

— Nu se mai obișnuiește, papa.

— Mi se năzărea mie că este ceva între voi doi. Alese o țigară și o aprinse: Știi că este o hotărîre gravă, nu-i așa?

— Da, m-am gîndit. Îmi place.

— Ce știi tu despre el?

— Mi-a istorisit toată viața lui. E un om foarte muncitor. Știi și tu.

— Da, cred că se descurcă lesne și că nu-ți va lipsi nimic cu el... Din punctul ăsta de vedere, tu n-ai nevoie de el, ai tot ce-ți trebuie. Dar nu poți ști ce se mai întîmplă... Ai spus mamei?

— Nu. Era degeaba, înainte de a-ți vorbi ție.

— Ce-ai fi făcut, dacă eu îți refuzam consimțămîntul?

Hazel plecă ochii și își privi mîinile. În sfîrșit, cu voce tremurată, murmură: — cred că l-aș fi luat și atunci.

Homer surise.

— Atunci e bine. Văd că ții la el. Asta voiam să știu. Am să-i vorbesc mîine. Și află că îl consider ca pe singurul bărbat, întîlnit vreodată, care să fie vrednic de fiica mea. Are maniere, este respectuos, ceea ce nu se prea vede în zilele noastre; și apoi cunoaște valoarea banului și știe să muncească. Cred că ai dat peste un soț minunat.

Se ridică.

— E vremea de culcare. O să vorbesc cu maică-ta. Nu cred să aibă ceva împotrivă. Fă bine și te urcă și tu. Nu uita să stingi.

Se opri și se întoarse.

— Ce zici, n-ai făcut bine că ai așteptat? Hai?

— Ba da.

— Dacă n-ai fi avut răbdare, ai fi măritată de mult cu cine știe ce găgăuț !

Hazel mai stătu o clipă locului, gîndindu-se cum luase mult mai ușor lucrurile taică-său, decît își închipuise ea. Părea mulțumit, ca atunci cînd dădea „o lovitură" și se întrebă dacă nu cumva combinase el afacerea asta.

In sfîrșit, stinse luminile și urcă scara pe întuneric, zăpăcită și tristă, fiindcă dintr-odată se simțea fericită și nenorocită. Iată că viața ei se umplea. Înceta să mai fie fată bătrînă singuratică, ce nu știe cum să-și omoare timpul. Avea să ia un bărbat, pe care toate fetele din Pentland, chiar cele mai tinerele, i-l invidiau. Totuși, în negura de pe scară, simțea frica cotropind-o.

*

* *

A doua zi, mai solemn ca de obicei, Homer Flint veni să-l vadă pe Petre la birou. Din lunga lor conversație, acesta înțelese că bătrînul era mulțumit și că, în inima lui împietrită, păstra totuși un colțișor fraged Hazelei.

Inainte de a pleca, întrebă : „Oare Hazel și d-ta aveți de gînd să vă instalați la noi ?"

— Poate că, la început, ar fi mai cuminte să avem cuibul nostru. Dar... mai tîrziu...

— Bine. Poate că ai dreptate. Maud nu poate fi o soacră rea ; niciodată nu se bagă în treburile altora. Cu mine însă poate că nu-i tot așa de ușor de viețuit. Casa, fiind mare, ni se va părea pustie. Să veniți des. Îmi va veni greu să n-o mai am pe Hazel, care mă întovărășea. Rise, puțintel. Știi cum ni se zicea în călătoriile noastre de afaceri ? „Homer și Hazel !" Lumea credea că nu știm ; dar am descoperit. De acum s-a isprăvit cu faima noastră !

Plecă. Petre se apropie de fereastră și îl privi urcîndu-se în trăsură, ca să se ducă la biroul prăfuit, ce mirosea a ulei. Cînd automobilul porni, Petre surise și bolborosi : „Căzătură", și pentru întîia oară simți un pic de simpatie pentru bătrîn.

Sîmbătă după prînz, ieși cu Hazel, ca să joace golf. In tot drumul, ea nu conteni să vorbească de anunțul căsătoriei lor și de nuntă. De zile întregi numai la asta se gîndea, alegîndu-și domnișoarele de onoare, hotărînd care din lo-

cuitorii cartierului Nou vor fi rugați să vină la biserică și care acasă. Problemă complicată, chestie capitală, căci la Pentland, unde orice căsătorie devenea un eveniment, aceea a fetei bătrînului Flint (fată care socoteau toți că nu se va mai mărita) cu tînărul cel mai strălucitor al orașului, avea să fie cel mai însemnat fapt din vara aceea. Dar Hazel nu-și mai vedea vechile camarade de școală, cele mai multe măritate, copleșite de grijile gospodăriei și mai grase acum. În exaltarea ei, Hazel gusta un fel de beție; se simțea despăgubită de toți anii de mîhnire și de mîndrie rănită.

Ai zice că-i o fată de optsprezece ani! gîndea Petre. Uneori i se părea proastă; alteori îi inspira milă.

Zbuciumul Hazelei și al mamei ei, care, după treizeci și cinci de ani de letargie, parcă se trezise deodată, îl supărau. Programul recepțiilor, ospețelor, sărbătorilor etc., trebuia să se sfîrșească printr-o nuntă, ce semănînd mai mult cu o paradă de circ, tulbura nevoia lui de liniște, pasiunea sălbatică pentru taină. Ar fi preferat o răpire, sau o simplă înfățișare la primărie, dar înțelese că nu el era stăpîn pe împrejurare, că nimic n-ar fi reținut-o pe Hazel, pe maică-sa, nici pe bătrînul Homer chiar, hotărît de astă dată să nu se uite la cheltuială. Bătrînul voia o nuntă cum nu se mai pomenise în Pentland. Nici un mijloc de-a da înapoi; Petre socotea totul caraghios. Dar, mai rău decît atît, se simțea prins în ochiurile unei plase nevăzute, care se tot strîngea în juru-i așa de rațional, așa de insinuant, că nu-i era cu putință nici o scăpare. Pentru întîia oară în viața lui independența îi era amenințată; și, tot mai des se gîndea la Lea, puternică și dulce, fină și adînc înțelegătoare, fiindcă niciodată nu încercase să-l țină locului.

Ajunseră tîrziu la golf, — Petre avusese de terminat un lucru la birou, înainte de plecare — și nu mai găsiră „caddy" liber.

— Ne putem duce cluburile și noi, zise Hazel.

— Mai bine dau o raită cu mașina.

— Ba aș vrea să joc. Am o poftă nebună.

— Nu e plăcut să tot tîrăști doi saci cu tine.

— Se înțelege, dacă te obosește!

Simți că încolțește o gîlceavă și bănui că Hazel dorea să joace, nu de plăcerea jocului, ci fiindcă voia să fie văzută cu logodnicul.

În momentul acela, șeful caddylor se apropie de ei, cu un băiețel.

— Băiatul ăsta, spuse el n-a făcut niciodată pe caddyul, dar îl puteți lămuri. Toți țîncii ăștia trebuie să învețe. Îl plătiți cît veți voi.

Copilul, îmbrăcat într-un combinezon de pînză albastră și cămașă de aceeași culoare, avea un cap brun buclat și ochi mari întunecați. Rîdea, pesemne ca să se facă plăcut.

— Prea mic, zise Petre. Nu poate duce amîndoi sacii.

— Nu sînt prea mic; sînt voinic; îndrăzni copilul. Ia uitați-vă!

Își suflecă o mînecă și își bombă mușchiul brațului. Petre surise: — Da, văd, voinic; dar nu ești destul de mare.

Băiețelul părea dezamăgit.

— Am putea totuși să-l punem la încercare, interveni Hazel. Mai bine, decît să nu jucăm deloc.

Petre șovăi o clipă apoi întrebă:

— Cum te cheamă?

— Peter.

— Peter și mai cum?

— Peter Croy.

Auzindu-l, numele nu-i spuse nimic. Apoi, într-o fulgerare, înțelese: „Peter Croy!" Înlemni, incapabil să vorbească. În sfîrșit îl întrebă: „De unde ești tu?

— Din ferma de la vale, de după pădure, răspunse micuțul, întinzînd brațul către arborii de departe.

Ah! făcu Petre și scoase un bilet de un dolar din portofel. Ține și cumpără-ți ce ți-o plăcea. Ești prea mic pentru un caddy.

Băiatul luă banii: — Mulțumesc. Dar tot vreau să fac pe caddyul; vreau de lucru.

— Cînd vei fi mai răsărit.

— Oh, Paul! interveni Hazel.

Petre se întoarse spre ea:

— Îl găsesc prea mic. Să nu mai vorbim.

Apucînd sacii, se îndreptă spre automobil și adăugă: „Haidem". Și urcă, fără să se mai uite la băiețel.

*

* *

În josul aleii, o luă spre cîmpie.

— Prefer să mă întorc acasă, spuse Hazel. Dacă nu mai jucăm, am o mulțime de lucruri de făcut.

— Bine.

Nu mai scoase o vorbă; întoarse. Multă vreme merseră în tăcere și trecură de locul în care pădurea desena pe zare cariera.

— Ai stricat după amiaza noastră, observă Petre.

— Nu eu. Mai degrabă tu, înduioșîndu-te de un băiețel de fermă.

— Poate ai face mai bine să nu-ți iei de bărbat un om așa de sentimental!

Ea începu să plîngă.

— Nu-i vina mea, gemu ea. Vreau să joc golf, atîta tot!

Era furios, pe ea, pe el, pe neliniștea ce i-o lăsa amintirea feței copilului; avea sentimentul că a lăsat ceva să-i scape.

— Aveai chef să te arăți cu mine!

— Nu, nu-i adevărat; nu e adevărat!

Pornită iar pe plîns, furia lui se îndoi. Niciodată Lea nu-i făcuse scene, și nici Joanna; cînd se despărțiseră, rămăseseră liniștiți și demni. Asta aducea ca certurile lui cu doamna Azais, care-i otrăviseră copilăria și tinerețea. Și, subit, începu s-o urască pe Hazel și s-o disprețuiască. Asta-l potoli. Opri motorul.

— Bine, zise el. Sînt dezolat; îți cer iertare. Dar nu poți să intri cu mutra asta; are să se creadă că ți-a murit ultimul prieten.

— Îți pare rău într-adevăr? Recunoști că e greșeala ta? întrebă ea suspinînd.

— Da, da; fără îndoială. Șterge-ți ochii și pupă-mă.

Se supuse. Plin de vrăjmășie, o sărută dulce.

Ajunși la castelul întunecat, el nu mai știa ce să facă și, după ce înșiră descurajat odaie după odaie, pretextă că a uitat ceva la birou și plecă, spunînd că se întoarce la cină.

Plecat pe masă, încerca să lucreze, dar nu izbuti. Singura lui dorință era să se întoarcă în căutarea lui Peter Croy, dar nu cuteza. Vederea copilului îl tulburase, îi făcea ziua noapte.

În cele din urmă, cînd toți funcționarii părăsiră uzina și se găsi singur, scrise două scrisori: una Leei, alta Joannei. Le expedie, apoi, sărind în trăsură, luă direcția fermei. Încet,

ocoli proprietatea, sperînd să-l zărească pe băiețel ; dar văzu numai o siluetă, departe, a lui Elmer, care aducea vacile acasă.

Sosi la Flint cu întîrziere, la masă.

* *
*

Familia Croy era alcătuită din trei copii, afară de Peter (care nu era Croy), doi băieți și o fată : Toma, botezat după numele bunicului, Henric și mica Joanna, toți altfel la chip decît jumătate de frate, Peter, cu patru ani mai în vîrstă ca Toma. Erau blonzi ca Elmer, cu schelă osoasă mare, pe cînd Peter era subțire, sprinten și oacheș.

Joanna parcă adusese o blagoslovenie asupra moșiei. Totul prospera. În fiecare primăvară se nășteau viței, porci și mînji. Mulțumită îngrijirilor Joannei și ale groasei Irma, găinile se înmulțeau, porumbeii sporeau. Creșterea acestora ei i se datora și începuse a-i vinde pe preț bun la Pentland, unde lumea încerca acum să dea adevărate ospețe, în loc de invitații fără pretenții ca pînă acum. Elmer îngrijea de legumărie și cîmp cu o destoinicie răsplătită însutit. De negustorie însă nevastă-sa se ocupa. Ea făcea să se cumpere tot ce era mai perfecționat. Ea avu ideea unui siloz, care spori cu o treime laptele vacilor și cu cumpărarea unei smîntînitori, care să îngăduie să vinzi numai caimacul, pe care îl vindeau cu lapte cu tot. Cu ceea ce rămînea, îngrășa porci pentru slănină și șuncă, furnizîndu-le unor familii din Pentland, care țineau la masa lor și știau să deosebească bine carnea de porc hrănit cu lapte. Tot ea expedia coșuri cu mere în piețele marilor orașe și, tot ea, se gîndi să instaleze în capătul străzii o masă de legume proaspete, de unt și ouă, vîndute pe același preț ca în prăvăliile din Pentland. Irma desfăcea acolo marfa, iar cînd, pe timpul secerișului, era prea mult de lucru la fermă, una din verișoare, o zaplană de Cehoslovacă din mahalalele cîmpului, o înlocuia.

Dar cu toată truda asta, nu era ușor să alcătuiești bugetul. Banii parcă plecau mai repede decît intrau. Trebuia să fie plătite dobînzile ipotecate, care nu se mai amortizau, noi mașini agricole, impozite, să se cumpere zugrăveli, să se facă garduri și haine pentru șase persoane. N-o scoteai la capăt decît cu lungi ore de muncă și cu economie. Nu mai

era ca pe vremea cînd bunicul şi ceilalţi fermieri din împrejurimi trăiau îmbelşugat de pe urma ogorului şi erau primiţi ca primii cetăţeni ai districtului. Elmer, înfundat în reviste tehnice, nu putea pricepe de ce, cel mai mic băiat de birou, cîştiga mai mult ca el, deşi trudea mai puţin.

Totuşi, încet, încet, ajunseră să agonisească o sumă îndestulătoare pentru cumpărarea a două locuri mari, pe cealaltă parte a colinei. După aceea, îşi întoarseră privirea asupra imaşurilor de dincolo de pădure. Tocmai atunci, acele întinse şi rodnice terenuri fură cumpărate pentru petrecerea bogătaşilor din Pentland. Uneori, noaptea, cînd Joanna nu izbutea să adoarmă, mulţumea cerului că pădurea ascundea vederea golfului şi a priveliştii tîmpite cu bărbaţi şi femei pisăgind un sol fecund, în urmărirea unei mingi albe.

După naşterea lui Henric se îngroşă şi deveni voinică. Nu era grasă, căci, cu o muncă aspră ca a ei, n-ar fi fost cu putinţă, dar, oarecum, părea mai frumoasă ca înainte de măritiş. Sănătoasă şi frumoasă, găsise calea pentru care Dumnezeu şi natura o sortiseră. Ca şi Elmer, ea n-ar fi ales altă viaţă din dragoste pentru cîştig, căci amîndoi erau ai pămîntului, din care îşi scoteau hrana şi bucuria. Singurele vacanţe fuseseră cele cinsprezece zile petrecute în pat după naşterea fiecăruia din copii. Uneori, duminica, în tovărăşia lui Elmer, vizitau pe vreunul din neamurile lor bavareze şi, odată pe an, mergeau la o petrecere dată de familia maică-si, în parcul din Pentland. Chiar atunci, ea nu uita ceasul la care trebuia să vină acasă ca să mulgă vacile şi să prepare supa. Irma, rămasă de pază, avea mii de treburi de împlinit şi să vadă şi de tata-mare, care vegeta dulce, dar trebuia să fie supravegheat ca un prunc.

Cu desăvîrşire surd, nu mai comunica cu nimeni şi vieguia în trecut, aşezat vara în pridvor, iar iarna lîngă soba din sufragerie. Ajunsese aşa de slab, că trebuia dus de la pat la jilţ şi hrănit ca un bebeluş. I se cumpără un cornet acustic, dar, după două-trei încercări zadarnice, îl aruncă la pămînt, ca şi cum nu voia să i se schimbe izolarea. Toată ziua picotea sau îngăima cu un fir de voce arii din tinereţea lui. Cînd, din întîmplare, vedea copiii, îi credea proprii lui ţînci. Îi da lui Toma, feciorul mai mare al lui Elmer, numele Elmer. De Petre însă nu voia să ştie nimic. Odată sau

de două ori, văzîndu-i capul negru şi părul creţ borborosise : „Asta nu-i fiul meu. Alde Croy nu sînt negri ; poate roşii, dar negri ba. De unde a ieşit ăsta ?"

De ce să i se spună o minciună, pe care tot n-ar fi auzit-o ? De aceea Joanna luă obiceiul să-l ferească pe Petre de ochii moşneagului.

Ar fi fost mai bine, gîndea, ca tata-mare să moară. Totuşi, pe măsură ce slăbea şi se strîngea şi mai mult în el însuşi, părea că prinde un gust straniu de viaţă, ca şi cum nălucile cu care se bălăbănea toată ziua deveneau o realitate şi ar fi întinerit din nou, cu adevărat. Fără Irma, ar fi fost o povară pentru ei, dar ea nu se încurca şi-l îngrijea ca pe un porumbel sau un căţeluş favorit.

Ferma ajunse un univers complet, în care Joanna găsea deplin raţiunea ei de a fi. Cuprindea pe bunicul, pe Elmer, pe ea, pe Irma şi pe cei patru copii, ne mai punînd la socoteală muncitorii sezonieri, pe care îi înlocuiră, cînd cumpărară marile cîmpuri din Sud, printr-un argat cu anul. Acesta era un văr al Irmei, de curînd venit din Cehoslovacia. Înalt, bălan, musculos, în vîrstă de optsprezece ani, cu cap pătrat, se numea Carel. La început nu ştia boabă englezeşte. Dar, prin Irma, ajunse repede să înţeleagă poruncile ce i se da şi putea să schimbe cîteva cuvinte, în lungile seri de iarnă petrecute laolaltă în sufragerie. Sîmbătă seara se ducea la Pentland cu noul tren electric ce trecea pe la marginea de Nord a pădurii. Cîteodată, o ducea pe Irma la rubedenii sau prieteni care lăsaseră satul, ca să stea la cîmp şi să lucreze la mori.

În iarna grevei cele mari, Irma veni acasă într-o seară povestind că mureau copiii de foame în casele întunecate din Cîmpul. De atunci, cînd ieşea cu Carel, luau fiecare cîte un sac de cartofi, morcovi, grăsime şi mere. La rîndu-i, Joanna îi însoţea, ca să-şi dea seama prin ea însăşi de sărăcie.

Nu ieşea niciodată decît ca să vîndă produsele fermei şi nu se întorsese în Cîmpul din seara în care se furişase de acasă, ca să-l vadă pe Petre la circ. Vechiul teren mlăştinos, pe care se întindeau odinioară corturile, fusese uscat şi îmbunătăţit. Şiruri de antrepozite şi de coşuri de fabrică se ridicau acum, pe cînd pe povîrnişurile repezi domina linia ferată, casele vechiului oraş, cu faţadele lor ponosite şi acoperişuri pline de funingine, făcîndu-te să te gîndeşti la un furnicar curios, în care topitori, mineri şi lucrători ai oţelului mişu-

nau ca gîngăniile. La ferestre spînzurau așternuturi și otrepe. În tot ținutul nu mai rămăsese un copac, un fir de iarbă. Înțesați în locuințe bune, cel mult pentru patru cinci ființe, trăiau pînă la douăsprezece, dormind pe pămînt, pe saltele unsuroase, ce se închideau în dulapuri dimineața, dacă nu slujeau cumva de scaun, ziua.

Din Cîmpul urca lumina pe care Joanna o băgase de seamă în cer, spre Nord, și necontenitul zvon pe care tatamare nu-l putea auzi, dar pe care îl simțea în picioare. Pentru moment, greva stinsese cuptoarele și țignalele. Cîmpul aducea cu o cetate fermecată, bolnavă de ciumă. Și totuși lui îi datora orașul prosperitatea sa iar Cartierul Nou palatele.

Joanna se întoarse răvășită de priveliștea mizeriei și, în ziua de Thanksgiveng[1]), ca și la Crăciun, cu voia lui Elmer, trimise prin Irma și Carel șase coșuri, în care era cîte o cină îmbelșugată, ca să se satur o familie de opt, zece persoane. Făcură asta simplu ca pe un act de recunoștință pentru prosperitatea lor, căci Joanna nu mai da pe la biserică și încetase să contribuie la întreținerea ei. În primăvară, Irma și cu ea pusese la clocit cîteva duzini de ouă mai mult, ca să aibă pui de dăruit la Crăciun și de Thanksgiving.

Nu contenea să muncească de dimineața pînă seara și de la un capăt al anului la celălalt și totuși, i se întîmplă să se gîndească la Petre și la cariera părăsită. Se gîndea la el, de cîte ori se uita la Peter jucîndu-se înaintea ușii bucătăriei ori în curtea fermei, fiindcă băiatul semăna cumplit cu taicăsău. Avea aceeași frumoasă formă de cap, marii lui ochi întunecați, părul negru ondulat și cu cît creștea, asemănarea sporea atît de mult, încît Joanna, cînd ridica ochii de pe lucru și-l urmărea o secundă, simțea că-i stă inima din bătaie. Cîtva timp, umbra îngrijorării pluti iarăși pe deasupra capului ei, căci nu-l uitase cu adevărat niciodată pe Petre și își dădea seama că se va gîndi la el cît va trăi. Și cînd va fi bătrînă, bătrînă, încă îl va vedea intrînd în arena circului pe un cal bălan, sau așa cum îi apăruse în ziua în care-l privise de pe un deal de gresie, culcat lîngă izvor printre flori.

Apoi nu-i mai păsă de plăcerea ce o simți gîndindu-se la el, căci credea că n-are să-l mai vadă, nici să audă vorbindu-se de el. Era fericită, își iubea bărbatul ; dar nici viața ei, nici micul univers peste care domnea, nici Elmer, nici copiii nu o făceau să uite întîia ei aventură de dragoste. Nici

[1]) Zi de iertare și de împăcare, în ultima zi de noiembrie, instituită de Lincoln, la 1864.

o remuşcare nu o nelinişteа. Ştia că Elmer nu se gîndea niciodată la cele petrecute, nici la împrejurarea că Peter era fiul altuia.

Din clipa în care venise în odaia bărbatului ei, trei ani se scurseseră fără ca ea să tragă nădejde că va avea un copil, şi începuse să se teamă că nu va avea cu Elmer. Dar Elmer şi Peter se legau strîns unul de altul. De cîte ori fermierul se ducea la oraş îl lua cu el. Şi dimineaţa, la ceasul zece, cînd Joanna pleca la cîmp să ducă de mîncare lui Elmer, Peter ţinea s-o întovărăşească şi îl suia în spinarea unuia din marii cai, pe cînd fermierul bea lapte. Cînd vreunul din vecini se minuna de faţa oacheşă a lui Peter, Elmer spunea : „Da aduce cu neamurile nevestei. Toţi Schaussii sînt oacheşi".

Nu trecea neobservat, şi din clipa în care putu să meargă se văzu farmecul deosebit al ochilor lui mari şi negri, gura-i frumoasă, bine desenată, — aceeaşi ca la Petre, dar mai dulce, mai femeiască. Deşi erau blonzi, înalţi şi strălucind de sănătate, ceilalţi trei copii nu aveau acelaşi lipici. Joanna îşi da seama. Cît despre Irma, ea nu-şi ascundea predilecţia pentru Peter. Joanna însă se ascundea, ruşinată, că preferă pe feciorul lui Petre, copiilor lui Elmer. Totuşi, în ciuda silinţelor sale, îi tresărea inima de bucurie ori de cîte ori îl vedea şi, de cum nu mai era sub ochii ei, se temea să nu i se fi întîmplat o nenorocire. Cînd, în mijlocul iernii, toţi patru copii avură pojar, Peter o îngrijoră mai mult. Socotea că toţi ceilalţi scapă lesne, fiindcă îi erau mai puţin dragi.

În cele din urmă se împăcă cu această ciudată părtinire a inimii ei : să-şi iubească pe minunatul ei soţ şi să mîngîie totuşi amintirea seducătorului şi să simtă pentru copiii făcuţi cu Elmer altfel de iubire decît pentru cel făcut cu Petre. Uneori se întreba dacă femeile celelalte seamănă cu ea. Şi se gîndea că, desigur, puţine fuseseră atît de fericite.

Într-o după amiază, pe cînd lucra în grădină, băgă de seamă că Peter nu se joacă cu ceilalţi copii lîngă gîrlă, că lipseşte. Ea sădea lăptuci şi lăsă lucrul, ca să-l caute. Dar picioarele ei, înţepenite de şederea îndelungată în genunchi o făcuseră să se poticnească. Fraţii nu ştiau de el unde este.

— Cred că a plecat spre pădure, zise Toma, cel mare, în vîrstă de şapte ani.

Il strigă de mai multe ori, tot mai îngrijorată că nu răspundea. Atunci, se repezi spre casă, o rugă pe Irma să supravegheze pe ceilalți copii și trase de clopotul fermei, ca să-i vestească pe Elmer și pe Carel. Așteptîndu-i, căută în toate odăile casei și prin atenanțe.

Elmer se arătă cel dintîi. Coborî poteca în fugă, urmat la cîțiva pași, de Carel. Se repezi în întîmpinarea lor și le spuse de dispariția băiatului.

— Mă duc înspre pădure, adăugă ea. Unul din voi să se ducă pe drumul cel mare și altul pe deal.

Apoi o luă la pas către pădure. Tot alergînd, se întreba cu grijă ce i s-o fi întîmplat. Să fi fost furat ca bietul Charlin, de care nu se mai auzise nimic ? Ca el era și Peter de încrezător. Nu-l puteai face să înțeleagă că nu trebuie să se încreadă în străini. Își aduse aminte de haimanalele care bătuseră la poarta lor. Poate-l atrăseseră pe copil către linia ferată ? Se dojeni amar că le dăduse de mîncare. Apoi se gîndi la taurul Jersey, pe care nu-l puteai duce la cîmp, nici să-l bagi în staul, decît numai cu fruca și cu cîini. Nu era el tocmai în pășunea de lîngă pădure ? Și totdeauna ataca pe oricine intra în imașul, unde păștea !

— E pedeapsa Cerului își zise. Nu mă pedepsise încă. Dar, acum, îmi răpește Dumnezeu ceea ce am iubit mai mult pe lume.

Îi curgea sudoare pe față și inima îi bătea să se rupă. Își trăsese fusta deasupra genunchilor, ca să poată alerga mai repede. Cotind după livadă, zări pășunea din marginea pădurii. Sub nucul înalt de America, vacile rumegau tihnit, culcate în iarbă. Înfipt printre ele, taurul stătea liniștit.

— Poate e întins, mort, într-un colț de pajiște. Apoi cuteză să se uite și strigă : „Peter ! Peter !" La sunetul vocii, taurul făcu cîțiva pași spre ea și, amenințător, începu să scurme pămîntul cu copitele.

Cum nu vedea nici urmă de copil în imaș, coti și, tot fugind, intră în pădure. Necontenind să cheme, se porni pe plîns. Dar nici în pădure nu-l văzu. Atunci și-l închipui zăcînd fără viață în vreun tufiș sau cring.

Cu cît se apropia de marginea pădurii, umbra se făcea mai puțin deasă și în curînd, printre trunchiurile seculare

putu zări terenul de golf şi jucătorii. Şi acolo, aproape în dreptul ei, de cealaltă parte a barierei, îl văzu pe Peter care se uita la un jucător gata să lovească cu un băţ o minge.

Se poticni şi căzu în genunchi. Fără să se ridice îl strigă. El se întoarse, sări gardul şi veni la dînsa alergînd. Rezemată de un copac, gîfîia ; lacrimi îi curgeau gîrlă pe obraji. Peter o împresură cu braţele pe după gît şi o sărută : „Ce este mamă ?" întrebă el. Nu putea să-i răspundă îndată, i se tăiase respiraţia. Îl strînse pătimaş la piept şi îl rugă să nu mai plece niciodată, fără s-o vestească.

— Dar n-am şters-o. Învăţam să fiu caddy ; vreau să cîştig bani.

Nu avu inima să-l certe şi-l mai strînse odată la piept. Şi tot mai plîngea. Apoi, împreună, luară drumul casei. În tot lungul drumului, pe cînd el vorbea de clubul de golf şi de automobile, ea repeta : „Mulţumescu-ţi, Doamne" şi nu asculta ce-i tot povestea. În sfîrşit, simţi că o trage de mînecă.

— Uite, mamă, ce mi-a dat un domn, deşi nu făcusem nimic !

Flutura o hîrtie, cu mînuţa-i pufoasă.

— Vezi, e un bilet de un dolar !

— Peter ! Nu trebuia s-o primeşti ! Nu trebuie să iei bani, pe care nu i-ai cîştigat.

Şi-i veni un gînd : „E Petre leit. Petre căruia toţi îi fac servicii şi-i dau bani. Şi nu trebuie ca Peter să semene cu Petre". Şi tot mergînd, i se năzări că-l vedea pe Petre mai limpede decît îl văzuse odinioară şi pricepu mai bine de ce i se dăduse aşa de uşor în carieră. Îşi dădu seama, de asemenea, cît de mult seamănă Peter cu Petre şi de ce oamenii mai degrabă vorbeau cu el, decît cu fraţii lui.

— N-ai să te mai duci niciodată, fără să-mi spui unde. Ne-a fost frică la toţi. Tata şi Carel te caută şi acum.

— Nu ştiam că fac rău. Sînt băiat mare. Nu sînt ca Toma şi Henric.

— Şi nu trebuie să duci saci de golf unor necunoscuţi. Nu e meserie pentru un băiat ca tine. E pentru micii slovaci. Dacă vrei să ştigi gologani, te plătesc, cînd lucrezi la grădină.

— Dar nu-i plăcut. Şi vreau să ştiu cum este dincolo de pădure.

Și cu asta ținea de Petre: „să știe cum este dincolo de pădure". Și iarăși se înfricoșă, dar altfel. În curînd avea să fie mare și să-i scape, ca să afle „cum este dincolo de pădure". Ogorul, maică-sa, frații, sora, casa, de nimic nu va ține seama, dacă e scris să-i semene lui Petre.

— Dacă aș ști cine e cel care ți-a dat un dolar, te-aș sili să-l dai înapoi.

Nu răspunse copilul, ci își înfundă și mai adînc biletul în buzunar.

Întorși acasă, ea sună clopotul fermei ca să-i cheme pe Elmer și pe Carel. În momentul acela Irma intra și, ajucîndu-l pe Peter, îl strînse în brațe.

— Nu-l săruta, zise Joanna, e un copil rău. Ar trebui bătut, pentru ce-a făcut.

Dar fără să țină socoteală de vorba mamă-si, el scoase dolarul din buzunar și-l flutură mîndru: „Uite, Irma, ce mi-a dat un domn degeaba, așa!"

Toată după amiaza și pînă ce adormi alături de Elmer, sufletul Joannei pluti într-o fericire nebună. Dumnezeu n-o pedepsise! Socotea că o iertase. Se gîndi iar la Petre și la carieră și fu fericită că a păcătuit. Bucuria regăsirii lui Peter însuflețise ciudat amintirea lui, așa că se gîndea la el pregătind cina și după aceea cînd sta laolaltă, în sufragerie, cu Elmer, Carel și Irma. La un moment însă, ne mai putîndu-se stăpîni, părăsi odaia și se urcă la fosta ei cameră de culcare, și închise ușa cu cheia. Acolo, ridică cu luare aminte colțul covorului și scoase vechea fotografie pe dosul căreia scria: „Am fost în fiecare zi la carieră. De ce n-ai venit? Vin și mîine, și poimîine și mereu pînă la plecare. *Nu mă sili să mă duc și să nu te găsesc. Sînt foarte nenorocit*".

Citind vorbele acestea, simți ceva din exaltarea din seara în care asistase la reprezentația circului și, cînd apropie portretul de lumină și-l văzu pe Petre în picioare alături de calul alb, simți iarăși vraja păcatului vinovat, căruia i se lăsase pradă.

Stînd pe podea, retrăi lungile după amiezi de primăvară din carieră. Și se gîndea: „Nu, nu regret nimic. N-a fost păcat acela!".

Apoi cu tristețe, se întrebă ce se făcuse Petre, căci doi ani se scurseră de cînd mătușa Clara îi scrisese că a lăsat-o pe d-na Ernst, nemțoaica cea groasă.

Împinse iar fotografia sub covor și înfipse cu grijă țintele în găurile lor. Apoi luă lampa, întoarse cheia și coborî. Cînd intră în sala de mîncare, Elmer ridică ochii de pe gazetă și îi zîmbi: Pe nici un copil nu l-a răpit lupii? întrebă ei.

— Nu, răspunse ea scurt.

Dar gluma asta o atinse, fiindcă nici nu se uitase dacă copiii dorm.

A doua zi primi o scrisoare și, văzînd scrisul, își zise: „Cînd vorbești de lup, lupul e la ușă". Inima începu să-i bată și ea se felicită că întîmpinase ea însăși pe poștaș, în loc s-o trimită pe Irma, căci aceasta cu siguranță ar fi întrebat-o cine îi scrie.

Așezîndu-se la umbra roșcovului cel mare, rupse plicul, dar nu citi nici jumătate din epistolă și pricepu că Petre îi dăduse dolarul lui Peter, „deși nu făcuse nimic".

*

* *

În casa neagră de piatră, comerțul Clarei Weingartner prospera în așa fel, încît ocupă tot imobilul și Clara fu nevoită să cumpere, cu ipoteci, și casa alăturată. Nu numai că avea nevoie de ateliere mai mari, dar și de încăperi imense, ca să așeze costumele ce le închiria pentru serate, ca și pe cele ce i se trimiteau ca să le înnoiască. La șaizeci de ani, nu pierduse nimic din energia ei, mai mult: dobîndise așa de mare faimă, că, la festivități ca balul anual al Asociației Fabricanților de bere și distileriilor din Illinois, ea închiria pînă la patru cinci sute de costume.

Timpul se insinuă în ea cu încetineală și maiestate și deși fața da rămînea aceeași, iar culoarea părului, a buzelor și a obrajilor își păstra vechea strălucire, treptat corpul i se îngreuna, bărbia din dublă i se făcea triplă, susținută de o panglică lată de catifea neagră, împodobită de o broșă de rubine și de diamante, primită cu mult înainte de la răposatul Weingartner. (Numai la marea lichidare ce urmă după moartea bărbatului ei, căutînd să vîndă bijuteria, află că pietrele erau false).

Clienți, amici și cunoștințe veneau veșnic la ea să se destăinuiască, să ceară poveți sau să se împrumute cu ceva parale. Cu timpul, odaia de încercare semăna mai puțin a birou, unde se însăilează grabnic afaceri decît cu un salon

de primire, în care Clara nu întrerupea conversația decît ca să dea un ordin scurt sau o indicație uneia sau alteia din vînzătoarele ei. Pentru dînsa, viața fusese pururea plină. Punea din sufletul ei și era răsplătită prin tot ce primea în schimb. Marea inimă nepăsătoare ce făcuse din ea „Deliciul pompierilor", cu aproape patruzeci de ani în urmă, rămăsese aceeași. Groasa Clara nu avea un minut de plictiseală, din clipa în care se deștepta și-și scotea papiotele, pînă cînd le punea iar, stingea lampa și adormea, cu conștiința limpede și inima ghiftuită de planuri.

A doua zi, după plecarea lui Petre, la Clara se duse Lea și în sînul acesteia își vărsă toată nenorocirea, înflorită cu tot felul de amănunte, ținute secret pînă atunci. Petrecură dimineața conversînd cu patimă, închise în salonul de încercare, de care Clara, ca să nu fie stînjenită îndepărta frumos pe toată lumea. Drept vorbind romanul Leei nu era opera ei? Nu-i unise ea, pe Lea și pe Petre și vibrase timp de aproape zece ani la peripețiile existenței ciudate și înnorate ale Leei?

Și iată că aventura se terminase.

Lea plîngea.

— Dragă, zise Clara, mai cuminte ar fi să fii recunoscătoare că s-a isprăvit și că n-ai să mai treci pe acolo. Dacă ai fi fost mai tînără, v-ați fi certat mereu și iar v-ați fi împăcat și chinul ăsta s-ar fi lungit așa, fără să aducă vreun bine. Cînd un bărbat s-a săturat, s-a săturat și nimic nu mai poate să aprindă scînteia.

Își tăia firul cu dinții și urmă:

— Oricum, ați avut amîndoi parte de ce doriți; nu vă puteți plînge.

— Nu mă plîng.

— Dulce și amar, cum zic totdeauna. Fără amărăciune dulceața n-are gust. E apoasă; avui parte și eu. Nu, dragă, cred că ai avut noroc. În tot cazul, îți rămîn amintirile pînă la sfîrșitul vieții. Multe femei ar vrea să poată zice așa. Cele mai multe trăiesc, îmbătrînesc și mor, fără să se fi ales cu ceva din viață. După părerea mea, un singur lucru prețuiește, și lucrul ăsta l-ai avut cu Petre.

Lea încetă din plîns și începu să-și pudreze nasul.

— Cred că m-a iubit cu adevărat. Asta e ceva!

— Natural că te-a iubit. Altminteri n-ar fi stat cu tine atîta timp. Și poți fi sigură că și acum te iubește, după chipul în care l-ai expediat. Acesta e lucrul cel mai strașnic,

pe care l-ai făcut vreodată. Dar nu uita că e dragoste și dragoste. Tot focul de la început nu putea să dureze mereu. Chiar dacă ai fi avut vîrsta lui, tot s-ar fi potolit. Dacă păstrezi un bărbat și după ce primul foc a trecut, e o garanție, crede-mă. Și el a stat, slavă Domnului! Am văzut multe idile în viața mea, dar așa ceva nu... cu atît mai mult cu cît ai făcut totul pentru el, nu mare lucru pentru tine, numai și numai ce-i plăcea lui. Și nu e nimic mai primejdios ca datoria de recunoștință. Tu i-ai dat mijloacele să întreprindă prima lui afacere, mulțumită ție a devenit boier. Ceea ce e de remarcat, este că el nu s-a formalizat niciodată. Puțini bărbați ar fi putut suporta să facă atîta pentru ei.

Comentară și discutară aventura, de la primele zile pînă la sfîrșit, apoi Clara încheie:

— Ceea ce-ți trebuie, dragă, acum, e un cîine. Vei găsi un interes în viață. Nu pricep de ce n-ai avut niciodată. O femeie în situația ta trebuie să aibă un cîine. Dacă aș fi în locul tău, mi-aș procura îndată unul. Un cățeluș, și vă atașați unul de altul. Eu am să iau o cățelușă.

Trăgea cu coada ochiului la Lea, ca să vadă dacă prinsese povața ei. Lea nu se supărase.

— Am o prietenă veche — era pe la music-hall pe vremuri — care crește cîini. Lulu de Pomerania: are totdeauna tineri.

Clara bătu în masă și strigă: „Essie!" Perdelele prăfuite se despărțiră și una din „damele de recepție" apăru.

— Essie telefonează d-nei La Montagne și spune-i că am o clientă pentru ea. Întreab-o dacă are vreo cățelușă frumoasă.

Essie dispăru și Clara urmă: Poți să te duci azi după prînz cu trăsura ta, și să ți-o iei îndată acasă. Ce-ai hotărît cu casa?

— Nu mă mai pot suferi în ea și mă gîndesc să stau la hotel.

— Am o idee, rosti Clara. De ce n-ai lua o locuință la etaj, în casa de alături.

Timp de două ceasuri discutară și hotărîră în sfîrșit ca Lea să răscumpere ipoteca și să ocupe cele două etaje de sus. Ne mai avînd ce ascunde, nici aparențe de apărat, cartierul nu mai avea importanță. Putea trăi după plac și să nu se simtă izolată. Seara, aveau să meargă împreună la spectacole, fiindcă totdeauna Clara primea o sumedenie de

bilete... Și, pe cînd ea asculta propunerile prietenei, i se năzărea Leei că iarăși Dumnezeu n-o părăsește. În deznădejdea ei, întrevedea, ca niciodată, cum ar putea să-și treacă nesfîrșitele zile ce avea încă să le trăiască, în timp ce avea să îmbătrînească și să se îngrașe, pînă la venirea morții.

Îi scrisese lui Petre ce pusese la cale și, a doua zi, își vîndu toate mobilele. Căci i se părea că-i va fi mai ușor de trăit între lucruri, fără toate amintirile trecutului îngrămădite în juru-i. Și apoi, avea să aibă de lucru, în căutarea altui fel de mobilier decît de mahon și scaune de piele, care i se păreau greoaie, urîte și demodate.

Cumpără o cățeluș și o boteză Fifi, ca pe bălana lui Petre. Apoi, timp de săptămîni, umblă din prăvălie în prăvălie, să aleagă perdele, scaune și chiar tablouri. Cînd totul fu gata, se instală în cele două apartamente de deasupra Clarei. Camerele, înnoite, dădeau o impresie de prospețime și de voioșie. Înlocui hîrtia cu ramă aurită de pe ziduri prin zugrăveală de culoare limpede și alese un pat verde-deschis ornat cu ghirlande de flori și cu panouri. Camera de culcare era luminoasă și confortabilă și salonul plin de soare. Era, gîndea ea, un nou început, dar unde avea s-o ducă, nu știa.

În fața oglinzii nu mai avea nici o iluzie. Vedea o frumoasă femeie voinică de cincizeci de ani, elegantă, dar al cărei păr auriu, cu toată cazna, își pierduse strălucirea. Cu melancolie, suridea gîndindu-se că aceea care încă o mai luau în seamă, trebuia să-și zică : „Uite o femeie care a fost desigur frumoasă acum zece ani !"

Încet încet, începu să prețuiască noua-i viață și găsi chiar o satisfacție în aceea că nu se mai temea în fiecare dimineață, la deșteptare, de o ruptură cu Petre, pînă la sfîrșitul zilei. Pe Petre îl pierduse și pagina fusese întoarsă. Acum putea să cineze în pat și să citească romane sau reviste de teatru toată dimineața. Se scula la prînz, mînca cu Clara. Apoi da o raită cu trăsura și cumpăra lucruri de care nu avea nici o nevoie. Seara cina cu Clara. La amîndouă le plăcea mîncarea bună, beau bere, vinuri de Rin și uneori șampanie, pe cînd d-na Weingartner istorisea flecăriile auzite ziua. Povestirile acestea nu erau lipsite de pitoresc, Clara știind să povestească și să aprecieze întîmplările poznașe. Citeodată, mișcată de un amănunt, Lea dădea prietenei sale cu ce să ajutoreze pe vreun nenorocit, mai de plîns decît ea. Și mergeau la teatru și cinematograf, ori se culcau.

La răstimpuri, de două trei ori pe lună, invitau la cină și adunau în sufrageria Leei, în jurul mesei rotunde cîte șase bărbați și femei în vîrstă: directori de teatru, oameni de afaceri, foști actori fără mare talent, femei grase și ondulate, care țineau prăvălie, sau nu făceau chiar nimic. Reuniunile acestea, cu veselie, cu mîncare excelentă, cu vechi pățanii povestite și reminiscențe, erau fermecătoare, aveau o mireasmă dulce de vară a sfîntului Martin. După ospăț, se jucau poker și citeodată baccara. Totul se petrecea în armonie, și în curînd Lea descoperi că bine spusese Clara că viața e mai bună decît îndrăznise ea să nădăjduiască. Și apoi, avea amintiri. Uneori, cînd își conducea trăsura, sau culcată în patul verde-deschis, în demi-conștiința dinaintea visului se gîndea la Petre și la ea, așa cum fuseseră în primele săptămîni ale traiului lor în comun.

Nu mai avea conștiința că îmbătrînește. Timpul părea suspendat; fiecare zi semăna cu cea din ajun și cu următoarea...

Totuși, cînd scrisoarea lui Petre îi veni, simți că i se trezește durerea și chiar gelozia. Știa că are să se însoare cîndva. Asta făcea parte din caracterul lui, ca și din ordinea respectabilității și succesul ce le căuta mai mult ca orice. Se va însura și pentru ca să aibă copii, — nu pentru a-i iubi, ci ca să constituie opera întreprinsă — și fiindcă socotea că un om nu poate vorbi de reușită, atîta vreme cît tabloul este incomplet.

Primi epistola pe cînd cina, în pat, și, pe măsură ce o citea, îi sporea ciuda.

„Dacă-ți scriu, este fiindcă tu mi-ai spus să te încunoștiințez, cînd se va întîmpla ceva de seamă. Căsătoria se va face în octombrie.

„Și apoi, mi-ai spus odată... ba de mai multe ori... că dacă poți face pentru mine ceva, n-am decît să-ți cer. Mă poți ajuta acum. E vorba de mama. Trebuie să afle de nunta mea și s-o cunoască pe logodnică. N-o pot duce pe fată, în pensiunea locuită de mama. Trebuie s-o scoatem în vreun fel. Nu cred că ea ar dori să asiste la ceremonie, dar aș vrea să vin cu Hazel la Chicago, ca s-o vadă.

„M-am gîndit mult la asta și mi se pare că numai tu și poate groasa Clara o puteți convinge. Știu că dacă i-aș cere să se mute, ar refuza numai ca să-mi facă în necaz. Aș vrea, odată pentru totdeauna, să o despart de femeia aceea bețivă. Nici pe ea, cred, că nimic n-ar mai face-o să nu bea.

Acum e prea tîrziu ; dar dacă am putea s-o ţinem la post, măcar o zi, afacerea ar fi aranjată. Dacă izbuteşti s-o instalezi într-un apartament convenabil, plătesc bucuros chiria şi cheltuielile, şi o supraveghetoare sau pe cineva care să se ocupe de dînsa. Nu vrea să primească bani de la mine, dar poate vei reuşi tu să aranjezi. Economiile ei trebuie să se fi isprăvit, nu puteau ţine la nesfîrşit.

„Trebuie să vin la Chicago peste două săptămîni, pentru afaceri şi aş vrea să te văd. Te las să hotărăşti unde şi cînd. Dacă poţi să aranjezi afacerea d-nei Azais, îţi voi păstra recunoştinţă pentru toată viaţa.

„M-am gîndit acum în urmă şi mi-am spus că am avut noroc că te-am cunoscut. Am cunoscut multă fericire şi plăcere împreună şi dacă s-a sfîrşit, nu e greşeala noastră, nici a ta, nici a mea. Nu crede că voi uita vreodată. Uneori mi se pare că voi fi totdeauna îndrăgostit de tine. Petre".

Citi de două ori scrisoarea întreagă şi de o duzină de ori ultimele rînduri. Era întîia epistolă lungă ce-i scria şi i se păru rece, nepăsătoare. Totuşi, cînd şi-l închipui, nu concepu că ar fi putut-o scrie altfel. Întinsă în pat, greoaie şi duioasă, pe jumătate învelită în mătasea roză şi în dantelele pernelor, simţi iarăşi acea nimicitoare şi profundă milă, ce o simţea cîteodată cînd, trezindu-se în miezul nopţii, zăcea, la lumina filtrată a străzii, capul oacheş odihnind alături de-al ei. I se părea atunci că, în rîndurile de la sfîrşit, el încercase să pună un sentiment ce se pierduse scriindu-l pe hîrtie. Era tot atît de incapabil de a exprima prin scris, ca şi de a rosti ce-i clocea în inimă. Ai fi zis că un zid îl împresoară şi-l izolează de toţi.

„Epistola asta ar putea să pară aspră şi interesată, cel puţin celor care nu-l cunosc, gîndi ea. Trebuie să-l fi pătruns ca mine, ca s-o înţelegi".

Şi, într-o fugară şi stranie vedenie, el îi apăru ca o făptură care niciodată nu gustase pacea, nici n-avea s-o guste vreodată, o fiinţă a cărei existenţă întreagă se va cheltui fără să se bucure de acele momente, aşa de dese la ea, în care viaţa pare să curgă cu o luminoasă şi caldă încetineală. Da, pe el, timpul îl apăsa totdeauna. Se întreba dacă el ştia cu adevărat ce este amorul, afară de scurta mulţumire a unei patimi violente, mecanice şi aproape inumane. Ajunse a se îndoi că, chiar în acele clipe, îşi pierduse vreodată conştiinţa de el însuşi, sau uitase ceea ce-l aştepta la colţul drumului şi rămînea încă de făcut. Nu, în el nu exista pace, n-avea să aibă

niciodată ; și îngora cît pierdea fiind astfel. Veșnic se grăbea, sfîșiat de ambiție, de proiecte ; avea să treacă pe alături de tot ce face viața prețioasă, pînă ce va cădea și-l va învelî țărîna, fără să fi trăit vreodată.

Cu grijă, împături răvașul și-l puse în plic. Apoi zîmbi, observînd că-i scrisese pe hîrtie de afaceri, sus cu *Flint* și *Rader*. Altădată ar fi fost : *Radier și Müller*. Ce devenise Müller ? se întrebă ea. Bietul Müller ! Dar sărmanul Müller era desigur mai fericit ca Petre, și va fi în veci, întrucît cunoștea mulțumirea și pacea hărăzite de atașamentul pentru lucrurile mărunte.

Se sculă, se învelî într-un capot de satin roz și se duse în cabinetul de toaletă roz și alb, să se îmbăieze. „Am să mă duc azi după prînz s-o văd pe d-na Azais", hotărî ea.

Dar de ce-i zicea „d-na Azais", în loc să zică „mama" ?

*

* *

Avea o nouă trăsură. Caleașca veche, electrică, hîrbuită de mult, fusese înlocuită printr-un Flint și Rader cu șase cilindri. O lăsă la oarecare depărtare de pensiune și făcu restul drumului cu piciorul, gîndindu-se că s-ar putea ca d-na Azais să n-o vadă cu ochi buni, de s-ar opri în ușa d-nei Hattery. Era în amurg. Și de astă dată ușa fu deschisă de negresa șleampătă. În tindă, lampa maură ardea mereu.

— Aș vrea s-o văd pe d-na Azais.

— D-na Azais nu primește pe nimeni. E bolnavă... foarte bolnavă.

— Numai o clipă. Poate că dacă i-ai spune numele meu, m-ar lăsa să intru.

— Nu primește pe nimeni, repetă negresa... pe nimeni, e porunca medicului.

— Cine-i medicul său ?

— Nu-i știu numele. E chiar sus acum.

— Aș vrea să-l aștept.

— Cum doriți. Poftiți de stați aici, în hol. Am să-i spun d-nei Hattery, dar nu cred ca ea să zică ceva. Nu prea este în toanele ei, nici ea. Poftiți scaunul ăsta.

Zise și dispăru și cum nu se mai întorcea, Lea socoti că d-na Hattery nu se împotrivea, ori nu e în stare să se opună. Scaunul, „scaun de hol" era tare, cu spătarul drept, sculptat

în cucuie și colțuri, pe care Lea le îndura dureros, cu toată armura corsetului. Și începu să urască scaunul acela cu o convingere ce sporea cu cît ședea pe el mai mult. Scaunul acela simboliza pentru Lea tot ceea ce ea disprețuise în viață și-i rănise leneșa ei trebuință de confort. La ciuda asta se adăugau niște valuri stranii de mirosuri, uneori distincte, alteori amestecate și de nedefinit, care păreau că ies chiar din pereții holului — de varză, de pește fript, de cognac, de colb, de umbrele mucede, și chiar de groapă apropiată. I se părea că ceasuri întregi se scurseseră, cînd auzi o ușă deschizîndu-se la catul de sus și pași coborînd scara.

Se ridică și desluși în penumbră silueta unui tînăr, care cobora. Ca să nu-l sperie, căci ghicea că el n-o văzuse, tuși ușurel. Apoi întrebă : „Domnul doctor ?"

— Da, doctorul Weisner.

În turbureala locului, observă că e brun, un tip israelit și frumos la chip. O rămășiță din vechea ei cochetărie se trezi. E lucru plăcut să fie tînăr și atrăgător !

— Sînt o prietenă a d-nei Azais. Am venit să văd cum îi merge.

Drept, cu pălăria în mînă, îi spuse. El este de la opera de asistență medicală a cartierului. D-na Hattery îl chemase. Presupunea deci că bolnava nu poate plăti. O cunoscuse pe d-na Hattery, fiindcă o îngrijise la o criză de delirum tremens. Cît despre d-na Azais, o socotea grav bolnavă, atinsă de hidropisie. Picioarele îi erau foarte umflate.

O învălui pe Lea într-o privire scrutătoare, poate ca să-și facă o părere despre ea, apoi adăugă : „Cred că cunoașteți cauza. Băutura !"

— Cine o îngrijește ? întrebă Lea.

— Nimeni, afară de negresă. Asta este problema. Tocmai voiam să iau dispoziții ca să fie dusă la spitalul gratuit.

— Ea primește ?

— Nu. Cînd am propus, s-a supărat. Dar trebuie. Nu poate rămîne aici, în condițiile în care se găsește.

— Voi plăti eu, bucuroasă, o cameră de pensionară.

— Poate că nu are să primească. Are un fel de mîndrie ciudată.

— Pot s-o văd ?

— Cred că da. Aș fi fericit să o puteți convinge să plece de aici.

Urcară împreună. Doctorul deschise ușa și Lea o văzu pe d-na Azais în pat, pe umeri cu șalul persan. În afară de toate miresmele casei, odaia mai mirosea și a medicamente. Bolnava sta culcată pe spate, cu părul-i mult, cenușiu, înnodat în două coade, care-i dădeau un aer caraghios copilăresc. Fața nesulemenită, în care scînteiau marii ei ochi negri, părea tot așa de albă ca perina pe care odihnea.

— Eu sînt Lea Ernst.

— Ah, făcu d-na Azais. Apoi, încet, ca și cum își aduna cu greu gîndurile, adăugă : „Așa, te-a părăsit. Vezi, nu m-am înșelat".

— Nu m-a părăsit. Eu l-am trimis.

— Bine-ai făcut. Aud că e bogat acum. E adevărat ?

— Da.

— Îmi scrie cîteodată. Nu l-am văzut de un an. Stai colea, lîngă pat.

Lea apropie un scaun și d-na Azais întoarse capul ca s-o privească.

— Da, sînt bătrînă acum, și d-ta tot așa. De bătrîni el nu se interesează. Crede că are să fie totdeauna tînăr... Dar într-o zi are să îmbătrînească și el, ca noi toți. Pedeapsa asta i-o pregătește Dumnezeu.

Apoi îi puse Leei mai multe întrebări cu privire la Petre, și Lea ghici că, sub asprimea și pica d-nei Azais, clocotea o dorință aprigă să afle vești despre fiul său. Nevoia aceasta se ascundea după zidul orgoliului ca o migdală în coaja ei. În locul vechii nepăsări, se simțea oboseala unei femei bolnave de multă vreme și istovită de boală.

— Doctorul îmi spunea că vreți să vă duceți la spital ?

— Nu. Prefer să mor aici, decît să fiu îngrijită de străini.

— Nu e vorba de moarte. Nu-i așa doctore ?

— Nu, desigur că nu, răspunse medicul.

— Am o idee, vorbi Lea. Știți că într-o parte a casei Weingartner stau eu ?

— Da. Mi-a spus o fată.

— La etajul de sus am două camere neocupate. De ce n-ați veni să locuiți la noi, pînă la însănătoșire ?

D-na Azais nu răspunse îndată. Întinsă, cu privirea în bagdadie, grăi în cele din urmă :

— Nu vreau să deranjez pe nimeni. Toată viața mea m-am descurcat singură, chiar cînd s-a născut Petre...

— De ce-o luați așa ? întrerupse Lea. Mi-ar face mare plăcere.

— Din cauza lui Petre ?

— Da. Un pic din cauza lui și apoi, fiindcă aș avea și eu ceva de făcut. N-am nici o ocupație.

— Cine-ar plăti ? Eu n-am mijloace.

— Petre.

— Nu. Nu vreau să fiu povară pentru el.

Am hotărît așa de multă vreme, de cînd a părăsit circul și ne-am despărțit.

— Dar n-ar fi povară. E bogat... Mai bogat decît credeți. N-ar fi nici o greutate pentru el.

— Crezi ?

— Și-apoi se însoară cu una din fetele cele mai bogate din țară.

D-na Azais o privi.

— Se însoară ? Cînd ?

— Tulburată deodată și rușinată pentru Petre. Lea explică :

— Da, se căsătorește. Cred că încă n-a spus nimănui, afară de mine. N-a avut voie să vă scrie. Era natural să mă informeze, înțelegeți... am rămas prieteni.

— Da, cred.

— Va să zică o să veniți la mine, pînă ce vă veți întrema.

D-na Azais rămase iarăși tăcută multă vreme.

— Da, voi veni. Sînt așa de scîrbită de putoarea, de gălăgia, de murdara asta de negresă... Vocea i se îndulci, ca și cum se simțea foarte obosită. Nu băgam de seamă mirosul înainte, dar acum, cînd nu mai pot bea, mi-a devenit de nesuferit.

O privi pe Lea :

— D-ta știi, nu-i așa ? N-am trăit totdeauna astfel. Spune doctorului ; vrei ?

— Da, îi voi povesti.

Conveniră ca ambulanța să vină s-o ridice pe d-na Azais a doua zi de dimineață la nouă. Apoi Lea luă mîna bolnavei, ca să-i spună la revedere. Aceasta o strînse cu dragoste, deodată, și Lea văzu că plînge.

Zidul de trufie și de pică se prăbușișe. „Se simte singură și-i e frică", cugetă Lea.

Blînd, închise ușa după ea și coborî scara, în tovărășia doctorului. Pe prag, cum el se pregătea să-și ia rămas bun, îl reținu.

— D-tră știți că d-na Azais a fost celebră odinioară ? Era dresoare de leoparzi... cea mai mare din lume. Așa și-a pierdut brațul. Era cunoscută în toată Europa. Și eu am văzut-o odată la München ; eram fetiță.

— Nu știam. N-a vrut să-mi povestească nimic.

— Mi-a spus mie să vă spun.

Doctorul își scoase pălăria și se înclină : Voi avea grijă să se petreacă totul bine.

— Mulțumesc. Bună seara.

— Bună seara, doamnă.

Merse cîțiva pași înspre trăsură, apoi se întoarse și-l urmări pe medic cu ochii : era plăcut tînărul ; aducea puțin cu Petre..

A doua zi dimineața ambulanța sosi și d-na Azais fu instalată la etajul superior al casei brune, ce și-o împărțea Lea și Clara Weingartner. Nu fu decît un incident nenorocit : în momentul în care o așezau pe d-na Azais în trăsură, d-na Hattery, în halat, făcu o scenă sfîșietoare. O luau, spunea ea, pe singura ei tovarășă, pe cea mai bună prietenă. Doctorul Weisner o aduse în casă și-i administră un calmant. Apoi plecarea bolnavei urmă fără nici o piedică.

*

* *

Era la jumătatea verii și spicele stăteau maldăr în marele pătul al lui Elmer. Mirițtea, plină de trifoi întunecat, te făcea să te gîndești la blana leopardului. În marginea pădurii, peluzele golfului începeau să îngălbenească și în fiecare seară, în asfințit, lucrătorii negri stropeau iarba cu apa cărată în mari rezervoare, din gîrlă. La fermă, Joanna se zorea să pregătească tot pentru treierat.

Treieratul trebuia să se facă la două zile după ce ea primise scrisoarea lui Petre. În ajun, din zori și pînă noaptea, făcuse turte, plăcinte, tăie și jumuli găini, găti cartofi, scoase conserve de fructe. Era evenimentul anului, neasemănat ca însemnătate decît cu ziua în care se tăiau porci. Ziua aceasta cădea în noiembrie, deci era destul de frig, ca să se întărească untura. Batoza și motorul veniră, cu tot personalul lor : cinci bărbați. O duzină de fermieri din împrejurimi veniră la ei, de asemenea zilierii și mai toate rudele bavareze ale Joannei. În anul ăsta erau neliniștiți și discutau între ei, uneori în șoaptă, alteori tare, cu ton răstit, căci războiul ce izbucnise în Europa îi atingea

de aproape. Știau că verii lor și toți unchii și-au lăsat fermele sau satul din Bavaria, ca să se bată împotriva francezilor și englezilor. De fapt, nu aveau deloc nevoie să ia o atitudine agresivă; cea mai mare parte din țară era cu ei: toți aveau neîncredere și antipatie față de Anglia și un sentiment de indiferență față de Franța. Majoritatea fermierilor era de origine germanică sau scandinavă; cît despre cele mai vechi familii de sînge englez, ca Elmer, își uitaseră de mult obîrșia britanică.

Dar pentru Joanna, zorită între plăcintele și puii ei, războiul nu arăta nici cît umbra unui nor în zare, în ziua aceasta de treierat. Ziua aceasta, ca și aceea a tăierii de porci, i se părea o sărbătoare a belșugului. Se bucura că și alți fermieri veneau la ei, că aceștia pot vedea minunata întreținere a fermei și își dau socoteala că Elmer, mai mult ca oricare alt proprietar din împrejurimi, știe să scoată maximum de grîu la hectar și porcii cei mai grași cu osatura cea mai mică.

Cu ochi iscusit, inspecta lunga masă, pusă pe pari — sufrageria fiind prea neîncăpătoare — și veghea ca fiecare oaspete să fie servit pînă la săturare, așa ca oricare, întorcîndu-se acasă, să poată spune că a fost tratat la Elmer mai bine ca oriunde. Cu o apărătoare de muște făcută din fîșii lungi de ziar într-un cap de băț, da ocol mesei ca o zeiță, pe cînd Irma și o femeie venită s-o ajute făceau suveică într-o bucătărie și grădină, încărcate cu pui fripți, șuncă fiartă, porumb fiert, castraveți și ceapă în oțet, fasole și salată proaspătă. Aproape două ceasuri oamenii mîncară cu îmbucături mari și grele, stropite cu bere neagră de Milwankee, servită în căni de pămînt. Ca sfîrșit, băură cești mari de cafea. Apoi, unul cîte unul, intrară în magazie. În curînd zgomotul batozei începu. Joanna vedea mereu crescînd munțele de paie aurii, paiele care însemnau culcușurile calde pentru oi, vaci și cai și, la primăvară, un maldăr de gunoi mănos, bun de întins pe cîmpiile rodnice, care-l produseseră.

Și pe cînd se zorea în treaba sa, prezidînd îmbelșugatul ospăț, privea sporirea paielor, sau se ducea la hambar ca să-i curgă printre degete grîu roșu și aspru, inima Joannei bătea de bucurie din pricina scrisorii lui Petre.

După ce o citi cel puțin de douăsprezece ori, pînă ce o știu pe dinafară, o ascunse sub covorul din camera de oaspeți, alături de fotografie. Așadar își schimbase numele și locuia

în Pentland. Afacerile îi mergeau și, în toamnă, se va însura cu Hazel Flint. Vestea o uimi pe Joanna. Petre... acel Petre cunoscut în carieră, îmbrăcat în tricou negru și cu șapcă, Petre vagabondul, să ia pe fata lui Homer Flint! La gîndul ăsta, Joanna simțea un pic de gelozie, de ciudă, deși își repeta: „Nu-i al tău. N-a fost al tău niciodată, decît poate o clipă." Totuși, nu putea să nu se gîndească ce minunat ar fi fost să nu se însoare niciodată, fiindcă nu reușea să-l uite, ea, Joanna!

Surîse cînd citi: „Ziceai că n-o să fiu în rindul lumii niciodată. Și totuși iată-mă statornicit cumsecade". Nu venea asta ca și cum ar fi scris: „Nu regreți deloc acum că nu m-ai vrut de soț?" Gîndindu-se temeinic, socoti că Petre n-ar fi făcut același drum, dacă o lua pe ea. Lipsit de libertate, n-ar fi avut tonul de triumf, cu care-i scria. Peter și ea ar fi apăsat asupră-i ca o povară, de la început și, chiar dacă ar fi izbutit, ea nu i-ar fi putut împărtăși viața. Nu, felul acela de trai nu era pentru ea. S-ar fi simțit piedică și nenorocită. Ceea ce îi trebuia ei erau semănăturile, o mare grădină de legume, un pătul care să pîrîie sub greutatea cerealelor.

El mai scria: „Fiul nostru nu trebuie să facă pe caddyul. Prețuiește mai mult. Am să-ți trimit bani pentru el, dacă ai nevoie, dar el nu se cuvine să se fălească cu slujitul la străini".

La citirea acestor rînduri i se urcă sîngele în obraji. Ce voia să spună? Voia să-i dea lecții Joannei Croy, vrednica nevastă a fermierului cel mai pricopsit din țară? Cum, el, fostul călăreț de circ, avea s-o învețe ce-i mîndria? Da, are să-i scrie pe șleau că dacă Peter nu ascultase și făcuse pe caddyul, era din pricina că voia gologani și că setea asta o avea de la el, Petre, tatăl său. Niciodată copiii lui Elmer nu s-ar fi gîndit la așa ceva.

Dar nu-i răspunse îndată, căci nu știa ce să-i propună, care să-i îngăduie să se vadă în toată siguranța. Hotărîse să ascundă afacerea asta de bărbatu-său. La ce bun, se gîndea ea, să-l tulbur după atîția ani, cînd el îl socotea pe Peter ca fiu al său? Ar fi putut să-i scrie lui Petre, că nu vrea să-i dea întîlnire, că nu pricepea de ce ținea el acum să-și vadă copilul, după ce îl părăsise atîta vreme. Dar nu făcu nimic, pentru că și ea dorea să-l vadă și să-i arate ce frumos băiat

a devenit Peter. Nu știa ce să facă. Deși Petre stătea în Pentland, era ca și cum ar fi stat la Chicago, așa nu-l putea întîlni, decît poate să-l zărească pe stradă, de departe.

Își perindă mai multe planuri înțelepte, dar unul după altul se ștergeau în fața romanticei curiozități ce-o copleșea. Sfîrși prin a-i scrie — subliniind de trei ori mențiunea „personal" pe plic — că Peter o ștersese fără voia ei, ca să facă pe caddyul, și că dacă dorește să-l mai vadă, n-avea decît să treacă marți, pe la orele cinci la capătul Aleei unde își avea maghernița de legume de vînzare. Va fi acolo cu copilul.

Marți, îndată după masa de prînz, cînd Elmer și Carel se întorseseră la cîmp, ea îmbrăcă o rochie de pînză albastră, nouă și-l îmbrăcă și pe Peter într-un costum nou de serj. El mîrîi cînd ea îl făcu să pună vestonul și întrebă :

— Mergem în oraș ?

— Nu.

— Atunci de ce îmbrac hainele astea ?

— N-are a face. Vreau să arăți bine, cînd vii să vinzi legume cu maică-ta.

Peter n-o mai întrebă. Îi plăcea să se ducă la magherniță. Era aproape tot așa de nostim ca la golf, pentru că te depărtai de fermă și o mulțime de lucruri se puteau petrece la marginea drumului... Vedeai trecînd automobile mari și în depărtare zăreai fumul trenului gîfîind la urcușul colinei, pînă ce pierea în lumea mare. O ajuta pe maică-sa să vîndă poame și zarzavat și să numere banii.

Cînd fu gata, Joanna aruncă o ultimă privire spre Peter și inima i se umflă de mîndrie, în curînd urmată de tulburare, la gîndul că copilul acesta îi insufla mai multă trufie decît ceilalți copii ai ei. Era în el ceva fin, distins, ce lipsea celorlalți, oricum i-ai fi îmbrăcat. Cu eleganța lui firească, nimeni nu l-ar fi crezut pe Peter fecior de fermier. Și iar începu să croiască planuri de viitor, în privința lui : avea să pimească o bună educație și va călători. Va ajunge avocat, va face politică. Poate va fi într-o zi guvernator, poate chiar Președinte !

Coborîră împreună lunga alee sub bătrînii roșcovi plantați de tata-mare, pe vremea în care tăiase pădurea — poate trecuseră de atunci șaptezeci de ani — și, pe cînd mergea

voioasă. Joanna se gîndea că viața ei fusese pasionantă, ca romanele pe care le citea cînd era fată, cînd avea răgaz pentru lectură. Aerul cald era înmiresmat de trifoiul înflorit.

Irma îi aștepta la tejghea. Dimineața fusese bună și adusese aproape cincisprezece dolari. Văzîndu-i, ea începu să rîdă.

— Ce frumoși sînteți amîndoi ! zise ea.

Joanna spuse că hotărîse să se îmbrace totdeauna cît mai bine, la vînzarea zarzavaturilor. Nevasta lui Elmer Croy trebuia să fie bine îmbrăcată.

— Tu ai face bine să te întorci repede acasă, adăugă. L-am lăsat pe bunicul singur. Doarme în jilț, pe galerie.

* * *

A doua zi, după amiază trecu în călduri mari. Joanna întinsese o pînză peste legume, să le protejeze. Se temea să nu fie pîrlite și încălzite și necontenit îl striga pe Peter, ca să nu-și murdărească hainele de huma galbenă din marginea drumului. Automobile treceau, uriașe trenuri gîfîiau urcînd dealul în direcția Estului. Oameni se opreau să cumpere porumb, tomate ori fasole. La orele cinci văzu o trăsură venind dinspre oraș și-l recunoscu pe Petre la volan.

Simți că i se suie sîngele în obraz și o clipă crezu că are să leșine — ea, Joanna, căreia niciodată nu i se făcuse rău ! Iar rău se îrosi și-i făcu loc unei ațîțări smintite. Cînd automobilul, se opri, temerea, ce de multă vreme o avea, deveni siguranță : îl iubea pe Petre.

Cu coada ochiului, se asigură că Peter se joacă lîngă groapă și nu-i observă.

— Bună ziua ! rosti Petre, ca și cum o părăsise în ajun.

— Bună ziua ! răspunse dînsa, strîngîndu-i mîna.

Apoi o tăcere ciudată căzu între ei. Joanna nu știa dacă trebuie să rîdă sau să plîngă.

— Nu te-ai schimbat de fel, observă ea.

— Nici tu !

Da, l-ar fi recunoscut oriunde, chiar numai după ceafă și după umeri. Același trup zvelt, același cap fin cu păr negru buclat. Părea ceva mai vîrstnic, mai subțire, cu ceva mai aspru la coada gurii și la colțul ochilor lui sumbri. Dar cînd îi surîse, buzele lui pline se rotunjiră ca și atunci și pupilele străluciră în aceeași scînteiere, că ea gîndi că nu-l uitase nici

o clipită. Și, pe cînd ea sta dreaptă după masa de legume, își dădu seama că toată iubirea ce i-o inspirase el, farmecul cu care o supunea, purcedau de la privirea aceea, de la zîmbetul ce-i arcuia buzele, de la văpaia duioasă și batjocoritoare tot deodată ce-i lumina ochii. Își aminti aproape cu durere cum o privise el întîia oară, în carieră, cînd buzele și ochii lui spuneau despre lucruri pe care nici nu încerca să le rostească. Pupilele acelea grăiau așa de limpede, atunci ca și acum: „Ceea ce săvîrșim noi nu e păcat. E plăcut și atrăgător și chiar frumos, sîntem plini de noroc".

Conversînd cu el, cu o voce sunătoare și în fraze frînte, se gîndea la toate acestea. Ei nu fuseseră niciodată vorbăreți, căci nu sînt vorbele în stare să glăsuiască ceea ce simți.

— Vezi, spunea Petre, am împlinit de curînd treizeci și trei de ani; tu trebuie să ai treizeci.

— Adevărat; am trecut de treizeci de ani mai deunăzi.

— Atîta vreme să fi trecut!

— Trebuie să-mi tîrguiești ceva, ca să nu întrebe Peter de ce te-ai oprit aici. E destul de mare, ca să se mire. E înaintat pentru anii lui.

— Da, se înțelege. Se uită la copil. Ești mîndră de el, nu-i așa?

— Da. Dar tu?

— Da. Aș vrea să-l cunosc mai bine.

— Trebuie să fim prevăzători din pricina lui Elmer.

— Firește. Poate că într-o zi...

— Ce?

— Nimic. Aș vrea să-l văd adesea.

— Nu, Petre, nu se poate. Nu acum. E prea tîrziu.

Începu să tremure și căută, dar în van, ca el să nu bage de seamă.

El zîmbi.

— Nu te îngrijora. Te găsesc și mai frumoasă ca altădată.

— Nu. Nu mai frumoasă. Sînt o femeie acum. M-am îngreuiat mult.

— Aș fi vrut ca el să-i răspundă: „Tot mai sînt îndrăgostit de tine. Am fost întotdeauna" și să-i poată și ea spune la fel, dar se îndoia că el ar rosti asemenea lucru altminteri decît cu privirea și surîsul.

— Aș vrea să mă ocup de el, — și-l arătă pe copil. Cum ai putut aranja așa ceva?

— Nu știu.

— Ce planuri ai în privința lui ?

— Da, aș vrea să studieze și să ajungă avocat.

— Bine. V-aș putea ajuta. Pot chiar să trimit bani numai-decît. Sînt bogat acum.

— Nu, nu, nu e necesar. Și apoi Elmer ar cădea pe gînduri. Cred că ar fi mai înțelept să nu ne mai vedem.

— Ai dreptate. Nu e prudent nici pentru mine.

Ea începu să rîdă : — Pun rămășag că bătrînul Flint n-ar fi încîntat că ginerele său are un fecior, chiar aici, la Pentland!

Îl umflă și pe el rîsul, care-i apropie deodată în complicitatea unui secret izbînditor ; privirile lor amestecate păreau să înfrunte pe toți locuitori Pentlandului, județului, lumii întregi. Isprava lor e bună, minunată și n-avea s-o știe niciodată lumea.

— Poți depune bani pentru el la o bancă, și să-i scoată cînd va ieși din Universitate. Și după aceea îi va fi util. Ai să ajungi un om de însemnătate mare. Cu averea lui Flint, o să ai putința să-i creezi o bună situație.

— Asta vine tîrziu de tot.

— Da, dar n-o să fim totdeauna tineri ; trebuie să ne gîndim la viitor.

Surîse : — Aceeași Joanna ești ! Foarte serioasă !

— Da.

— N-ai să mă mai socotești străină acum, nu-i așa ?

— Nu, niciodată, numai cînd rostești unele vorbe prea dure.

Peter reveni, ținînd în pălmuță o enormă lăcustă verde.

— Uite, mamă ! Uite !

Dar îl zări pe Petre și recunoscu în el pe străinul de la golf, și tăcu stînjenit.

— Bună ziua. Ce mai faci ? zise Petre întinzînd mîna.

— Dă mîna cu domnul, Peter.

O clipă, Peter păstra un obraz închis ; apoi buzele i se rotunjiră într-un zîmbet și ochii-i sumbri se luminară.

— Bună ziua, domnule, răspunse el.

— Nu ți se pare că e cineva pe care parcă l-ai cunoaște ?_ rosti Joanna rîzînd.

Petre se porni și el pe rîs cu o expresie de fericire. Apoi scoase un bilet de un dolar din buzunar și-l întinse lui Peter.

— Ca să-ți cumperi ceva, cînd te vei duce la oraș.

— Pot să mă duc la circ ?

— Faci ce-ți place.

— Aș vrea să mai văd elefantul și călărețul care călărește fără șea.

— S-a dus la circ anul trecut și n-a uitat, explică Joanna surîzînd.

Petre ridică copilul și-l privi de aproape, cu o privire aproape feroce: „E bine, zise el. Du-te la circ, petrece cît poți, totdeauna". Apoi îl lăsă la pămînt și se întoarse spre Joanna: „Dă-mi doisprezece porumbi, te rog".

Ea-i numără și rupse foile ca să-i arate lui Petre frumusețea boabelor ca de fildeș: „E cucuruz de cel bun; nu găsiți nicăieri ca ăsta", spuse cu mîndrie, ca și cum vorbea unui om cu totul străin.

Plăti marfa, își luă rămas bun, urcă în mașină și plecă.

Se întoarse odată și-l văzu pe Peter, lîngă groapă, urmărindu-l din ochi.

Cînd pieri după colțul pădurii, într-un nor de pulbere, Joanna adună legumele rămase, le strînse într-o plasă și, cu Peter, luă drumul spre fermă. În crepuscul, copilul își tîrîia picioarele ridicînd trîmbe de praf, dar Joanna nu lua aminte.

— E domnul care mi-a dat un dolar, deși nu făcusem nimic.

— Da. E om de treabă.

— De două ori mi-a dat cîte un dolar, așa pe degeaba.

— Da.

— Cînd vine circul?

— Peste două săptămîni cred.

— Îmi place mult să plec de la fermă.

Joanna nu răspunse. Cuvintele băiatului o întristau. Cu toate că nu voia să facă din el fermier, ținea să-și iubească sălașul, cum îl iubea și ea.

— Cînd voi fi mare, vreau să fiu călăreț acrobat spuse Peter.

Joanna nu zise nimic. Mergeau în tăcere. Cufundată în gînduri, își spunea: „Doamne, ce femeie stricată sînt!" Dar nu simțea că-i e rușine. Dimpotrivă, o impresie de izbîndă: „Mă cred o simplă fermieră și uite ce mi se întîmplă!" Da, știa că voia să-l vadă pe Petre mereu și totdeauna, și asta nu se putea. Își dădu seama că dorea chiar mai mult, fiindcă se vedea gata să facă tot ce i-ar cere. Și amintirea carierei redeveni luminoasă. Și iar se firitisi de ceea ce făcuse.

Cînd traversau pîrîul, aproape de salcie, o zări pe Irma în lacrimi, alergînd în întîmpinarea lor. Înghețată de o groază subită, Joanna voi să alerge, dar nu putu.

— Domnul Croy a dat de un buclucș, strigă Irma. A căzut de pe claie ! Veniți repede !"

Atunci Joanna începu să fugă ; trecu de Irma, sui panta, stîrnind pulberea sub pași și ajunse acasă. Elmer zăcea pe canapeaua din salon, cu ochii închiși, fața galbenă. O rană îi brăzda capul. Carel, în picioare lîngă el, îi lega rana cu o pînză dată de Irma.

Nu știa nimeni ce se petrecuse. Elmer potrivea fînul în vîrful clăii, pe cînd Carel descărca din car, — se poticnise de funie ? — cînd se prăbușise de la o înălțime de șase metri pe podeaua pătulului. Respira, dar suflarea-i neregulată aducea cu un horcăit groaznic.

— Irma a telefonat doctorului, zise Carel. Trebuie să vină.

Îl dezbrăcară, și-l purtară la patul lui. Pe cînd Joanna îl privea culcat, cu fața răvășită, scobită de durere, ca de ceară, odihnind în perne, îl uită pe Petre și tot ce simțise : „Elmer trebuie să trăiască ! își repeta. Trebuie ! Elmer e bun. El trebuie să trăiască. Dacă moare sînt pierdută !"

„E pedeapsa păcatului meu, își mai zise ea. Elmer este așa de bun, așa de cinstit, iar eu sînt o femeie stricată".

Doctorul sosi. Declară că Elmer va trăi, dar că-i va trebui multă vreme pînă să se întremeze. Avea o fractură a craniului și șira spinării era și ea atinsă.

*

* *

Căsătoria avea să se facă în curînd și Petre, întors din oraș, se gîndea la ea cu un fel de spaimă. Întrevederea cu Joanna și cu copilul făcea perspectiva și mai nesuferită, ca și cum, de bună voia lui, închidea poarta propriei lui temnițe. Soarele scăpăta după pădurea ce domina cariera și razele-i oblice aureau cîmpiile. Înaintea lui Petre se întindea orașul, întunecat de norul de fum, ce nu se destrăma niciodată. Întîia dată, de la acea caldă noapte de primăvară în care, tot mînînd caii, ascultase cîntînd pe femeia beată a lui Kiley, resimțea o vagă nostalgie de viața lui crainică, de pe vremuri. Și i se năzărea aproape bună — cu vagonul roșu, mirosul de friptură și de cartofi copți, luminile din cortul circului. În același moment, se pregătea acolo reprezentația de seară, se

întindeau funiile velumului, se umpleau rezervoarele de benzină, se mătura cu grijă arena de rumeguș și tan. Da, sîmbătă seara ; și se gîndeau la a doua etapă.

Pentru el însă toate astea nu mai existau. Era pironit, legat și se pregătea să se ferece el însuși prin căsătoria cu Hazel.

Nu se putea gîndi la Hazel fără s-o evoce pe Joanna. Hazel ar fi trebuit să fie mai frumoasă, ori cel puțin fusese cînd era mai tînără ; dar Joanna avea un fel de bogăție, de splendoare, de mărinimie, pe care cealaltă nu le avusese nicicînd. O revedea pe Joanna așa cum îi apăruse după maldărul de legume, arsă de soare, cu pieptul rotund, brațele și dinții sănătoși, ochii scînteietori. O stranie căldură emana din ea, de sănătate, de vigoare, care lipseau molaticei Lea. Alături de ea, Hazel părea slabă, pipernicită și sălcie, sălcie nu numai la trup, ci și la duh. Niciodată n-o privise sub lumina aceasta, acum însă i se părea găunoasă și vulgară. Și se îngrozi de fata asta, de copiii ce-i putea da, sigur că rădăcina Homer Flint, de sînge prea limpede, prea uscat, nu va plămădi niciodată un om așa de izbutit ca Peter.

Și îl împinse o ispită zănatică : să fugă, să dispară, să înceapă totul în altă parte ! Dar numaidecît, bunu-i simț îi șopti că, și dacă fugea, ceea ce avea să reconstituiască va fi aidoma cu ceea ce părăsea. Nu ; să stea cuminte în propria-i capcană și avea să se deprindă. Dacă viața i se părea strîmtă și sumbră, ei bine, să lupte cu atît mai multă înverșunare ca să atingă țelul urmărit de atîta timp !

Pentru întîia oară se simțea descurajat și înțelese deodată de ce trebuia Peter să fie numai al lui ; și o dori, de asemenea și pe Joanna în chip straniu, deși pricepea că ea niciodată nu va fi a lui și că dacă ar fi venit la el numai conflicte ar fi izbucnit. Căci își dădea seama cît văzuse ea de drept cînd spusese că, cu toată dragostea ce-o aveau unul pentru altul, viețile lor trebuiau să urmeze căi deosebite.

Pe cînd cugeta așa, pătrunzătorul miros de fum îi aduse aminte că se apropie de oraș și, amintindu-și că are să cineze cu Hazel, o luă spre cartierul Nou. Totuși, nu se gîndea nici la logodnică, nici la masa ce aveau s-o ia laolaltă, ci numai la copilul care se juca în groapă și venise să-i strîngă mîna. I se părea că vede în Peter un alt el însuși și-l săgetă o violentă dorință să-l îndrume, să-i netezească drumul, să-l

ferească de poteca întortochiată, pe care el nu contenise s-o urce. Voia ca viața lui Peter, ca a tuturor copiilor pe care poate avea să-i aibă să fie veselă, ușoară și ei să ajungă boieri.

Mica informație ce istorisea accidentul lui Elmer, apărută în *Noutăți din Pentland*, îi scăpă. Se duse deci la Banca Fermierilor și deschise un cont pe numele acestuia, destinat lui Peter, depunînd cinci sute de dolari. După amiază, ieșind de la birou, reluă drumul Sudului, dar cînd ajunse la maghernița din capătul aleii o găsi goală, părăsită. Se întoarse a doua zi și în zilele următoare, cu speranța să-i vadă pe Joanna sau Peter, dar zadarnic. Văzu numai pe o voinică cehoslovacă cu siluetă colțuroasă.

Apoi primi o scrisoare de la Lea, în care i se spunea de boala d-nei Azais și de plecarea acesteia din pensiunea d-nei Hattery.

„Sper, scria Lea, să izbutesc a o păstra și cînd va fi sănătoasă. Oricum, trebuie împiedicată de a se întoarce în cocina aceea. Este la curent cu căsătoria ta, dar cred că ai face bine să vii să i-o anunți chiar tu și poate de asemenea să o aduci și pe logodnică, fiindcă nu va fi destul de întremată, ca să asiste la nuntă. Ar vrea să te vadă, deși nu vrea să spună. Boala a făcut-o foarte blajină. Dacă noi n-o scoteam din pensiunea aceea s-ar fi prăpădit.

Scrisoarea era drăgăstoasă, mai veselă decît cele primite de la despărțirea lor și el admira omenia ce se vădea în fiecare rînd, acea omenie pe care el n-o găsise niciodată aiurea, nici chiar la Joanna. În mărinimia, în tandrețea ei, Lea rezolva pentru el problemele care-l frămîntau. Putea acum să se ducă la maică-sa și să i-o prezinte pe Hazel. Și apoi, d-na Azais nu va veni la nuntă cu fața ei fardată, părul vopsit, o toaletă imposibilă ; nu va risca să se îmbete acolo și să înșire toate întîmplările din trecutul ei.

„Încă o dată, își zise el, am avut noroc !“ Și cînd se gîndea la maică-sa, i se părea depărtată, străină, ca o persoană pe care abia ar fi cunoscut-o ; și totuși mai puțin străină decît Petre, călărețul de circ. Flăcăul acela era așa departe de el, că parcă n-ar fi existat.

Scrise Leei, propunînd să vină cu Hazel s-o vadă pe d-na Azais la sfîrșitul lunii. Nădăjduia că și ea va fi de față, fiindcă dorea, dacă nu i se părea nesuferit s-o vadă pe tînăra fată.

Pentru ca să nu cadă în mîna altcuiva, expedie el însuși epistola. Intors de la poștă, îl găsi pe Müller, care-l aștepta în biroul său. Mecanicul avea fața obosită, preocupată și galbenă.

— Vreau să plec, zise el.

— Să pleci ? strigă Petre rizînd și bătîndu-l prietenește pe spate. Ce ți-a venit ?

— Nu-mi mai place aici.

— De ce ?

— Nu știu. N-aș putea spune de ce. Nu mai îmi place aici. Vreau să mă așez pe socoteala mea. Leafa ce mi se dă, n-o merit. Și apoi, nu pot lucra așa... toată vremea să schimb haine... și toți mecanicii ăia să spioneze ce fabric eu... și „colegii ingineri" care rîd de mine...

— Nu rîd de tine.

— Nu sînt idiot. Și apoi, zic între ei că sînt prea plătit pentru ce meșteresc eu.

— Ce-ai vrea să faci ?

— Să cumpăr un garaj și să-mi fiu stăpîn ca pe vremuri. Imi plăcea cînd lucram împreună. Asta-mi trebuie. Nu-mi pot eu sfîrși zilele într-o uzină, ca un dinte într-un angrenaj, să mă ploconesc la orșicine. Nu e felul meu, tu știi.

Petre stătu un timp tăcut. Apoi se gîndi :

— Poate că ai dreptate. Simt și eu dezgustul ăsta ca tine. Da, este mult să fii slobod. Unde vrei să-ți cumperi garajul ?

— La Pentland. Aici ca și în altă parte. Știu unul de vînzare, pe care l-aș putea avea îndată. E al unuia Baird, care închiria cai odinioară, îl știi ? Acum, cînd e bătrîn, vrea să se desfacă. E un garaj bun, bine pus, în capul străzii Mari, la Wolnut.

— Da, știu locul.

— Se cheamă garajul libertății. Pot să-l cumpăr, dar nu am suma toată.

— Cît îți trebuie ?

— Aproape două mii de bilete, ca să fiu în largul meu. Vreau să plătesc pe ţanc ; nu-mi plac ipotecile.

— Vrei să te împrumut eu ?

Fața lui Müller se lumină.

— Da, asta mă aranjează.

— Bun. Cînd vrei să pleci ?

— Indată, dacă nu e incorect. N-aș vrea să-ți fac epistola. Intors de la poștă, îl găsi pe Müller, care-l aștepta necazuri, dar mă îmboldește; nu mă mai simt bine aici.

— Aranjez eu; nu te îngriji.

Müller se ridică și rămase în picioare, încurcat; apoi se înroși: — Chiar dacă nu mai sînt pe aici, pot să vin să te văd cîteodată?

Petre întinse mîna.

— Se înțelege, dragă. Nu înseamnă că, dacă nu mai sîntem în același oraș, să nu ne mai vedem.

— N-o să fie prea des. Nu-ți fie frică: n-am să te plictisesc. Socotesc că tu ai să mergi departe. Eu n-o să mă pot ține după tine și n-o să te mai gîndești la Müller, dar Müller n-are să te uite.

Petre, cu mîna în laba strînsă a lui Müller, se simți deodată rușinat și fața-i oacheșă i se rumeni:

— Nu, nu cred că te voi uita vreodată, și nici prăvălia noastră de biciclete.

— Atunci, sînt mulțumit! Da, ce vremuri frumoase acelea!

Și, ca de obicei, plecă fără să-și sfîrșească conversația, închizînd ușa cu zgomot după el. Petre se apropie de fereastră și se uită după el cum traversează curtea și piere în hangar.

— Și ăsta este din trecut, gîndi el.

Atunci văzu căsătoria lui sub adevărata ei lumină. Sfîrșitul unei epoci, și începerea alteia. Odată însurat, va fi ginerele bătrînului Flint și unul din oamenii cei mai însemnați din Stat. Vedea în asta nu o țintă, ci un nou punct de plecare. Totuși, era tulburat; cuvintele lui Müller răsunau în el ca un ecou îndepărtat: „Vreau să mă așez pe socoteala mea, ca pe vremuri".

*
* *

Pe măsură ce treceau săptămînile, d-na Azais se înzdrăvenea. Cu fața spre Midi, casa Clarei Weingarten primea tot soarele posibil; de dimineața pînă tîrziu, după amiază, se strecurau razele soarelui.

Nu numai trupul, din care dispărea încet hidropisia, își regăsea vechea vigoare, dar și spiritul se întrema, și caracterul i se îndulcea. Cu fiecare zi pierdea din mohoreală și neîncredere: convingerea că ea nu are nici un prieten pe

lume o părăsea. Se bucura de camera ei curată, care-i amintea vremea vagonului roșu cu aur strălucitor și fără pată. Curățirea aceasta o pătrundea pînă în suflet și trezea în ea împreună cu gustul vieții, dorința de a duce un trai normal și nebîntuit de deznădejde.

In zilele de singurătate, întinsă în pat, evoca trecutul, începuturile, triumfurile, pe Moise Schoenbrun și unchiul Natan, pe marele Zamberti, copilăria lui Petre. Dar mai ales, în timpul îndelungatelor ore în care urmărea mersul soarelui pe tapet, se gîndea la Lea. Niciodată nu întîlnise o femeie de calitatea Leei și se mustra de gîndurile urîte și ideile de răzbunare, ce le avusese față de ea la începutul legăturii Leei cu Petre. Înțelegea acum că niciodată Lea nu avusese intenția să o despartă de Petre. Da, prețuia mai mult decît el, mai mult decît toți cei pe care d-na Azais îi cunoscuse în lunga și aventuroasa ei existență. Și d-na Azais simțea o dorință continuă, intensă, să-i vorbească, să-și deschidă inima, dar cînd Lea venea, aducîndu-i flori, sau ca să-i citească vești din gazeta de dimineață, ea se găsea incapabilă să-i spună ceva. De multă vreme nu se spovedise cuiva, că vorbele de simpatie nu veneau, întunecate și îndărătnice.

Se gîndea deasemenea mult la Petre și, lent, începea să-l înțeleagă mai bine. Întrevedea de ce era îngrijorat, nenorocit, și de ce avea să fie așa toată viața lui : nu cunoștea pe cea lăuntrică : pururea, oricît de strălucitoare aveau să-i fie izbînzile, voia și mai mult. Nu, el nu iubea nimic, pe nimeni, și acum cînd ea se simțea bolnavă, începea să considere dragostea și omenia ca pe singurele virtuți care contează; nu numai în raporturile cu altul, dar și față de tine însuți. Fără iubire și omenie nu este posibilă fericirea. Blestemat este cel căruia îi lipsesc. I se părea că Petre nu-și iubea nici propria sa personalitate.

Uneori, seara, Clara Weingartner urca pînă la al treilea etaj voluminoasa ei persoană și venea să se înfunde în fotoliul de răchită de lîngă patul d-nei Azais. Îi povestea trăncănelile zilei, rîzînd, cu rîsu-i ce părea că pornește din vîrful picioarelor ei minuscule pînă la părul-i vopsit și cutremura toată grăsimea trupului ei. Clara, cu aspra ei sinceritate și limbaju-i direct, era un tot atît de bun tonic, ca Lea cu dulceața și marea ei bunătate. Clarei, d-na Azais îi vorbea

de reprezentațiile circului cu eterna nostalgie a celor care au fost odată fermecați de el și nu-l mai pot uita. Clara o ținea la curent cu ceea ce se juca la Chicago și, în fiecare săptămînă, îi aducea Varietăți și Programul General. D-na Azais le citea de la un capăt la altul, fără să sară un rînd. Astfel, era la curent cu spectacolele date de circuri la Hamburg și în Australia, cu cele desfășurate la Bombay și la Capetown. Îi trebui aproape trei zile ca să isprăvească, fiindcă nu citea ușor engleza.

Dar, ceea ce prețuia mai cu seamă, era că se simțea în mediul ei, știind că Lea, ca și Clara, pricepeau unele lucruri de care Petre rămînea pururea străin.

Cîteodată, stînd în compania Clarei, vorbeau de Joanna și de Peter. De la nașterea copilului, Clara numai de două ori o văzuse pe Joanna, întîi, cînd cu iarmarocul din Chicago, al doilea, cînd aceasta venise să se informeze de un debușeu pentru merele fermei. Dar primea vești despre ea, ca și despre Peter, de două trei ori pe an. D-na Azais o întreba la nesfîrșit despre băiețel. Clara o rugă pe Joanna să-i trimită o fotografie a lui. În sfîrșit, o primiră; înfățișa pe Peter la opt ani, în costum de catifea, în picioare lîngă o coloană. Aducea uimitor cu Petre. Ai fi crezut că e el la vîrsta aceea, gîndea d-na Azais. Da, un sînge puternic curgea în vinele Schoenbrunilor. Peter avea același păr negru ondulat, aceiași ochi mari și sumbri. Dar privirea nu avea încăpățînarea, nici bărbia atîta hotărîre, ca la Petre.

Asemănarea cu Moise era de asemenea izbitoare, n-ar fi scăpat nimănui. Moise avea, desigur, șaizeci de ani acum, dacă nu mai mult. Pesemne că trăia tot în marea casă din Frankfurt, cu cele cinci fete ale lui. Poate că murise. Mai bine că nu știa nimic. Prefera să păstreze amintirea acelei ultime nopți din hotelul din Amsterdam, cînd o lăsase fără să-și ia adio.

Încet, încet, știu tot ce o privea pe Joanna și începu să o socotească drept noră, iar pe Peter ca pe nepotul ei legiuit. Știa că ferma prospera, că Joanna era fericită cu bărbatul său, că-i făcuse trei copii și află într-o zi — ceea ce Petre ignora — că Elmer Croy își fracturase craniul căzînd de pe o claie și că de acum n-avea să mai fie în stare să se ocupe cu multe lucrări de fermă și de grădină, rezemat în două bastoane.

Ziua vizitei lui Petre, apropiindu-se, începu să se îngrijoreze, gîndindu-se că nu-i va fi ușor să-i vorbească, mai ales față de acea fată străină, din care el voia să-și facă nevastă. Acum cînd vechiul sentiment de amărăciune o părăsea, se simțea duioasă și fără apărare pentru acea conversație. Se mai temea că vederea fiului ei să nu-i aducă prea viu amînte pe Moise Schoenbrun și că întrevederea aceasta să nu deștepte în ea dorința de a interveni în viața lui Petre. Și se hotărî, în insomniile ei, să nu se mai gîndească la el decît ca la băiețelul, ce fusese în lungile lor colindări și să considere pe omul care venea s-o vadă ca pe un străin. Nu era mai bine așa?

*
* *

În dimineața vizitei, Lea o îmbrăcă pe d-na Azais cu o cămașă de noapte de-a ei, de crep de Chine trandafirie, garnisită cu dantele și stropită ușor cu acel parfum de mimoze, ce-i plăcea grozav; apoi puse pe desul păr cărunt al îmblînzitoarei o bonetă asortată. Cînd toaleta fu gata, d-na Azais ceru o oglindă, dar cînd își văzu chipul izbucni în rîs.

— Parcă aș fi o smintită bătrînă.

Totuși, ținu oglinda la îndemîna ei și, după plecarea Leei, se privi iarăși. Pentru vîrsta ce o avea, în definitiv, era destul de frumoasă; cîteva crețuri; ochi-i rămăseseră admirabili, mari, întunecați și strălucitori. „Ochii mei, gîndea ea, nu vor îmbătrîni niciodată".

Lea nu-i spusese dacă și ea îl va vedea pe Petre și d-na Azais, gîndindu-se la asta întinsă pe pat, regreta că n-a întrebat-o. De întîlnirea lor nu se temea; s-ar fi văzut cu cea mai mare naturalețe. Dar în prezența logodnicei, era altceva; aceasta putea să se întrebe, să nu-i placă. „Da, va avea timp să-i pară rău de căsătoria asta!" cugeta d-na Azais, „va vedea ce înseamnă să te însori cu o fată din lumea aceea!"

Apoi auzi pași pe scară și bănuind că sînt ei, începu să tremure.

Lea nu se arătă. Clara îi întovărășea. Cînd ușa se deschise înapoia patului, d-na Azais îi văzu mai întîi în oglinda mesei de toaletă: pe Clara, pe fată și apoi pe Petre.

— Iată-i! zise Clara.

Petre se apropie de pat, se aplecă și o sărută. Dar era o sărutare fără avînt, care-i dădea ghies să se dea înapoi, ca de la un străin.

— E Hazel, grăi Petre.

Fata înaintă și o sărută și ea.

Groasa Clara ieși și d-na Azais rămase singură, ca să-i primească. Logodnica era mai frumoasă decît se așteptase, dar mai ofilită. „Blondele se trec repede", gîndi ea. Hazel părea mai în vîrstă decît Petre. De ce tocmai asta, cînd ar fi putut să aleagă dintre toate? Părea șireată. De la prima vedere, d-na Azais își dădu seama că nu e genul său. Subțirimea buzelor și a bărbiei, duritatea ochilor albaștri, o trădau pe față. Petre, cum nu era prost, trebuie să fi băgat de seamă. „E vădit că o ia, fiindcă e fata lui Homer Flint", gîndi ea. „N-o iubește deloc. Dar știe el măcar ce este dragostea?"

Hazel făcea tot ce putea ca să fie plăcută; dar conversația sa politicoasă și afectată era lipsită de orice sinceritate. „Nădăjduiește să se isprăvească iute vizita și să-l aibă pe Petre cu totul al ei", își zise d-na Azais.

Se uita la Petre cît de mult putea, dar fără să pară, știind ce furie rece îl cuprindea cînd se simțea observat; și se mîră că Dumnezeu a putut face atît de seducător un bărbat lipsit de inimă și plin de dispreț pentru femei. Hotărît că semăna mult cu Moise Schoenbrun, mai slab, mai aspru, fără tandrețea, căldura ce emanau din Moise.

Hazel sta în fotoliul de răchită și Petre pe scăunelul aurit, adus din magazinul Clarei. Îi spuseră proiectul lor de căsătorie. Și, pe cînd îi asculta vorbind de flori, invitați, daruri și domnișoare de onoare, ea avu sentimentul că Petre era prins în plasa, de care ea însuși scăpase cu mulți ani în urmă. Niciodată n-avea să mai guste libertatea. Avea să rămînă pururea înlănțuit de femeia asta, de bătrînul Homer Flint, de rudele și amicii lor. Se felicită că știuse să evite plasa asta. Liberă, ea nu contenise să fie și să se bucure.

— Poate că dacă am amîna nunta, ați putea asista, zise Hazel.

— Nu, răspunse d-na Azais cu fermitate. E inutil. Nu știu cînd voi fi în stare să mă scol și să umblu. Dar să-mi trimiteți o bucățică din prăjitura de nuntă, are să-mi facă plăcere. Mulțumesc, oricum că v-ați gîndit.

Hazel o mai sărută o dată și se retrase. Petre rămase cu ea. În picioare lîngă pat, fin și elegant, i se părea un străin. Adevărata imagine a lui Petre era pentru ea aceea a unui frumos adolescent cu aer de încăpățînare, în tricou negru, cu șapcă, cu țigara în colțul gurii, și nu a omului acesta de afaceri cioplit, în haine scumpe. Bănuia că are în buzunar o cutie plină cu țigări alese. „Moise Schoenbrun! gîndea ea. Leit el. Da, și l-a luat el!" Și totuși simțea un fel de mîndrie liberă că a dat pe lume un om așa de rafinat, un om ajuns.

— Acum sînt bogat, zise el. Nu trebuie să te lipsești de nimic. Și voi fi și mai bogat cu vremea.

— Da, sînt sigură.

— N-ai vrea să ai un apartament al tău?

Ea cugetă un răstimp.

— Nu, prefer să stau aici în aceste două camere și s-o ajut pe Clara. Ea m-a rugat. Îi trebuie pe cineva la magazin. Îmbătrînește și suferă de picioare, cînd stă multă vreme dreaptă. Nu, îți mulțumesc; o să aibă grijă de mine.

— Atunci, am să-ți trimit în fiecare lună un cec.

Iarăși se gîndi.

— Fie. De voi avea nevoie, voi cheltui; de nu, îi pun la bancă, pentru Peter.

— E un băiat strașnic, zise Petre.

— Tu l-ai văzut?

— Da, și pe Joanna.

— Știu tot ce-i privește. Clara primește știri de la el. Mi-ar plăcea să-l văd pe Prichindel.

— Ai să-l vezi. Am proiecte pentru el.

Ea începu să rîdă.

— O să mai ai și alți plozi.

— Nădăjduiesc.

— Ai văzut-o pe Lea?

— Nu. A socotit ea, că e mai bine să lipsească azi.

— A avut dreptate. Hazel ar fi putut bănui. Ce fată bună e Lea! N-ai să găsești alta ca ea!

El își aruncă ochii pe fereastră. Ea privi pe cînd lui i se pare că ea se amestecă în viața lui intimă și nu-i place.

— Și pe Hazel cum o găsești ?

— Nu e rău. Dar nu ești amorezat.

— Nu.

— Cit despre ea, e nebună după tine.

— Ce te face să crezi ? întrebă el și zîmbi.

— Toate schimele ei.

— Atît mai bine !

— Nu sînt sigură. Se poate să nu iasă bine. Mai ales cînd te însori și nu mai poți scăpa.

— Nu sînt născut de ieri.

D-na Azais surîse neașteptat :

— Ea crede că iubește, pentru că nu știe ce e amorul.... nu încă.

O clipă avu impresia că fosta lor intimitate renaște, dar, aproape îndată, îl văzu încruntînd sprîncenele și întorcînd privirea ea înțelese că este tîrziu.

— Ascultă, Petre, ascultă... uită-te la mine.

— Da !

— Nu-mi purta grijă. Știu să ies singură de la greu. Să nu-ți închipui că am să mă amestec în ceea ce te privește. Ești înaintat. Ești departe și nu te pot urma. N-am să te fac de rîs niciodată.

Voi să vorbească, dar ea îi făcu semn să o lase să continue :

— Și apoi, n-am nici un imbold să mă țin după tine ; de loc. Acum, ai face mai bine să te duci după Hazel. O fi ostenit, așteptîndu-te jos ; să nu creadă te miri ce. O cred în stare !

— Adio, adio !

— Adio. Nu uita să-mi trimiți o bucățică din tortul de nuntă.

O sărută și plecă.

Fusese mai puțin greu, decît se temuse. Precum prevăzuse, îi devenise aproape străin. Dar întrevederea asta, plată, sălcie, îi lăsase o impresie de gol.

Lea veni la dînsa curînd.

— E păcat, spuse d-na Azais ; ar fi putut avea copii frumoși, dar nu cu femeia asta. Ce creatură săracă !

*

* *

Nunta lui Petre cu Hazel se făcu la sfîrșitul lui septembrie, în vechea biserică a congregației, edificiu de cărămidă și de lemn alb, vestigiu al vechiului oraș. Homer Flint se ținu de vorbă. Îi făcu fiicei cea mai mare nuntă ce se pomenise în Pentland, cu domnișoare și domni de onoare, cu paj care duce inele, cu buchetiere. Principalele familii din Cartierul Nou fură reprezentate printr-unul ori mai mulți membri ai lor. Amănuntele, cele mai multe combinate și realizate de Hazel, se conformau tradiției în bună parte ; altele erau inspirate din revistele feminine sau din tratate de etichetă mondenă. Fu belșug de ghirlande, sute de crini ai Fecioarei. Urmă o recepție în marea casă negricioasă. Pentru Hazel, era înfăptuirea unui vis, materializarea ficțiunilor romantice inspirate de lecturi. Povestea ei părea un adevărat „roman automobil", începînd prin pana mașinii lui taică-său și sfîrșindu-se, cum se cuvenea, la altar. Nu-i veni în minte că oamenii din Pentland pot găsi ridicol spectacolul unei femei de treizeci și doi de ani, jucîndu-se de-a logodnica de optsprezece. Cît despre Homer Flint, habar n-avea că, voind să impresioneze orașul, reușise să-l facă să rîdă de el.

Pentru Petre, săptămîna dinaintea căsătoriei fu un calvar, culminînd în ceremonie, care înaintea altarului împovărat cu crini, îl lega cu o femeie, care începuse să nu-i mai placă. O clipă, cît o fulgerare, simțise o poruncitoare nevoie să fugă din biserică și să nu se mai întoarcă, să nu-i vadă niciodată, pe Hazel și pe taică-său, nici pe strălucitii și cinstiții tineri oameni de afaceri, cavaleri de onoare. Avu impresia ciudată că locul lui nu este în acea biserică strîmtă, înnăbușită de mireasma crinilor — că el nu era decît un simplu trecător, silit să stea în mijlocul unor dușmani, care unelteau împotrivă-i. Impresia aceasta se risipi și se auzi rostind fatalul „da". Apoi totul fu împlinit și își dădu seama că străina aceea ofilită gata era nevasta sa și că, deocamdată, nu mai era nimic de făcut. Totuși, din clipa în care ceremonia se încheia, în cugetul lui născu hotărîrea să se elibereze într-o bună zi.

La miezul nopții, urcară în expresul de Chicago, bătuți cu orez și întovărășiți de strigătele și de urările invitaților. Cînd trenul se clinti și închise după el ușa compartimentului, simți ură pentru toată lumea aceea rămasă în gară, pentru Homer Flint, pentru stupida de soacră și chiar pentru Hazel care, tocmai atunci întindea spre el fața-i roșie, după o sărutare.

Da, toți aceia, cîți erau acolo, îl îngenunchiaseră unui destin ca ăsta.

*

* *

Hazel dorea să-și petreacă luna de miere în Europa. Totdeauna, de cîte ori visase la mărițișul ei, plănuise o călătorie de nuntă în vechiul continent, în locurile cele mai celebre, într-o săptămînă cu lună plină, la Monte-Carlo, în parfumul mimozelor și al tuberozelor. Dar războiul făcuse călătoria peste putință și fură nevoiți să se mulțumească cu California care, auzise ea, semăna cu Riviera în care florile erau mai puțin parfumate, iar marea mai degrabă cenușie decît albastră.

La întoarcere, se instalară nu departe de fortăreața medievală a lui Homer Flint, în cartierul Nou, într-o casă stil colonial, cu stîlpi înalți de-a lungul fațadei și cu lădițe de flori la parter. Flint le-o făcu dar de nuntă și o găsiră deplin amenajată cu mobilele cumpărate chiar de ei, înainte de căsătorie, la Werner de la Chicago. Hazel ținuse să aleagă ea „asortimentele" ce alcătuiau sufrageria, salonul, biblioteca și iatacul, toate imitații după epoci diferite, țipînd de noi, de-a dreptul de la Manufactura Marilor Rapide. Sala de mîncare era Louis-Philippe, biblioteca Directoire, salonul Henric al II-lea, iar camera de culcare Ludovic al XV-lea.

Hazel era mulțumită și Petre se afundă în lucru.

Pentru oameni ca Homer Flint, momentul realizării de averi mari părea unic. Cu Petre, elaboră mari proiecte. Unchiașul avea vederi asupra oțelului și petrolului, dar numai lui Petre îi destăinui. Lumea credea că războiul e pe sfîrșite, că în veacul al douăzecilea, asemenea eveniment nu putea dura mult ; dar Flint tăcea. Era din pricina lipsei lui de încredere în umanitate, a pătrunderii, a vîrstei, ori a lipsei lui de iluzii? Dar credea în prelungirea ostilităților și pronosticurile lui se arătau exacte, oțelul și benzina deveneau tot mai necesare. Atunci fără zgomot, începu să-și mărească uzinele, să cumpere de ici și de colo acțiuni ale companiilor petrolifere și

vaste concesii în noile teritorii din Est. De-a lungul iernii și în tot timpul celei de-a doua veri a războiului, Petre și el lucrară, combinînd noi întreprinderi, elaborînd proiecte. Și încet, încet, Petre își dădu seama că dacă evenimentele se potrivesc prevederilor lor, înfăptuiește o avere cu mult mai mare ca în visurile lui cele mai nebune.

Cei doi bărbați își petreceau seri întregi în bibliotecă, discutînd de afaceri, lăsînd-o pe Hazel și pe mama sa să-și șoptească mohorît, să cînte la gramofon sau să brodeze, în salon.

Apoi, firma Flint și Rader primi de la Londra o comandă de camioane și Petre se duse la New-York — pe care nu-l mai văzuse de la debarcarea lui, în vîrstă de zece ani — ca să pună la punct afacerea și să deschidă calea unor importante tratative.

Fu cea dintîi din numeroasele lui călătorii. Bătrînul Flint ura trenurile și găsea New-Yorkul prea depărtat, ca să meargă acolo cu automobilul. De altfel, era tot atît de iscusit în afaceri ca și el, uneori și mai și ; fiindcă poseda o calitate ce-i lipsea lui totdeauna ; distincția și un fel de farmec, de care se lăsau prinși bărbații ca și femeile. Moș Flint își da perfect seama că propria-i înfățișare nu-i era favorabilă ; vederea lui era deajuns pentru ca un client să se pună în gardă. Trăsăturile sale trădau prea mult viclenia, răceala. La Petre, dimpotrivă. Ai fi zis că oamenii căutau prilejul ca să-i placă. În momentele de rea dispoziție, Flint ajungea să creadă că ginerele său îi surprinsese oarecum buna credință, cucerindu-l, lucru ce nu se petrecuse cu nimeni, niciodată. Nimic în atitudinea lui Paul nu-l îndreptățea să presupună că n-ar fi un ginere minunat, nici un asociat onest. Totuși, i se năzărea uneori lui Flint că, sub farmecul aparent al lui Petre se ascunde o adîncă răceală. Încet, încet, ajunse să creadă că meșteșugul de-a se ascunde al lui Petre era mai strașnic decît al lui și îl bănui de antipatie, împotrivă-i.

Cu vîrsta, Homer Flint devenise mai puțin neîndurat. Mai întîi fiindcă se simțea puțin obosit, apoi, din pricina slăbiciunii, nu mai vedea de fel nevoia de-a tot agonisi la nesfîrșit. Se gîndea adesea la vorbele Hazelei : „De ce să cîștigi și mai mulți bani ? Ce-o să facem cu ei ?“ Totuși nu putea renunța la ocupațiile sale, căci dacă se oprea, nu-i mai rămînea nimic de făcut și viața i-ar fi devenit nesuferită. Odată sau de două ori încercase să ia vacanță, dar, îngrijorat și zăbăuc, o scurtase ca să se întoarcă la minunatu-i birou, îmbibat de miros de lipiciu, de praf și de lavabou. Afară numai

dacă nu se afla în călătorie, altfel nu se putea abține o zi măcar, să nu se ducă. Cît despre a sta liniștit în casă, cu nevastă-sa, era peste puterile sale. Nu-l interesa nimic. Lectura îl plictisea. Acum, cînd tot îmbătrînea, dormea din ce în ce mai puțin, trezindu-se în zori, incapabil să mai adoarmă. În ceasul acela de dimineață, pe cînd sta întins lîngă groasa femeie stupidă, luată de soție cu atîția ani înainte, regretele, ca niște spectre, îl bănuiau : că și-a uzat tinerețea muncind ; că nu știa nimic, în afară de afaceri. Căci nenorocirea lui voia ca el să fie tot atît de inteligent, pe cît era de pieziș și simțea uneori brusc că ceva esențial îi scăpase, că trecuse apropiat pe lîngă dînsul ca o pasăre. Dar niciodată nu-și da în vileag slăbiciunea sau îndoielile înaintea cuiva. Le ascundea în fundul sufletului său zbuciumat, ca să nu le aibă decît în ceasurile cenușii ale dimineții, cînd nu putea să li se sustragă.

*

* *

La New-York, Petre descoperi o lume nouă, situată, i se păru lui, deasupra și dincolo de ceea ce cucerise el la Chicago și la Pentland. Și se mira că este și aici primit ca un personaj însemnat de către bancherii cu vază în afaceri. La treizeci și șase de ani, el, Petre Radier, fost călăreț de circ, se vedea poftit la cine oferite în cinstea sa, în cercurile cele mai închise, în case care depășeau în măreție tot ce visase el vreodată, tot atît de deosebite, precum erau cele mai somptuoase case din Pentland față de lădoaia roșie cu aur. Necurmat gîfiind puțin, stăruia în recapitularea lucrurilor extraordinare ce i se întîmplau, căci el mereu își socotea existența ca pe o melodramă, în care juca primul rol.

Nu trecea un ceas, un minut, fără ca, schimbîndu-și culoarea ca un cameleon, și pururea atent, să învețe a imita manierele celor care îl înconjurau, să-și asimileze noi puncte de vedere. Își comandă haine la New-York, la cel mai de seamă croitor. Se pătrundea de tot ce vedea și auzea, cum mai făcuse cu Lea și prietenii ei. Ducîndu-se la operă, constată că, mulțumită Leei, știa asupra muzicii mai mult decît mulți din cei din preajma lui. Își dădu repede seama că se deosebește, nu numai ca om de afaceri, dar și altminteri. Nevestele colegilor săi îl chemau la cină și în loja de la operă. Uneori i se părea că ele speră mai mult : dar, necunoscînd bine terenul, păstra o rezervă înțeleaptă.

Şederile la New-York, repetate de trei patru ori pe an, şi prelungindu-se uneori pînă la o lună întreagă, treziră încet, încet în el un tainic dispreţ pentru Pentland şi chiar pentru socrul său. Înţelese că sînt distincţii mai mari decît să fii ginerele bătrînului Flint, perspective de aventuri mai pasionante şi mai strălucite decît acelea ce le-ar fi putut vreodată întîmpina într-un oraş de provincie, ca Pentlandul. Şi Hazel ? Începu de asemenea a-şi da seama de enormitatea greşelii ce-o făptuise, însurîndu-se cu ea. Într-adevăr, dacă însuşirea de nevastă a lui Petre şi de fiică a lui Homer Flint îi dădea ei oarecare situaţie în Pentland, la New-York ar fi fost numai o provincială şi n-ar fi făcut mai bună figură ca Joanna. Comparate : Hazel, Joanna şi Lea, ajungea la concluzia că numai aceasta din urmă ar fi prezentabilă în lumea nouă ce o frecventa el, şi că Joanna chiar, cu simplitatea ei, ar fi fost mai nimerită ca Hazel.

Cînd Hazel spunea să-l însoţească la New-York, îi răspundea că n-o putea duce din pricina afacerilor. Mai tirziu, cînd războiul se va mai astîmpăra, vor face împreună o călătorie de plăcere. Dar şi-o închipuia în mediul acela strălucit : va părea proastă, de rînd şi stîngace. Şi înţelese că ea este ferecată de provincie, că nimic n-ar putea s-o schimbe. Deşi cheltuiala pentru toalete, părea totdeauna înfăşată, fiindcă ea credea că femeile trebuie să caute frumuseţea, mai degrabă decît eleganţa ; aşa că se îmbrăca de parcă ar fi avut optsprezece ani, nu treizeci şi patru, alegînd albastrurile şi roşurile cele mai tandre, cu garnituri de horbotă, de panglicuţe şi multe giuvaericale. Fără îndoială, Hazel îl făcea de rîs.

Simţămîntul ostilităţii, simţit cîteodată faţă de Hazel înaintea cununiei lor, se îndesi tot mai mult, pînă cînd se schimbă într-o suferinţă aproape necontenită. De trei ani împărţeau acelaşi pat. Totuşi, nu-i vorbea decît atunci cînd n-avea încotro şi petrecea cît de puţin timp cu putinţă în casa colonială, prea lustruită şi bine orînduită. Şi apoi, pasiunea ce o arăta Hazel pentru gospodărit, îl irita. Nu putea să apropie un fotoliu de sobă, ca să se aşeze după plac aproape de foc, fără să zăticnească ideea ce-o avea ea de rînduială, în odaie. Dacă, întrînd, îşi arunca mantaua şi pălăria pe un scaun, ea va veni într-ascuns să le atîrne cu grijă în cuier. În camere, fiecare mobilă ocupa un loc anume, ca marcat cu creta. Pe mesele de mahon strălucitor erau aranjate revistele nu după cum fuseseră citite ci simetric,

în ordine cronologică, orice număr fiind însă suprimat, dacă data de trei luni. Cele mai multe erau periodice feminine cu mare tiraj, pe care ea le citea de la un capăt la altul, stînd în fotoliul special al bibliotecii sau, vara, pe verandă. Maldărele acelea de banalități puse acolo pentru dînsa simbolizau pentru Petre spiritul mărginit și romantic al nevestei lui

Casa lor păstrase înfățișarea tot așa de nouă, de impersonală, ca în ziua în care intraseră în ea. Nimic nu se învechise, nu se uzase, nu se întrebuințase. Ea îl făcea cîteodată să cugete — în rarele seri în care rămîneau acasă — la acele locuințe tip ale „expoziției pentru cămin", în care Hazel și el ar fi fost manechine de ceară, așezate pe scaune, contemplate de vizitatori. Ura marile ferestre de la stradă, prin care trecătorii puteau să le vadă și cele mai mici gesturi ; dar știa că Hazel le apreciază. În după amiezile de iarnă, ea își apropia jețul care îi permitea să-i cerceteze pe trecători, pe trotuare. Vara, se așeza pe verandă și fără să-și lase scaunul cu leagăn, vorbea la nesfîrșit cu ei. În fiecare seară, Petre trăgea storurile, deși știa că Hazel ar fi vrut să le urce, ca să arate splendoarea și buna ținută a casei. Sentimentul că ei îi plăcea să trăiască în public și că nu-și pierduse pofta să facă paradă de el nu-l părăsea niciodată pe Petre. Se și întreba uneori dacă Hazel nu voia să discute, cu alte proaste, legănîndu-se în fotolii pe verandele din vecinătate, amănunte din viața lor de dragoste.

Totuși, nu făcea niciodată obiecție, nu căuta să facă gîlceavă. Simplu se ducea și venea, așezînd lucrurile după părerea ei. Însușirile ei ar fi fost admirabile și utile la soția unui negustoraș, a unui mic funcționar, dar pe măsură ce descoperea altele, Petre constata că era tocmai acelea pe care le ura mai mult. Era îngrijită, precisă, exigentă și în același timp cumpătată ca și cum n-ar fi avut bani ; altminteri cu vederi strîmte și înverșunat virtuoasă. Dar mai ales încăpățînarea ei liniștită îl uimea pe Petre și în curînd ajunse la bănuiala că ea se credea destul de iscusită și de puternică, pentru a-l fasona după voia ei și să facă din el așa precum un bărbat, om de afaceri din Pentland se cuvenea să fie.

Citeodată, văzînd cît de mult nu-l cunoștea, îl apuca o cumplită nevoie de a rîde, urmată de un amar sentiment de triumf. Niciodată, în ignoranța ei, nu-i bănuia infideli-

tăţile, nici nu bănuia că el căutase în altă parte, la alte femei, mulţumiri pe care le-ar fi putut găsi acasă. Dar se abţinea s-o înşele în Pentland, şi nu pleca la vinat decît cînd se afla la Chicago, la Cleveland sau la New-York, totdeauna în chip discret, secret, cu şiretenia bărbatului care cunoaşte femeile din mai multe medii şi posedă o ştiinţă aprofundată a vieţii.

Acasă, urma să împartă patul cu Hazel şi cînd, cît mai tîrziu cu putinţă, se culca lîngă ea, simţea de fiecare dată aceeaşi impresie de repulsie şi de vrăşmăşie. În curînd îşi dădu seama că ea avea pentru el o pasiune fizică, de care se ruşina, şi de atunci raporturile lor deveniră reci, libere şi perverse, esenţial contrare naturii sale. Cu Hazel, înfiorată de nelămurit şi de delicii, uza de oarecare artificii, învăţate în lunga lui carieră, atît de bogată în experienţă, găsind în practica lor singura satisfacţie cu putinţă, faţă de minciuna raporturilor lor amoroase. Se răzbuna astfel amar, că-l luase de bărbat şi că ea era ceea ce era...

La început, ea spera să aibă un copil, zicîndu-şi că asta i-ar apropia şi le-ar simplifica relaţiile şi că ar putea revărsa asupra pruncului o parte din strivitorul devotament ce-i arăta. Dar un an se scurse, apoi al doilea şi al treilea, şi el începu să fie supărat pe Hazel, ca şi cum îl amăgise. N-o iubea şi ea nu era în stare măcar să-i facă un copil! Despre asta, amîndoi, nu vorbeau niciodată, căci în intimitatea lor îngheţată nu încăpea asemenea subiecte. I-ar fi putut face reproşuri, dar veghea ca nici o ceartă să nu izbucnească între ei, ştiind că, dacă asta se întîmpla risca să se înfurie aşa fel ca să compromită totul, tocmai acum cînd nu trebuia să strice nimic.

D-na Azais văzuse bine. Pînă la măritiş, Hazel nu avea despre iubire decît o noţiune vagă şi romantică, ce-i alimenta vanitatea şi îi dădea o stranie dorinţă de a dispune de Petre după placul ei. Mai apoi însă, însemnă pentru ea ceva cumplit, cărula nu-i putea rezista şi de care nu se putea lipsi. Ajunse ca o posesiune oribilă; aşa încît, dacă-l vedea pe Petre, la un singur lucru se gîndea, la lucrul acela pe care judecata ei îl respingea, găsindu-l lipsit de eleganţă, şi care deveni o obsesie cu atît mai înverşunată, cu cît se lupta să scape de ea. Şi, la tulburarea în care se zbătea veni să se adauge frica; o temere nedesluşită de puterea pe care Petre o avea asupra ei, amestecată ciudat cu spaima

că el o va părăsi. Nu îndrăznea să-l contrazică pe față, dar îi primea ordinele cu umilință, aproape cu recunoștință. Totuși, în unele momente era aprinsă de o ură pătimașă, așa de încordată, că pricepea că o femeie poate să-și ucidă ibovnicul. Deși zi cu zi se simțea tot mai nenorocită, mai neliniștită, fiindcă se părea că, cu cît caută ea să-i placă în lucruri mărunte, cu atît el se depărta de ea. Uneori se lăsa copleșită de crize de lacrimi, petrecîndu-și după amiaza toată suspinînd în patul lor, cu perdelele trase, cu ușa închisă cu cheia. Cu regimul acesta de mîhnire și întunecare, își pierdu culorile și plenitudinea formelor. Redobîndi aerul veșted, ce-l avusese pe cînd se temea că va rămîne fată bătrînă.

În aparență însă în ochii lui Homer Flint, căsătoria lor părea izbutită. Bătrînul avea o părere năstrușnică despre femei, chiar de fiica sa și el socotea că, într-o căsnicie nenorocită, greșeala este veșnic a femeii, care nu are altă menire decît să vegheze la fericirea căminului. De aceea nu prea băga de seamă aerul obosit al Hazelei.

Într-o zi însă glăsui :

— Ar trebui să iei un întăritor, un tonic. Nu arăți bine.

Ea răspunse că este sănătoasă și nu are nevoie de nimic. Se temea de el mai mult decît oricînd, văzîndu-l apropiat de Petre. Uneori, în vremea crizelor ei singuratice, se compătimea adînc, închipuindu-se ocolită și părăsită.

Și, pe cînd cina la Homer Flint, Petre, care o cerceta rece pe deasupra mesei, cugeta : „Nici frumoasă nu mai este. Îmbătrînește văzînd cu ochii !“ De atunci, îi fu rușine cu ea, chiar în Pentland.

Dar averea sporea. În fiecare zi o simțea crescînd și devenind și mai reală, puterea aceasta a cărei cucerire era obîrșia tuturor plăsmuirilor sale. Era asociatul lui Flint într-o sumedenie de întreprinderi și director la altele, o duzină. Mai mult : începuse să înjghebeze pe socoteala sa o afacere de petrol, în taină, fără știrea socrului și dispunea și de rezerve în bănci. Era un început, întîiul atu în lupta pentru independența sa, căci n-ar fi putut să scape, decît devenind singur foarte bogat.

Apoi Statele Unite intrară în război. Dar Petre urmărea țelul, fără să se lase distrat. Lui Flint nu-i fu greu de a face dovada că ginerele său avea o situație prea importantă și nu putea pleca la bătălie.

Petre era absorbit de afaceri atît de mult, încît nu avea timp să se gîndească nici la el, nici la nenorocirile sale, nici la tristețea nevestei lui. Atunci, subit, Peter intră în viața lui.

*
* * *

Peter împlinind cincisprezece ani, Joanna hotărî să-l dea la oraș. Credea că școala de țară nu e îndestulătoare pentru cel care ar urma apoi universitatea și ar ajunge avocat. Se duse deci la director și obținu admiterea lui Peter. De atunci, în fiecare dimineață, la șapte și jumătate, băiatul urca în trenul electric, ce trecea nu departe de fermă, și se întorcea seara la cinci.

Viața asta nouă îl transformă pe copil. Din prima zi în care intră în școala de oraș încetă de a mai fi un țărănuș. Venise momentul să vadă „ce este dincolo de pădure". Joanna observă că începe să se creadă deosebit de frații și de sora lui, lua cu aceștia aere mari și-i trata de mucoși. Apoi, într-o zi, spuse că el nu-și va mai lua de mîncare cu el. Nici unul din camarazii lui nu-și aduceau merinde. Ori se duceau acasă la prînz, ori mîncau la cantină. Purtarea proviziilor într-o cutie era treabă de țopîrlan. Să le despacheteze la restaurant nu putea și era silit să se ascundă într-o baștă, în subsolul școlii, ca să le înfulece, ferit de batjocura camarazilor.

— Nu mai iau merinde ! repeta el cu aer de încăpățînat. Mai bine să nu mai mănînc decît să-mi car mîncarea cu mine.

Joanna încercă să-l lămurească, împărțită între temerea și mulțumirea că-l găsește tare de voință.

— Nu sîntem bogați, zise ea. Nu putem plăti mese în oraș.

— Dacă e prea mare cheltuială, bine, nu mănînc deloc !

Și în ochii sumbri ai adolescentului tresări flacăra, ce-i amintea pe Petre și care întotdeauna micșora împotrivirea Joannei.

— Dar nu se poate fără hrană, băiete. Tu ești în plină creștere. Te șubrezești.

— O să mănînc mai mult dimineața și seara ; dar să iau merinde, nu vreau.

— Ți-e rușine cu noi ?

Nu răspunse îndată.

— Nu. Dar nu-mi place că m-am născut într-o fermă.

Și iarăși Joanna suferi din pricină că el disprețuia ogorul, care era pentru ea întreaga sa viață.

Două zile încheiate ținu ciondăneala. În sfîrșit, împinsă de nevoie, Joanna trebui să-l amenințe :

— Dacă nu vrei să te hrănești cumsecade, n-ai să mai mergi la școala din oraș. Tatăl tău nu-i om înstărit. Am avut cheltuieli mari cu sera și sîntem siliți să facem cea mai mare economie, dacă vrem să ne ținem pe picioare. E drept ca și tu să ne ușurezi lucrurile, dacă vrei să te duci mai tîrziu la universitate. Sau iei mîncare cu tine, sau urmezi clasele la Pentland.

Amenințarea izbuti. Totuși Joanna își dădu seama că, dacă mai stăruia, Peter ar fi biruit, căci, și ea îl credea superior lui Toma, lui Henric și micuței Joanna. Mai deștept decît ei, era plin de ardoare și de curiozitate pentru toate lucrurile. Ceilalți, cu cît creșteau, se legau, ca și ea, de fermă ; erau cu adevărat copiii lui Elmer. Toma mulgea două vaci, dimineața și seara.

Astfel, Peter se părea că-și primește înfrîngerea și, posac, pleca la școală cu cutia. De cîte ori îl întreba maică-sa, răspundea că a mîncat tot. Trecură săptămîni ; apoi ea intră la bănuieli, fiindcă îl vedea slab și palid. El spunea mereu că mănîncă în toate zilele. Într-o după amiază de iarnă, pe cînd îl ajuta pe Carel să facă un sirop de arțar, descoperi lîngă uluci ceea ce, fără îndoială, erau resturile multor prînzuri. Broaștele țestoase, păsările și veverițele devorau de multă vreme pîinea și carnea, pe care, în fiecare dimineață, le împachetase ea cu grijă în cutia de tinichea. Stăteau mărturie cîteva oase de pui și hîrtia cu care fusese învelită hrana.

Stătu îndelung amuțită înaintea dovezii, silindu-se să nu creadă ochilor. Apoi se așeză pe o buturugă și începu să suspine. Îi părea rău că plînge, dar vederea oaselor și a hîrtiei era mai mult decît putea îndura. I se părea că, dragostea cu care ea îi pregătise zilnic hrana, el o aruncase acolo, sub gard ca și proviziile ei. O minți se, o înșelase ; asta arăta că el îi este oarecum străin. Vreme de săptămîni, pînă să urce în tren, golise cutia în locul acela, dosind-o apoi în vreo tufă și reluînd-o seara, ca s-o aducă acasă goală.

Cît timp şezu pe trunchiul acela ? Nu ştia. Auzi deodată paşi prin frunzele veştede. Ridică ochii şi o văzu pe Irma, înaintînd spre ea. Pricepu pe dată că Irma ştie de ce plînge. Aceasta puse una din marile ei mîini pe umăru-i.

— Da, este adevărat. L-am văzut acum două săptămîni, cînd plecam cu vacile.

— Şi nu ne-ai spus ?

— Nu.

— De ce ?

— Nu ştiu. Socoteam că fac mai bine tăcînd.

Irma întoarse capul şi urmă : Cred că aţi vrea mai de grabă să nu fi aflat, şi apoi...

— Şi apoi ce ?

— Nu vreau să mă creadă pîrîtoare.

Joanna zîmbi.

— Da, asta e ! Vă e teamă la toţi de ce poate el să creadă de voi !

— Poate că am greşit, primi Irma cu smerenie.

— S-ar fi putut îmbolnăvi... să ia cine ştie ce ! Se spune că umblă vărsatul în Cîmpul. Chiar tu mi-ai spus.

— Dar nu i-a lipsit nimic, spuse Irma. A prînzit în toate zilele.

— Nu se poate, cînd îşi arunca merindele în colţ.

— A mîncat la cantină.

— Cu ce bani ?

Irma nu răspunse şi Joanna se ridică.

— Hai, Irma, spune tot. M-ai înşelat destul pînă astăzi.

— I-am făgăduit să nu spun nimic.

— Prostie. E un copil.

— O să se supere.

Joanna îşi puse mîinile pe umerii Irmei şi începu s-o zguduie...

— Spune-mi, spune, haide ! Am dreptul să aflu. Mînia îi dădea puteri şi Irma începu să se teamă.

— Plătea cu banii ce-i dădea un domn.

— Care domn ?

— Nu ştiu care ; dar i-a dat odată un dolar la golf, vă aduceţi aminte ? Cred că-l cheamă Rader.

Joanna lăsă mîinile să-i alunece de pe umerii Irmei şi chipul i se împurpură.

— O ! făcu ea întorcîndu-se pe loc, o !

— Îl cunoașteți ?

— Da... puțin.

— Peter mi-a spus că tot el a venit să cumpere legume la magherniță.

— Da.

— Mi-a povestit că, odată, i-a dat un dolar în fața dumitale, și că nu v-ați supărat, dimpotrivă.

— Da, răspunse Joanna, e adevărat, i-a dărut un dolar.

Nu mai știa ce zice. I se părea că nu numai Peter dar și Petre unelteau împotriva ei. La urma urmei Peter era copilul ei, al ei ! Petre n-avea nici un drept asupra lui. Nu-l părăsise și uitase vreme de ani ? Și acum umbla să i-l răpească, într-ascuns, el care dispunea de atîtea avantaje ! Și Peter se spovedea Irmei, nu ei. Asta tot isprava lui Petre era ; pesemne că îi poruncise să nu-i spună mamei.

Irmei începea să-i fie într-adevăr frică.

— Poate că mai bine făceam să nu vă spun nimic.

— Nu-i greșeala ta, Irmo.

— Nu arătați bine, sînteți așa de palidă. Nu cumva vă ia cu frig ?

Irma o împresură pe Joanna cu un braț temeinic.

— Poftiți, să mergem în magazia de zahăr. Să vă veniți în puteri.

Joanna se lăsa dusă. Mereu susținută de brațul Irmei, intră în cabană. Acolo, Irma umplu un pahar de whisky, din clondirul pe care Carel îl pitise într-un ungher, ca să se încălzească noaptea, cînd veghea la nutrirea focului sub sirop.

*

* *

Îl găsi pe Elmer în seră, gata să răsădească niște begonii în rînduri strînse și bine aliniate, în lădițe drepte, cu pămînt îngrășat. Plantele păreau plăpînde și firave ca niște ace și îți trebuia, la lucru, o răbdare nesfîrșită. Elmer n-o auzi intrînd și ea stătu cîtva timp nemișcată, pe prag, fără să închidă ușa, căutînd să-și capete curaj.

Pe un scăunel, cu cele două bastoane la îndemînă rezemate de o bancă, Elmer se apleca pe straturi, umbla cu o grijă strașnică, fiindcă știa că sînt plantele cele mai belalii, dar cînd sînt bine îngrijite, dau cele mai frumoase flori. Și, pe cînd îl observa, Joanna își dădu seama că, de la nenorocirea lui, mai întîi îmbătrînise, apoi întinerise. Sub recea lumină de

iarnă, ce lumina sera, nu părea de loc mai vîrstnic ca în ziua în care, împreună, intraseră în fermă după căsătoria lor la pastorul luteran. Boala îi mai sporise, parcă blîndețea firească. Dacă nu mai putea cosi în fineață, nici mînui furca pentru ridicarea stogurilor, se ocupa cu patimă de plantele din grădină și seră. Printr-un fel de misterioasă dispensă, acest restrîns cîmp de activitate devenise pentru el un univers tot atît de vast ca moșia, ca lumea întreagă.

Joanna se fîritisea că și-au încredințat banii serei acesteia, ce rezolva într-un chip definitiv problema unei activități pentru Elmer, obișnuit din veac cu o muncă statornică și cu o viață trează. Îl simțea fericit, mai mult și decît odinioară, căci, ne mai putînd să repare barierele sau să răstoarne brazda, putea să-și consacre tot timpul cu altoirea, cu răsădirea și cu încrucișările de specii, ocupații pe care le prefera. Seara citea fără să obosească nenumărate tratate asupra culturii florilor, iar ziua, din zori pînă în amurg, schiopăta prin grădină sau pe lîngă pîrîu, silit cîteodată în momentele de mari dureri, să se tîrască pe genunchi și pe mîini, de-a lungul cărărilor netede.

Adesea Joanna considera accidentul acela ca o binefacere pentru Elmer, fiindcă îl scutise de munci pe care conștiința îl forța să le facă. Și încet, încet descoperi la el ascuns adînc, sub un văl de sfială și de tăcere, un om nou, deosebit de Elmerul pe care credea ea că-l cunoaște bine. Acum cînd era schilod, avea răgaz pentru a se instrui, face experiențe, căuta cauzele atîtor fenomene ce-l intrigase de ani. Uneori, noul Elmer, rămas ascuns atîta timp, îi inspira teamă și ea se mira că două făpturi, trăind într-o intimitate ca a lor, pot rămîne atît de ascunse una de alta.

Închise ușa după ea. La zgomot, Elmer ridică fruntea și îi surîse, tot încercînd să-și îndrepte spatele.

Adesea o lua peste picior, că prea punea totul la inimă și nu mai lăsa și altuia — nici Irmei, nici lui Carel, nici lui — grija de a veghea la bunul mers al fermei. Fără să contenească din zîmbet, o întrebă :

— Nu-i așa că a ars Carel siropul de arțar ?

— Nu, nu.

— Desigur că bunicul nu ajunge săptămîna. Cînd m-am dus să-i dau lapte dormea și nu l-am putut deștepta.

Vorbea cu tonul cu care ar fi constatat : „Grîul e copt. Pot să începă a-l secera". Venise vremea ca unchiașul să moară ; de ce mai lîncezea atît ?

— Trebuie să chem doctorul ? întrebă Joanna.

— Degeaba. Cred că nu mai e nimic de făcut. Foarte simplu : nu se va mai trezi.

Se puse iar la lucru ; plantele nu puteau adăsta ; din cînd în cînd însă se uita la Joanna, ca să-i arate că o ascultă şi se bucură de prezenţa ei. Ea îl contempla fără să vorbească, minunîndu-se de blîndeţea mîinilor lui osoase, acoperite de un puf auriu. Pentru întîia oară băga de seamă extraordinara lor frumuseţe şi ar fi vrut să le sărute una după alta.

Niciodată nu fusese aşa de trîndavă, să-şi piardă vremea. El începu să se mire şi o întrebă :

— Ce s-a întîmplat ? Ai vreun necaz ?

— Da. În privinţa lui Peter.

— Ce-a făcut ? întrebă fără să ridice fruntea.

— M-a înşelat. M-a minţit.

Şi, plîngînd un pic, îi înşiră povestea prînzurilor şi a spovedaniilor ce i le făcuse Irmei, şi nu ei.

— Nu e nimic grav.

— Dar nu e tot. L-a văzut pe taică-său.

Elmer nu răspunse îndată. Urmă să răsădească plantele plăpînde, dar Joanna văzu cum începe sîngele să-i înroşească pielea pîrlită. Niciodată nu mai pomenise de Petre, din ziua căsătoriei lor.

— Cum ? întrebă în sfîrşit.

— Nu ştiu. Irma mi-a spus.

— Ea ştie tot ?

— Nu ştie că Petre îi e tată. Ştie numai că e tot omul care i-a dat lui Peter un dolar, în ziua în care el fugise la golf.

— Stă aşadar în Pentland ?

— Da. S-a însurat cu fata bătrînului Flint şi şi-a schimbat numele. Îl cheamă acum Paul Rader.

— A !

— Şi eu l-am văzut, Elmer. S-ar fi cuvenit să-ţi spun. Nădăjduiam că n-are să fie nevoie. Şi cum s-au întors lucrurile !

Elmer rămase tăcut. Îşi întrerupse lucrul şi părea adîncit în gînduri.

— La uitat pe Peter în toată vremea anilor ăştora, de ce-şi aduce aminte de el acum ? rosti el în sfîrşit.

— Nu știu. Vrea să-i plătească studiile la universitate și, apoi, să-l ajute să-și croiască un drum. Cred că i-ar putea fi de folos.

— Da. Cred și eu.

— E de patru ani însurat, și tot nu are copil.

— S-ar putea să fie bine pentru Peter, și s-ar putea să nu fie. Taică-său și-a făcut o situație frumoasă nu-i așa?

— N-am căutat să-l văd, Elmer. Mi-a scris, atunci cînd l-a văzut pe băiat la golf. Că vrea să-l mai vadă, și dacă-i dau cu voie. L-am luat pe copil la maghernița. Și el a trecut pe acolo cu trăsura, și s-a oprit.

— În ziua în care ți-ai pus rochia cea frumoasă, nu-i așa? Mi-aduc aminte. Chiar în seara aceea am căzut de pe claie. Mă întrebam de ce v-ați făcut așa de frumoși amîndoi, cînd v-am văzut coborînd aleea.

— Elmer, grăi ea dulce, crezi oare că a fost ceva între noi?

— Nu.

— N-a fost nimic. Mi-am pus rochia cea frumoasă fiindcă doream să arăt bine și să-i dovedesc că sînt fericită, că nu-mi lipsește nimic. N-aveam alt gînd. Sincer; la nimic altceva nu m-am gîndit. De atunci, nici că l-am mai văzut, afară de odată, pe stradă, în Pentland.

— Nu. Nu m-am îndoit nici cînd de tine.

O îmbrățișă cu un braț.

— Nu poate fi nimic între el și mine, glăsui ea. Tu mă cunoști destul, ca să știi. Ceea ce tu mi-ai dat, prețuiește mult mai mult decît ceea ce era el în stare să facă pentru mine. Femeile sînt uneori proaste, e adevărat. Pesemne că m-aș fi făcut frumoasă pentru oricare din foștii mei cunoscuți.

El o bătu pe mînă:

— Nu te frămînta. Te cred. Tu știi, Joanno, că nu sînt timpit.

O clipă, rămaseră tăcuți. Joanna îl dezmierda pe păr. Apoi vorbi:

— Oricum, mi-a fost frică.

— Frică de ce? Să nu vorbească? Cîtă vreme va fi ginerele lui Flint, nu are să povestească nimic.

— Nu. Mă tem că-i va încredința lui Peter.

— Asta îl cred în stare!

— Mi-e frică. Dacă vrea cu adevărat să-l aibă pe Peter, va face orice ca să-l atragă și cum el are tot ce dorește un copil...

— E adevărat.

— Poate că ar fi mai bine să-i spun chiar eu lui Peter?

— Nu, răspunse Elmer domol. Mai tîrziu, nu acum.

— Nu crezi că ar fi bine să-i spun chiar îndată?

— Nu. Peter e prea tînăr, ori prea vîrstnic. Băieții de paisprezece-cincisprezece ani n-au judecată. Mai cuminte-i să mai aștepți puțin.

— Oricum, trebuie să-i vorbesc. Taică-său i-a dat bani, ca să-și plătească prînzurile.

— Rău.

— Da.

— Poate că ar fi mai nimerit să-l vezi pe taică-său și să aranjezi lucrurile cu el.

— Te-ai supăra să-l ajute pe Peter să-și urmeze studiile universitare?

— Să mă gîndesc. Zîmbi. Mi se pare tare curios să stăm de vorbă despre tatăl lui Peter. Mă deprinsesem să-l socotesc fiul meu și uitasem aproape povestea aceea veche.

În clipa aceea, Joanna auzi ușa deschizîndu-se la spatele ei și, întorcîndu-se, văzu marea siluetă a Irmei, care intra. Cu luare aminte, aceasta închise ușa și, cum înainta spre ei, Joanna înțelese că le aduce o veste.

— Ce este, Irmo?

— Bunicul, răspunse ea. A murit. Credeam că doarme, dar cînd m-am uitat de aproape, am văzut limpede că e altceva. Se stinsese.

Porni pe plîns, nu cu suspine zgomotoase cum era deprinsă ci în tăcere.

— Vin acasă cu tine, zise Joanna. Și cum Elmer se ridica și-și apuca bastoanele, adăugă: Rămîi și termină-ți liniștit lucrul. N-ai ce face acolo. Voi telefona la pompele funebre.

Și îndreptîndu-se către fermă, Joanna încerca s-o mîngîie pe Irma:

— Nu trebuie să plîngi. Bunicul a trăit mult, veșnic aici, în locul ăsta pe care el l-a desțelinit și rînduit. A fost fericit. Cred că dacă își dădea seama de ce i se întîmpla, era mulțumit.

— Nu știu, suspină Irma. O să-mi fie urît fără dînsul. Așa mă obișnuisem...

*

* *

Omul de la pompele funebre veni și plecă. Îl lăsă pe tata-mare bine așezat, îmbrăcat în vechea sa uniformă din războiul civil, întins pe patul odăii. În amurg, Peter

se întoarse din oraș. Din camera mortuară, Joanna îl auzi urcînd aleea fluierînd, intrînd prin tindă și trintind ușa, apoi fluieratul tăcu brusc și ea pricepu că Irma îl vestise de moartea bunicului.

Dreaptă la geam, cu privirea pierdută peste cîmpie, se gîndea : „Mort ! Ce însemnătate poate să aibă asta pentru Peter ?“ Și se întristă că putuse ceva să-i curme copilului fluieratul. Moartea i se părea simplă și ușoară. Florile grădinii mureau molcom, după ce-și sfîrșiseră înflorirea, lăsînd după ele cîteva grăunțe, ce le risipea vîntul. Bătrînii arbori, și ei, mureau. Nu era nimic în moarte înspăimîntător, nimic care să uluiască. Tata-mare era mort, ca un copac care a îmbătrînit și s-a uscat. Pentru întîia oară se gîndea la el, se mira că nu-l cunoscuse niciodată cu adevărat viu, ci așa ca pe arbore iarna. De multă vreme el nu mai trăia, nu mai iubea, se lipsea de orice contact cu lumea, vegeta, înfundat în pustnicie, dincolo de fericire și de nenorocire.

Alături de lumina ce pica peste hornurile înalte de jur împrejurul orașului, se zăreau ramurile negre și golașe ale bătrînului nuc din marginea livezii, și Joanna cugeta : „Era tot acolo cînd bunicul a venit din Est ; părinții lui Elmer îl știau ; l-am văzut și noi, Elmer, eu și copiii, și va dăinui și cînd noi nu vom mai fi. Și uite, de jur împrejur pămîntul care a fost al bunicului, pe care l-a iubit și îngrijit și ni l-a trecut nouă“. Și pe cînd se gîndea așa, își dădu seama că nu mai e tînără. Pînă în clipa aceea, în care zărise nucul alături de lumina orașului — lumină ce nu se pomenea pe vremea cînd tata-mare venise din Est — nu se gîndise niciodată la vîrsta ei. Se vedea pururea așa cum fusese cînd se întîlnise cu Petre, în vechea carieră. Și acum, toate astea țineau de trecut. Ajunsese în puterea vîrstei. În curînd avea să se îngrașe, începea să îmbătrînească, va încărunți. Apoi, într-o zi, și ea se va odihni pe patul din odaia de prieteni, ca tata-mare și unul din copii — poate nevasta lui Toma — va sta lîngă ea, la aceeași fereastră, și cuprinsă de aceleași gînduri.

Și i se păru că Dumnezeu, în bunătatea lui, o copleșise, așezînd-o aici unde se afla, căci cu adevărat că locul acela i se potrivea. Și viața ei i se păru mai bună decît tot ce cunoștea ori își putea închipui.

Auzi pe cineva suind scara și recunoscu pasul lui Elmer, tîrît pe fiecare treaptă și așteptă în penumbră. Ușa se deschise și cînd el intră, o văzu dreaptă, lîngă fereastră.

*
* *

După cină, cînd cel mai mic din băieți fu culcat, mama se urcă la Peter. Pînă în anul trecut el încă dormea cu cei mici în odaia numită „camera cea lungă", un fel de hambar deasupra pivniței. Acum însă ocupa o cămăruță singur. Îl găsi culcat, pregătindu-se a citi o carte de Henty. Crezu că venise ca de obicei să-i zică bună seara și, liniștit lăsă volumul. Aplecîndu-se îl sărută, dar în loc să plece, se așeză pe marginea patului și-l privi.

— Am descoperit azi după prînz ce făceai tu cu proviziile, Peter, rosti ea după un crîmpei de tăcere.

Nu răspunse, dar plecă ochii pe cartea lăsată, întunecat.

— Nu-ți stă bine că m-ai mințit.

— N-am vrut să te mint. Dar n-am putut face altfel.

— Dacă minți, ce încredere mai pot avea în tine ?

Tot nu răspunse.

— Crezi tu oare că ai făcut bine ?

— Dar nu e grav.

— Și nici că-ți dă cineva bani nu mi-ai spus.

O privi cu neîncredere :

— A trăncănit Irma, după cum văd !

— Nu. Eu am silit-o să vorbească.

— E o vacă și atîta tot !

Joanna luă în mînă ei mîna lui Peter. Simți că instinctiv el se ferea, apoi, deodată, că se resemna : și văzu că ea era gata să capituleze, că nu mergea convorbirea lor așa precum o dorise.

— Istorisește ce s-a petrecut. Unde l-ai întîlnit ?

— O, nu s-a întîmplat nimic. Ieșeam într-o zi de la școală, îl văd într-un automobil mare, tocmai înaintea porții și el îmi vorbește. Eu i-am zis bună ziua și m-a întrebat dacă nu vreau să mă plimb un pic cu el.

— N-ar trebui să te duci după orice străin.

— Nu era un străin. Îl cunoșteai și-l știai și tu. Credeam că nu are să te supere. Oricum, știam cine e. Îl cheamă Rader. Este directorul fabricii de automobile și asociatul bătrînului Flint și foarte, foarte bogat.

— Ah!

— M-a dus să prînzim la Crescenti, lîngă linia ferată și m-a întrebat în fel și chip.

— Ce?

— Nu mai știu... despre tine, despre tata. Dacă tatii îi merge bine, dacă se cîștigă mult cu ferma, dacă aș pofti la ceva....

— Și apoi?

— Apoi mi-a spus că se interesează de mine din ziua în care m-a văzut la golf, că ar vrea să mă ajute să-mi fac o carieră și că, poate, mai tîrziu, are să mă ia în afacerile lui.

— Și ți-ar plăcea?

— O, se înțelege!

— Credeam că vrei să ajungi avocat.

— Vreau să fiu bogat, să pot să-mi cumpăr o grămadă de lucruri, să am o mașină mare, ca a lui.

— Ah, făcu Joanna. Apoi, după o tăcere: L-ai mai văzut?

— Da.

— De cîte ori?

— De trei patru ori, poate cinci. Nu-mi aduc aminte.

— Și el îți place!

— Da, îl găsesc strașnic.

O gelozie pătimașă o cuprinse pe Joanna, încît nu mai putu vorbi. Nu era oare nedrept ca Petre să fie în stare să-i dăruiască lui Peter tot ce visa, și anume ceea ce ea nu ar fi putut niciodată?

— Mi-a spus că pe tine te cunoaște foarte bine.

— Da, e adevărat.

— De ce nu-l poftești să vină pe la noi? Ca să cineze, într-o duminică de pildă.

— Poate. Am să mă gîndesc. Dar, spune, Peter, cît îți dă pentru masă?

— Cincisprezece dolari pe săptămînă.

— Cincisprezece dolari!

— Da.

— E mai mult decît îți trebuie.

— Desigur.

— Atunci, ce faci cu restul?

Fruntea lui Peter se posomorî și întoarse ochii:

— O parte am cheltuit-o și alta am pus-o bine.

— Pe ce-ai cheltuit-o?

— Am cumpărat haine.

— Haine ? Nu le-am văzut niciodată.

— Le las în oraș. Am cumpărat niște pantaloni lungi, cîteva perechi de ciorapi, cravate. Dar știind că ție nu ți-ar plăcea, le-am lăsat la școală, în dulapul meu din sala de gimnastică.

— Și ce-ai mai făcut cu banii ?

— Am tras la fit odată, ca să mă duc la cinematograf.

— Asta n-ar fi trebuit s-o faci ! Și ce-a spus dirigintele ?

— Îmi fabricasem o scuză.

— Peter ! Ai săvîrșit un fals. Pentru așa ceva merg oamenii la închisoare !

Tăcu chitic și-și bătea cartea cu palma, cu ochii plecați.

— Și ce-ai mai cumpărat ?

— Bomboane. Pentru mine, și i-am dat și unei fete.

— Cărei fete ?

— O chemă Ester Forbeș.

— Cine-i ea ?

— Tat-su ține drogheria din a patra uliță. Știi unde vine ?

— Da, da.

— Restul i-am pus de o parte, într-un loc în beci.

— Și ce-ai să faci cu ei ?

Nu răspunse și privirea i se îndrepta deasupra maică-si, spre fereastră. Ea îi apăsă mîna și repetă : „Ce vrei să faci ? Spune. Nu trebuie să ai secrete față de mama ta".

Încet își trase mîna dintr-a maică-si :

— Mă gîndeam că, poate, într-o zi fug, și voi avea nevoie.

Joanna nu fusese în stare să scoată o vorbă și rămase îndelung tăcută. Apoi, aplecîndu-se, îi luă cartea și îl sărută.

— Trebuie să dormi acum. Noapte bună.

Cînd se întorcea să stingă lampa, îl auzi întrebînd-o :

— Ce ai să faci ? N-ai să-i spui cumva d-lui Rader să nu mă mai vadă ?

— Nu. Nu-i spun.

Suflă în lampă și deschise fereastra. Dar, pe cînd se pregătea să iasă în întuneric, îl mai auzi :

— Iartă-mă că nu ți-am povestit tot !

Atunci ea se întoarse, ca să-l mai sărute și el își petrecu brațul pe după gîtul ei și o strînse pătimaș.

Lăsîndu-l, se duse în „odaia cea lungă", ca să-i vadă pe ceilalți copii. Dormeau. Luna se înălțase peste codru și la lumina ei se puteau distinge micile capete bălaie pe albimea

pernelor. Dormeau liniştiţi. „Niciodată n-au să-mi pricinuiască supărări!" gîndi ea. Şi, totuşi, ea îşi dădu seama, cu o nemiloasă luciditate că, tocmai din pricina asta, îi iubea mai puţin ca pe Peter.

In noaptea aceea rămase multă vreme trează lîngă Elmer, adormit. Se gîndea la isprava lui Peter, la îndepărtarea lui de ea. Pînă acum, îl considerase copil, şi iată că descoperea că nu mai era. Transformarea se împlinise progresiv, fără ştirea ei; şi el însuşi îşi dăduse seama. Şi o vagă amărăciune o înfrînse, la ideea că, fără gînd, Petre căutase să-i fure copilul. Cum de nu se crucise Peter, că un om pe care nu-l cunoaşte îl ia în trăsură şi-i dă bani? Fără îndoială că socotea că i se datoresc. Şi ea pricepu că el se aştepta ca toată lumea să se poarte aşa cu el. Pe cînd era ţînc, nu se opreau oamenii ca să-i vorbească şi să-i admire frumuseţea?

Abia în zori aţipi, hotărîtă ca, îndată după îngroparea bunicului, să se ducă să dea ochii cu Petre.

*

* *

Ii scrise, să-i dea voie să vină la biroul lui. După multă gîndire, găsise soluţia asta mai puţin compromiţătoare decît o întîlnire la ea sau o plimbare în trăsură, la ţară. Căci cei pe care i-ar fi putut întîlni ar fi putut să se întrebe ce caută el în tovărăşia nevestei unui fermier.

Avea acum birouri proprii în noul imobil Heiblin, drept în faţa micului local, vechi şi prăfuit, al lui Homer Flint. Instalaţia se deosebea de a socrului: trei camere căptuşite cu mahon, cu covoare verzi şi pereţi împodobiţi cu mari fotografii ale uzinelor Flint şi Rader, precum şi ale ultimelor modele de camioane şi trăsuri, construite de casă. Prima cameră slujea de salon de primire, a doua era ocupată de secretara lui şi de un amploiat, în sfîrşit, a treia, de el însuşi. Pe masa de lucru se afla portretul Hazelei, în ramă de piele. Era pentru ochii lumii, căci adesea cînd era singur îl întorcea cu faţa la perete.

Joanna fu nevoită să aştepte un timp. Înfundată într-un jilţ mare de piele, examină încăperea, simţindu-se stingheră în atîta mahon şi covor verde. Îi trecu prin minte că Petre o poftise poate, ca s-o uimească cu măreţia instalaţiei lui. In marginea drumului, după maldărele ei de zarzavaturi, se simţea în siguranţă, pe teren propriu, pe cînd aici, ca de

cîte ori se ducea la oraș, simțea un fel de neplăcere. Purta rochia de doliu, nouă, o pălărie de fetru neagră, garnisită cu voal și o blană de vulpe falsă. În locul mănușilor de bumbac, ce le purta de obicei, cumpărase unele de piele neagră, și nu le scosese ca să ascundă roșeața mîinilor. La subraț își ținea poșeta, imitație de piele. Mai voinică decît odinioară dar nu greoaie, era frumoasă. Totuși, nu puteai zice că e o fată tînără.

Impresia de neplăcere spori cu cît se lungea așteptarea. În sfîrșit o ușă se deschise și o persoană elegantă veni s-o roage să treacă în biroul d-lui Rader.

Petre o întîmpină.

— Nu am nevoie de d-ta pentru moment, miss Quinn, spuse el secretarei. Vezi să nu fim deranjați sub nici un pretext, pînă ce sun.

Ușa se închise. Atunci luă în mîinile lui amîndouă mîinile Joannei și, fără altă vorbă, ca și cum ieri o văzuse și erau vechi prieteni, strigă :

— Sînt fericit că ai venit, Joanno ! Ce bine arăți ! Apoi, observînd hainele cernite ale femeii, rosti grav : „Ai pierdut pe cineva ?"

— Da, pe bunicul lui Elmer.

— Trist lucru !

— Nu. Nu e trist. Avea nouăzeci și opt de ani.

Se silea să-și păstreze calmul, dar sub jacheta-i neagră inima începu să-i bată și își simți sîngele în obraji.

— Te-ai înfrumusețat, Joanno ! Ești mai bine ca altădată.

— M-am îngreunat, răspunse ea brusc.

Găsea că și el progresase. Atingea vîrsta maturității și pierduse farmecul juvenil al adolescenței. Totuși, rămăsese subțire, n-avea pîntece și nu purta ochelari, ca toți orășenii știuți de ea. Nădăjduise că nu-i va plăcea, ca să aibă puterea a nu-i ceda, ca totdeauna. Revăzîndu-l însă, simțea că o năpădește vechea patimă. „Da, cugeta ea, ochii, gura lui m-au fermecat".

O pofti într-un fotoliu de piele lîngă masa lui de lucru, apoi aprinse o țigară. Ea remarcă portretul în cadru de piele : un frumos cap blond, în sepia.

— E nevasta ta ?

— Da.

— E bine. Numai în fotografie am văzut-o, odată ori de două ori în gazete.

— Mi se pare că eşti supărată pe mine din cauza lui Peter, spuse el, ignorînd remarca Joannei.

— Găsesc că n-ai fost loial.

— Nu-i grav. Vroiam să-l văd. Doream să fac ceva pentru el. E cel mai drăguţ băiat, pe care-l cunosc.

— Îţi seamănă mult, răspunse Joanna uscat.

— Da. Tot mutra lui o aveam şi eu, desigur, băietan.

— Nu asta vreau să spun, răspunse dînsa, surprinsă de asprimea propriei sale voci. La caracterul lui mă gîndesc, la felul lui de a fi.

— Oricum, nu te poţi îndoi cine îi e tată !

— Asta nu !

Băgă de seamă că răceala ei îl tulbura şi-l făcea nervos şi se bucură : „Pesemne că e deprins să vadă pe toată lumea la picioarele lui, gîndi ea".

— Cred că îl iubesc atita pentru că n-am alţi copii.

— Şi nu mai e nici o speranţă ?

— Mă tem că nu.

— Eu am impresia...

Se întrerupse brusc şi se înroşi.

— Ce impresie ?

— Era să zic ceva, dar mai bine tac.

— Ce ? spune.

— Bun. Familia Flint pare cam stearpă. Îţi cer iertare c-o spun, dar aşa am crezut întotdeauna. Dacă voiai să ai copii frumoşi, trebuia să te însori cu o femeie care să aibă un sînge bogat... Să mă ierţi.

— Nu am de ce. M-am gîndit şi eu. Oricum, recunosc că Peter e reuşit.

Se făcu tăcere, apoi Petre vorbi :

— Ai regretat vreodată că nu ne-am căsătorit ?

— Nu.

Văzu că răspunsu-i răni trufia şi se felicită.

— Nu. În fiecare zi îmi dau mai bine seama că am avut dreptate. Şi-apoi, ştiam că nu aveai de fel poftă.

— Asta nu-i adevărat !

— Dacă ţii, este şi nu este adevărat, în acelaşi timp. Strînse de ea şi mai tare poşeta-i sărăcăcioasă : Ştiam. Voiai să mă iei, fiindcă erai îndrăgostit de mine, şi, cu toate astea, cînd am refuzat, ai fost încîntat, dorind să fii slobod încă o vreme, ca să-ţi croieşti drumul în lume.

Nu răspunse îndată.

— Te-am iubit mai mult ca pe oricare altă femeie, fie înainte, fie după, rosti el.

— Nu văd de ce.

— Asta nu poate nimeni să explice niciodată.

— Poate că ai avut de ce.

Pe cînd vorbeau astfel, ea începea să aibă vag, conștiință de o schimbare în el. Nu mai era cel de odinioară și asta îi ușura ciudat cugetul. I se părea, privind fața dură și deșteaptă a lui Petre, sub lumina crudă ce cădea din largile ferestre, că el pierduse puterea de-a o mișca. Da, cu toată ușurința manierelor și cu toată siguranța lui, descoperea în el alt om, de care ea nu mai era de fel îndrăgostită. I se părea totodată prea curtenitor, rezervat și distant, și într-atîta încît nu mai era de fel Petre de odinioară și ea putea vorbi cu el aventura din carieră ca de un lucru veșted pe vecie.

— Esențialul este acum să știu ce hotărîm pentru Peter. Dacă ții să te amesteci în ceea ce-l privește, trebuie să vedem cum ar fi mai bine.

El surîse :

— Văd că ai devenit o femeie chibzuită.

— A trebuit.

— Știi că vreau să fac ceva pentru el. Am depus la bancă, pe numele lui, o foarte frumoasă sumă, vreo patru-cinci mii de dolari. Pe de altă parte m-am gîndit mult. Nu am copil. Doctorul mi-a spus că Hazel ar putea face, dar nu e de fel sigur. Și încep să mă plictisească încercările astea nerodnice. Vreau să-l adoptez pe Peter.

— Ah, nu ! grăi repede ea. La asta n-aș consimți niciodată, și Elmer de asemenea.

— Dar ce-l privește pe el ?

— A luat în circă copilul și l-a tratat ca pe propria lui odraslă. Are tot atîtea drepturi ca tine și ca mine.

Zîmbi : — Îl iubești pe Elmer, nu-i așa ?

— Da, desigur, îl iubesc. Îl iubesc tot mai mult. El nu-i un fluture.

— Admit ! Totuși, cred că am oarecare drepturi asupra lui Peter... cel puțin de a-l ajuta.

— Oarecare da, dar puține. Ce socotești să faci pentru el ?

Își întoarse fotoliul, cam către fereastră :

— O mulțime de lucruri... da... o sumedenie ; tot mai mult, pe măsură ce trece vremea și îl cunosc tot mai mult. Este ca mine puțin ; la vîrsta lui, dar cu mai multe șanse. Ce mizerie a fost copilăria mea ! Să te tîrîi pe drumuri într-un circ, cu o mamă adeseori beată !

— Da, rosti Joanna cu glas acru. Nu se prea potrivește.

— Nu poți să mergi de-a-ndaratelea, nici să-ți retrăiești viața. Dar cei care vorbesc de oamenii care și-au făcut o situație cu puterea pumnului, și pretind că e bine să fi avut o copilărie cumplită și să-ți croiești singur poteca, nu știu ce îndrugă. Eu îi cunosc tariful și n-aș vrea să ducă Peter viața aceea !

— Nu se poate zice că se tîrăște pe drumuri într-un circ cu o mamă bețivă, nici că rabdă vreodată de foame !

Se întoarse spre ea surîzînd și-i atinse cu mîna genunchiul. Dar ea și-l trase iute, ca și cum ar fi fost o fată bătrînă căreia îi dădea ghies un ștrengar.

— Nu asta am vrut să spun. Aș vrea însă să nu îi lipsească nimic, să dispună de toate avantajele ce eu i le pot procura. Eu unul pot să-i dau tot, iar mai tîrziu și mai mult.

— Nu sînt sigură că este spre binele său. El nu-i din cei pe care îi poți copleși nepedepsit. Riști să-l pierzi, cum așa ceva te-ar fi pierdut și pe tine.

El îi aruncă o privire întrebătoare :

— De ce spui asta ?

— Fiindcă, dacă te-ai fi născut bogat, nici n-ai fi muncit, nici n-ai fi căutat mai binele. Ai fi umblat după femei și poate că ai fi și băut.

— Ce vrei să spui ?

— Tocmai ceea ce auzi. A fost o fericire că a trebuit să dai din mîini. Ai fost silit să muncești, fiindcă ai voit să cunoști lumea și s-o faci să strige : „Iată un om ! Cît de bogat se făcu și ce însemnătate dobîndi !“ Ei bine, ai reușit. În momentul acesta, crezi că biroul, mahonul și tot ce este aici mă impresionează. Nu, mai degrabă mă înspăimîntă, nu e pentru mine. În orice caz, mă impresionează mai puțin decît atunci cînd Elmer creează o nouă specie de dalie și e frumoasă.

— Ah ! rosti el surîzînd. Așa oare ?

— Da, chiar așa ! Nu mai sînt proasta de odinioară. Dacă vrei să faci ceva pentru Peter, trebuie să-mi promiți că n-ai să-l răzgîi, nici să-i dai prea mulți bani. Altminteri îi pricinuiești pierderea și ar fi cu atît mai trist, cu cît este un

băiat de valoare. Îmi dau seama că nu e făcut să rămînă la fermă, cu atît mai mult cu cît o urăşte, fiindcă n-o are în singe. Dar trebuie să ne ascultăm, pe Elmer şi pe mine. Îl cunoaştem mai bine şi ştim ce i se potriveşte.

— Fie ! Vă urmez sfaturile.

— Ce vrei să faci pentru el ?

— Să-l trimit într-o şcoală mare.

— De ce fel ?

— O şcoală bună, undeva în Est. Vreau să ajungă un gentilom.

— Nu mă crezi în stare să-l fac eu ?

— Nu e vorba de asta. Da, e bine crescut, are maniere. Dar aş vrea s-o pornească de sus de tot, să nu aibă nevoie să-şi croiască drumul. Să cunoască oameni influenţi, să aibă toate înlesnirile şi să se simtă egalul oricui, nu inferiorul.

Ea îşi deschise poşeta, îşi scoase o batistă şi îşi şterse nasul.

— Am crezut pururea că simţămîntul ăsta este înnăscut.

— Nu, nu tocmai, nu este, se dobîndeşte. Crede-mă, Joanna ştiu ce spun.

— Poate că ai dreptate.

— Trebuie să fie bogat, să ocupe o situaţie importantă. Eu îl voi ajuta. Înţelegi ?

— Şi cum crezi să-i explici toate astea ? Deocamdată el nu se miră de nimic ; dar în curînd se va întreba de ce îi porţi atîta interes.

— M-am gîndit. Odată şi odată va trebui să-i spunem adevărul. E singurul mijloc.

Mai întîi Joanna rămase visătoare, apoi grăi :

— Da, şi eu m-am gîndit ; am vorbit şi cu Elmer.

El crede că e prea de timpuriu, că Peter e prea tînăr şi că noutatea asta ar putea să-l rătăcească.

— Da, are dreptate, ştiu. Cred că aveam aproape anii lui Peter, cînd am aflat cum stătea chestia cu mine. Mama se certa cu o familie din circ şi asta i-a strigat : „Ia-ţi bastardul şi du-te dracului !“ Aşa mi-am descoperit originea !

— Peter nu e bastard. Are un cămin fericit şi un tată legal şi, afară de tine, de mine şi de Elmer, se înţelege, nimeni nu ştie că nu e feciorul lui Elmer. Nu, pentru mine mi-e frică. S-ar putea să mă urască.

— Ei, dar n-o să-i spunem nimic acum !

— Atunci cum ai să-i lămureşti mărinimia ta ? Şi ce-o să creadă nevasta-ta ?

— O să-i spun că e un băiat care-mi place.

— Te va crede atîta timp cît nu vă va vedea laolaltă! Nu crede că am vreo temere pentru mine. Dacă e pentru binele lui Peter, e destul. Elmer și eu sîntem așa de respectați, că nu mă îngrijesc de cîrtiri... cît despre mine, nu-mi pasă de bîrfeală. Dar la copil mă gîndesc.

— N-ai nici o teamă; e de cherestea bună.

— Ginditu-te-ai oare și la moș Flint?

Petre surise: — Pînă să descopere el nu știu ce, sper să mă liberez și să nu mai țin socoteala de ceea ce aprobă sau ba!

— Și ea? arăta Joanna spre fotografie.

Întîrzie o clipă răspunsul:

— Poate liberat și de ea.

— O! Aici ai ajuns?

— Da. Chiar așa.

Joanna îi aruncă o privire scrutătoare:

— Atunci de ce dorești atîta să-ți facă copii?

Se înroși, întoarse capul:

— Nu știu ce ți-aș răspunde. E foarte complicat... dar înțelegi... nu țin să mă fălesc... e foarte îndrăgostită de mine și nu-mi dă pace.

Se uită în altă parte și multă vreme ea îl observă în tăcere.

— Doamne! rosti ea în sfîrșit.

— Nu găsești că e foarte nostim?

— E groaznic!

— Adevărat. Dar nu-i nimic de făcut... nimic, s-ar putea numai să pierd tot ce-am cîștigat pînă acum.

— Da, văd. Este deci adevărat! Știam, dar nu credeam chiar atît.

Petre se ridică și se apropie de fereastră:

— Să nu mai vorbim de asta, vrei? Să ne ocupăm mai degrabă de Peter.

— Bine. Dar dacă vrei să-i bagi în cap asemenea idei, prefer să nu te mai vadă niciodată.

Se întoarse către ea și, o clipă, redeveni Petre cel de odinioară, cu privirea rugătoare: „Nu înțeleg" se ruga el. Dacă-i fac lui Peter o viață ușoară, nimic asemănător nu i se poate întîmpla. Nu va cunoaște o necesitate ca asta.

În cele din urmă căzură la învoială ca Petre să urmeze a-l vedea pe fiu-său și să-l ajute, dar și Elmer să-și poată spune cuvîntul. Încă mult timp Peter trebuia să creadă că Paul Rader se interesează de el în treacăt, ca un simplu străin.

Amurgea cînd Joanna părăsi biroul și se cufundă în ceața galbenă îmbibată de fumul ce umplea strada. Ieșind din oraș, regăsi soarele și un aer proaspăt, plăcut obrajilor ei aprinși. Fordul sălta pe drum. Trecu de locul din care se zăreau copacii încoronînd cariera și ajunse în aleea ce ducea la vechea casă albă. Atunci, un delicios sentiment de căldură o năvăli pe Joanna, ca și cum se găsea iarăși neprihănită și cu amîndouă picioarele înfipte sănătos în pămînt sfînt.

Nu se mai pomenea de zăpadă și grîul de iarnă acoperea întinsa cîmpie din jos de fermă cu un țol tot atît de verde, tot atît de proaspăt ca apa lacului din carieră. Și aproape cu mulțumire, Joanna gîndi: „Cîte lucruri se petrecură de cînd mînam căruța cu bălanul pe drumeagul ăsta!"

Da, oricum, viața era bună, plină, îmbelșugată și pasionantă.

Opri Fordul în magazie și se grăbi să se ducă să-și schimbe hainele, ca s-o ajute pe Irma la muls, căci era seara de odihnă a lui Carel. Dar, pe cînd își punea rochia de bumbac și șorțul, o mare tristețe o cuprinse, căci, pentru întîia dată, ea realiza din plin fluctuațiile vieții și nestatornicia soartei omenești.

Pînă s-ajungă la Irma, intră în odaia de prieteni, unde se închise cu cheia. Ridicînd colțul covorului, trase fotografia lui Petre și Fifi și la palida lumină a crepusculului, o privi îndelung. Apoi o rupse bucățele și coborî la bucătărie. Acolo, le aruncă în foc, privindu-le cum se răsucesc, se înnegresc și pier în cele din urmă.

Un sentiment de imensă libertate urmă minutului de părere de rău, pe care o îndurase.

*

* *

Cînd părăsi biroul în seara aceea, Petre și lăsă trăsura și veni acasă pe jos. Se înnopta și în dorința lui de singurătate, îi era drag gîndul că nu-l recunoaște nimeni. Pentru întîia oară în viața lui se simțea obosit, frămîntat de gînduri și de o sumedenie de regrete. Tot mergînd, se gîndea: „Da, așa îmbătrînește omul!" Și atunci îi veni în minte Homer Flint, neputînd pricepe de unde îi venea acestuia neînfrînata energie, bătrîn slab, aspru și încăpățînat. „Poate pentru că nu s-a interesat decît de un singur lucru. Nu i-a complicat nimic existența. A urmat totdeauna o linie dreaptă".

Și i se păru că viața lui devine din zi în zi mai complicată, mai dificilă. Întrevederea cu Joanna îl lăsă mai tulburat decît se așteptase. O revedea stînd în jilțul de piele, înaintea

lui, cu aerul ei de sănătate și onestitate și nu-i putea uita vorbele. Rămăsese în el mult timp după plecarea ei ; le auzea, îl împiedicau să-și pironească atenția la afacerile care-l preocupau. Și mai ales îndura un straniu simțământ de pismă ; o invidie pe Joanna ce nu și-o deslușea, fiindcă ea nu poseda nimic din ce ar fi rîvnit el, afară doar de siguranța că este în regulă cu lumea și este mulțumită cu soarta sa. Și apoi, simțea că ea îl disprețuiește, pe el, ca și pe izbînda lui. Pe cînd umbla prin omătul moale, pîngărit de funingine, își dădu seama ce anume îl fermecase la Joanna în prima zi, cînd ea îl poftise pe capra vechii trăsuri, ca să-l ducă și pe el în oraș — era cinstea ei sigură și totală, pe atît cît îi îngăduia simțul romantic al vieții.

Și-l năpădi dezgustul ; greață de el însuși, de multele lui aventuri galante ; scîrbit de prietenia și de prefăcutul lui respect față de Homer Flint ; dezgust de relațiile lui cu Hazel ; sentiment straniu și greu de o murdărie, aproape trupească, ce îl făcea să dorească o baie neapărat.

Apoi, revenindu-și : „Toate astea sînt tîmpenii ! Am început alergarea, trebuie să țin pînă la capăt. Fac din plictiseală pe idiotul și descopăr că am conștiință la treizeci și opt de ani ! Nu, trebuie să mă scutur. Am destule pe cap, și fără asta".

Începu să se gîndească la Compania de Petrol pe care o alcătuise fără știrea lui Flint, la speculațiile acesteia, la ceea ce se putea întîmpla, acum cînd războiul se isprăvise și cînd tîrgul lua un mers normal. Un anonim cumpăra una după alta toate acțiunile Companiei de Petrol și Petre avea neplăcuta presimțire că Flint, el însuși era individul acela. Aducea cu el : să cumperi în taină cît mai multe acțiuni și, la momentul potrivit, să dai peste cap întreprinderea în profitul tău.

Mai era și scrisoarea Leei, care spunea că d-na Azais este iar bolnavă, că medicul nu mai răspunde de nimic, din cauza slăbirii inimii. Și se surprinse deodată dorind moartea d-nei Azais și a Hazelei, și a bătrînului Flint. Atunci, ar fi scăpat de Hazel, n-ar mai vedea-o niciodată înălțînd spre el fața-i pală, ca s-o sărute, nici n-ar mai simți impresia de greață găsind-o la deșteptare, culcată alături de el. Va fi liber iar ; bogat și liber ; va putea să facă o avere imensă fără să se poticnească mereu de piedicile astea. Dar aproape îndată rușinea și greața reveniră, înviind amintirea serii aceleia de

demult, în care el mîna vagonul pe un drum de țară, pe cînd spurcata de muiere a lui moș Kiley cînta din gură și din chitară.

Băgă de seamă c-a ajuns în Cartierul Nou și avea să ajungă acasă. Începu să-și deteste casa, cu parchetul ei lucios, perdelele ca neatinse, revistele în ordine perfectă pe mese. Da, ăsta era căminul lui. Loc banal, fără suflet! Cît dorise s-o aibă, casa aceasta pe care o putea numi a sa! gîndi el cu amărăciune. Ei bine, acum o avea! Acea veche haraba roșie nu prețuia de o mie de ori mai mult ca sălașul ăsta cu un neant în el, în care veghea Hazel? De la început urise locuința asta, acum însă, cînd cunoștea Estul, cînd avusese prilejul să pătrundă în alte medii, cînd întîlnise femei deosebite de Hazel pe cît era cu putință, găsea că are toată îndreptățirea mohorîta lui mîhnire.

Pe cînd se apropia de casă, se gîndea la lăcașurile acelea, la femeile acelea, așa de rafinate pe lîngă Hazel, care se pricepeau să fie ele însile, ca și tot ce le înconjura, atît de atrăgătoare, și groaza ce o simțea de a sui scara, de a deschide ușa casei lui, creștea. „Nu are nici un soi de distincție, își zicea. Tot ce atinge e comun, meschin, banal și urît". Nu era nici culoare nici gust în ea, nici în casa ei, nici atît cît la Flint sau în orașul Pentland. Viața întreagă era tristă, aspră și materială.

Cînd urca treptele de ciment, ce duceau la intrare, auzi muzică. Gramofonul cînta „Lîngă blonda mea..."; se mîră, fiindcă Hazel îi da drumul rar și niciodată la ora aceea, ci mai tîrziu, numai cînd li se prelungeau tăcerile laolaltă.

Deschise ușa cu cheia ce-o avea și pătrunse în vestibulul strălucitor și ceruit bine. O zări pe Hazel venind întru întîmpinarea lui. Purta rochia ei cea mai frumoasă de după prînz, toată garnisită cu dantele și panglici și ea îi zîmbi cu o expresie de intimitate încrezătoare, care-l scoase din pepeni pe Petre. I se părea ofilită, galbenă și uscată, cu purtări și cochetării de fată bătrînă.

— Ce faci? zise ea. Ai avut o zi bună?

Își scoase pălăria și paltonul și le aruncă pe o mobilă.

— Nu prea grozavă.

— Obosit?

— Nu.

Ea înălță capul ca să-l sărute și sărutînd-o și el, își aduse aminte de Joanna și la propriul său dezgust.

— Vino de te întinde pe chaise-longue. Te odihnești, pînă mergem să cinăm la mama.

— Fie.

— Se îndreptă spre salon, socotind că se va culca și va închide ochii. Îi scăpa ei, o clipă. Ieșind pe ușă, o și văzu adunînd paltonul și pălăria și atîrnîndu-le în cuier. În toate actele Hazel era ceva de neînlăturat, ca o fatalitate oribilă.

Melodia se terminase, discul continua să se învîrtească jalnic. Îl opri și lăsă capacul. Apoi se îndreptă spre sofa, dar în momentul acela, Hazel veni și-l împresură cu brațele.

— Am să-ți dau o veste ; o veste minunată !

„Ce să fie ? Ce noutate poate ea să-mi spună și să mă și intereseze ?"

— Ce este ?

— Ghicește. Îți dau timp.

— Nu știu. Nu-s tare în ghicitori ! (De ce nu-l lăsa în pace, cînd era așa de ostenit !)

— Te rog, ghicește ! Sînt sigură că poți ghici.

— Nu. Nu pot, sînt prea obosit.

— Ce dorești tu mai mult pe lume ?

Se gîndi : „Să fiu liber, să nu te mai văd niciodată !" Dar nu zise nimic.

Își ascunse fața în umărul lui și se gîndi : „Poftim că imită pe eroinele din romanele ei proaste !" Apoi o bănuială cumplită îi veni, ce se înnodă în groaznică siguranță, și bîlbîroși :

— Urmează... Spune-mi...

Cu figura îngropată, destăinui :

— Voi avea un bebeluș.

Rămase mult amuțit, apoi, încet, ca și cum juca un rol și nu-și putea controla gesturile o cuprinse cu brațul.

— Ești tu sigură ?

— Afirmă doctorul. N-am îndrăznit să-ți spun, pînă nu am fost de tot sigură după ce am așteptat atîta timp.

Iarăși rămase tăcut și ea urmă : „Ești mulțumit ? Îl doreai, nu-i așa ?

Apoi ridică fruntea și îl privi cu groază.

— Da, desigur că sînt mulțumit. Minunat !

O mîngîie pe spate și adăugă :

— Eram preocupat de afacerile mele. Dar, se înțelege că sînt mulțumit.

Iar ea : E cel mai minunat lucru din lume să avem un bebeluș !

Îi auzise vorbele înainte de a le rosti, atît era de sigur de ce avea să spună. Și se gîndi că niciodată nu avea s-o poată suferi.

Mașinal, întrebă :

— Atunci, cum sărbătorim noi evenimentul ?

— Poți lua două zile de concediu și mergem la Chicago să ne amuzăm.

— Așa este, glăsui el ostenit. Mergem să ne amuzăm.

Simți o compătimire mai puternică decît repulsia și își dădu seama că nu era vina bietei fete dacă era atît de proastă și era nevasta lui. Din fericire nu-i putea citi în inimă.

Ea se întoarse și vorbi cu o voce foarte scăzută :

— Vom fi amîndoi mai fericiți, nu crezi și tu ?

Pentru întîia oară, el bănui că ea cunoștea puțin adevărul.

*

* *

După cină, Flint îl luă pe Petre în cabinetul lui, ca să vorbească de afaceri. Discutară mult, amănunte privitoare la uzină, riscul de a scoate douăzeci de camioane ușoare pe zi, în loc de paisprezece, asupra primejdiei supraproducției, acum războiul se isprăvise, despre o încercare de scădere a salariilor muncitorilor, corespunzînd cu micșorarea comenzilor. Dar Petre, încă tulburat, asculta numai cu o ureche, așa încît Homer Flint, nerăbdător, strigă la urmă : — Dar ce ai astă-seară ? Ești bolnav ?

— Nu, nu. Sînt sănătos. Mulțumesc.

— Despre două lucruri vream să-ți vorbesc, Paule.

— Da !

— Cînd ne-am asociat, am convenit, nu-i așa ? să facem toate afacerile împreună.

— Da.

— Și cînd te-ai însurat cu Hazel, era de la sine înțeles că tovărășia se strînge și mai vîrtos ?

— Da.

Homer Flint aprinse o țigară și așteptă. Și Petre constată că îl trata acum ca pe un străin, întrebuințînd și cu el tactica pe care-l văzuse că o are cînd negociază o afacere dificilă. Tăcerile lui îndelungate îi fîstîceau adversarul, îl puneau la

strimtoare. Petre știa ce avea să urmeze și-l observa pe moșneag. Acesta se ridică, se apropie de ușă, întoarse cheia apoi, mereu în picioare, plecă privirea asupra lui. Și mai fumă încă un răstimp, în tăcere. În sfîrșit întrebă :

— Pentru ce lucrezi în spatele meu ?

— N-am lucrat în spatele dumitale, afară numai dacă nu mi-ai înțeles ordinele de bursă.

— În parte. Dar mai este Compania de Petrol. Ce înseamnă aceea ? De ce m-ai ținut la o parte ?

— Vreau să încerc să înjgheb ceva eu însumi, să văd dacă sînt capabil să lansez singur o afacere.

— Ai fi avut toată vremea să faci experiențe după moartea mea.

— Sper că are să treacă mult pînă atunci.

— Și eu sper.

Homer Flint se îndreptă spre geam, unde rămase, întors cu spatele. Petre îl observa, uluit, de a-l vedea întrebuințînd față de el, rînd pe rînd, toate procedeurile ce le învățase în patruzeci de ani de experiențe.

— Nu e prudent, tinere. N-ai tăria să zbori cu propriile dumitale aripi. Ai face mai cuminte să te încrezi în mine, atît cît sînt aici.

— Vreau să urmez odată ideilor mele. Sînt un om modern și metodele pentru tratarea afacerilor s-au schimbat.

— Da. S-au schimbat, dar nu fac mai mult decît cele vechi. Homer Flint se întoarse brusc. Vrei să-ți spun părerea mea ? Modul de a încheia o afacere a fost totdeauna același, de cînd e lumea lume, și nu e probabil că se va schimba astăzi. E o meserie murdară, căci nu te poți încrede în nimeni. Trebuie să umbli tiptil, să veghezi la fiecare pas, să nu lași nimic la întîmplare. Comerțul cu banul strică omul. Să nu crezi că merge cu întortocheri ! Cînd toate secăturile astea, care s-au îmbogățit într-o noapte, au să vină peste cap și-și vor cerși pîinea, Homer Flint va fi încă bogat și el le va da pînă și cămașă.

— Poate.

— Nu există „poate !“ Au venit să mă roage și vor mai veni.

— Te pun la curent cu afacerea asta de petrol dacă dorești.

— Nu doresc. Știu mai mult decît este necesar. De altfel, acum, eu cred că este, întreagă, în mîinile tale și ale mele. Nu mai sînt alți acționari.

Petre prinse a surîde :

— Bănuiam ceva. Nu crezi că are să raporteze gras ?

— Dă-mi voie să-ţi spun, tinere : toate afacerile sînt riscante, dar nici unele nu sînt mai trădătoare ca cele privitoare la petrol. Nu sînt de recomandat unui personaj mititel, afară numai dacă e vreun şmecher strașnic, secondat de un avocat tot aşa de hîrşit ca el. Pe semne că marii oameni de afaceri sînt şi ei şmecheri, cînd se iveşte nevoia ; de altfel mulţi sînt, dar nu sînt obligaţi, cel puţin faţiş. Dacă vrei părerea mea, cred că am face bine, amîndoi, să ne dăm uşurel la o parte, cîtă vreme afacerea prosperă încă. Nu sîntem acolo în tovărăşie bună. Îi cunosc pe mulţi din şireţii aceia, de multă vreme. Acum putem pleca, fără să ne lăsăm din pene. Vor plăti un preţ bun pentru terenul nostru şi opţiunile noastre, dar mai ales pentru a scăpa de noi ; o parte din teren are valoare şi apoi, chiar cei mai groşi dintre ei au respect pentru Homer Flint. Aranjează ieşirea din afacere. Este singurul chip de a trage profit din speculaţia asta.

— Poate ai dreptate.

— Eşti pe o cale greşită... pînă în gît în petrol şi o mulţime de angajamente pe braţe. Într-o lună va fi şi mai rău, iar în două sări în aer. Şi asta n-o admit. Nu vreau să se spună : „Ginerele lui Homer Flint este un dobitoc, un om de afaceri murdar, un jucător."

— Credeam că dacă asta merge prost, îmi dai un avans asupra acţiunilor Companiei şi din apartamentele mele.

— Nu. Niciodată nu mă pun pe piciorul ăsta. Nu aşa se tratează afacerile.

— Dar nu pot să-mi lichidez poziţiile deodată.

— Te aştept, cu condiţia că te angajezi să vinzi petroliferele, să renunţi la toate prostiile şi să te mărgineşti a munci rezonabil ca mine.

— Mă voi gîndi. Într-adevăr, e poate cea mai bună soluţie.

— N-ai ce gîndi : este singura soluţie posibilă. Petre nu mai răspunse şi se pierdu în contemplarea şireturilor de la pantofi. Dorea să tărăgăneje ; ştia însă că Homer Flint are dreptate. Se găsea într-o stare aşa de apropiată de dezastru, că îşi putea vedea prăpădul. Totuşi, din pricina Hazelei, îşi da seama că bătrînul nu-l va lăsa să pice. Şi iarăşi începu să se urască, la gîndul că Hazel trebuia să fie mîntuirea. Deşi nu-l putea vedea pe Homer Flint, simţea asupră-şi recea privire a

ochilor albaștri, care îl cercetau. Și, vreme de o clipită, i se năzări că ceva hidos și neomenesc emana din moșneag ; înțelese atunci de ce i se zice caracatița, înecătorul. Apoi îl năpădi greața gîndindu-se la isprăvenia tuturor planurilor lui de eliberare.

— Metodele voastre nu sînt și ale mele, zicea Flint. Instinctul te împinge mai ales să exploatezi, nu să produci.

— N-am transformat eu uzina ? N-am pus eu pe picioare una din cele mai mari afaceri ale țării, de automobile ?

— Da. Dar acum ești dezgustat.

— Nu. Nu-i adevărat. Dar nu mai este necesar să i se consacre atîtea eforturi, energie ca la început.

— Asta să n-o crezi tinere. Adesea este mai greu să menții o afacere, decît s-o creezi. Dacă te-ai hotărî să te ții de rutină, aș avea să-ți dau de lucru, oricît ai pofti... Îmbătrînesc și aș fi mulțumit să-mi trec o parte din povară pe umărul tău. Dar să nu crezi că Homer Flint va părăsi vreodată puntea de comandă... nici o clipă, pînă voi fi pus în sicriu.

Petre îl privi.

— Bine, zise el. Voi ține cont de povața dumitale. Apoi se ridică și-i întinse mîna.

— Ai înțeles. Și, pe cînd stringea mîna rece și osoasă a lui Flint, se gîndea : „De data viitoare mă voi feri mai bine. Diavolul bătrîn are ochi și la ceafă".

Și spuse tare.

— Am să-ți dau o veste, care-ți va plăcea.

— Care ?

— Hazel e însărcinată.

O lumină străluci în ochii moșneagului.

— Asta e bine ! Va fi așadar a treia generație : Homer Flint-Rader. Va putea continua afacerile. Mărturisesc că mă miram că nu venea, dar mie nu-mi place să vorbesc de lucruri de astea. Mă temeam că dumneata nu-ți dai silința.

Petre zîmbi, cu ură în inimă. „Silința ! repetă el. Să-mi dau silința ! Adevărat, asta e totul !"

Merseră în salon, unde găsi pe Hazel și pe maică-sa gata să vorbească de scutece, doctori și clinici.

— Adu o sticlă de must, Maud, glăsui Flint. Să bem în sănătatea lui Homer Flint-Rader.

Şi aşa făcură cu solemnitate.

*

* *

Peter prinzea la cantină ; avea două costume noi cu pantaloni lungi şi era fericit.

Bunicul murise, şi fotoliul cu rotiţe fu suit în pod. Primăvara veni ; cu ea, ogoritul, semănatul. Curată şi bine ţinută, ferma prospera ; Elmer scotea un cîştig bun din sera care îl costase mult. În mai, el se duse la o adunare a Societăţii de Horticultură şi reveni de acolo plin de idei. Avea acum o bibliotecă completă asupra plantelor şi culturii lor. Unele din cărţi veneau chiar din Anglia. Nu-l puteai rupe de la studii şi de la altoiri, nici pentru a-i cere o povaţă asupra copiilor lor sau a viitorului lor.

Joanna îi vorbi deci într-o noapte de fermă şi de copii, pe cînd luminile erau stinse, şi dormeau toţi alături în marele pat de nuc, adus din Est peste munţi, pe alte vremuri, de tata-mare.

Peter, el era problema neschimbată. Ceilalţi nu iscau greutăţi. În toamnă, Toma avea să se ducă la oraş, ca Peter ; şi, după el, într-un an ori doi, Henric şi Joanna. Din nenorocire, se gîndea Joanna, Peter nu va mai fi acolo ca să-l iniţieze pe tînărul său frate şi să-l ajute să se aclimatizeze cu şcoala. Căci ei trebuia să plece în Est, la internat. Totul era aranjat şi Peter nu se mai gîndea la altceva. Avea să iasă în lume. În fundul inimii ei, Joanna ştia că Peter, cum îl ştiuse ea de mic, era pierdut pentru dinsa şi se silea acum să-l înţeleagă pe cel nou — aproape bărbat — lăudăros, obraznic şi vesel, care se credea, nici el nu prea ştia de ce, deosebit de fraţii şi de sora lui.

Sentimentul acesta de deosebire o întristă pe Joanna şi prin toate mijloacele, căuta să-l nimicească. Era mînioasă pe Petre, fiindcă îl socotea vinovat de ideea aceasta vîrîtă în capul copilului ei Dar uneori, cînd bătea untul ori lucra singură în grădină, se simţea vinovată şi ea. Nu-l socotise pe Peter totdeauna superior celorlalţi ? Atunci, ca să se îndreptăţească, îşi zicea că poate nu este pe deplin vinovată şi că pesemne, nici n-ar fi fost cu putinţă să semene cu

ceilalți. Nu era el feciorul lui Petre? Încerca să nu se gîndească la viitor, nici la schimbarea ce o va aduce în existența sa și în a lui Peter; căci ea prevedea că, la întoarcerea sa, va veni și mai schimbat, va fi ca un străin și nu se va mai potrivi cu viața simplă, patriarhală din fermă. Se zbuciuma, zîcîndu-și că nu e nimic de făcut, fiindcă Peter era Petre. Oricum, nu-l putea păstra la nesfîrșit, chiar dacă ar fi refuzat ajutorul lui Petre. Atunci dacă pe Peter trebuia să-l piardă, nu era mai bine ca el să se bucure de avantajele sigure pe care Petre i le putea hărăzi? Problema nu înceta s-o frămînte; nu-i găsea nici o soluție. Și, încet, încet, începu să creadă că Dumnezeu n-o socotea iertată și îi cerea să-și ispășească păcatul.

Surveniră apoi două evenimente, care îi îngăduiră să-și uite îngrijorarea și să cugete și la altceva.

Bagă de seamă că e însărcinată. La început, fu supărată. Își zicea: „Încă o povară, acum cînd toată administrația moșici apasă pe umerii mei. Și avem și destui copii. Nu ne mai trebuie". Trecu o săptămînă, apoi două și, încet, își schimbă gîndul.

Nu-i spuse nimic la început lui Elmer, temîndu-se că lui i-ar părea venirea unui copil pe lume o sarcină mai mult, dar cînd îi destăinui, el zîmbi și zise:

— Trebuie!

— Nu crezi că sînt prea mulți?

— Nu. De ce?

— Mă temeam...

— Nu. Sînt tare mulțumit. Cu cît mai mulți, cu atît mai bine. O privi lung și adăugă:

— Găsesc că e minunat; cu atît mai mult cu cît Peter e mare și are să plece.

Ea nu văzuse lucrurile așa, dar cînd Elmer îi spuse părerea asta a lui, o primi; așa că în cele din urmă socoti venirea prunculuí ca o binecuvîntare și își dădu seama că, pînă și în momentele în care se scufunda în durerea că îl va pierde pe Peter, plecarea lui o durea mai puțin. Începu să facă planuri pentru micuț și gîndindu-se la Petre, simțea un fel de triumf amar la constatarea că femeia lui nu avea de loc copil, pe cînd ea încă putea să aibă.

Într-o zi, pe cînd răsădea lăptuci împreună cu Irma, aceasta spuse deodată:

— Am să vă dau o veste.

— Da? Care?

— Îmi vine greu s-o spun.

Joanna se uită la Irma cum sta pe vine, aplecată peste firele de lăptuci verzi. Avea cam la patruzeci de ani și părea uriașă. Cu anii, încet, pe nebăgate de seamă, se adunase grăsimea pe oasele ei mari.

— Dăi drumul, spune tot.

Irma se aplecă mai tare, ascunzîndu-și fața groasă, roșie. Și se spovedi:

— Mă gîndesc să mă mărit.

— Oh! exclamă Joanna.

Nu se gîndise niciodată că servitoarea ar putea să-i părăsească. Irma era ca arborii, care făceau parte din fermă, din viața lor chiar. Cum să se lipsească de ea? Și o adîncă mîhnire o cuprinse pe Joanna.

— Povestește. Pînă azi de ce nu mi-ai spus nimic?

— Nu vream să ascund. Numai că nu eram hotărîtă. Se ține de mine de luni, dar i-am răspuns mereu că nu vreau să mă mărit, nici să vă părăsesc. Acum de curînd însă, ca să zic așa: mi-am schimbat ideea. Umblă după mine de mult...

— Dacă crezi că nu greșești, Irma, cu atît mai bine! Ce fel de om e?

Irma nu lăsă lăptucile, apăsa cu degetul gingașele rădăcini în pămîntul bogat și negru.

— Nu e frumos urmă ea. Da nici eu, nici eu nu-s frumoasă. N-am fost niciodată. E un băiat plăcut și e bun. El mi-a dat salba de mărgăritare false...

— Cine e? Îl cunosc și eu?

Joanna, și ea răsădea mereu, căci nu se putea hotărî să se uite la Irma, nici să-i întîlnească ochii. Se simțea foarte mișcată. Era ca și cum, deodată, un mare gol se făcea în traiul lor, al tuturora.

— Da. L-ați văzut. Îl cheamă Müller și ține garajul în care ne reparăm Fordul.

— Ah! Și crezi că te iubește?

Irma cîrîi parcă:

— Nu e tocmai o căsătorie din dragoste. Nu ne-am înfierbîntat, dar avem, cum s-ar zice, simpatie unul pentru altul. Cred că are să fie bine. Sînt sigură de el și el pretinde că e sigur de mine.

— Are toată dreptatea.

— Nu, nu e vorba de dragoste... așa cum se vede la cinematograf. Dar cred că are să meargă bine. E un om harnic. Și a știut să se descurce bine. Garajul e al lui; nu e dator nimănui și face între trei patru sute de dolari pe lună.

— Atunci înseamnă că o să fii bogată! Și cum au devenit lucrurile?

— Așa, puțin cîte puțin. Îl vedeam, cînd duceam Fordul la garaj. La început se uita la mine, ca și cum mă plăcea. De multă vreme n-a mai holbat nimeni așa ochii la mine. Așa că de cîte ori mă duceam la oraș cu legume și cu flori, treceam și pe acolo pentru benzină. Îmi plăcea să se uite cineva la mine așa. Și totdeauna ieșea el ca să mă servească și mă întreba: despre d-ta, despre d-l Croy, de copii.

— De unde ne cunoaște?

— Nu știu. Pesemne că v-a văzut, cînd v-ați oprit să luați benzină. Mi se pare că-l știe și pe d-l Rader, chiar foarte bine. Au făcut treburi amîndoi altădată. Dar l-a părăsit. Scurt, Herman a avut totdeauna ceva cu noi, ăștia de la fermă. Și într-o zi m-a întrebat pe șleau dacă îl vreau de bărbat. Mi-a spus că socotește că mă cunoaște destul de bine și că așa femeie îi place lui. Am răspuns „nu", dar el nu s-a descurajat.

Aplecată pe lăptuci, Joanna simți că-i bate inima.

— Și-ai luat mereu benzină de la el?

— Firește. Un om care mă cere de nevastă nu mă plictisește. Și la sfîrșit am primit. Nu sînt zănatică, dar tot țin la el. Sînt cel puțin doisprezece ani de cînd n-am mai fost amorezată.

— Nu mi-ai spus niciodată că ai avut un ibovnic.

Un răstimp, Irma tăcu. Se duse să mai ia un pumn de răsaduri.

— Nu, nu v-am spus niciodată. Dar am avut unul. E unul din inșii care lucrau la batoză... Să văd, da, sînt vreo doisprezece ani în vara asta, a fost aici în două rînduri. Era suedez. Cred că vă aduceți aminte... un găligan, zidit ca un bou, cu părul galben.

— Îmi aduc aminte puțin, zise Joanna.

— Așa, am păcătuit amîndoi. Da, ăla era amor. Se așează în cărare și se uită la lăptucile din mîna ei. Dar dumneavoastră trebuie să fi trecut pe aici.

— Da, răspunse blînd Joanna. Și se gîndi: „Ce știe ea, oare? Știe că Peter e fiul lui Petre, i-a povestit lui Müller?

— Cred că o să staţi la oraş? urmă ea cu voce tare.

— Da. Dacă-l iau, o să trebuiască să văd de el. Dar nu plec pînă nu naşteţi dumneavoastră şi văd că totul merge bine. Şi apoi i-am spus lui Herman că eu nu mă mărit decît cu condiţia să pot veni pe aici, să vă ajut, cînd veţi avea nevoie. Voi fi întotdeauna aici la treierat şi cînd se taie porcii şi ori de cîte ori o fi nevoie. E mai bine să fiu eu, fiindcă ştiu cum vă place să fie făcute treburile. Da o să-mi fie tare greu să vă părăsesc şi pe d-l Croy, şi copiii. N-aş fi primit niciodată să trăiesc departe de aici. Aşa însă cred că voi veni mereu să vă văd.

Joanna se ridică.

— Sînt mulţumită, Irmo. Şi îmbrăţişă cu braţele umerii largi ai Irmei şi o sărută. Da, sînt foarte mulţumită. Nunta trebuie să se facă aici.

Atunci văzu că Irma plînge.

— Nu v-am spus niciodată cît vă iubesc pe toţi, suspină ea. Nici cît de bună aţi fost cu mine, şi de asemenea d-l Croy, cînd nu eram decît o biată slovacă. Şi apoi, d-l Croy este un sfînt; da, un adevărat sfînt.

Amîndouă plîngeau. Se aşezară, Joanna pe roabă, Irma pe maldărul de lădiţe. În sfîrşit, Irma îşi şterse nasul şi începu să rîdă.

— Nu sîntem noi copilăroase? Mi se pare acum că pot să vă vorbesc ca unei vechi prietene. O mulţime de lucruri aş vrea să vă îndrug. Mai întîi, să nu vă faceţi inimă rea pentru Peter. Are să se descurce singur. E din ăia pentru care lumea se dă în vînt. Nu e ca noi ăştia.

— E adevărat. Ai dreptate. Nu ne seamănă.

Irma o privi, sfioasă.

— Cred că ştiu cu cine aduce.

— Da? Nu mi-ai spus niciodată că eşti la curent...

— Vedeţi, nu e mult de cînd am ghicit. Dar socotind două cu două..

*

* *

În septembrie, Peter plecă la internat. Cu o valiză şi un geamantan noi, părăsi ferma, întovărăşit de Joanna. Drept înaintea porţii — pe locul pe care odinioară îi primise Irma

pe Elmer și pe Joanna —, sta Elmer, sprijinit în două bastoane, și Irma. Urmărirá cu ochii fordul pînă ce pieri în josul drumului, într-un nor de pulbere.

— Da, Peter e un bărbat acum, spuse Irma. Un om întreg. Rareori am văzut un băiat așa de bărbătos. Va ajunge departe.

— Da. Are să ajungă, desigur.

Irma luă garniţele de lapte și plecă. După ea se îndreptă și Elmer către seră, unde trebuia să eticheteze cepele de dalie dezgropate în capătul grădinii, după întîiul îngheț.

Se mirá că simţea atît de mult despărţirea de Peter, care nu-i era în cele din urmă nimic lui, acum chiar mai puţin ca altădată, căci Joanna și el se înţeleseseră să-l socotească fiul lui Rader. Dar Elmer nu era trist pentru că Peter nu va mai veni în fiecare seară la cinci, fluierînd și legănîndu-și cărţile, ci pentru că nu putea scăpa de gîndul că plecarea asta n-avea să-i folosească de fel copilului. Ar fi fost mai bine să rămînă la Pentland, să urmeze cursurile secundare ca și ceilalţi băieţi de teapa sa, să fie nevoit să-și croiască singur poteca. Elmer însă nu știa ce ajutoare are.

— Da, cugeta el, Peter este o adevărată problemă. Nu pare să fie la locul lui în nici o parte, nici cu Rader, nici cu mine, nici cu Joanna. Oare din pricină că părinţii lui sînt cu desăvîrșire deosebiţi? Nu seamănă nici unuia, nici altuia și ţine, totuși, de amîndoi.

Se gîndi mult. Apoi se întrebă ce fel de făpturi sînt tata și mama lui Rader. Mama fusese dresoare de leoparzi, dar asta nu-l explica pe Peter, poate numai dragostea lui de paradă. Nu, trebuia căutat în obîrșie dincolo de Rader și de Joanna. Peter semăna poate cu bunicul său, tatăl lui Rader și pesemne, puţin, și cu al Joannei. Danny Ryan nu era stricat? Poate de la el avea Peter lipiciul acela și darul de a îndruga minciuni, fără să ia aminte.

Și deodată Elmer simţi că ar voi să-i oprească, pe Joanna și pe fiui său, să-i întoarcă, să-l oprească pe Peter de a se duce la școală și să-l pună la munca fermei. Dar dorinţa asta fu de scurtă durată, căci își dădu seama că n-ar rezulta nimic bun. Peter ar fugi.

Scoase chibriturile și-și aprinse pipa. „Ce poveste ciudată. Nu mi-aș fi închipuit asemenea complicație. Peter nu are însă dreptul s-o facă pe Joanna atît de nenorocită!"

*

* *

Se înțeleseseră bine ca Elmer să nu se ducă la gară. Petre îl va duce pe Peter la colegiu, unde îl va instala, fiindcă tot avea treburi în Est. În starea în care se afla, cu sarcina în șase luni, Joanna nu-l putea întovărăși pe Peter. Dealtfel, nu prea știa ce să facă, cum să se poarte și se temea că înfățișarea ei sătească i-ar strica lui Peter.

Petre îi aștepta pe peron și de cum îl văzu, înțelese că n-are să-l facă de rîs copilul. Purta un pardesiu albastru, pălărie tare, și părea distins, prosper, monden. Oricare copil s-ar fi putut fuduli cu asemenea tată, gîndea ea; cel puțin văzut numai pe deasupra. Și ea se miră că Elmer avea un suflet atît de minunat, de bun, într-un înveliș așa de șters, pe cînd, Petre, care era înlăuntru-i numai negriciune și egoism, avea o înfățișare așa de rafinată și lucioasă. Nici cu ceilalți oameni de afaceri, din tîrg, nu semăna. Avea totdeauna ceva elegant, slobod, chiar pe vremea întîlnirilor lor în carieră, cînd purta un tricou vechi și șapcă.

De cum îl văzu Peter pe Petre alergă la el. Sfiala ce i-o insufla acesta la început pierise de mult. Era stînjenit mai de grabă față de Elmer și de Joanna. Ai fi zis, că, instinctiv, se simțea mai apropiat de Petre. Ea îl urmă, gîndindu-se că poate le face rușine amîndorura, în costumul ei simplu, cu vechea ei blană la gît.

Strînse mîna lui Petre.

— Ați venit tocmai la timp. Mă temeam că veți pierde trenul.

Ea se întreba cum de izbutise să scape de nevastă-sa; apoi își aduse aminte că el se ducea atît de des la New-York, că plecarea de acum nu mai era un eveniment.

— Da; răspunse ea, am crezut că Peter are să sară de pe Ford, ca să ajungă mai iute.

Privi în juru-i și constată că Peter nu-i asculta. În picioare, la oarecare distanță, contempla o locomotivă sub presiune pe linie și habar n-avea că, pentru el, enorma loco-

motivă întruchipa cu totul altceva decît pentru ea. Pentru ea, era o mașină de oțel și de foc destinată să tîrască un tren, dar pentru el era o unealtă magică, ce înlesnea evadarea și deschidea poarta lumii.

— Peter ! chemă dînsa.

Întorcîndu-se, ea zări în ochii lui aceeași privire ce-o surprinsese odinioară într-ai lui Petre.

— Văd că așteptați un spor de familie, grăi Petre. Pleoapele-i avură o îndoire ușoară și vechiu-i surîs îi răsări pe buze.

— Da, răspunse Joanna. Pentru decembrie.

— Și eu de asemenea.

Îl privi mirată.

— Ești mulțumit ?

— Da.

Cu patimă deodată, se gîndi : „Poate că atunci îl va uita pe Peter, care va fi iarăși al meu !"

— Da, repetă el, sînt mulțumit.

Peter îi ajunse din fugă.

— Uite-l ! Uite-l ! striga. Și mai spuse ceva, ce se pierdu în larma asurzitoare a marelui alai.

Îl sărută pe băiat, dîndu-și socoteala că în fierberea lui, nici nu știa că-i sărutat. Peste o clipă, urcaseră mult, pînă ce ei, trecînd din vagon în vagon, ajunseră la locurile lor din capătul trenului. Zîmbea la ea și Petre vru să lase fereastra, dar nu izbuti. Atunci îi făcură semn că ies pe platformă. Și iarăși ea alergă. În curînd trenul pieri și ea se găsi singură pe peron.

Plecaseră fără să fi fluturat măcar din mînă un adio. Descurajată, simți că i se urcă lacrimile în ochi. Era caraghios, vedea și ea, dar ori de cîte ori își închipuise plecarea lui Petre, tot așa văzuse ultimele momente. Și acum se simțea nimicită, înșelată.

Strîngînd vechea blană în jurul gîtului, se depărta cu pas apăsat și se urcă în Ford. Cînd străbătu piața gării, își

aduse aminte că vor fi şapte persoane mai mult la cină, căci unchiu-său cu tot neamul lui, avea să se oprească la fermă, întors de la oraş. Herman, logodnicul Irmei, avea să fie şi el.

*
* *

D-na Azais muri la sfîrşitul lui noiembrie.

Într-o dimineaţă, trimise după groasa Clara şi îi spuse :

— Nu mă simt bine. Aş vrea să-i scrii Joannei, s-o rogi să-mi trimită nepotul. Ceva mai tîrziu, o chemă iar şi adăugă :

— Cred că ar fi mai bine să-i telegrafiezi.

Clara începu să rîdă.

— Telegrafiez, dacă vrei. Dar pun rămăşag, că, pînă să vină, eşti sănătoasă şi vii la lucru în prăvălie.

— Nu. De astădată nu.

Clara terminase telegrama şi află din răspuns că Peter nu mai era la Pentland, ci la colegiu, în Est. Mai apoi telefonul sună şi Joanna voi să-i vorbească Clarei. Hotărîră amîndouă să-l ducă pe Peter. Dar numai după două, trei zile putea sosi.

Chiar în după amiaza aceea, d-na Azais adormi şi, cînd veni doctorul s-o vadă, se frămîntă slab şi făcu o silinţă ca să se trezească. Întrebă dacă Peter e acolo şi, cînd i se spuse că e pe drum, murmură :

— Zi-i să se grăbească.

Apoi rosti dorinţa de a fi îngropată la Allentown, în Pensilvania. Nu voia să fie singură, într-un cimitir străin. Dorea să se odihnească alături de marele Zamberti.

— Petre ştie unde este. A fost acolo. Nu i-am cerut niciodată mare lucru. Cred că are să facă asta pentru mine.

Şi iar adormi şi, la ceasul opt, cînd Lea veni din bucătărie să-i aducă o ceaşcă de bulion, o găsi moartă.

Lui Petre îi telegrafie Lea. Tot ea se ocupă de toate, pentru transport şi înmormîntare la Allentown, în Pensilvania, căci se hotărîse să împlinească dorinţa răposatei, fie că Petre o aproba ori nu.

Nu-l văzuse pe acesta de mai bine de trei ani şi, cînd primi o depeşă, care-i vestea că vine în seara aceea, comandă o cină aleasă şi scoase din pivniţă şampanie, Romanée Conti şi Johannisberg, ce le prefera el. Groasa Clara, observînd acele pregătiri speciale, mîncă în altă parte. Lea îşi

trecu după amiaza comandînd flori și bomboane, schimbînd aranjamentul salonului, coborînd la bucătărie ca să vegheze ca poruncile ei să fie bine executate. O agitație crescîndă o cuprinse. Totuși, cu toată frămîntarea ei, își dădu seama de ciudățenia pregătirilor ei sărbătorești, cînd moarta era în casă; dar își spuse că se prea putea să nu-l mai vadă mult timp pe Petre și că d-na Azais, dacă ar fi putut ști, ar fi aprobat-o.

Făcea toate pregătirile, nu pentru Petre care avea să vină, ci pentru acela care, cu mulți ani în urmă, venise la ea într-o noapte ploioasă.

Îmbrăcă o rochie de Crep de China neagră și, cînd fu gata și se privi în oglindă, se gîndi: „Bine-am făcut că nu mi-am vopsit părul, nici n-am căutat să rămîn tînără. Am aproape șaizeci de ani, dar nu par: abia mi s-ar da cincizeci". Totuși, aducîndu-și aminte cum era cu zece ani mai înainte, își dădu seama că Petre, cînd o va vedea, o va găsi totuși bătrînă. De multă vreme părul, cenușiu, micșora strălucirea faimosului ei coc auriu. Dungi îi tăiau fața — linioare gingașe, cum se potriveau să fie pe figura unei femei de vîrsta sa. Durdulie, nu groasă, avea și acum o statură măreață. Alături de Clara, cu părul cărunt, cu machiajul și pudra ei savantă, părea dulce și de o vîrstă mijlocie.

Omul de la pompe funebre veni și plecă. După plecarea lui, ea urcă scara s-o mai vadă pe d-na Azais. Bătrîna odihnea în sicriu, în rochia purpurie, ce o dorise pentru împrejurarea aceea. Părul cenușiu era pieptănat în șuvițe regulate, și omul acela îi dase ușor cu roșu pe obraji, ca să îndepărteze înfățișarea cadaverică. Vederea roșului acela o îmbolnăvi pe Lea. Ce făcuse el? Rumenul, nu era oare numai al vieții și al artificiilor ei? Despuiase moartea de demnitate. În nemișcarea-i, chipul d-nei Azais dădea în vileag o viață furtunoasă. Se citea violența pe gura ei pătimașă, în lărgimea nărilor, în arcul încordat al sprîncenelor și de asemenea în dungile adînci săpate între nas și încheietura buzelor. Și, pe cînd o contempla pe d-na Azais, Lea își dădea seama, cît de mult viața acesteia se deosebise de a ei.

Acum, d-na Azais era moartă și liberă, mai liberă decît fusese vreodată. O clipă, Lea se întristă la gîndul că, într-o zi, ea va fi întinsă astfel, și totul va fi sfîrșit pentru ea.

Străbătu odaia, ca să pună pentru ultima oară ordine pe masa de toaletă. Găsi aici fotografia lui Peter, pe care o băgă în masă, tot mirîndu-se că Petre nici nu-i scrisese că îl trimisese pe băiat la colegiu.

Apoi auzi soneria de la ușa de intrare, cu trei etaje mai jos. Stinse luminile și cobori.

*

* *

Pusese masa în iatacul ei, înaintea focului. Acolo cinară. Prima turburare trecută, i se păru Leei că este iarăși a lui Petre, fie că el dorea sau nu. Dar în același timp se întrista, găsindu-l schimbat. Descoperea la el ceva brusc și strivitor, ce nu amintea deloc mohoreala lui de la douăzeci de ani, ci trăda o brutalitate, pe care ea nu i-o cunoștea. În vremea legăturii lor, se arătase adesea mohorît, egoist, dar niciodată brutal și, cînd se întîmpla să fie crud, sfîrșea prin a-i părea rău și a-și cere iertare. Asta, se vede că n-o mai are. Nu se mai lasă mișcat ; pesemne că nu-i mai pasă dacă este iertat ori ba. Lea nu dibuia de unde îi vine impresia. Venea oare din privirea lui Petre, din calitatea vocii lui, sau de la amărăciunea ce-i colora în unele momente cuvintele ?

La sosire, o sărută blînd, ca un vechi prieten și, cînd îl întrebă dacă dorește să se urce, ca s-o vadă pe maică-sa, răspunse brusc : „Nu. Morții nu sînt interesanți. Prefer s-o am în minte vie." Își scoase pardesiul și adăugă : „E mai bine s-o păstrez în amintire așa cum a fost odată. A fost totdeauna vie, foarte vie".

„Îi e frică de moarte", își zise Lea.

Și acum, unul în fața altuia, cu prima emoție irosită, vorbeau de lucruri mărunte, dar ea își da seama că nici el, nici ea chiar, nu cutezau să pomenească de ceva, de orice, în legătură cu trăiul lor laolaltă.

Îi povesti că d-na Azais fusese foarte fericită s-o ajute pe grasa Clara în prăvălie și să se ducă din cînd în cînd la circ, la music-hall sau la teatru. La urmă se simțea un pic suferindă și murise ușor.

— Ai fi zis că nu se silește de fel să se întremeze. Mă gîndeam uneori că tot nu se mîngîiase, că ai părăsit circul.

— Ocup acum o situație mult mai importantă, decît tot ce aș fi putut avea vreodată în circ.

— Lea își lăsă paharul.

— Da, urmă ea după a clipită de tăcere. Dar nu-i același lucru. Asta n-o interesa.

— E posibil.

— Poate că viața ei între Clara și mine o plictisea.

— Da, mai degrabă așa. Îi trebuia neprevăzut, cel puțin odată pe săptămînă. Totdeauna a fost așa. Altfel, se apuca de băutură.

Vorbea de ea rece, ca de o străină. „Poate o socotește străină, gîndi Lea. Oamenii se întîmplă să se schimbe atît de mult, că vechi prieteni, mama sau un fiu, ajung străini unul de altul. S-ar putea ca, peste cîțiva ani, să nu-l mai recunosc nici eu".

Îl întrebă de Müller, și el îi istorisi ceea ce știa despre el.

Îl admir pentru un lucru, zise ea, că a știut totdeauna exact ceea ce voia.

— Da. Dar sînt atîția ca el.

Își luă ochii de la foc și-i zîmbi, cu surîs întrebător, înțelept, amuzat : „Depinde de ce dorești".

Veni servitoarea și strînse de pe masă. Instalați în fotolii în cele două laturi ale căminului, băură cafea și lichioruri. Și, încet încet, el începu a-și povesti viața. Ea nu-l întrebase, nici nu arătase cea mai mică curiozitate. Dar el lăsa apei și, ușurel, vechiul simțămînt al blîndeții Leei, al frumuseții ei, ce nu cerea nimic și știa să împrăștie simpatie și înțelegere, îl cuceri iarăși.

Îi spuse taine, ce nu le încredințase nimănui ; îi destăinui ura lui rece față de bătrînul Flint și dezgustul ce i-l insufla Hazel. Îi expuse pînă și planul de a le scăpa, păstrîndu-și cîștigul. Apoi îi vorbi de Peter, cu atîta patimă, că ea își dădu seama cît de drept văzuse cînd ghicise la el nevoia de-a avea copii. Toată ardoarea, tot focul lui păreau concentrate asupra băiatului, fiindcă-i seamănă lui. Și Lea simți atunci un fel de milă pentru el, căci înțelese deodată că pricina suferințelor lui Petre se găsea în el, că nu va putea niciodată să se mîntuie de ea, fiindcă niciodată nu va ști să evadeze din el însuși.

Tăcu în sfîrșit, Petre. Lăsîndu-și trupul zvelt să se înfunde în moalica profunzime a jilțului își lăsă capul pe spetează și închise ochii.

„E obosit, gîndi Lea. El... care n-ar trebui să oboselească niciodată !"

Un lung răstimp ea îl obeservă, bîntuită de dorința de-a se așeza pe brațul jilțului și să-l dezmierde pe cap, cum făcuse într-o seară, în căscioara lor. Dar nu îndrăzni : „Sînt o femeie

bătrînă. S-ar putea să i se pară caraghios și să nu mi-o ierte. Da, sînt trecută, și el e tînăr". Dar în cele din urmă nu se mai stăpîni : „Am să încerc chiar dacă ar fi să nu-l mai văd... Să mai am odată plăcerea aceea".

Cînd simți mîna Leei pe frunte deschise ochii, o privi și surise, cu acel surîs căruia ea nu-i rezistase niciodată.

— Mi-era dor, urmă el și reînchise pleoapele.

Multă vreme rămaseră așa, fără să vorbească. Apoi îi luă mîna și i-o sărută.

— Orice s-ar întîmpla, rosti el, va exista între noi ceva, ce niciodată nimeni nu va putea schimba.

Atunci Lea știa ce anume era în el, pe care d-na Azais nu-l putea pricepe. Și-și aduse aminte ce-i spusese el, odinioară, asupra tandreții.

Clara veni la miezul nopții. Băură bere, pe cînd ea le povestea spectacolul la care asistase și le descrise o femeie extraordinară, care jongla jucînd cancanul.

Apoi el plecă.

La ușă, spuse Leei : — Voi veni des.

— Bine, și ea rămase dreaptă în prag, urmărindu-l cu ochii, pînă ce el pieri după colțul străzii.

*
* *

Se duse cu el și cu coșciugul d-nei Azais la Allentown. Groasa Clara voise să călătorească cu ei, dar nu putu găsi pe nimeni ca s-o înlocuiască la magazin și se mărgini să-i însoțească pînă la gară. Cînd se urcară în tren, ea fu cuprinsă de un acces de disperare și plînse amar la gîndul că se întoarce într-o casă goală.

Găsiră mormîntul marelui Zamberti. Petre își aducea aminte că depusese o coroană cu d-na Azais, cu douăzeci de ani în urmă. Un pastor german din Pensilvania repeta liturghia funebră înaintea lor și a groparului. Cum d-na Azais nu aparținuse niciodată niciunei secte, putea s-o îngroape oricine.

Ziua era rece și, cînd părăsiră cimitirul începu să plouă. Merseră la pietrar și aleseră o lespede de mormînt foarte simplă, pe care Petre ceru să se scrie adevăratul nume al mamei sale — Teresa Radier — și data. Apoi cinară într-un birt german și Petre comandă o sticlă de Johannisberg. Spuse Leei că, întru-cît se află în Est, va trece să-l vadă pe Peter și se va opri la New-York, pentru alte interese. Erau afaceri

particulare, ale sale, îi destăinui el ; bătrînul Flint nu le știa. Prosperau. Va veni ziua în care să se libereze. De data asta, făcuse în așa fel, ca să-i fie socrului peste putință să afle.

Îl întovărăși pînă la peron și, odată plecat, se așeză la bufet, așteptînd trenul ce trebuia s-o ducă la Chicago. Se simți fericită și mîndră că el o alesese în momentul în care avusese mare nevoie de cineva să i se spovedească.

*

* *

Școala din Avordale se înalță pe o colină la un ceas și jumătate de New-York. Clădirile sale de piatră neagră, imitînd stilul bizantin, ocupau centrul unui mic parc și cuprindeau trei internate pentru băieți, o casă principală, o capelă, o locuință pentru vizite și vila directorului. Elevii erau toți feciori de oameni bogați, gata să ocupe un loc în lume. Nu avea nimic din instituțiile la modă, în care copiii trebuie să fie înscriși din ziua nașterii lor. Era faimoasă, pentru că aproape toți candidații pregătiți de ea își treceau examenele fără greutate la universitate, și puteau astfel să-și urmeze cariera, sau chiar să se ridice pe o nouă treaptă socială și să se înalțe în lume cu o palmă deasupra părinților lor.

Elevii din Avordale puteau într-o zi, dacă părinții lor le sporea mereu avutul, să se facă admiși în pămîntul făgăduit al unei școli elegante. Acolo avea să dea de adevărații tineri din lumea bună mulțumită căreia — dacă știau să întrebuințeze cu iscusință prietenia, daruri bogate sau chiar amenințările — putea să sfîrșească pentru copiii lor opera începută de părinții lor.

Elevii din Averdale erau toți, ca Peter, feciori de oameni aidoma lui Petre, care credeau că școala aceea procură copiilor lor avantajele care le-au lipsit lor. Fii de bancheri, de fabricanți sau de speculatori, veneau din patru părți ale Americii. Citeodată, unul dintre ei se vedea retras brusc din școală, și ceilalți înțelegeau pricina. Taică-său se „poticnise" și, cel puțin deocamdată nu mai avea gologani.

Pentru că Peter se culcase la venirea lui, Petre se duse întîi la director ca să vorbească cu el de progresele flăcăului. Înalt, dar aplecat, d-nul Hickman avea un craniu pleș și o față bucălată, cu totul goală de expresie. Îl primi pe Petre în cabinetu-i de lucru, odaie mobilată în stilul misiunilor, cu pereții acoperiți de fotografii înfățișînd pe elevii săi, unii pe clase, alții singuri, dacă aceștia se îmbogățiseră de la ieșirea

lor din școală. Petre îl găsi pe director antipatic. Nici la prima lor întrevedere nu-i plăcuse dar nu cunoștea altă instituție potrivită lui Peter.

D-nul Hickman își limpezi glasul : „Regret, spuse el, că nu vă pot invita la cină, sau mai de grabă la supeu, dar noi trăim foarte simplu și mîncăm devreme. E un ceas de cînd am isprăvit și cei mai tineri sînt în paturi.

— Vă mulțumesc am cinat în tren.

— Ați putea lua, totuși, un strop de cafea cu mine ? Stați în fotoliul ăsta, lîngă foc. Sînt ispitit să stau de vorbă și nu am vreme de pierdut.

Sună dintr-un clopoțel și urmă :

— Să dirijezi o școală nu este o sinecură. Nu vă închipuiți cîte probleme se pun.

— Vă cred bucuros, răspunse Petre.

O servitoare cu înfățișare neîngrijită deschise ușa ; d-nul Hickman îi porunci să aducă cafea. Pieri, și directorul se întoarse către Petre :

— V-aș fi oferit o picătură de coniac, dar e împotriva principiilor mele. Nu sînt prohibiționist. Totuși, legea e lege.

— Înțeleg.

O scurtă tăcere, în care d-nul Hickman atițâ focul.

— Ați venit în Est pentru o călătorie de afaceri sau numai de plăcere ?

— Nici pentru una, nici pentru alta. Mi-a murit mama și am îngropat-o la Allentown, unde odihnește și tata.

— O, iertați-mă, sînt dezolat. Nu-mi închipuiam. Dar n-am băgat de seamă că sînteți în doliu.

— Nu port. Nu-mi îngăduie părerile mamei. Ura cernirea.

— Da, da. E mai rezonabil.

Iarăși se clădi tăcerea între ei. Petre avu impresia că d-nul se frămîntă și e la strîmtoare, pesemne că avea ceva neplăcut de comunicat.

Servitoarea aduse cafeaua.

— Ah, foarte bine ! Asta are să ne reconforteze, zise d-nul Hickman, ridicîndu-se.

Umplu două cești și-i oferi una lui Petre. Apoi se reașează și, după ce sorbi odată, luă de pe masă o cutie de țigări, pe care o întinse oaspetelui. Țigara, ca și cafeaua, era nesuferită. Directorul trase apoi una din cutiile scrinului său și scoase o pipă.

— Prefer pipa. E mai confortabil.

O aprinse, trase domol două trei fumuri. Petre îl observa și se păru că odaia se umple de o pîclă mizerabilă. Regretă că a venit.

— Vizita dumneavoastră este providențială. Tocmai era să vă scriu, ca să vă rog să treceți pe la noi, cînd veți veni din Est. Vream să vă vorbesc de Peter.

— E leneș ? Învață prost ?

— Nu. Nu-i asta. Cu studiile merge bine. E chiar prea inteligent. E vorba de purtarea lui. Am scris maică-si în privința asta.

— N-ați făcut bine, zise Petre îndată.

Se îndreptă în fotoliu, întrebîndu-se stăruitor ce-i putuse directorul comunica Joannei și dacă ea fusese alarmată. Și își dădu seama că-i era puțin frică de ea.

— Nu știu cărui dintre dumneavoastră doi să-i scriu. Înrudirea cu dumneavoastră n-o prea știu.

— Totdeauna să-mi scrieți mie. Copilul este — o clipă, căută cuvîntul — protejatul meu. Părinții lui nu sînt prea înstăriți. Precum v-am spus, eu suport cheltuielile și e sub răspunderea mea.

— Sînt fericit că știu. Nu prea înțelegeam bine. Scoase din pipă un nor și aruncă lui Petre o privire cam prea iscusită.

— E foarte simplu, lămuri Petre. Mi-a servit de caddy la golf. Am avere și nu am copil.

— Înțeleg.

— Dar ce făcu ?

— Nimic grav în sine ; dar influențează pe camarazi. Directorul își îndesă tutunul în lulea. Înțelegeți, Peter este născut șef. Este aici numai de două luni, și băieții ascultă de el. Acum în urmă a luat obiceiul de-a înjura mereu și de două ori a fost prins fumînd.

Petre zîmbi :

— Nu-i mare lucru. Încearcă să fie bărbat.

— Fără îndoială, fără îndoială. Dar mi-e teamă să n-o ia razna camarazii lui mai slabi de înger. Și, stați, mai e ceva... mai grav.

— Ce ?

— D-nul Hickman șovăi un moment :

— Ce vîrstă are Peter ?

— Șaisprezece ani. Împlinește în curînd șaptesprezece.

Directorul își drese vocea :

— Dintr-un anume punct de vedere, situația școlii ne expune la un pericol. Înțelegi, Hinsdale este la o jumătate de ceas de mers ; două minute cu bicicleta, și e un oraș de fabrici plin de lucrătoare de uzină. Din nenorocire, copiii, aici, sînt la o vîrstă primejdioasă, mai ales cei care sînt precoci.

— Înțeleg.

— Ei bine, de două ori, după cît știm noi, Peter a fugit noaptea din dormitor și s-a dus la Hinsdale.

— Poate s-a dus numai la cinematograf.

— Da, adevărat, domnul Roach, profesorul nostru de engleză, care prezidează și la exercițiile fizice, l-a văzut la cinema, dar nu singur.

— Adevărat ?

— Era însoțit de o lucrătoare de fabrică. Trebuie să admiteți, domnule Rader, că la vîrsta lui Peter, asta e prea mult ! Și, firește, camarazii știau.

— A făcut și mai rău ?

— Nu, desigur că nu. De altfel, el a tăgăduit. E lucru delicat. E foarte tainic, el. Domnul Roach l-a dăscălit asupra primejdiei bolilor. Sper să-l fi impresionat.

Petre aruncă în foc mucul de țigară și întrebă :

— Asta ați scris-o maică-si ?

— Nu. Nu cutezam să vorbim de asemenea lucruri unei mame. De aceea doream să vă văd".

Petre nu răspunse nimic. Stătu multă vreme tăcut. Se uita la foc și simțea sporind în el o minie surdă. Era un sentiment de răzvrătire, cum nu mai avusese de mulți ani, din zilele depărtate ale bătăilor dintre oamenii circului și niște săteni din Vest. Dar aproape îndată se potoli. Toată simpatia lui era cu Peter ; pactiza cu el : Peter și el împotriva bătrînului Flint, împotriva Hazelei, împotriva respectabililor lor neamuri și prieteni ; Peter și el împotriva acestor fii idioți de oameni respectabili, din școala asta puturoasă : Peter și cu el împotriva flecarului ăstuia, cu mîini moi și gesturi amorțite, cu lulea și straie de sport. Era mîndru că Peter sărise pe fereastra dormitorului și se dusese la Hinsdale. În loc să se întristeze sau să se îngrijoreze, îi venea să rîdă, să se bată pe coapse. Așa era și el la vîrsta lui Peter. Da, băiatul era prea zdravăn pentru cuibul ăsta de nătărăi onorabili.

Încet își dobîndi sîngele rece :

— Am să vorbesc eu cu Peter. Voi face tot ce se poate. Nu vreau să fie dat afară din școală, mai ales !

— Nu, se înțelege. Desigur că nu veți avea o mare înrîurire. Peter vă consideră ca pe un fel de erou. Vă admiră mai mult ca pe oricine pe lume.

— Sînt încîntat.

Petre vorbea liniștit, dar inima îi bătu de o bucurie zănatică. Așezat înaintea focului, uita cu totul pe d-nul Hickman, fotografiile găliganilor de pe pereți. Uită și cafeaua și țigara proastă, în fericirea ce-l copleșea.

„Peter și cu mine împotriva lumii întregi!" și printr-o ciudată asociație de idei, se gîndea și la Lea. „Peter și eu împotriva lumii! Sfîrșise pustietatea, captivitatea nesfîrșită. Fiul lui; carne din carnea lui, nimicise vraja. Avea un aliat. Și îl văzu pe Peter, așa cum îl ținuse pe genunchi, înfășurat într-o cuvertură, în salonul Clarei.

Apoi auzi glasul d-lui Hickman:

— Cred în tot cazul că Peter dispune de prea mulți bani. Fără îndoială, elevii noștri sînt toți feciori de oameni bogați, dar nu cheltuiește niciunul cît Peter. Am încercat să aflu cît primește dar el a refuzat să-mi răspundă. Știu numai că are totdeauna bani în buzunar, chiar la sfîrșitul lunii, cînd alții nu mai au.

— Am să vorbesc cu Peter mîine dimineață. Nu e băiat rău. Cred că n-ar trebui să vă alarmați.

— Nu. Nu e nimic foarte grav. Băieții sînt băieți e drept. Vă spun toate astea, din pricina influenței ce-o are asupra celorlalți.

Petre se ridică și-și luă rămas bun.

— Trimite-ți pe Peter mîine dimineață. Plec devreme. Trebuie să iau primul tren.

Directorul îl întovărăși pînă la ușă. Afară ploua mereu, dar Petre, în loc să se ducă la casa vizitatorilor, o luă spre drumul mare. Cu gulerul ridicat, merse mult prin noaptea pustie, neputîndu-se hotărî să se întoarcă la școală. Și, pe cînd umbla așa, înjgheba planuri peste planuri, pîcloase, din care ieșea despărțit de Flint și de Hazel. Îl lua de asociat pe Peter: Rader și Fiul! Ajungeau bogați și puternici.

Gîndul că bătrînul Flint și Hazel sînt ca hipnotizați de pruncul ce avea să se nască, acel copil jumătate Flint, în vinele căruia curgea sîngele lor înghețat, îl făcu să rîdă.

— În curînd voi fi destul de tare ca să-i dau dracului pe toți ! Și atunci : înainte cu Peter !"

Era miezul nopții, cînd se întoarse.

*
* *

A doua zi dimineață, Peter veni la el, tocmai pe cînd se rădea. Vederea flăcăiașului, intimidat de o mustrare posibilă, îl mișcă și îl umplu de o bucurie violentă. Îl cuprinse cu un braț.

— Ei bine, dragă, nu te arăta ca la înmormîntare. Nu e nimic grav.

Peter zîmbi, cu acel surîs deschis, pe care nu-l păstra decît pentru Petre, și care părea că zice : „Nu e așa că noi ne înțelegem ?"

Era aproape atît de înalt ca Petre și, ca și el la vîrsta lui, se ținea țanțoș, rămînînd totuși mlădios.

— Povestește-mi puțin ce faci, pe cînd mă îmbrac.

Flăcăiandrul se așeză și începu a spune despre lecțiile sale, de amicii lui, de footbal și de hockey, ce avea să înceapă odată cu înghețul. Și Petre îl asculta fericit, fiindcă i se părea că Peter se bucura de tot ce-i lipsise lui în copilărie. Cînd tăcu, Petre rosti :

— Am stat ieri seară de vorbă cu d-nul Hickman.

— Ah, cu el ! făcu Peter disprețuitor. Cu mutra lui de cozonac ! M-a lătrat, cred.

— Nu. Dar mi-a vorbit de tine. Stai alături de mine cît îmi beau cafeaua. Am o mulțime de lucruri să-ți spun.

Petre începu să mănînce :

— Noi amîndoi ne înțelegem, nu-i așa ?

Peter se înroși.

— Da, așa cred.

— Mai tîrziu, cînd îți vei termina studiile, vom lucra împreună. Vom monta o afacere ; vom fi bogați.

— O, da !

— Dar pentru asta, trebuie mai întîi să te instruiești. Va fi nevoie să cunoști tot felul de oameni importanți ; îți vor trebui deci studii. Iar, ca să rămîi la școală, trebuie să ai o purtare bună.

Îi dădu o palmă pe spate, prietenește. Știu că unui băiat îi place să se amuze. Am trecut pe aici. Dar ai vreme. Nu te grăbi. Și apoi, dacă nu te porți cum se cuvine, riști darea afară. Și atunci n-are să fie ușor să fii primit în altă școală, știi ?

— Da, acceptă Peter, mirat ca și cum se așteptase la o dojenire aspră și nu știa ce-ar zice.

— In tot cazul, fă așa ca să păstrezi aparențele cînd faci vreo năzbîtie. Adesea este așa în viață. Să zicem că ți-e poftă de fumat cînd și cînd și să-i tragi o înjurătură. Poftim,. dar nu te lăsa dovedit. Și fetele alea din Hinsdale. Dacă aș fi în locul tău, nu m-aș ocupa de ele deocamdată. Ai toată vremea. Lasă asta la intrarea ta în colegiu. Crede-mă nu e de demnitatea ta să ai de a face cu infecțiile alea rîioase, care lucrează în fabrici. Vei găsi mai tîrziu ceva mai bun. Peste doi ani ești la universitate, dacă te porți bine. Și acolo ai toată libertatea. Iar îl bătu pe spate. Înțelegi ? E vorba de un pic de răbdare.

Peter zîmbi iarăși a învoire bucuroasă :

— Da, pricep, răspunse el.

— Trebuie să prind primul tren de Hinsdale, iar tu trebuie să te întorci la lucrul tău. Adu-ți aminte ce ți-am vorbit. Gîndește-te la ceea ce am putea întreprinde împreună, mai tîrziu, dacă te porți bine.

— Da, răspunse Peter.

Coborîră scara și ieșiră din casă. În capătul aleii aștepta un taxi.

— Cînd mai veniți ? întrebă Peter.

— Cînd ai vrea tu să mai vin ?

Băiatul cătă în pămînt :

— Cît de curînd.

— Ți-ar face plăcere să vezi New-Yorkul ?

— O, da !

Petre își trecu un braț peste umerii lui Peter, ca să-și ia adio.

— Nu-mi place să vă spun domnule Rader, rosti băiatul. Mi se pare caraghios.

— Atunci cum ?

— Nu știu.

— Atunci, zi-mi Petre.

Peter îl privi mirat :

— Dar vă cheamă Paul !

Petre rise :

— Nu. Nu-i adevăratul meu nume. Am să-ți istorisesc altădată.

— Bine, Petre.

— Domnul ar face bine să se grăbească, glăsui șoferul taxiului.

— Adevărat ! Urcă în mașină și se plecă prin fereastră :

— La revedere, Peter.

*

* *

Acasă găsi o scrisoare de alarmă a Joannei, plină de dojeni, și în care i se amintea și făgăduiala că nu-l va răsfăța pe Peter. În loc s-o vadă, el îi scrise, spunîndu-i că venea de la Avordale, că lucrurile se aranjaseră, că-i tăiase veniturile lui Peter.

Apoi, se duse să pună el singur răvașul la poștă și se duse la Homer Flint. Hazel era acolo, fiindcă în lipsa bărbatului ei sta la părinți și de cîte ori se întorcea de la New-York, Petre cina la Flint, ca să discute cu socru-său rezultatele călătoriei. După obicei, veni cît se poate de tîrziu, depărtînd astfel clipa întîlnirii cu Hazel, a cărei vedere, cu cît îi creștea pîntecele, i se făcea tot mai nesuferită. Nu-i era deloc ușor. I se umflase fața, trupul se lățise, tenul se îngălbenise, avea pungi vinete sub ochi. Ea însă parcă n-ar fi știut cît se schimbase. Nu ieșea nicăieri și sta toată ziua acasă, în capot, tricotînd necurmat, cosînd ori brodînd. Petre o observa, găsea că-și dramatizează starea, cum făcea ea cu tot ce o privea. Veșnic cu un scutec în mîini, pălăvrăgea despre cel așteptat.

Nu-i era nimic mai nesuferit lui Petre ca revederile acestea, după ce se întorcea dintr-o călătorie, în casa părintească, în care Hazel se socotea obligată să se arate cu deosebire afectuoasă, pentru a dovedi lui Homer Flint fericirea căsniciei lor. Îl întîmpină în vestibul, întovărășită de mai-că-sa, care surîdea vag. Sarcina Hazelei îi împrumutase parcă d-nei Flint un reflex palid de personalitate, observa Petre. O vedeai pururea pe aproape :

— Vedeți ! Sînt lucruri pe care numai noi le putem face, — voi ba !

Își sărută nevasta și urcă repede să-și spele mîinile. Cînd coborî, o găsi pe d-na Flint la colțul scării.

— Cred că Hazel naște mîine ori poimîine, bolborosi ea într-un suflet. Apoi adăugă: Atunci, Paule, o să-mi zici mamă, nu-i așa?

— Fără îndoială, răspunse el și se înfioră aducîndu-și aminte cît se deosebea d-na Azais de creatura asta searbădă și timpită.

La cină Flint se arătă morocănos, contrazicînd lumea, după obiceiul lui cînd nu mergeau lucrurile după voia lui. Petre băgă de seamă, dar era prea ostenit, prea scîrbit ca să mai discute și lăsă jalnic conversația moartă, întrebîndu-se dacă nu cumva bătrînul a mirosit tratările lui secrete la New York. Ostenit cum era i se părea că îi este tot una. Orice mai bine decît groaznica neliniște în care se zbătea. „Acum sînt cunoscut. Voi găsi lesne altceva. Voi reîncepe. N-am nici patruzeci de ani."

După cină, cînd se află cu socrul său în bibliotecă, acesta închise ușa și se dădu după ea.

„Iar! gîndi Petre. Hodorogul dă cărțile pe față!"

— Ce poveștI umblă prin lume, că-i plătești unui băiat studiile în Est? întrebă el.

Petre se simți deodată foarte ușurat:

— E adevărat, plătesc școala unui băiat... Un băiat care mă interesează de mult. Hazel îl cunoaște. Și, rece, adăugă: Îmi servea de caddy la golf.

— Și nu ți-e altceva, numai caddy?

Petre se înroși de mînie:

— Nu pricep ce voiți să spuneți. Și nu vă recunosc dreptul de a mă întreba, dacă voiți să încriminați ceea ce presupun. Dacă ar fi adevărat, m-ar privi numai pe mine.

— Admit că nu e adevărat.

— V-am spus că e vorba de un băiat, pe care l-am văzut prima oară la golf. Dacă voiți lămuriri, adresați-vă părinților lui. Sînt cinstiți fermieri. Locuiesc alături de ciub. N-aveți decît să vă informați. Se ridică brusc și se duse de își lipi fruntea de geam. Nu văd de ce, vorbi iar, îmi dau osteneala să vă lămuresc. Vă mărturisesc că m-am săturat de a fi veșnic ținut în frîu.

Bătrînul se stăpîni. Nu ridică vocea:

— Da, răspunse el, de mult am îndoieli.

— N-am căutat să ascund.

— De ce n-ai vorbit niciodată de băiatul acela, nici mie, nici Hazelei ?

Petre își pierdu răbdarea. Se întoarse către Flint și strigă :

— Să spun de ce. Fiindcă nu aveam poftă să aud învinuiri nesfîrșite pentru risipa mea. Urăsc viața asta de economie scîrboasă. Năzuiesc să fac un pic de bine cu banii mei.

— Da. De cum îi ai, îi și cheltuiești. Așa fac indivizii, care, ca dumneata, nu s-au trudit să-i agonisească.

— Ei drăcie ! Am obidit destul. I-am cîștigat eu.

— Asta e tot ce ai de spus ?

— Da, drăcia dracului, atîta este. Mai întîi, mă săturasem să tot aud că Hazel are să facă un copil ; mă săturasem să aud că eu ar trebui „să-mi dau silința". comedia asta mă îngrețoșase. Atunci m-am interesat de copilul altuia.

Bătrînul Flint nu răspunse o clipă, apoi, cu aceeași voce :

— Și ce te făcea să crezi că e vina Hazelei ? De ce erai așa de sigur că nu este a dumitale ?

— Eu... eu...

Petre începu a vorbi, cînd surprinse o strălucire în ochii lui Flint. „Ah, așa ! își zise el. Te văd, te văd ! Vrei să mă dau de gol". Atunci izbi cu piciorul într-un fotoliu de piele și urmă : „De ce adică n-ar fi greșeala ei ? În general e din cauza femeii."

Cu lovitura dată jilțului, toată furia i se irosi și se simți iarăși deplin liniștit, stăpîn pe el. „Aproape că m-am trădat gîndi el. Să nu mă înfurii niciodată. El asta caută. Prin mijlocul ăsta ajunge totdeauna la ținta lui". Și începu să rîdă.

— Ce-ai găsit caraghios ?

— Totul ! Să pic și eu în capcanele pe care le-am văzut de atîtea ori întinse... ancheta asta ca să se descopere că am un copil din flori !

— Ar fi fost cu putință. Nici unul din noi nu știa mare lucru despre dumneata, pînă să fi venit aici.

— Doriți să mă așez și să deșir povestea vieții mele ?

— Nu. Nu-mi plac poveștile cu zîne.

— Bun, credeți ce voiți... I-am făgăduit copilului acela înainte de a ști că Hazel așteaptă un prunc, și nu-mi iau cuvîntul dat.

— Ai vrea poate să fii slobod ? Să ne lași ?

Petre nu răspunse îndată. „Ce vrea el ?“ se întreba. „Încă nu sînt gata. Nu mi-e spinarea destul de tare“.

Și tare, răspunse :

— Nu. Nu asta doresc. Sînt mulțumit. Dar mă supără să fiu supravegheat și tratat ca un tînc. Mi-ajunge Hazel și întrebările ei, dacă se întîmplă să întîrzii zece minute la birou.

— Așa sînt ele toate. Dacă te faci că nu bagi de seamă, le trece. Se așează și aruncă în tavan un nor de fum. Ei bine chestiunea este lichidată. Dar țineam să știu ce și cum. Ai fi putut totuși să-mi fi spus o vorbă... ca să știu și eu. Asta rău ai făcut-o... Și acum, așează-te și istorisește-mi ce se crede despre afacerea Hercule în New-York.

Petre se lăsă într-un jilț și începu a vorbi. Și în curînd observă că se angajaseră într-o discuție importantă, ca și cum nimic nu se petrecuse ; i se păru că, un om care poate să aibă asemenea sînge rece, este o minune.

Peste două ceasuri, moșneagul se dădu pe spate în jilț și încheie :

— Atunci, pentru moment asta e tot ?

— Da. Tot. Cred că va trebui să mă întorc acolo peste două, trei săptămîni, ca să văd dacă și-au schimbat părerea.

— Are să și-o schimbe. Sînt siliți, dacă sînt lăsați de capul lor.

Bătrînul se ridică :

— Haidem ne așteaptă cucoanele.

*

* *

In seara aceea Hazel nu veni acasă la el. Trimiseră după doctor și erau în așteptare. Flint se duse liniștit la culcare, pe cînd nevastă-sa, ca galvanizată și umflată de o nouă importanță, se afera, urca și cobora scara, șoptea cu medicul, cu garda sau cu Petre, da din cap îngrijorată sau vărsa o lacrimă.

Petre aștepta jos. Se simțea strîmtorat, fuma țigară peste țigară, încerca să citească, apoi înșira în lung odăile.

Marea pendulă de aramă din hol sună trei ceasuri, apoi patru și, în bibliotecă, Petre începu să picoteze într-unul din marile fotolii de piele. Dar abia adormise, cînd d-na Flint îl deșteptă plîngînd, ca să-i spună că lucrurile mergeau rău.

— Medicul a cerut să vină d-nul Spears.

Somnoros, el întrebă.

— Și ce pot face eu ?

Fără să răspundă, ea părăsi odaia suspinînd zgomotos. O privi plecînd, neştiind, prin negura somnului, dacă arătarea aceea hazlie, în halat roşu murdar, cu capul zburlit de papiote, ţinea de realitate or de vis rău. „Asta e soacră-mea !“ se gîndi el. O clipă, avu impresia stranie că ea pînă atunci nu existase. N-o considerase niciodată ca pe o personalitate, ci ca pe o piesă a groaznicului mobilier, ce-l împresura. Şi iată că avea să fie bunica copilului său, că va fi legat cu ea prin carne, prin sînge. Nu-i spusese ea : „Ai să-mi zici mamă ?“

Dîrdîind, traversă camera şi aprinse becul de gaz sub buturuga falsă din soba ornată cu faianţă verde. Încă odată constată uriciunea, lipsa de confort, şi se miră că a putut socoti căminul acela, odaia aceea, casa toată, ca frumoase şi măreţe. Acum nu-l mai păcăleau. Ştiau cît sînt de sinistre şi hidoase. Înţelegea că toate lucrurile acelea sînt încrustate cu sufletul lui Flint, cu al tristei şi stupidei făpturi în halat roz şi chiar cu al bietei Hazel. Da, erau aidoma lor.

Aprinse o ţigară, dar îi găsi gustul nesuferit şi o aruncă îndată. Mirosul gazului, ce ardea rău, începu să împută aerul jilav al camerei închise. Ar fi vrut să doarmă, ca să uite ce se petrecea, să nu se mai gîndească la locul, la oamenii de acolo, la viitorul ce nu înceta să-l îngrijoreze şi, de asemenea, ca să scape de gîndul obsedant că moartea Hazelei ar fi o mîntuire.

Îl sîcîia ideea aceasta, cu toată sforţarea pe care ruşinat şi-o făcea să o izgonească. Da, Hazel şi copilul puteau să moară... cumplita, groaznica presupunere. Începu să măsoare odaia zicîndu-şi :

„N-o doresc. Dar dacă se întîmplă n-are să-mi pară rău. Nu va fi greşeala mea. N-aş fi putut-o înlătura“.

Dacă mureau amîndoi, era din nou liber. Nu-l mai despărţea nimic de Peter. Putea să-şi ceară copilul, chiar împotriva voinţei lui Flint.

Iar făcea o sută de paşi, întrebîndu-se : „Am înnebunit oare de am asemenea idei ? Nervii îmi sînt la capăt. Vreau să mă ucid... Sînt rătăcit. Voi îmbătrîni înainte de vreme. Poate ar fi mai bine să o şterg, să dispar şi să încep din nou totul.“ Şi începu să înţeleagă ceea ce d-na Azais voia să spună cînd zicea că numai libertatea avea însemnătate pe lume.

Tot gîndindu-se, ajunse la concluzia că putea să renunţe la opera lui, pentru el însuşi, şi mai ales acum cînd

lucra pentru Peter. Nu, imposibil să-l lase pe Peter, să-l uite. Nu era el singura făptură la care ținea cu adevărat?

Da, el și Peter împotriva întregii lumi!

„Peter și eu, Peter și eu împotriva tuturor".

Și-l trezi în gînd pe Peter, așa cum îl ținuse pe genunchi în salonul groasei Clara, așa cum îl mai văzuse în combinezon și cu cămașă de pînză albastră la golf, în sfîrșit acum în urmă, cînd se înțeleseseră așa de bine, pe cînd se rădea. Peter era el însuși așa cum ar fi vrut să fie la vîrsta acea. Niciodată Peter nu trebuia să știe ce înseamnă să fii vagabond, un paria. Să ignoreze veșnic amărăciunea corozivă a celui care se vede izgonit de pretuitndeni. Să nu cunoască în veci spaima singurătății, pe care el, Petre, o gustase, pînă nu intrase Peter în viața sa.

Ușa se deschise brusc și i se năzări un țipăt slab venind de sus, că-i încreți carnea. Unul din doctori sta în prag. Petre îi văzu fața cenușie și ostenită. Dar nimic nu i se părea real, nici odaia, nici medicul, nici chiar propria-i voce.

— Ce este? întrebă. Ce se petrece?

Doctorul avea o mutră lungă și îngustă, o bărbie călcîi.

— Merge rău, grăi el. Nu cred să-i pot salva pe amîndoi.

Petre simți ca o ușurare și gîndi:

— Nu trebuie să se bage de seamă. Cu glas tare, rosti:

— Socotiți că e așa de grav?

Doctorul își apăsă o palmă în cealaltă.

— Nu-mi pot lua răspunderea. Nu e rostul meu să aleg.

— Nu, fără îndoială.

— Ce decideți dumneavoastră?

Petre întîrzie cu răspunsul, apoi întoarse privirea:

— Salvați mama. Nici nu mai încape îndoială.

Își dădu atunci seama că nu dorea venirea pruncului, că nu-l dorise niciodată. Era limpede. De ce să aibă un copil cu Hazel, un nepot al bătrînului Flint, cînd îl avea pe Peter? Copilul acela ar fi încă o verigă la lanțul ce-l lega de ei, încă o piedică între el și fiul Joannei. Hazel în viață, nu-i făcea traiul mai rău ca înainte. Înțelegea clar. Fără să se gîndească, își puse mîinile pe obraz și-și apăsă ochii îndurerați. Cînd le luă, doctorul nu mai era acolo; și iar se întrebă dacă era vis totul, sau realitate. La plecare, medicul închisese ușa, Petre nu mai auzea țipetele de sus.

Întunericului îi urmă o tulbureală cenușie ce făcea să pălească becurile electrice, ale candelabrului de arenă. Petre adormi, aproape înnăbușit de emanațiile de gaz ale căminului.

Se deșteptă la nouă, cu impresia că sta cineva țeapăn lîngă el. Se trezea dintr-un vis tulbure în care se frămîntase, fantomatice și ireale, d-na Azais, Lea și groasa Clara. Prin rămășițele visului, zări chipul doctorului.

— S-a terminat, spunea acesta. D-na Rader a scăpat și am salvat și fătul. E băiat. Cu un pic de noroc, poate s-o ducă și el.

Cu pleoapele încă grele, Peter mulțumi medicului și, dirdiind, urcă scara, ca să meargă la Hazel, instalată în camera de oaspeți. La ușă, dădu de d-na Flint, tot în halat de flanelă și cu papiote. Cînd îl văzu, porni pe plîns.

— A fost grozav, zise ea, groaznic. Nu-ți închipui prin ce-am trecut! Poți să-i mulțumești lui Dumnezeu, că e Hazel încă vie.

Nu i se dădu voie s-o vadă, dar d-na Flint îl duse în odaia învecinată la leagănul plin de panglici și de dantele, pregătite de Hazel de luni. În leagăn, zări o figurină boțită, muncită, însemnată și chinuită, a cărei contemplare nu-i inspira nici o mîndrie, ci numai dezgust.

D-na Flint se aplecă spre copil:

— Sărăcuțul! suspină ea, îți venea să zici că n-are chef să se nască.

*

* *

Al patrulea fecior al lui Elmer Croy se născu în noiembrie, a doua zi de Thanksgiving-doy. Venise pe lume grabnic și fără cazne, îndată după prînz, numai cu ajutorul Irmei — Irma pururea liniștită, senină și săritoare în clipele grele. Cîntărea nouă livre, avea ochi albaștri, păr bălai, ca frații și surorile lui. Cînd îl văzu, Joanna socoti că-l va iubi mai mult ca pe toți ceilalți, chiar decît pe Peter. Și hotărî să-l cheme Elmer, căci i se părea că alegerea acestui nume sfințea tot ce era bun în viața ei.

Zece zile mai apoi, își reluă munca. Era o epocă în care nu trebuia să stai; să înveleși fiecare măr și să le expediezi, să tai porcii și, acum cînd pruncul se născuse, să pună la cale și nunta Irmei.

Ceremonia nunții se săvîrși în salon. Irma nu avea decît o prietenă, o verișoară, la o fabrică de țigări. Era de față familia, Carel, o duzină de rude și prieteni veniți din Cîmpul și de-ai lui Müller. Nunta fu într-o duminică, fiindcă invitații lucrau în vremea săptămînii.

Căsătoriții stăteau sub un arc de frunze presărat cu violete și Joanna cîntă cu armonica, înainte și după binecuvîntare. Apoi se făcu ospăț, servit pe o masă alcătuită din scînduri așezate pe capre și acoperite cu o frumoasă pînză albă. Se vorbea, cînd nemțește, cînd englezește. Un unchi al Joannei trimisese, ca dar de nuntă, două butoaie de bere. Trecuse de miezul nopții cînd Irma, într-un costum de călătorie albastru, și Herman Müller în țoale noi, o porniră spre Pentland, într-un Flint și Rader cu șase cilindri, ultimul model. Aveau să petreacă noaptea în orașul acela și să plece a doua zi la Chicago, pe care Irma, de treizeci și opt de ani, nu-l văzuse încă.

Primiră o telegramă de felicitare de la Paul Rader. Le mai trimisese, ca dar de nuntă, o lădiță plină de argintărie placată, care-i ului pe prietenii și verii Irmei. Cît despre Joanna, darul acela i se păru extravagant și nepotrivit.

— Herman i-a fost odată asociat d-lui Rader, explica fudulă Irma.

Numai Joanna ghicea de ce Paul Rader se arătase așa de mărinimos. Cînd deschiseră lădița și văzură șiragurile de tacîmuri strălucitoare, mai frumoase ca tot ce Joanna avusese vreodată, ea se întrebă dacă el nu făcuse asemenea plocon ca să-și aline conștiința și, poate îl pismuia în taină pe Müller. Gestul ăsta de risipă smintită numai al lui putea să fie. Dar i se păru că ascunde ceva meschin și vulgar.

*

* *

După mărțișul și plecarea Irmei, o oarecare melancolie se așternu peste fermă. Fără ea, totul părea altfel. Lipsea de la veghile petrecute în sufragerie.. O altă servitoare fu angajată. Vară cu Irma, se numea Maria, dar era tînără, îi plăceau rochiile bătătoare la ochi și mergea în toate sîmbetele la cinema. Odaia ei era plină de portrete ale stelelor ecranului, tăiate din reviste, — venite de la o agenție, pentru un sfert de dolar. Necontenit își schimba pieptănătura, după vedeta din ultimul film. Nu vorbea decît de actrițe

de cinema, de isprăvile și figurile lor, de care Joanna habar n-avea. I se părea acesteia că orașul se muta pe ogoare, — ogoarele atît de dragi lui Elmer și ei.

Aproape de Crăciun, începu să se gîndească la întoarcerea lui Peter. Îi scria neregulat, cînd de două ori pe săptămînă, cînd deloc într-o lună. Începu să numere zilele, nerăbdătoare și totuși îngrijorată, căci știa că Peter care revenea nu va mai fi Peter care plecase. După scrisorile lui, ea constată schimbarea ce se săvîrșea în el. Alegerea cuvintelor, frazelor, îi dovedeau limpede că îi scăpase, că el descoperise în sfîrșit, ce se găsea „dincolo de pădure". Citi cu amărăciune povestirea vizitei lui Petre și a călătoriei lor la New-York. Se miră că se schimbase atît de iute, că se potrivise atît de deplin cu o existență, care pentru dînsa rămînea străină și nesuferită. Noaptea, în insomnii, își repeta cu durere că el nu părea să sufere de pe urma schimbării, că noul fel de trai i se părea tocmai acela căruia îi era destinat, că totdeauna, și cînd era micuț, fusese un străin printre ei, la fermă. Trebuie să crezi că oamenii se nasc făcuți gata, cugeta ea, cei care au noroc, descoperă cărarea ce le este hărăzită. Nu-și găsise și ea poteca ei? Avusese înțelepciunea s-o dibuiască. Avea dreptul să-l lipsească pe Peter de norocul lui, chiar dacă ar fi putut? Nu cuteza să stea de vorbă cu Elmer, știind că și el își da seama de ceea ce se petrecea, că suferea și prefera să tacă.

Peter sosi în sfîrșit, cu două zile înaintea Crăciunului. Joanna se duse singură la gară, să-l primească. Avea blană și pălărie nouă, cumpărate de ea — fără să fi fost nevoie — numai ca să nu-i fie lui Peter rușine, cînd o va vedea. Ningea. În nerăbdarea sa, plecase cu o jumătate de ceas mai devreme ca să-și înșele nervozitatea. Începu să măsoare peronul. Îi era peste putință să stea liniștită locului. Și apoi se temea că-l vedea răsărind pe Petre, care desigur că avea să vină în întîmpinarea lui Peter. Pentru întîia oară în viața ei, nu dorea să-l vadă singur. Va merge bine totul cînd Peter va fi sosit; dar ea avea o pică pe Petre, pe care nu izbutea s-o învingă. Era supărată pe el, fiindcă îl cunoscuse poate pe băiat mai bine decît ea.

În sfîrșit se ivi Petre. Ieșea din sala de așteptare, deslușit de slaba lumină a vechii lămpi, murdară de funingine. De după un maldăr de bagaje, începu să-l spioneze, cu ris-

cul de a fi surprinsă, dacă el se întorcea. Dar nu putea face altfel, fiindcă în momentul în care, așezat pe marginea unei roabe de bagaje, el aprinse o țigară, ea constatase, la văpăița ce-i luminase din plin obrazul, că el se schimbase strașnic de la ultima lor întîlnire, cu trei luni mai înainte. Nu se schimbase oare prea mult în acest scurt timp ?

Figura lui părea mai îngustă, ochii mai posomorîți, mai înfundați, și uimirea spori în inima Joannei la ideea că, ceea ce observa ea astfel era omul, același, la care se ducea în cariera părăsită, dîncolo de pădurea de la Bunker. Se schimbase oare și ea într-atîta ? Dacă și el, ca ea, ar fi putut-o cerceta într-ascuns ar fi avut aceeași impresie cu a ei, de a se găsi înaintea unei persoane străine ? Căci străin i se părea, cel mult ca un oarecare, cunoscut vag pe vremuri. Și, pe cînd continua să-l privească, îl văzu scoțînd din buzunar o pereche de ochelari, pe care și-i puse, ca să citească un jurnal. Era ceva în gestul lui ce îmbia la plîns și, într-o fulgerare de intuiție, ea pricepu de ce : el încetase de a mai fi tînăr. Nu mai era Petre, cunoscut de ea ; nu mai era tînăr. Și el fusese totuși sortit să rămînă pururea tînăr și liber ! Da, dar Petre ucisese în el tot ce fusese mai bun.

În clipa aceea, se întoarse și o văzu. Se ridică surîzînd și își vîrî grabnic ochelarii în buzunar, ca și cum nu știa că a fost surprins fără mască și gol-goluț. Și asta, de asemenea nu-i plăcu Joannei.

Strînse mîna întinsă de el.

— Știam că o să te găsesc aici, spuse ea.

— Să telefonez, sau să-ți scriu, am pregetat și apoi mi s-a părut că-i mai bine așa.

Se schimbase, dar întîlnirile lor rămăseseră aceleași, parcă se văzuseră ieri. Amărăciunea Joannei se risipi și ea gustă din vechea mulțumire de a împărtăși cu el o taină neștiută nimănuia. Și surîsul lui fu același zîmbet bine știut.

— Ce nostim e, glăsui dînsul, să ne găsim aici, tu și eu așteptîndu-l pe Peter, după atîția ani. Te gîndeai la întorsătura asta ? Eu nu.

— Da, e nostim !

N-avea ce-i spune. În sfîrșit grăi.

— Îi e dragă lui Peter școala, cred.

— Da, e un băiat deștept ; cel mai scinteietor din Avordale.

Joanna auzi în depărtare trenul, ce se apropia și șuiera de după turnătorii. Și inima începu să-i bată puternic.

— Îi dai voie să vină citeodată, la oraș să mă vadă ?

— Da, desigur.

— Îmi face mare plăcere.

Crezu că discerne la el o dulceață, o oboseală, ce nu i le cunoscuse.

Trenul intră în gară cu un zgomot asurzitor și, drepți, alăturați, ei văzură perindîndu-se un șirag de ferestre luminate. Tocmai la capătul convoiului îl zăriră pe Peter și se grăbiră spre el. Petre luă valiza din mîinile portarului și îi dădu un bacșiș. Negrul surise, mormăi ceva despre „o călătorie viitoare", apoi Peter îi văzu.

În secunda ce urmă după întîlnirea lor, Joanna cugetă : „Cît a crescut ! Ce băiat frumos !" Apoi își dădu seama că e în brațele lui, că o sărută și că ea plîngea. Tare se temuse că el va sta mai întîi de vorbă cu Petre. Și acum se simțea rușinată, că îl iubește atîta.

Se înșoarse către taică-său : „Bună ziua, Petre", zise el.

Acesta îi puse o mînă pe umăr și aeru-i de oboseală îi pieri de pe față. Atunci, Joanna înțelese că există între ei un fel de legămînt, o misterioasă înțelegere nebănuită de ea.

Începură să vorbească toți deodată, pe peron. Joanna nu-l slăbea pe Peter din ochi, uimită și fermecată de schimbarea ce o descoperea la el. În pofida temerilor ei, se bucura că fiu-său a devenit așa de monden, de elegant și slobod în purtare. Totuși, asemănarea lui cu Petre cel de odinioară o cam înfricoșa. Avea același zîmbet încrezător, ce părea că-i învăluie pe amîndoi, care spunea că înțelege despre ce era vorba și că voia să se bucure de viață.

Fără să știe cum, ajunseră înaintea vechiului Ford. Joanna se simțea tînără, destoinică, veselă ca de petrecere. Și văzu că și Petre se schimbase, ca și cum o flacără se aprinse în el. „Haidem să mîncăm ceva, pînă nu pornim la drum, îmbie Petre.

— Nu știu dacă putem, răspunse Joanna. Am face mai cuminte să pornim.

Pofta nu-i lipsea, o împiedica obiceiul.

— Veniți. Numai cît trecem liniile. Mîncăm puțin și luăm cîte o ceașcă de cafea la Hotel Crescent...

— Fie! primi Joanna cu glas șovăielnic. Dar nu stăm mult. Fordul se poate răci și nu-l mai putem porni.

Trecînd peste linii și îndreptîndu-se spre hotelul murdar, uită de Ford, de fermă și de cei ce-o așteptau. În fericirea sa, totul i se părea minunat: Petre, Peter, luminile gării, neaua ce cădea pe ea. Da, așa se cuvenea de Crăciun.

Se instalară pe scaune înaintea comptuarului, pe care tronase odată groasa Clara. Vorbeau și rideau tare, și mușterii îi priveau mirați, poate chiar invidioși pe fericirea lor. Joanna își scoase de la gît blana cea nouă și o lăsă pe umeri, apoi își trase pălăria pe ochi ca să pară mai puțin rustică, mai vrednică de Peter. Și în inima ei se bucura că l-a adus pe lume pe cînd ea era foarte tînără, căci acum, cînd era aproape bărbat, ea nu era încă bătrînă. I se părea că sînt tineri toți trei.

În mijlocul veseliei, băgă de seamă că Peter și Petre fac planuri să se găsească la oraș și simți o gelozie amară la gîndul că ea nu putea lua parte la întîlnirile acelea. Și-i închipui laolaltă, Peter povestind lui taică-său lucruri pe care nu i le-ar încredința ei niciodată.

Își terminară cafeaua.

— Haide, Peter. Mergem acasă. Plecară, trecură iar peste calea ferată, prin ninsoare. Petre rămase cu ei, pînă cînd Peter, aplecat pe Ford, întoarse manivela, iar Joanna, așezată la volan, pîndea contactul. Motorul începu să sforăie și Peter sări în mașină închizînd ușa, pe cînd Joanna își schimba locul, ca să-l lase la volan.

Petre le strigă bună seara și Peter răspunse: „Am să vă telegrafiez mîine." Apoi Fordul o porni, prin vîrtejurile de omăt.

Merseră cîtva timp fără a vorbi și, cînd întoarseră după băcănia din colț, marea mașină a lui Petre le-o luă înainte, tăcută și zorită, sub luminile străzii. Atunci Joanna se întrebă dacă Peter n-ar fi preferat să fie alături de Petre, în loc să se îndrepte către fermă, în Fordul zgomotos.

— Ce face micuțul? întrebă Peter.

— Foarte bine. E cel mai fermecător copil.

— E nostim, zău, să ai un frate așa de mic, cînd eu sînt așa de vîrstnic.

— E adevărat.

— Și cellalți?

— Sînt bine și ei. Toma ar vrea să se ducă la școala de agricultură, după sfîrșitul claselor.

— Dar Irma ? Cum a fost nunta ?

— Minunată. Unchiul Carl a trimis două butoaie de bere. Tot vorbindu-i găsea că e straniu ca fratele mamei să fie unchiul adevărat al lui Peter. Cum crezi că bărbosul de Carl Schaus e rudă, cît de cît, cu Peter ?

Avem altă servitoare. Pe o vară a Irmei. O cheamă Maria.

— Ce mutră are ?

— Nu aduce deloc cu Irma. E tînără, plină de idei năstrușnice și nebună după cinema.

— Irma noastră ! Trebuie s-o poftim cu bărbatu-său cît voi sta eu acasă.

*

* *

Peter conduse Fordul pînă la remiză și Joanna coborî ca să deschidă porțile. Se vedea lumină în geamurile sufrageriei. Cum se îndreptau spre casă, Peter o luă pe maică-sa la braț și Joanna simți iarăși o bucurie nebună. Nu fără remușcări, se gîndi că ar fi fost minunat să poată sta seara întreagă cu el și cu Petre, în loc să intre în fermă. Dar nu se opri la gîndul ăsta.

Apropiindu-se de casă, auziră muzică.

— Ce este ? întrebă Peter.

— Noul gramofon. Taică-tău s-a gîndit că ți-ar face plăcere să asculți cîteodată jazzuri.

Cînd rosti cuvîntul „taică-tău" i se păru vorba aceasta găunoasă și falsă.

— Cunosc aria asta. Se cîntă la Folies. M-a dus Petre cînd am fost la New-York.

Începu să fredoneze refrenul.

Cînd urcau treptele peronului, ușa se deschise brusc și Toma, Henric și Joanna dădură năvală peste ei. Îl înconjurară pe Peter. Toma era înalt aproape cît fratele său. Luă valiza din mîinile lui Peter și o duse în casă. Joanna intră cea din urmă și închise ușa. Elmer veni spre el, rezemat în bastoane.

Joanna se temea obscur de momentul ăsta, fără să știe de ce. Deodată pricina i se lămuri : timiditatea lui Elmer El întinse mîna spre Peter, care i-o strînse.

— Iată-ne ! grăi Elmer. Ai călătorit bine ?

— Da. Sînt mulțumit că am ajuns acasă.

Gramofonul cînta mereu, dar aria veselă nu reușea să irosească nedumerirea ce plutea peste toți. Și Joanna se întreba cu îngrijorare : „Să-i fi destăinuit Petre ? Știe ceva băiatul ?"

Gramofonul se încetinea și mica Joanna se repezi să-l remonteze. Puse un nou disc. Peter își scoase paltonul și-l aruncă pe un scaun. Toma i-l luă și-l duse. Atunci Joanna simți urcînd în ea o mare poftă de a plînge. În gară totul mergea bine, aici însă nu mai era la fel. Odaia cu mobile vechi, cu soba duduind într-un colț și marea litografie cu Pluta Meduzei, atîrnată deasupra sofalei roase, parcă nu se împăcau cu Peter.

Ușa se deschise și intră Maria. Joanna, observînd părul de curînd încrețit al servitoarei, își zise : „Și l-a pus în papiote, desigur, cît am fost la gară". Maria se îmbrăcase în rochia ei cea mai bună, albastră, cu manșete și guler alb.

— Masa e gata, d-nă Croy, puteți pofti.

— Maria, uite pe fiul meu Peter, răspunse Joanna.

Peter întinse mîna, cum i-ar fi întins-o și Irmei, dar fata nu pricepu îndată gestul. Apoi, înnăbușind un rîs puțin, strînse mîna lui Peter.

— Sînt fericită să fac cunoștință cu d-voastră, spuse ea.

Cînd părăsi odaia, Peter remarcă : „E mai frumoasă decît Irma, e adevărat !"

*

* *

A doua zi Peter se sculă de dimineață, își îmbrăcă haine vechi, devenite prea scurte și se duse la staul cu Elmer, ca să-i ajute la muls. Joanna care-l privea din gura beciului, se gîndea : „Merge bine. Tot băiat bun a rămas. E frumos din partea lui, că nu-și dă aere".

Prima și a doua zi trecură fără bucluc. Seara, el ceru Fordul, ca să se ducă la Pentland :

— Mă duc la cinema cu Petre, lămuri el. Dar după plecarea lui, vechea gelozie și neîncredere se treziră în Joanna. Seara fu mohorîtă fără el.

Se întoarse după miezul nopții. Joanna îl aștepta ca să-i deschidă și să-i dea pui fript. Se așezară amîndoi în sufrageria goală.

— Ai petrecut bine ?

— Da. Minunată seară. După cinema, am fost la restaurantul Uniunii.

— Erau și cunoscuți ?

— Nu. Petre avea ; a vorbit cu două, trei persoane.

— De cînd îi zici „Petre" ?

— Din toamnă. El a vrut. Nu puteam să-i zic mereu d-le Rader.

— Nu. Adevărat.

— Am socotit că asta nu-ți displace. Știu că așa îi zici și tu.

O clipă Joannei îi fu frică. Apoi îl întrebă cu o voce calmă : De unde știi ?

— El mi-a spus. Mi-a povestit că vă cunoașteți din copilărie.

— Aproape. Da, aproape.

Îl trimise să se culce, așteptînd, ca să stingă, să ajungă în capul scării. Ca să nu-l trezească pe Elmer, se dezbrăcă în întuneric. Își pusese cămașa de noapte, cînd se trezi, nu știa cum, la jumătatea cordorului, gata să intre la Peter. Ajunsă însă, la ușa lui, se opri, gîndindu-se : „Nu trebuie să-i spun noapte bună. E bărbat acum, s-ar putea supăra". Tiptil se strecură în odaia ei și se culcă alături de Elmer.

El nu dormea și murmură :

— Am impresia că totul va merge bine. E băiat bun. Este oricum educația ceva.

— Da, făcu Joanna.

Nu-și spuseră mai mult ; dar Joanna rămase multă vreme trează și pe cînd se gîndea la Peter, constată că toți : Petre, Elmer, ea, copiii, Carel și Maria, nu făcuseră altceva, de trei zile, decît căutaseră să-l amuze pe Peter. „Care să fie cauza ? se întreba. De ce toată lumea ține să-i placă ?"

A doua zi însă el, începu să se frămînte și să hoinărească în preajma fermei, fără țel, intrînd și ieșind din casă numai-decît. După amiază, plecă într-o plimbare lungă și Joanna presupuse că se dusese la golf, cu speranța să găsească distracție. Nu era sigură nici că el nu se înțelesese cumva cu Petre, să se vadă acolo. Dar nu îndrăznise să-l întrebe, temîndu-se că i-ar părea curioasă și nepotrivită.

În ziua de Crăciun, Peter prînzi la fermă, apoi, tîrziu după prînz, luă Fordul și plecă la Pentland, ca să cineze și să-și petreacă seara cu Petre. Și de astădată veni după miezul nopții și Joanna îl aștepta.

*
* *

În ajunul Anului Nou, Joanna se duse în șură, ca să caute ouăle de care avea nevoie pentru prăjitura de a doua zi. Iarna găinile erau lăsate în voia lor și uneori se duceau pînă și în hambar ca să rîcîie și să ouă prin unghere. Joanna intră prin ușa grajdului, trecu prin despărțitura dintre vaci și cai și începu să urce scărița ce ducea la păstrarea fînului. Treptele erau pline de paie, rămase de dimineața, cînd Carel dăduse de mîncare dobitoacelor. Pașii Joannei nu făceau nici un zgomot. Cînd să ajungă la podul de deasupra auzi vorbă și se opri. Fără să înțeleagă cuvintele, cunoscu vocea lui Peter, apoi alta de femeie, care, fără îndoială, era a Mariei. Servitoarea chicotea nebunește. În urechile Joannei, rîsul acela suna scîrnav și deșuchiat. Atunci își închipui lesne ce se petrecea în fîn și asta o scîrbi într-atît încît, amețită, se sprijini de zid, ca să nu cadă. De cum se simți mai bine, cobori scara, ca să se depărteze cît mai curînd de glasurile auzite.

Ar fi voit să fugă, să se ascundă ca și cum ea ar fi fost vinovată.

Ieși din ușa grajdului și se depărtă, ferindu-se pe după gardul de pini de Norvegia, ca nu cumva să fie zărită din staul. Nu voia să știe ei că îi surprinsese. I se părea, oarecum, mai de suportat să-i lase să creadă că o înșeală.

În loc să intre în casă, strînse și mai vîrtos în juru-i șalul de lînă, și o luă pe poteca ce ducea la pădure. Prefera să nu fie la fermă, cînd va veni acolo Maria, nerușinată, înfruntătoare, poate cu aer de izbîndă. Și, pe cînd mergea, simți un val de ură împotriva fetei aceleia.

Tîrfa! repeta ea. Cum de îndrăznește să se poarte așa, în casa mea, cu fiul meu! Și dori s-o aibă înainte-i, ca s-o bată, s-o zgîrie. Slovacă tîmpită! Își închipuie ea că-l cucerește pe Peter? Grăbi pasul; cu cît se apropia de pădure, se potolea și începu să vadă limpede ce avea de făcut. Pricepea

de asemenea de ce Peter se frămînta mai puțin de două, trei zile. „Și-a găsit distracția!" cugetă ea cu amărăciune. „Da, și Maria trebuie să contribuie la amuzarea lui! Fiecare din noi contribuie!

În pădure, intră în pătulul de zahăr și închise ușa după ea. Se așeză pe căldarea întoarsă, își acoperi ochii cu palmele. I se părea că așa vede mai limpede.

Nu, n-are să-i spună Mariei nimic. Dar o va concedia, de teamă să nu iasă vreo trăsnaie cu Peter. Îl rugă pe Dumnezeu să nu fie prea tîrziu... Și, încet, ura ei pe slugă se împrăștie. „La vîrsta ei, cînd te gîndești, nu eram mai brează. E greșeala lui Peter, și de asemenea a lui Petre. Trebuie să-i dea pace. Dumnezeu știe ce viață a dus el, de cînd a plecat de aici. Asta e opera lui Petre. Îi bagă ideile lui în cap. Peter e așa de fraged. E un copil".

Înțelese că, în ochii lui Petre, nu se petrecuse nimic urît. El nu-i da nici o însemnătate. Avusese el remușcări, cînd o sedusese și apoi o părăsise? Peter era ca Petre. Da, își da seama acum de ce fiecare căuta să-i placă și își aduse aminte ceea ce Irma, cu țărănescul ei bun simț, spusese odată: „El vrea totdeauna să facă oamenii după placul lui". Și, încet, încet se simți nimicită de o emoție străpungătoare, în care Peter și Petre erau ciudat de amestecați. I se părea că toată dragostea simțită odinioară pentru Petre, se mutase acum asupra lui Peter.

Umezeala înghețată a locului începea să i se urce de-a lungul picioarelor, să pătrundă sub șalul vechi și se gîndi: „Trebuie să mă întorc acasă, dacă nu vreau să dau de o pneumonie. Nu, n-ar fi bine să cad tocmai acum bolnavă".

Aproape se făcuse noapte, cînd ea părăsi pătulul și o porni. Departe, se vedea lumină la fereastra bucătăriei.

Cu glas domol o încunoștință pe Maria, că se hotărîse să n-o mai țină. Să facă bine să-și împacheteze lucrurile și să ia tramvaiul ce trece pe la golf la ora șase. Servitoarea nu crîcni. Sforăi cu dispreț și se urcă la ea, să-și adune bulendrele.

Se ocupară Joanna și fiică-sa de pus masa și, cînd Peter întrebă: „Unde e Maria? Joanna răspunse: „Ne-a părăsit. S-a întors la ea acasă".

Nu întrebă de ce. Niciodată nu pomeniră de întîmplare și Joanna se gîndea : „Cît de mult îi seamănă lui Petre !"

In seara aceea, culcați, ea-i povesti tot lui Elmer.

*

* *

Știa că nu mersese niciodată pînă la capăt cu ceea ce-și propusese, că se poticnise, ca în seara în care se dusese să-l vadă pe Peter în odaia lui, ca să-l întrebe cîți bani îi dă Petre, pentru mîncare. O umbră plutea între ei ; și ea observă, atita vreme cît șezu, că Peter se ferea să rămînă singur cu ea. Cu amărăciune, își zise că el, desigur, povestise pățania lui Petre ; că acesta risese pesemne și gelos că nu putea face la fel, îl încurajase să continue.

Apoi Peter plecă la școală și Petre veni la gară, ca să asiste la plecarea lui. În locul veseliei de rîndul trecut, de astă dată, între ea și Petre, se statornici o fereală înghețată. Păreau cuprinși de un fel de toropeală, care-i confunda pe toți trei într-o tăcere stînjenitoare. Ea nici să plîngă nu putea.

Petre o însoți pînă la trăsură și șezu lîngă ea pînă porni vehiculul.

In seara aceea, după cină, cînd să-și împrăștie gîndurile, se silea să citească de la un capăt la altul Curierul Pentlandului, descoperi, pe ultima pagină, anunțul de deces, la vîrsta de două luni, a lui Homer Flint Rader, fiul d-nei și d-lui Paul Rader.

Copilul murise, desigur cu cîteva ceasuri înaintea întîlnirii din gară.

Lăsă gazeta și reflectă : „Poate m-am înșelat. Nu povestea cu Maria stricase veselia plecării lui Peter. Murise copilul și Petre nu voia să vorbească.

Cînd se urcă Elmer la culcare, ea se așeză la masă, în sufragerie, și-i scrise lui Petre. Dorea să-și mărturisească simpatia, dar cu toate sforțările, vorbele pe care le găsea i se păreau sărace și nepotrivite. După ce rupse trei ciorne, alunecă un răvaș într-un plic, cu adresa biroului lui Petre și puse cu litere negre : „personal".

A doua zi, primi de la el răspunsul următor :

„Mulțumesc Joanna de buna ta scrisoare. Nu pot fi trist de moartea pruncului. Doctorul afirmă că n-ar fi fost niciodată normal și nici măcar să umble poate că n-ar fi putut. Nevastă-mea nu va mai avea copil. Nici asta n-o regret. Înțelegi dar de ce Peter mi-e așa de scump".

POVESTEA CLAREI BENSON

Casa în care se născu Clara Benson nu se mai pomenește de multă vreme. De piatră neagră, se înălța pe dealul din Murray și se deosebea prin ferestrele ei lungi, prin vastele proporții ale holului, salonu-i lunguiet, mobilat în stil victorian — mahon plin, mese cu marmură neagră. Clara ajunsese de șaptesprezece ani cînd casa trebui să fie vîndută, ca să pună puțină rînduială în moștenirea de la taică-său și să se potolească puțin creditorii, care asaltau poarta văduvei. Pînă atunci, Clara trăise în lux. Verii, unchii ei, mătușile toate înstărite, socoteau că și ea este bogată. Familiia, cea de partea lui taică-său, ca și cea din partea mamă-si, ținea de „vechiul New-York", ceea ce însemna că de la începutul veacului al XIX-lea ascendenții dețineau avere și situații. Banii lor proveneau, la origine din terenurile ce le aveau pe colonia din Murray, pe cea din Lenox și din Yorkville. La nașterea Clarei, se puteau socoti cel puțin treizeci de rude ale ei căsătoriți unii cu alții cu alte familii ale „vechiului New-York". Formau o adevărată castă brahmană, închisă, trăind exclusiv în ea însăși, așa că, pînă la șaptesprezece ani, Clara nu cunoscu pe nimeni în afară de neamurile sale. Fondatorul clanului se numea Creighton, și deși tatăl fetei fu ultimul purtător al numelui acesta, ceilalți — Craigrii, Nebbii, Smithii, Alertonii, Morganii și Inglesantii se considerau cu toții Creigtoni.

Clara avea așadar șaptesprezece ani cînd se întîmplă primul dezastru, dintr-o serie întreagă, ceea ce făcu să se spună că ea e născută sub o stea rea... Tată-său muri și se băgă de seamă — deși toți știau — că fusese un foarte mediocru om de afaceri. Abia în momentul acela, Clara și maică-sa descoperiră că, de ani, el trăise din capital, din care nu mai era nimic. Cînd totul fu regulat, cele două femei nu mai avură decît treizeci de mii de dolari și se hotărîră, neavînd încotro mai ales, că singurul mijloc de a evita umilitoarea situație de rubedenii sărace, era să se mărite Clara cu un om bogat.

La șaptesprezece ani, Clara nu putea trece de frumoasă nici urîtă. La înfățișare destul de simplă, avea o față lungă, aristocratică, un corp mlădios, păr blond încenușat. Afară de fetele pe care le întîlnea la cursul la modă al d-rei Prinny, nu avea nici un contact cu lumea situată în afară de zidul magic ce înconjura casta „Creighton" ; iar Creightonii, cu toată înalta părere ce-o aveau de ei înșiși și aerele lor de eleganță, erau socotiți plicticoși de cercurile mai mondene. Ei nu cumpărau produse de calitate, blănuri de preț, mobile solide, totdeauna mai preocupați de durabilitate, decît de stil. Veșmintele femeilor Creighton erau neapărat cu un an sau doi în urma modei și, cînd tirguiau o rochie sau un palton costisitor, îl purtau pînă la uzură, apoi îl treceau la vînzarea organizată în fiecare an în martie de către Școala de duminică, a bisericii Sf. Bart. La cursul d-nei Prinny, Clara era considerată ca o „izmenită" de Creighton.

Maică-sa, puțin inteligentă, fusese frumoasă, cu un ten de lapte, o talie de cincizeci de centimetri și aere visătoare. De aceea, niciodată Creightonii n-o adoptaseră complet. Un timp, ea purtă toalete la modă, dar presiunea exersată vreme de ani de către unichii, mătușile și verii Creighton asupra caracterului ei vesel izbuti, și ea ajunse — cel puțin în aparență — desăvîrșită Creighton.

După dezastru, se instală cu Clara într-un mic apărtament de patru camere, pus grațios la dispoziția sa de către d-na Creighton-Inglesant, într-un imobil locativ, proprietatea ei. Clara fu nevoită să părăsească cursul d-rei Prinny. Ea nu cunoștea nimic din viață, nu știa nici să coasă. Incapabilă și fără un ban, era osîndită să nu se clintească din încăperea strîmtă și înțesată de monstruosul mobilier de mahon, care se pierdea odinioară în marea casă neagră și să aștepte să ajungă, an cu an, o fată bătrînă, și apoi să moară.

Clara, ca și maică-sa, socotea că ea trebuie să se mărite cu un om bogat, dar și una și alta ignorau cum ar face ca să ajungă la țintă.

Cînd fetele pe care Clara le cunoscuse la lecțiile d-rei Prinny începură să iasă în lume, o invitară pe vechea lor prietenă la localuri, ospețe și ceaiuri. Clara se duse, urît și sărac îmbrăcată, cu toaletă cumpărată de gata din raioanele de confecții, sau de la desfaceri, bine croite, dar demodate, scoase din garderoba vreuneia din bogătașele Creighton. D-na Creighton-Inglesant dădu un ceai cu nădejdea să o

lanseze. Aliniată alături de alte patru cinci femei Creighton, cu nimic deosebit între ele, Clara, primi invitații. Nici un rezultat.

Doi ani trecură astfel. Apoi, din întîmplare, ea cunoscu pe d-na Burchard, care locuia în apartamentul din față, pe același rînd. Clara avea un terrier Aberdeen, iar d-na Burchard adora caninii. În ascensor — Clara se întorcea de la o plimbare mohorîtă în jurul rezervorului Parcului Central — d-na Buchard începu a-i vorbi, despre cîine. Mai apoi, curînd, se întîlniră iar, și încă o dată; și atunci d-na Burchard o pofti pe Clara la ea, să ia un coktail.

D-na Burchard era văduvă. Venise din Chicago. La patruzeci și cinci de ani era frumoasă, elegantă, mai mult oacheșă, amabilă și cu belșug de viață. Era — Clara află mai tîrziu — directoarea departamentului de confecții de la Bastian, pe strada cincea. La început, cu toată grațioasa ei amabilitate, d-na Burchard o sperie puțin pe Clara, fiindcă aceasta nu văzuse niciodată pe cineva care să-i semene. Totuși, d-na Burchard o captivă, căci ținea de o lume plină de vitalitate în care necurmat se petreceau lucruri pasionante. La ceasul cocktailului, era un necontenit du-te vino în apartamentul ei și aproape în fiecare seară ea cina în oraș, ori se ducea la teatru.

Mama Clarei mormăi oarecare obiecții în privința d-nei Burchard. Nu putea veni nimic bun de la o femeie așa de căutată, la care gramofonul nu se mai odihnea. Dar, hotărît, d-na Burchard îi plăcea Clarei.

Ai fi zis că fata dormise pînă cînd, deodată, se deșteptase femeie. Progresa. Clara începu să se îndoiască de tot ce alcătuia crezul Creightonilor: că lucrul cel mai important în lume este să fii respectabil și să nu te faci remarcat; că nu trebuie să cumperi decît haine durabile; că bonurile de Stat sînt singurele valori în care să-ți investești banii; că Dumnezeu a ales îndeosebi congregația sfîntul Bart, pentru a o lua sub ocrotirea Sa.

Să se ducă la ceasul cocktailului la d-na Burchard deveni evenimentul vieții sale. Cunoștea acolo făpturi ciudate, cum nu mai văzuse niciodată... femei care semănau cu d-na Burchard, vesele, cu aere de neatîrnare, foarte vioaie și bărbați zgomotoși destul de comuni, care se ocupau de ea, în loc s-o lase într-un ungher, fiindcă era săracă și purta haine demodate. Îi făceau complimente și din cînd în cînd,

o pofteau să cineze sau să meargă la teatru. Dar ea refuza totdeauna, dîndu-şi seama că erau vulgari şi că o Creighton nu putea să se compromită în tovărăşia unor indivizi de teapa lor; şi, de asemenea fiindcă, în fond, o speriau. Totuşi, în temerea ei se amesteca şi un fel de fascinare şi fără voie se întorcea mereu la d-na Burchard. În curînd, cîntecul gramofonului, strecurat prin pereţi, ajunse pentru ea un semnal irezistibil, ce o silea să plece de acasă. Maică-sa da din cap, iar uneori lăcrima uşurel, dar Clara tot nu rămînea locului. Se aşeza ca un şoarece într-un colţ, invidioasă un pic şi, pentru întîia oară în posomorîta ei viaţă, ambiţia începea să se trezească în inima ei. Vrea să semene cu d-na Burchard.

Într-o seară, cum Clara întîrzia în odaia îmbîcsită de mucuri de ţigări şi de pahare golite, după plecarea invitaţilor, d-na Burchard îi zise: „Dragă, nu ştii să te faci preţuită. Ar trebui să te îmbraci altfel, să-ţi schimbi pieptănătura.

— Cum?

— Vino în camera mea să-ţi arăt.

D-na Burchard desfăcu părul blond cenuşiu al fetei şi o coafă ea, cu un coc strîns, jos pe ceafă, ce punea în valoare o frumoasă formă de cap.

— Aşa! glăsui dînsa. Ai un aer semeţ, dragă. Nu eşti frumoasă, dar nici urîtă nu eşti! Ai distincţie, rasă. Femeile care reuşesc mai deplin nu sînt numaidecît frumuseţi, sînt acelea care ştiu să se folosească de ele însele. Şi nici nu te îmbraci cum ar trebui.

— Fac ce pot.

— Nu. Nu-i adevărat. Vreau să fiu sinceră cu tine, puico. O toaletă anume, nu costă mai mult ca alta. Rochiile voastre sînt prea pretenţioase; şi nu sînt genul tău. Crede-mă, straiele pe care le purtăm au o influenţă enormă asupra stării noastre de spirit. Cunosc croitoria de multă vreme, ei bine, am constatat că chipul de a se îmbrăca poate să metamorfozeze o femeie cu desăvîrşire. Deci, iată ce-ţi propun: am să pun deoparte, la magazin, rochiile, solduri, care, după mine, sînt tipul tău şi ţi-ar putea conveni — două, trei pentru după amiază şi una de seară — şi ai să vezi diferenţa. Drept vorbind, e meseria mea să ştiu cum trebuie să se îmbrace o femeie. Pun rămăşag că n-are să

te coste un glogan mai mult și că, în loc să fii țeapănă ca la patruzeci de ani, ai să pari fata care ești. Văd limpede felul de „chic" care te prinde.

Așa se întîmplă că d-na Burchard, nu d-na Creighton-Inglesant o lansă pe Clara. Ea, cu siguranță, schimbă soarta fetei, de nu se împotmoli într-un celibat, tot atît de încolor și de respectabil ca însuși clanul Creightonilor. Transformarea Clarei se operă prin schimbarea veșmintelor. Fața ei lungă își pierdu asemănarea de cal, ca să dobîndească o distincție și un fel de stranie frumusețe. Căpătă, după vorba d-nei Burchard, un „tip distins". Maică-sa plînse. Nu numai că își pierduse avutul și bărbatul, dar și fiica sa lua aere comune deșuchiate. Clara, înrîurită de d-na Burchard, n-o mai asculta. Cînd se duse la bal, bărbații o remarcară și ea nu mai rămase jalnic într-un colț, să facă tapiserie. Plină de încredere, ridica fruntea; în loc să se ferească, pe cît posibil, cînd intra într-un salon, sta țanțoșă și nu mai trecea neobservată.

D-na Creighton-Iglesant care o văzu astfel, făcu o mutră indignată, spunînd că niciodată o Creighton nu se îmbrăcase așa și că fata lua un aer de cocotă nerușinată. Dar Clara gustase din succes și din libertate. Nu era decît un început.

Din fundul trecutului, răsărea în sîngele Clarei suvenirul vreunui strămoș — aspru și viguros anonim — deosebit de toți ceilalți Creightoni, și care se dovedea de aceeași teapă cu d-na Burchard. Clara descoperi că nici un motiv nu exista, ca să nu facă după pofta inimii ei; dar cîtă vreme rămînea o rudă săracă a Creightonilor, îi era greu. Iată de ce, într-o zi de Anul Nou, fugi și se mărită cu un bogat cheflîu, cu numele Talmage. În vîrstă de patruzeci și opt de ani, se deda băuturii și avea avere. Iar Clara, altădată așa de sperioasă, începu să facă planuri. Măritișul o introducea într-o lume cu mult mai risipitoare decît era cercul d-nei Burchard. Noii prieteni beau, jucau, frecventau Saratoga, parcul Belmont și Palm-Beach. Femeile, în afară de două, trei măritate, erau femei elegant întreținute. Purtau haine de gust strașnic, blănuri prețioase, bijuterii. Fotografiile lor apăreau în suplimentele ilustrate de duminică.

Familia Creighton îi puse cruce Clarei, considerînd-o tot așa de pierdută, ca și cum ar fi făcut trotuarul. Maică-sa muri liniștit și Clara nu mai depinse decît de ea însăși.

Doi ani trecură, apoi trei, în cel mai mare lux și, cum copil nu avea, începu să-i dorească moartea lui Talmage, ca să se găsească cu desăvîrșire liberă. Nu făcu nimic, ca să-l împiedice să bea ; iar el, închipuindu-și că e din dragoste, o socotea frumoasă și fascinantă. Era mîndru de ea, mai ales cînd era beat. Într-o dimnieață, la dejun, la patru ani după căsătorie, căzu de pe scaun. La ora ceaiului, muri.

Cînd totul fu orînduit, executorii constatară că era mai puțin bogat decît crezuseră. Clara fu silită să împartă cu mama lui Talmage și cu doi frați ai lui, cele două milioane de dolari, ce rămăseseră. Ea socoti atunci că renta ce-i putea veni, de la suma cuvenită ei, nu-i ajungea, ea care odinioară se mulțumise cu un apartament de patru odăițe și trăia cu mama sa din două mii cinci sute de dolari, pe an. Elegantă, frumoasă, de douăzeci și șase de ani, avea și oarecare bijuterii, un palton de zibelină și altul de hermină, și multe, multe rochii costisitoare, care aveau să iasă din modă, cînd ea își sfîrșea doliul după Talmage. Toate astea o împiedicau să trăiască simplu, chiar dacă s-ar fi gîndit vreodată.

Atunci, începu să caute.

Tot căutînd își acordă două aventuri : una cu un agent de schimb, care reuși să-i sporească cele două sute de mii de dolari, alta cu un speculator care, într-o perioadă de urcare, îi dărui patru brățări de diamante. Era văzută la toate premierele Comediei și Operei. Fu fotografiată la Palm-Beach și la curse. Doi bărbați o cerură în căsătorie dar ea îi refuză. Nu-i iubea, nici pe unul, nici pe altul, nu avea destulă stare, ca s-o atragă.

Apoi, brusc, se mărită cu un colonel englez, om de cincizeci de ani, cu numele Benson. Frumos și bogat, trecuse de Don Juan în vremea domniei lui Eduard al VII-lea. Plăcea Clarei, și ideea că se va instala la Londra o amuza. Benson avea acolo o casă și altă casă la țară. Clara își dădu repede seama, că lumea în care umbla el semăna mult cu societatea frecventată de Talmage. Singura deosebire era că aici femeile se arătau mai rece nerușinate și că ea însăși trebuia să se păzească.

Colonelul Benson fu ucis la Boeschaepe, la poala muntelui Kemmel, în 1918, și iarăși Clara rămase văduvă. Încă o dată, după ce moștenirea fu regulată și toate drepturile plătite, se găsi mai puțin bogată decît presupunea. Îi revenea

un milion și jumătate de dolari. Atîta nu-i ajungea, căci acum avea nevoie de două trei case, poate chiar de un yacht. Voia să poată să nu se gîndească niciodată la bani.

Reveni la New-York, ceva mai țanțoșă, ceva mai frapantă, cu acea stranie frumusețe ce o dobîndise. „Nu-mi mai rămîne nici o umbră de iluzie" rosti ea.

După o săptămînă, cina la Egglesoni. Aceștia locuiau un apartament de două etaje, în a șasea stradă nu departe de Park Avenue. John Eggleson, debutase ca amploiat într-o țesătorie. La patruzeci și cinci de ani, putea tot atît de lesne să se trezească cu treizeci de milioane ori fără un șfanț. Specula asupra petrolului și munițiilor. Locuința lui era ghiftuită de covoare de preț, de mobile antice și de tablouri. Avea o casă mare în Palm-Beach, alta la Long-Island și își petrecea timpul cumpărînd și revînzînd cai de curse, după prețul zilei. Viața asta zbîrniitoare o vrăjea pe Clara. Numai banii aveau preț. Se juca la bridge pe sume enorme, nu se călătorea decît în trăsuri particulare, se conversa numai despre cai, bursă și bootleggers. Era o lume numai a banului. Cînd Egglesonii erau bogați, fotografia d-nei Eggleson răsărea în gazete ; cînd erau săraci, intrau în umbră, pînă în clipa în care John Eggleson își refăcea averea. Case, mobile și tablouri erau puse amanet pentru o vreme.

Erau doisprezece la masă, numai prieteni ai Clarei. Era, declară d-na Eggleson, o cină pentru sărbătorirea întoarcerii Clarei la New-York. Toți, bărbați și femei, aparțineau lumii acesteia. Ea purta o rochie neagră, foarte simplă, cu diamante pînă la cot și nici o altă bijuterie. Părul blond cenușiu, niciodată tăiat era dat pe spate și înnodat într-un coc mic, strîns, jos pe ceafă, cum îi arătase d-na Burchard. Mai subțire ca odinioară, se înfrumusețase mult. Niciodată nu fusese mai atrăgătoare.

Într-o sufragerie impodobită cu pînze de Boucher și pe pereți cu tapiserie de Aubusson li se serviră mîncări exotice afară din sezon. Conversația rulă aceleași subiecte de dinaintea plecării ei în Anglia. Nimic nu se schimbase. De cum se termină cina, se duseră în bibliotecă, să joace bridge.

La masa Clarei se aflau John Eggleson, un procurist numit Mason și lady Triplett, Americană de naștere și soția divorțată a unui englez. Clara pierdea. Nenorocul părea că se înverșunează. Cînd avea carte, jocul se întorcea împo-

trivă-i Incet, vedea lungindu-se coloana pierderilor ei. Două mii. Două mii două sute șaptezeci. Două mii opt sute. Oricît de bogată ai fi, tot te alarmează.

— Ce nenoroc scîrbos, Claro dragă ! zise lady Triplett. Cu siguranță că se ascunde undeva pe aici un admirator al tău !

— Vai ! făcu Clara. Nu se pomenește. De-ar da Dumnezeu sa am !

Urmară jocul. Apoi valetul veni să anunțe : „D-l Rader", și Eggleson îi porunci să-l introducă.

— Cine e ? întrebă Clara.

— Pentru afaceri, răpunse Eggleson.

Ușa se deschise și ea văzu intrînd un om slab, înalt și brun, și aproape de virsta ei. „Două pici", zise ea. Apoi își purtă atenția asupra noului venit, amănunțindu-l fără sfială, cu felul ei neobrăzat. Anunțurile terminate, Eggleson se ridică și-l prezentă pe Rader. Clara începu să rîdă.

— Ce este ? întrebă lady Triplett.

— Nimic, răspunse Clara. Mă gîndeam la ceva.

— Ai putea să ne spui și nouă.

— Nu. Nu v-ar interesa.

Eggleson îl întrebă pe Rader, dacă nu s-ar plictisi așteptînd să-și isprăvească partida și, ca să-i permită să urmeze jocul, îi puse un scaun între el și Clara.

Urmară jocul și ca prin minune, norocul se întoarse de partea Clarei. Din clipa în care intrase în odaie străinul, toate cărțile bune se îmbulzeau în mina ei.

— Îmi purtați noroc, spuse ea.

— Îmi pare bine.

— Stați aici.

— Sînt foarte fericit.

Vocea caldă îi plăcu Clarei. Din cînd în cînd, se întorcea, ca să se uite la Petre, fără să bage de seamă. „Hotărît, cugeta ea, e bine. E mai bine decît bine. Mi s-a urît cu bărbați mai bătrîni ca mine... Trebuie să aflu cine e ?

Rîsese într-adevăr, la intrarea lui, fiindcă îi trecuse prin cap că el ar putea fi noua aventură, pe care o dorea și o căuta de mult. Cu cît îmbătrînea, se făcea mai dificilă.

Partida se sfîrși și Eggleson îl duse pe străin în cabinetul de lucru.

— Vin îndată, zise el. Nu pleca.

Clara aprinse o țigară :

— Nu mă gîndesc la plecare... mai înainte de-a cîștiga ce am pierdut. Mai ales că d-l Rader mi-a adus noroc.

După ieșirea lor din odaie, se întoarse spre procurist și-l întrebă : „Cine e ?“.

— Este ginerele caracatiței Homer Flint.

— Nu-l cunosc, spuse lady Triplett.

Mason le istorisi tot ce știa asupra lui Flint și a ginerelui său.

— Nu vorbește ca un om din Middle-West, observă Clara. Are puțin accent străin.

— Cred că este francez.

— De fel, găsi lady Triplett.

— Bărbații cei mai drăguți, pe care îi cunosc, sînt evrei, spuse Clara.

— Mulțumesc ! făcu Mason.

— Cei de față sînt excluși !

Lady Tryplett se uită la Clara :

— Ești impresionată ?

Clara întoarse rece privirea :

— Da și nu. E bine.

— Da.

Atunci Clara ieși din încăpere, ca să se ducă să urmeze jocul la altă masă.

Lady Triplett zîmbi : Și-a sfîrșit doliul. Uite-o că umblă după aventuri !

Eggleson și Petre nu întîrziară să se întoarcă, și partida continuă. Rader nu juca, dar petrecea privind, spunea el. Se așeză iar alături de Clara ; mai aproape de astădată. Clara cîștiga. Se întoarse către el :

— Mi-ați salvat viața. Fără d-vs. eram ruinată !

Petre o cerceta vrăjit de înfățișarea ei, și poate și de sîngele rece cu care juca, ușor lăsată pe spătarul scaunului, fumînd și urcînd la răstimpuri pe braț șiragurile de diamante. Nu vorbea, tulburat de prezența a două femei remarcabile.

Lady Triplett este poate mai frumoasă, cugeta el. Dar n-are „clasa“ d-nei Benson.

Fu mirat simțind deodată un genunchi atingîndu-l ușurel pe al lui sub masă, apoi retrăgîndu-se, așa ca din întîmplare. Trase cu ochiul spre d-na Benson, dar ea nu se sinchisea.

Răsturnată pe spetează, cu coatele în brațele fotoliului, cu degetele împreunate în dreptul pupilelor verzui, ea părea cu desăvîrșire liberă, nepăsătoare și urma cu privirea jocul lui Eggleson. Dar atingerea acelui genunchi îl atîțase pe Petre și îl tulbura cum nu mai fusese tulburat din noaptea cînd, lăsînd sticla de șampanie, o zărise pe Lea, care-l cerceta. Senzația aceasta se deosebea de tot ce simțea în toate aventurile ce le avusese de atunci.

Nu cuteză s-o privească decît o clipă, dar imaginea ei rezemată pe spătarul jețului, lungă, slabă și rece, îi rămase în minte. Și o vedea așa, și cînd părea cu totul absorbit de joc. I se părea că emană din ea ceva de stricăciune, de viţiu, care îl îmboldea să caute s-o învingă.

Partida se termină. Eggleson și Clara Benson cîștigau. Ea se aplecă peste masă și-și trase mai sus brățările pe braț. Și iar, timp de o secundă, Petre simți aceeași atingere satinată de genunchiul său, scurtă, repede, aproape îndată retrasă și se gîndi : „Se amuză. Sub o aparență așa de fină nu-i decît o tîrîtură, ca aproape toate. Trebuie să aflu".

Așteptă un moment, apoi, aplecîndu-se așa ca și cum s-ar interesa de joc, își apăsă gingaș genunchiul de al Clarei, și îl ținu abia atingîndu-l. O căldură ca de undrele de foc, începu să-i cutreiere vinele, pe cînd oboseala și descurajarea i se risipiră.

Era miezul nopții. D-na Benson tăia și-l alegea pe Mason de partener. Din nou cîștigă. Partida isprăvită, lady Triplett, se ridică și declară :

— E destul, plec. Se împlinește o săptămînă de cînd mă culc la trei dimineața !

D-na Benson se propti în scaun și încrucișă genunchii :

— Ce păcat că nu joci d-le Rader, am putea continua. N-am de fel ohef de somn. Numai noaptea îmi place. Ziua mă plictisește.

— Ce credeți despre un club de noapte ? zise Petre.

— Nesuferite localuri, răspunse d-na Benson. Mai degrabă un speakeasy. Acolo e o adevărată viață, și e totdeauna mai bine ca la actorii plătiți.

Lady Triplett lăsă oglinda înaintea căreia își vopsise buzele :

— Dacă ai un moment de pierdut după amiaza, d-le Rader, vino să iei un cocktal cu mine. Stau pe Ritz.

— Mulțumesc, răspunse Petre, nu voi lipsi.

Ironia melodramei îl copleși : „Eu, Petre Radier... călăreț acrobat într-un circ..."

*

* *

În trăsură, d-na Benson își schimbă gîndul.

— Sînt obosită, spuse ea. Vino mai bine acasă, să iei ceva. Nu mă simt în stare să înfrunt un speakeasy astă seară.

— Cum preferați d-voastră.

Ședeau unul lîngă altul, cu genunchii înveliți în aceeași blană cenușie. Și iar vechea dorință de aventură îl cuprinse pe Petre. Ea însă parcă nu avea să se preteze. Se depărtă puțin de el. „Care să-i fie jocul ? se întreba el. Ce vrea oare ?" Și începu a se îndoi că simțise într-adevăr genunchiul tinerei femei apăsîndu-l pe al lui, sub masă. Poate numai își închipuise el ?

Răceala de acum a Clarei îl zăpăcea ; îl speria, nu ca femeie, ci prin ceea ce reprezenta. Paltonul de zibelină, diamantele, portul capului, lung și fin, pe care el îl vedea din profil, îl înghețau. Căuta să fie sigur, zicîndu-și : „Sub piele, sînt toate la fel. Zibelină, diamante, aere aristocratice, nu pun împotrivire. Dacă ea mă dorește, mă dorește".

Dar raționamentele nu-i serveau la nimic, sentimentul de inferioritate dăinuia. Femeia îl fascina și-l speria în același timp ; și mai ales se temea să nu pară ridicol. Căci nu numai profilul d-nei Benson și recea indiferență a manierelor ei îi răpeau orice curaj, dar deasemenea amintirea apăsătoare a celorlalți inși văzuți la Eggleson, și se înțelege că și a tablourilor, covoarelor și mobilelor antice, care umpleau apartamentul. Și mai mult ca orice, îl impresiona personalitatea lui Eggleson însuși. Era omul ăsta pentru el, ca un fel de simbol, de ideal. Eggleson era tipul care ar fi voit să fie, într-o zi, chiar el. Cu toată prezența d-nei Benson, o parte din mintea lui rămînea stăruitor ocupată de John Eggleson, om aspru, plin de energie, împresurat de femei strălucitoare, rafinate, decorative și sigure de ele însile. Nu era prețuit la peste o sută de milioane de dolari ? Da, Eggleson era cu vreo zece

ani mai virstnic ca el, și zece contează ; ce nu poate săvîrși cineva în atîta vreme? Acum, Eggleson se interesa de el, totul deci era cu putință.

Trăsura se opri :

— Am sosit, rosti d-na Benson. Urcați um minut. Dar nu promit că nu voi adormi, dacă stați mai mult.

Se suiră cu ascensorul pînă la etajul al optsprezecelea. D-na Benson sună. Un valet deschise.

— Prepară whisky, gheață și apă minerală. Apoi poți să te duci la culcare, zise ea.

— Poate că nu-și bate joc de mine, se gîndea Petre.

Ceea ce simțeam pentru d-na Benson nu era atîta dorință senzuală cît năzuința de-a o seduce, pentru simpla satisfacție de-a o aduce pe pămînt. Niciodată nu întîlnise asemenea femeie, așa de stăpînă pe ea însăși așa de desăvîrșită, așa de dulce. Îl duse într-o cameră mică tapisată de cărți și-și aruncă blana pe scaun.

— Apropiați fotoliul acela mare și așezați-vă confortabil. Puteți deschide fereastra. E lipsă de aer aici.

Se supuse. Valetul aduse whisky și se retrase.

— Serviți-vă. N-am priceput niciodată de ce le place bărbaților whisky.

— Dar d-voastră ?

— Eu nu beau, mulțumesc.

Ea aprinse o țigară. Și pe cînd își turna lichior, Petre își da seama că o tăcere grea de așteptare se așternea între ei. Gîlgîitul clondirului și zgomotul gheții în pahar răsuna, parcă neobișnuit.

Ea nu făcea nici un efort, ci rămînea indiferentă, rezemată de spătar, cu picioarele-i subțiri încrucișate, fumînd-și țigara.

Duse paharul la buze.

— Vorbiți-mi de d-voastră, spuse dînsa.

— Nu am mare lucru de povestit.

Îi aruncă o privire răscolitoare :

— Nu vă cred.

El se gîndi : „Prefer așa ceva". Și cu glas tare întrebă :

— De ce ?

— Fiindcă primul venit, chiar de ar fi orb, poate să-și dea seama că nu-i adevărat.

El rîse, și îi povesti că se născuse în Europa, își petrecu copilăria într-un circ și că își croise singur calea, de atunci.

— Asta îmi place. Deveniți mult mai interesant. Sînteți căsătorit?

— Da.

Ea se uita în altă parte.

— Fericit?

Atunci, se supără de neobrăzarea ei. Cu ce drept îl trata așa? Îl poftise la ea numai ca să-l cerceteze?

— Nu vreau să vă răspund.

— Deci, nenorocit! Este cazul majorității. Cît despre mine, am fost de două ori măritată. Dar n-aș putea spune dacă a fost fericire sau ba.

Îi vorbi cîtva timp de ea însăși și, pe cînd el o asculta, el lua cunoștință de gustul cu care era amenajată odăița în care se aflau. Era luminată de o singură lampă; umbra focului juca pe cărți și pe crinii ce se înălțau pe după capul ei cu păr cenușiu. Odaia aceasta îi plăcea. Trezea în el o senzație niciodată încercată, de perfecție și de certitudine. La fel și femeia. Un farmec particular emana din dulceața culorilor, din așezarea scaunelor ale amîndorura, alături de masa scundă pe care se afla whisky, din felul cum zăcea paltonul de zibelină, aruncat cu nepăsare într-un colț. Locul acesta părea, oarecum, că face parte din ea însăși, ca hainele, rochia simplă neagră, brățările de diamante. Văzuse de multe ori femei elegante purtînd o duzină, ori și mai mult, de brățări, dar galantarul acela i se păruse totdeauna vulgar. La d-na Benson își pierdea importanța.

„E de rasă, gîndi el. Mai mult decît oricare din femeile cunoscute de mine. Asta e!" Și pe cînd o măsura, își zise că dacă va avea vreodată situația lui Eggleson, asemenea femeie va lua de nevastă, care să-i dea prestigiu, oriunde s-ar duce. Apoi se întrebă ce s-ar întîmpla dacă ar lua îndată o atitudine pasionată. I-ar ceda ea, ori și-ar bate joc de el, cu răceală? Îndoiala îl chinuia.

— Nu m-ascultați, glăsui dînsa.

— Nu.

— La ce vă gîndeați?

— La dumneavoastră.

Pentru întîia oară ea zîmbi.

— Și ce gîndeați?

Se întoarse către ea :

— Sincer ? Mă gîndeam la lucruri, la care aș face mai bine să nu mă opresc, înainte de a vă cunoaște mai mult.

— Mă măguliți.

Iarăși surîse. Răspunsul ei îl tulbură, căci nu se aștep-tase. Ce însemna ? Era o încurajare sau dimpotrivă ? Atunci iar îl cuprinse mînia.

— Cred că a venit vremea să plec.

Nu căută să-l oprească. Uitîndu-se la ceas, răspunse :

— Da, e tîrziu. Apoi se ridică și el o imită. Veți mai veni pe aici. Vă opriți adesea pe la New York, cred.

— Cît mai des.

— Cînd plecați ?

— Mîine, la miezul nopții.

— Păcat. Atunci, poate, la viitoarea d-voastră călătorie.

— De ce nu mîine ?

— Sînt dezolată, dar nu cinez acasă.

— Și înainte de cină ?

O clipă, rămase tăcută.

— Fie. Veniți să luați un cocktail pe la ora șase.

Îl întovărăși pînă la ușă și stătu dreaptă în pervaz, pînă cînd el intră în ascensor.

Cînd dispăru, stinse luminile și se duse în odaia ei de culcare. Multă vreme întîrzie înaintea oglinzii, mulțumită de constatarea că puterea ei de seducție rămăsese aceeași. „Cum se face că atrag totdeauna oameni comuni !“ se în-trebă ea. În întrebarea sa nu punea nici o părere de rău. „Poate că-mi plac ei. E așa de puțină savoare într-un om de lume“.

Se dezbrăcă fără grabă. Acum cînd el plecase, nu mai simțea nici oboseală, nici somn, și se lăsă pradă gîndurilor voluptoase. Se mira că-l vedea în mintea ei cumplit de clar ; îi vedea trăsăturile, ochii întunecați, pometii ieșiți, bărbia voluntară, buzele cărnoase ; pînă și lărgimea umerilor sub haina cam prea bine tăiată, căci era într-adevăr mușchi iar nu umplutură ; de toate își dăduse seama de la prima vedere. Trebuia să aibă aproape vîrsta ei, între treizeci și cinci și patruzeci de ani. Cea mai bună, probabil, — cînd te ții tînăr, și, totuși, posezi oarecare experiență.

Pe cînd își scotea ciorapii, îi trecu prin minte gîndul ciudat că el ar putea să-i fie mai mult decît un amant, poate bărbatul pe care îl visa. Căci se simțea obosită să se ducă

și să vină pururea singură. Un bărbat era util; din mai multe puncte de vedere, Rader i se părea mai de dorit și chiar mai prezentabil, decît Talmage ori Benson. Fără mare sforțare, ar ști să-l formeze, așa ca nimeni să nu-i bănuiască reala vulgaritate. L-ar învăța să nu fie politicos la exces, să nu se lase așa de vădit impresionat de inși ca Vera Triplett sau Eggleson. „Numai degetul cel mic să-l ridic și l-aș avea, socotea ea. Dar, mai ales, nu trebuie să știe că-l vreau. Ar face nazuri și asta m-ar plictisi. Problema ar fi să stea totdeauna la locul lui".

Și deodată se porni a-l dori, întrebîndu-se ce are să se întîmple a doua zi. „Nu, cugetă ea, mîine ar fi prea curînd. Mai vine el".

În sfîrșit, își puse cămașa de noapte, deschise fereastra și stinse lumina. În pat rămase trează încă mult timp, legănată de visuri senzuale.

*

* *

Petre găsi un taxi în Park Avenue și, pînă la hotel, nu se gîndi decît la d-na Benson, la Eggleson, la lady Triplett, la apartamentul Egglesonilor și la mica bibliotecă a d-nei Benson. S-ar fi zis că d-na Benson nu putea fi despărțită de înfățișarea încăperii aceleia și că dorința ce deștepta în el se adresa tot pe atît la cel ce reprezenta ea, ca și la ea însăși. Cu un freamăt de uimire, descoperea încă o dată că viața devine pasionantă.

De aproape doi ani, adică de la nașterea și moartea pruncului, nimic, afară de Peter și viitorul acestuia, nu-l interesa cu adevărat. Își dădu seama că se schimbase ceva în el, dar nu prea știa ce. Apoi, încet, încet, începu să înțeleagă: flacăra, energia tinereții îl părăsiseră și nu le înlocuise cu nimic. Vreme de doi ani stătuse așa, sterp, apatic. La răstimpuri, mai puțin din trebuință decît din deprindere, poate pentru a-și dovedi că îmbătrînește și devine nepăsător, încerca o aventură murdară și descurajatoare. Se ducea tot mai des la Lea, cina cu ea și petrecea cu ea seara, vorbind înaintea focului, în salon.

Numai Lea știa să-i dea iluzia păcii, căci posomorîta indiferență ce o simțea departe de ea nu era seninătate — înțelegea bine — dar ceva și mai rău decît îngrijorarea crudă ce-l tortura totdeauna.

Amorțirea sufletului, a trupului și a minții îl înfricoșa. Acum intrînd în hotel, senzația asta n-o mai avu. Nu venise deci moartea, nici bătrînețea. Mai erau lucruri de dorit, de îndeplinit. Se ivea o pricină, care-l îmbia să muncească, să combine. Da, voia tot ce stăpînea John Eggleson, și pe deasupra o femeie aidoma Clarei Benson, dacă nu chiar pe ea. În lumea aceea, sus pusă, și dincolo de a sa, descoperea un nou cîmp de luptă. Trebuia să ajungă tot atît de bogat, tot atît de puternic ca Eggleson. Acesta îi acorda toată încrederea, deci orice nădejde era îngăduită. Dacă-și juca atuurile isteț, înțelegerea lui cu Eggleson îi aducea o avere fabuloasă. Numai atunci ar scăpa de oribila firmă „Homer și Hazel".

Nu-i mai erau proiectele plutitoare, nelămurite; se cristalizau. I se părea că asta se petrecuse în clipa în care simțise, sub masa de bridge, la Eggleson, atingerea satinată a unui genunchi.

„Da, totul vine de la femei: Ele ne dau elanul, îmboldul; în ele găsești puterea de a merge pînă la capăt. În ziua în care ele nu mă vor mai interesa, voi ști că nu mai sînt bun de nimic. Cît despre ea, voi avea-o, oricît m-ar costa".

Dar dorința lui se deosebea de tot ce cunoștea. Vag, își da seama cît de mult i se depărta sentimentul de pofta animală, curată și fără complicații, ce-l pornea altădată la vînătoare. Ce simțea acum i se părea nou, complicat, pervers și, totuși, mai plăcut decît oarba pasiune din tinerețea sa. Gîndindu-se la asta, se scufundă într-o reverie nesfîrșită.

Taxiul se opri și, pe cînd intra în hotelul liniștit, uită pe d-na Benson, pe Eggleson și pe ceilalți, ca să se gîndească la Peter, întrebîndu-se dacă era acolo.

Peter își petrecuse week-endul la New York. Aveau împreună o cameră cu două paturi și cu salon privat. La birou i se spusese că tînărul venise, schimbase costumul și ieșise. Încă nu se întorsese.

Petre se uită la pendulă. Arăta ora trei și un sfert. Inima i se strînse la gîndul că i se putuse întîmpla ceva lui Peter. Urcînd în ascensor, gîndi că e ridicol să se îngrijoreze. Peter era destul de mare, ca să știe ce face, și mai umblat decît mulți alți băieți de vîrsta lui.

Lăsînd cheia în broască, intră în cameră. Văzu valiza lui Peter deschisă în mijlocul patului, printre batiste, ciorapi, cămăși, aruncate alandala pe cuvertură. Vestonul costumului

de tweed spînzura de un scaun și, alături, pe jos, zăceau pantalonii. Într-un colț se afla un pantof și un ciorap, în altul cravata.

Rămase mult în picioare contemplînd odaia, apoi zîmbi și începu să pună ordine. Continuă să surîdă, gîndindu-se cît îl iubea. Fiecare din lucrurile lui parcă păstrau cîte ceva din el.

La atingerea asprei stofe de lînă simți o plăcere aproape fizică. Atunci, pe cînd atîrna vestonul și pantalonii în dulap, îl revăzu pe Peter, tînăr, frumos, cu aeru-i de încredere și cu zîmbetu-i clar. Cînd isprăvi, se așeză pe un scaun tare și drept și rămase îndelung să fixeze tapetul, cu inima plină de emoție. Da, avusese noroc în viață dar cel mai mare era Peter. Se gîndi la toți cunoscuții lui, dar nu găsi unul care să fi fost așa de favorizat ca el, nici care să aibă cu odraslele lui prietenie ca a lui. „Poate pentru că nu sînt bătrîn ; mă socotește, oarecum, ca de vîrsta lui". Apoi zîmbi la ideea că se putea ca Peter să-și fi petrecut seara ca și el, făcînd curte unei femei.

Nu-i era somn și știa că nu poate adormi pînă nu s-o întoarce Peter, căci surda îngrijorare dăinuia. Se dezbrăcă, intră și stătu în baie, pînă ce apa deveni călîie. Atunci ieși și, ștergînd aburul ce acoperea oglinda lungă fixată pe ușă, se șterse și se contemplă cu trufie. Nu, nu era bătrîn. N-avea trupul unui om în pragul vîrstei mature. Rămăsese slab, mușchiulos și suplu, cum fusese totdeauna — poate ceva mai greu — dar frumos, perfect.

În fond, își zise, ar trebui să fiu recunoscător că am fost călăreț de circ.

Se minuna că așa de puțini oameni, din cunoștințele sale, erau orgolioase, de trupul lor. Se gîndea la ei, moi și fleoșcăiți, cu fețele vinețiu, cu burți. Și nu erau mai vîrstnici, erau unii chiar mai tineri decît el. Îi căina că nu cunosc mulțumirea, ce-o simțea el, cu asemenea trup. Ce îndurau ei cînd, înaintea oglinzii, își vedeau anatomia deformată și revoltătoare ?

În sfîrșit, își puse pijamaua de mătase și se duse la culcare. În pat începu să citească cu atenție mersul bursei, zicîndu-și că, dacă afacerea lui Eggleson se anunță favorabil, va realiza ceea ce dorea și-l va plasa la acesta. Va vinde și partea lui de acțiuni ale motoarelor Flint și Rader. Cît despre bătrînul Homer, să descopere, ce poftea, și să se ducă dracului !

Apoi observă că trecuse de ora patru și iar fu prins de îngrijorare. În aceeași clipă auzi cheia întorcîndu-se în broască. Nerăbdător, sări din așternut și deschise ușa.

Peter se rezemase de pervaz. Era beat.

Petre îl băgă în cameră și-l întinse pe pat. Dar ochii lui, injectați de sînge, aveau o expresie pierdută, fără viață, și gura îi atîrna, moale.

— Sînt beat, borborosi. N-aveam intenția... dar sînt turtă...

— Bine. Te dezbrac eu. Ceea ce ai mai bun de făcut e să dormi.

Peter închise ochii și Petre îl dezbrăcă. Tînărul se lăsa, înlemnit, încît Petre se întreba cum de putuse veni pînă la hotel.

— Cine te-a adus ? întrebă.

Peter își deschise pleoapele : „Adus... adus ? A, da... o fată. Îi zice Iris... și nu mai mi-aduc aminte cum.

Peter nu-l mai întrebă. Nici să-l îmbrace într-o pijama nu mai încercă. Îl împinse în așternut și-l acoperi cu pătura pînă la bărbie. Înainte de a stinge, stătu o vreme să-l privească, mai alarmat decît cu o jumătate de ceas mai înainte și plin de un dezgust potolit, ce venea de departe, din propria lui tinerețe, cînd era nevoit s-o urce în pat pe doamna Azais, beată la fel.

Mult timp stătu fără să încerce a dormi, în întuneric, în zbuciumul fricii.

Își zicea : „N-ai de ce te înfricoșa. S-a îmbătat ca oricare băietan în vacanță. Asta nu dovedește nimic".

Nu reușea să izgonească din minte amintirea doamnei Azais, nici chipul lui Danny Ryan rostogolindu-se pe scară pînă în noroi, la ieșirea din vagonul lor, în seara în care fusese omorît. De ani, îi uitase și acum înviau. „De ce m-aș frămînta ? repeta Petre. Asta nu înseamnă nimic".

*

* *

Se deșteptă la ora zece. Peter încă dormea. Expresia de îndobitocire pierise de pe chipul lui. Cu obrajii roșii, părea un prunc. Și cum Petre îl privea, simți deodată dorința de a-l feri, nu de păcatele prin care el însuși trecuse, ci de beție, de femei, de destrăbălare. Simțămîntul acesta purcedea din dorința de a-l păstra pe Peter așa precum îl vedea, pururea tînăr și fraged, și totodată și dintr-o subită năvală de ură împotriva muierilor.

— Sînt niște cățele, fără excepție. Nu se culcă cu noi, decît ca să ne stoarcă pînă la istovire.

Se îmbăie și se culcă, mereu gîndindu-se la femeile pe care le cunoscuse. Printre ele respecta numai două trei. Nu putea tăgădui însușirile Leei și Joannei. Cît despre doamna Azais, și ea, în felul ei cu toată îndărătnicia, dăduse dovadă de devotament și de spirit de jertfă.

Nu-l deșteptă pe Peter și se duse la biroul lui din centrul orașului. Un răvaș al lui Eggleson îi fixa o întîlnire la ora patru. Altceva nu primise. De acolo se duse la alt birou, într-una din ulicioarele care dau în Broadway. Dădu acolo de Mose, din casa de mistitie Mose și Bernstein. Locul era murdar, întunecat, în neorînduială și frămîntat de o sumedenie de amploiați și băieți de alergătură. Niciodată unchiașul Flint n-avea să-i descopere pe Mose și Bernstein.

Toată lumea urla și cele mai multe afaceri se tratau în aceeași cameră. Cu Mose, evreu slab cu ochii negri, recapitulă lista plasamentelor sale și descoperi că este mai bogat decît credea. Vînzînd tot ce poseda, putea lesne să încheie afacerea cu Eggleson.

Îi mulțumi lui Mose și-l părăsi fără să ia vreo hotărîre. Dar pînă să ajungă la hotel, suci și răsuci în cap propunerea lui Eggleson. Dacă-și punea tot avutul în mîinile lui, putea deveni unul din cei mai bogați oameni din țară, dar risca și să se trezească într-o dimineață fără un sfanț. Putea pierde tot ce se chinuise să adune în cincisprezece ani. Cu cinci ani mai în urmă, n-ar fi șovăit, acum îi lipsea curajul. Gîndindu-se la toate astea, înțelese că nu din pricina lui se înfricoșa, ci dintr-a lui Peter.

Cînd intră în odaia lor, îl auzi pe Peter, care fluiera răzindu-se în sala de baie. Dar, în loc să meargă la el, se apropie de fereastră și rămase mult uitîndu-se în stradă. Se întreba ce să-i spună, în privința celor petrecute în ajun.

Ușa se deschise și Peter răsări, cu obrazul proaspăt, odihnit. La vederea lui Petre, se opri din fluierat și zise : — Bună ziua.

— Bună ziua. Ești mai bine ?

— Da. Mi se pare că eram cam năclăit astă noapte.

— Eu te-am pus în pat.

— Îmi pare rău că te-am supărat.

— Asta n-ar fi nimic. Mă tem însă că se face deprindere.

Peter își scoase halatul, puse cămașa și pantalonii. Tot în picioare lîngă fereastră, Petre îl urmărea, simțitor la tăcerea și la încordarea ce se statornicea între ei.

„Trebuie să-i vorbesc. Cum aș putea, fără să știe ceva ?“ gîndea el.

— Poți lua masa cu mine ?

Peter își lega cravata la oglindă.

— Îmi pare rău dar nu pot. Nu știam că o să fii liber.

— Dar diseară ? Plec noaptea asta.

— Bine. Aveam o întîlnire, dar o amîn.

Petre simți un nou val de gelozie. Se întoarse și glăsui liniștit :

— Nu schimba nimic pentru mine, dacă e ceva important. Vreau numai să te mai văd un pic.

Peter îl privi și surîse :

— Ascultă, Petre, mi-e mai plăcut să mănînc cu tine, decît cu oricine-ar fi.

— Mulțumesc ! făcu Petre și se așeză pe pat.

Peter își puse haina și Petre se gîndea : „Trebuie să-i vorbesc acum și în așa fel, încît, dacă rămîne vreo umbră, s-o pot șterge astă-seară la masă“.

— Peter, i-a spune, bei tu des ?

— Nu. Desigur că nu. Ieri seară n-aveam de gînd să mă zăpăcesc. Pesemne că a fost băutura de calitate proastă. M-a turtit, pe nesimțite.

— Atunci, atît mai bine. Petre tăcu o clipă, apoi urmă : Ești la curent cu existența mea, Peter ; cunoști în amănunt aproape tot ce mă privește, nu-i așa ?

— Da.

— Și admiți că știu multe lucruri asupra vieții ?

— Da.

— Bine. Atunci, ascultă-mă. Nu duce la nimic bun, băutura. E cel mai rău, cel mai degradator din viață. Orice, dar nu beția.

Peter se așeză și aprinse o țigară.

— Da, răspunse el fără convingere.

— Trebuie să mă crezi.

— Dar eu nu sînt bețiv.

— Nu e nimeni la început. Dacă vrei să petreci, umblă după cîte femei vrei, dar nu bea. Îți promit tot ce dorești, dacă renunți la băutură.

— Dar de obicei nu mă ametesc. Numai de data asta am ajuns în asemenea stare.

Petre, care-i observa se gîndea : „Nu mă ascultă cum se cade. Mă crede bătrîn cicălitor, care-l dăscălește. Trebuie să găsesc un argument, care să-i facă o impresie puternică". Întrebîndu-se însă ce i-ar putea spune, singurul lucru ce-i veni în minte fu amintirea doamnei Azais și a lui Danny Ryan.

— Ascultă, Peter, nu sînt un dobitoc bătrîn. Îți vorbesc așa, fiindcă am pricini serioase. Știu ce spun. Eu însumi nu beau niciodată, abia de gust... Mă îngrozește. Înțelegi, e în sîngele meu asta și...

Tăcu, dîndu-și seama că se trădează. Peter îl privea, intrigat și Petre pregeta : „De ce nu i-aș spune acum ? De ce să nu-i descopăr adevărul ?" Și atunci, se auzi vorbind : „Da, e în sîngele meu, și într-al tău, Peter ; fiindcă, înțelege-mă, sînt tatăl tău".

Tremura și, ca să-și ascundă emoția, aprinse o țigară. Nu se uita la Peter, dar ghici un slab „Oh !", murmurat cu o voce uimită.

Atunci, brusc, îl întrebă :

— Îți face plăcere, spune ?

— Da... da... Dar, vezi, mi se pare curios să mă gîndesc la tine altfel. Te socoteam ca pe un fel de tovarăș... cel puțin... de multă vreme.

— Poți urma. Și eu nu mă gîndesc la tine ca la fiul meu. Se uită în altă parte și urmă : Nu te mirai că sînt așa de legat de tine ?

— Da, răspunse Peter surîzînd. Mă miram puțin. Și uneori, văzîndu-mă în oglindă, mă întrebam de ce îți semăn atît de mult... Nu-mi puteam explica... din pricina ei.

— A cui ?

— A Joannei.

Petre observă că Peter îi zisese maică-si Joanna. Nu se mai rostise așa auzind numele acela pe buzele tînărului fu mișcat într-un chip ciudat. S-ar fi zis că Peter îi vedea pe toți trei : — Petre, Joanna și Peter — ca alcătuind un mic grup aparte de restul lumii, împărtășind aceeași taină.

— Cum să-ți închipui că asemenea lucru a fost cu putință ? E imposibil...

Își puse mîinile pe umerii lui Peter și îl privi drept în ochi :

— Asta nu trebuie să schimbe simțămintele tale față de ea, rosti el. Este cea mai admirabilă femeie ce cunosc. Să nu consideri întîmplarea asta cu ceva urît. Altfel trebuie să cugeți... nu ca indivizii din Pentland, nici ca mai toți oamenii

Nu vreau s-o judeci greșit. N-a voit să mă ia de bărbat, și poate c-a avut dreptate. Dar n-a greșit, cînd s-a îndrăgostit de mine. Înțelege-mă : tu ca și mine, trebuie să vezi lucrurile dintr-un punct de vedere deosebit. Nu sîntem ca alții ; pricepi ? Noi sîntem oameni liberi.

Peter rămînea tăcut. Petre îl văzu înroșindu-se și strivind nervos țigara pe sticla mesei de toaletă. Începea să-și dea socoteala de dificultate. Peter era de asemenea copilul Joannei. Putea oare să-l facă să privească viața cum o privea el ? Peter avea rădăcini, altele decît avusese el.

— Îți voi povesti tot. Vreau să înțelegi.

Fără să definească de ce, i se părea, dacă nu izbutește să-l facă să înțeleagă, pe Peter, că acesta rămîne pe veșnicie în afară de alianța lor, Petre, Joanna și Peter. S-ar putea chiar înstrăina. În năuceala lui se gîndea, nu fără ironie, că poate din pricina celor aflate de la Joanna nu putea Peter să primească noutatea fără să se tulbure.

Se așeză și începu să depene povestea cu cariera. Era întîia oară că o încredința cuiva și, în emoția sa, în dorința-i de a-l face pe Peter să o înțeleagă, găsi o elocvență pe care și-o nesocotise toată viața. Amintirea depărtată învia așa de clar că, terminîndu-și istorisirea, avea impresia că vechea idilă datează abia din ajun și că era singurul lucru bun ce i se întîmplase.

Vorbi și de doamna Azais și-i spuse lui Peter mai mult decît obișnuia. În sfîrșit, încheie :

— Vezi dar, de o parte o mamă mare care bea, de alta un bunic. Asta mă îngrijorează.

Tînărul rămase îndelung tăcut apoi, foarte liniștit, zise :

— Mulțumesc, Petre, de ce mi-ai povestit. Sînt mulțumit că știu adevărul. Tăcu un moment. Crezi că poate să mi se întîmple și mie ceva asemănător ? Adică, ceva așa ca în carieră ?

— Nu știu. Nu este imposibil, dar foarte rar.

— Regreți uneori că Joanna nu te-a vrut de soț ?

— Da... În orice caz ar fi fost mai bine pentru mine.

Peter se ridică și se apropie de fereastră :

— Asta sporește mult stima mea pentru Elmer, rosti el cu liniște. Îl văd acum sub o altă lumină.

Vorbele acestea îl răniră pe Petre cu o gelozie amară. Se simți deodată obosit, mai ostenit, mai tulburat decît fusese vreodată. Și, pentru întîia dată de mulți ani, avu simțămîntul a ceva simplu, bun, tihnit, că-i atinge inima.

Își puse brațul pe umărul feciorului său, temîndu-se puțin că se depărtează. Dar Peter nu se clinti. Nemișcat, nu răspundea gestului lui Petre, dar nici nu se depărtă de el. Petre își scoase ceasornicul.

— Ai face mai bine să pleci acum, dacă ai o întîlnire la prînz. Ai cam întîrziat.

— Mă duc, Petre.

— Ne găsim aici, astă seară, la șapte și jumătate ?

— Negreșit. Voi fi aici.

Peter plecă și închise ușa în urmă-i. Dar nu prînzi. În loc să mănînce, merse vreme de două ceasuri.

*

* *

Rămas singur, nici Petre nu prînzi. Se întinse pe pat, închise ochii și începu să-și perinde prin minte toată conversația cu Peter, încercînd să se asigure, să se convingă că, aceea ce se întîmplase nu avea să schimbe nimic. Dar nu-și putea înlătura groaza de a vedea revenind vechea lui singurătate.

La ora trei, se ridică și-și spălă fața. Orice s-ar fi putut întîmpla, el trebuie să fie în stare să-i dea bani lui Peter, să-l protejeze, să-i înlesnească viața. Așa, îl putea avea, chiar dacă n-ar mai fi dispus de alte mijloace. Își da seama acum cît îi semăna. Peter Joannei. Oare nu din pricina asta spovedania fusese așa de puțin satisfăcătoare ? În dragostea lui pentru Peter, nu dăinuia ceva din ceea ce simțise odinioară pentru mama lui Peter ? Cu amărăciune, se întrebă dacă băiatul îl judeca — Joanna nu contenise niciodată să-l judece în fundul inimii sale — ca pe o făptură deosebită, pe care nu se putea conta. Poate că și Peter îl considera de străin ?

Sosind la biroul lui Eggleson, se hotărî. Va pune tot ce avea în afacerea acestuia. Se va îmbogăți strașnic. Nu-i zîmbise totdeauna norocul ? Nu izbutise el în toate întreprinderile, afară de ziua în care hodorogul de Flint îl demascase ? Dar, de astădată, moșneagul avea să afle abia cînd va fi prea tîrziu.

Cînd îl părăsi pe Eggleson tîrgul era încheiat și orice retragere imposibilă. Ideea că a luat o hotărîre îl exalta. Nu-l putea vedea pe Peter înainte de șapte și jumătate și găsi că n-are curajul să se găsească singur cuc în odaia de hotel. Cînd venea spre biroul lui Eggleson, se decisese să nu se ducă la

Clara Benson, dar, cînd ieşi de acolo, se găsi în stradă, nu putu rezista ispitei. Simţea nevoia unui stimulent. Trebuia s-o vadă. Hotări să se înţeleagă cu ea. Vechea-i îngrijorare, îl cuprinse. Iar îşi confunda dorinţa cu ambiţia.

*

* *

Cînd ajunse la ea, servitoarea îl înştiinţă că plecase, dar că-l ruga să o aştepte. Se învîrti un răstimp prin mica bibliotecă, întîrziind lîngă rafturile de cărţi, ori înaintea a două fotografii atîrnate pe perete. Bărbaţii ei, cugetă el. Se sili să se intereseze de cărţi, mirat că o singură persoană are atîtea. În casa lui, ca şi în a lui Flint, era numai o îngrămădire de romane terfelite de Hazel şi de maică-sa, în pofida ideilor bătrînului Flint. Niciodată nu fusese preocupat de cărţi. Dar în curînd le uită, ca să se gîndească numai la doamna Benson, ca şi cum ea ar fi fost una din femeile pe care le dorea el, în lunga-i carieră amoroasă.

Se auzi clopoţelul de la intrare. O auzi pe ea dînd porunci pentru ceai. Apoi se ivi. Purta un costum şi o pălărie de culoare închisă şi avea o blană aruncată peste umeri.

— Bună ziua, rosti ea. Regret că am întîrziat.

I se păru îndepărtată şi rece. Dar răceala ei o făcea şi mai de dorit. El nu ştia despre ce ar vorbi. Ea venea de la o expoziţie de pictură şi întrebuinţa vorbe necunoscute lui.

Apoi servitoarea aduse ceaiul şi înainte de a părăsi odaia, ea îl rugă să aprindă.

— Aşa e mai confortabil, zise ea. Cum îţi place ceaiul?

— Cum îl serveşti dumneata.

Nu ştia cum ar sfărîma straniul şi nedefinitul zid de rezervă ce-o împrejmuia pe femeia aceea. Apoi, deodată, se hotărî, în clipa în care ea îi întindea o ceaşcă de ceai:

— Vreau să ştiu ceva, zise el.

— Ce?

— De ce aţi făcut ce aţi făcut ieri seară?

Ea zîmbi şi-şi duse ceaşca la buze, privindu-l ţintă.

— Ce-am făcut?

Simţi că se înfurie.

— Știți foarte bine ! Există un cuvînt puțin elegant, ca să calificc.

Ea surîdea mereu, cu ochii pironiți în flacără :

— Fiindcă mi-ai plăcut, răspunse. Mă temeam că pleci și nu te mai văd. Voiam să știu cine ești, cum te porți. Și de asemenea voiam să-ți trezesc curiozitatea, ca să te mai pot vedea.

— Bine, ai văzut. N-am dat greș. Și acum cred că știi ce simt.

— Da.

— Dar dumneata ?

Iar se uită în foc, apoi spuse :

— Tot ce simți și dumneata.

Își lăsă ceașca și întinse mîna pe deasupra măsuței, ca să o ia pe a ei. Ea i-o încredință, liniștit, fără să-și schimbe expresia.

— Atunci, ce vom face ?

— E așa de brusc.

— P.ec în nouptea asta.

Ea surîse :

— Ce zorit ești !

— De ce n-aș fi ?

— De ce-ai fi ? repetă ea înălțînd din umeri.

Iar avu impresia că e tras pe sfoară și că se găsește pe un teren șubred.

— Sînt nemîngîiată, dar nu cinez acasă.

Voia să se așeze pe brațul fotoliului și, aplecîndu-se spre ea o sărută.

— Nu. Aici nu îngădui nimic.

— Mîine ?

— Mîine.

— Unde ? La hotelul meu ?

— Eu nu sînt de pe stradă. Din toate pricinile, riști să ai bucluciri.

— Voi închiria un apartament mobilat.

Ea surîse :

— Foarte galant. Dar şi foarte extravagant.

— Atunci ne-am putea vedea acolo oricînd am vrea.

— Poate că nu ne-ar da inima brînci multă vreme.

El nu bágă de seamă şi întrebă :

— Unde ?

— Ar fi mai bine să alegi ceva în vest, pe înălţimea Parcului Central. Ce crezi ?

— S-a făcut.

— Şi acum, pleacă. Trebuie să mă îmbrac.

— Îţi voi telefona. Cînd te pot aştepta ?

— La ceasul mesei de prînz, răspunse ea ridicîndu-se.

Vru s-o sărute :

— Nu, acum nu, protestă dînsa. M-ai enervat destul.

Sună şi porunci valetului să aducă paltonul lui Petre şi să-l conducă.

— Mîine, rosti el.

— Mîine.

Uşa apartamentului se închise după el şi, deodată, el se simţi amăgit. Aţîţarea ei trecuse, lăsînd loc unei mohorîte şi reci curiozităţi. Constată că ea, şi nu el, jucase rolul de seducător. Îl umflă rîsul, la ideea că a fost păcălit. Nu-l adusese ea exact acolo unde voise ? Într-adevăr, era cea mai stranie aventură ce-o avusese vreodată. Gîndul ăsta îl năuci. Şi, încet, toate poveştile citite în foiletoanele proaste, asupra depravării femeilor din lumea mare, îi veniră în minte.

În automobilul ce-l aducea la hotel, aproape că se îndoi că el e părintele unui flăcău de nouăsprezece ani căruia era slobod, de astăzi, să-i zică fiu. Atunci imaginea Clarei Benson se şterse ; începu să se gîndească la Peter. Şi strania impresie de singurătate îl învălui din nou, ca şi cum greşise drumul. Se simţi ostenit, dezorientat.

*

* *

Cinară şi petrecură seara împreună. Dar stînjeneala stăruia între ei. Era ca şi cum Peter şi-ar fi pierdut deodată voioşia şi înlesnirea încrederii. Petre îl informă că afacerile îl ţineau încă în New York, aşa că nu Peter avea să-l în-

tovărășească la gară, ci el, Petre, avea să-l urce în trenul care-l ducea pe acesta la școală.

Cînd se sui în compartimentul său, Peter întrebă:

— Ce trebuie să fac în privința Joannei? Și Petre înțelese că băiatul se gîndise la mama sa tot timpul.

— Ce vrei să spui?

— Nu trebuie să afle că știu tot?

— Îmi iau sarcina s-o înștiințez eu. Cînd va afla, îți va scrie. E mai cuminte așa.

— Da, adevărat.

Se făcu o mare tăcere între ei. Petre nu găsea ce să spună.

— Ai destui bani? întrebă în sfîrșit.

— Da, mulțumesc.

— Oricînd îți trebuie, să-mi spui.

— Se înțelege.

— M-am gîndit la trăsură. Dacă îți face mare plăcere, nu văd de ce nu ți-aș da-o. Modelul de anul ăsta trebuie să iasă peste două luni. Am să-ți rezerv una.

— Mulțumesc.

Trenul se cînti și Petre rămase pe peron. Ideea de a se întoarce la hotel îl îngrozea. Se duse la Jockey Club unde, așezat într-un colț, privea posomorît la îmbulzeala obișnuiților clubului. La ora două, se duse să se culce. Își găsi odaia în perfectă ordine, curată, goală, fără suflet și înghețată. Numai un pat era făcut.

Rămase mult timp treaz. Orice savoare pierise din aventura cu Clara Benson și dorea, pentru binele lui Peter, să n-o fi întîlnit niciodată. În clipa în care adormea, în starea aceea de semiconștiență ce precede somnului, avu o scurtă viziune a lui însuși. I se năzărea că el fusese totdeauna doi oameni, între care neasemănarea creștea, cu cît îmbătrînea. Din pricina asta, n-avea niciodată să cunoască pacea.

*

* *

După moartea copilului, Hazel părăsi casa părintească și se întoarse la a ei. Atunci, încet, descoperi în juru-i un vid pe care nu-l simțise încă, vid care pătrundea totul, dis-

trugea tot, pînă și plăcerea simțită altădată de a-și ține gospodăria într-o curățenie și o ordine desăvîrșită. Adesea singură, în timpul cenușiilor după amieze de iarnă, prea lenevoasă ca să se scoale și să aprindă lampa, se așeza în penumbră, pînă ce se înnopta. Pentru întîia oară își da seama că fusese totdeauna casa pustie, că viața ei nu avusese niciodată noimă, nici pentru ea, nici pentru nimeni altul.

I se făcuse trupul greu. După slăbiciunea-i de totdeauna urmase o îngrășare fleoșcăită și galbenă, ce-i schimba înfățișarea. Ca și cum și-ar fi pierdut facultatea de a simți, pierirea pruncului o găsise fără lacrimi. În unele momente i se părea că moartea aceea era normală și chiar ciudat de îndreptățită, ca și cum ar fi făcut parte nemijlocit din destinul ei.

Revenită acasă, Paul nu mai șezu într-o cameră cu ea. Se instală singur, la celălalt capăt al coridorului. Uneori, în cele mai neprevăzute momente, se simțea iar cuprinsă de patimă pentru el, dar mîndria o împiedica să se ducă la el, sau chiar să-și trădeze sentimentul prin cel mai mic semn. În alte dăți îl ura, cînd izbutea să priceapă — gînd pe care ea nu-l avusese pînă atunci — că el niciodată n-o iubise, o clipă măcar. Între alternativele acestea de patimă și de ură ea îndura ceasuri îndelungate de plictiseală în care sta scufundată înduioșîndu-se de ea însăși și plîngînd în beznă. Acum, cînd era bolnavă, nu-și mai simțea vitalitatea, nici nu mai plăsmuia, numai pentru ea acele miraje romantice, în care pe vremuri, găsise un strop de fericire.

Letargia și deznădejdea care-i întovărășeau deziluzia se manifestau în mii de chipuri. Uneori sta zile întregi fără să-și dea osteneala să se îmbrace, primindu-l pe Paul, care venea acasă la ora șapte, în același capot purtat la prînz. Casa începu și ea să oglindească schimbarea ce se făcuse în gazdă. Își pierdea aspectul lucitor, ordinea perfectă, dar fără să dobîndească acele semne de învechire, ce se văd în casele în care s-a trăit confortabil. Deveni murdară, neîngrijită și una după alta, slugile plecară, înlocuite de netrebnici, sau de inși care știau să slujească, dar erau descurajați de proasta

conducere a gospodăriei. Hazel nu se pricepea să-i vorbească personalului. Aici era prea aspră cu el, aici era de-o familiaritate ce-l stînjenea.

Își dădu seama că Paul nu venea acasă, decît ca să doarmă, că întîrzia pe cît putea la biroul lui și că întîrzia tot mai des în așa zisele lui călătorii de afaceri. Se duceau, totuși, de două ori pe săptămînă la castelul de piatră neagră, în care Hazel sta lîngă mama sa, brodînd și ascultînd gramofonul, pe cînd cei doi bărbați se retrăgeau în bibliotecă și vorbeau de treburile lor. La ora unsprezece, Paul apărea și zicea: „Cred că e timpul de plecare". O lua atunci în casa de stil colonial. Nu vorbeau aproape niciodată pe drum și, cînd ajungeau, Paul îi dorea noapte bună, cu indiferență. Apoi, așteptînd ca să urce pînă în capul scării, stingea luminile și intra în odaia lui. Nu mai era între ei nici măcar supărare, nici certuri. Paul păstra o neschimbată răceală și ea o nestrămutată dulceață. Uneori, se gîndea cu disperare: „Dacă nu fac nimic, dacă nu mă plîng niciodată, poate se va deprinde cu mine și-mi va vorbi cîteodată." Dar absolut niciodată, nici chiar în visele ei, nu cuteză să spere că el o va căuta. Cum s-o iubească oare, cînd ea nu putuse să-i dea măcar un copil.

Și, într-o zi, ea descoperi existența lui Peter.

Se dusese în odaia lui Paul, ca de alte multe ori, după plecarea lui la birou. Sta acolo, pe scaun, singură, găsind o plăcere bolnăvicioasă să se înfunde în fotoliul lui Paul, să se uite la cravatele lui atîrnate pe ușa garderobului, înăuntru. În unele zile se uita și la albiturile lui. Mirosul de tutun, ce plutea în odaie, îi da o stranie plăcere. Cîteodată lua una din hainele lui, o punea pe genunchi și o mîngîia delicat cu degetele, ca și cum ar fi putut să se împace cu el, dînd veșmîntului o desmierdare, pe care el o refuza și care ar fi putut astfel să-i fie comunicată. Alegea de obicei vechea haină de tweed, cu care se ducea el la golf, fiindcă era uzată și ciudat de plină de făptura lui, aducîndu-i aminte vremea logodnei lor.

Într-o după amiază, spre seară, cum sta așezată așa, în capod, cu haina pe genunchi, simți într-unul din buzunare o bucățică de carton. Binișor, îl scoase. Era o fotografie. În penumbră, nu putu distinge dacă era bărbat sau femeie. O gelozie năpraznică o cuprinse. Se ridică, întoarse cheia în broască și aprinse lampa. Atunci, foarte ușurată, văzu un chip de băiat. Îi pierise îngrijorarea, dar cu cît se uita mai mult la portret, i se părea că aduce chiar cu Paul. Și atunci, încet, o bănuială începu să se ivească. Cine era adolescentul ăsta ? De ce Paul îi purta fotografia în buzunarul hainei !

Nu mai era un copil, trebuia să aibă șaptesprezece, optsprezece ani și părea bărbat întreg.

Avea ochii, pometii, gura lui Paul. Gelozia și dragostea se treziră în ea, ciudat de amestecate și o deznădăjduiră. „E fiul lui ; abia cuteza ea să-și închege bănuiala. Era desigur născut, cînd ne-am cunoscut noi. De ce nu mi-a vorbit niciodată de el ?"

Și îl urî pe băiatul acela. El o despărțise de Paul, răpindu-i dragostea la care ea avea dreptul. O dorință sălbatică o cuprinse să rupă chipul, să-l ardă. Dar frica o reținu. Dacă Paul o descoperea, ar fi depărtat-o și mai mult de inima lui. Începu să plîngă și punînd fotografia la loc, în buzunar, atîrnă haina în garderob. Dar aproape îndată își zise că este victima unei halucinații, că asemănarea i se păruse numai. Deschise iar garderobul, scoase portretul și iar îl privi. Nu, nu era închipuire ; asemănarea exista. Dacă băiatul ăsta nu era feciorul lui Paul, ce căuta fotografia în buzunar ?

Plecă din odaie. La ea se întinse pe pat și rămase în întuneric să se zbuciume, și se întreba ce e de făcut. În îndoială nu putea rămîne. Totuși, dacă pomenea de fotografie, trebuia să-i mărturisească lui Paul că se dusese în camera lui și că îi scotocise buzunarele. Dacă îi spune că a descoperit-o în chip nevinovat, numai fiindcă avea obiceiul să stea la el și să-i țină pe genunchi vechea haină de tweed, va rîde de ea și o va disprețui. Se gîndi să se întoarcă la taică-său, dar înlătură ideea,

căci în fundul inimii sale mocnea, totuși, nădejdea că se va întîmpla o minune și Paul va reveni la ea. Și se temea de ceea ce putea taică-său să facă,

Nu se sculă din pat, decît cînd auzi clopoțelul de la ușa de la intrare. Paul venea la cină. Își spălă obrajii, puse puțin roșu și coborî să-l întîmpine, temîndu-se că n-are să-i vorbească rece.

A doua zi, veni iar în iatcul lui și scotoci în haina de tweed, dar fotografia nu mai era. Atunci, o apucă un fel de turbare și învîrtind cheia în ușă de două ori, luă la rînd toate hainele și le întoarse buzunarele pe dos. Cînd sfîrși, căută în cutiile comodei, scoase tot ce conțineau : cămăși, batiste, pantaloni de pînză. Nu lăsă nici patul, întoarse pernele, ridică salteaua. Căutările acestea o aținară cumplit și-i trezeau vechea dorință. În cele din urmă se opri. Nu găsise nimic.

De atunci, percheziționile acestea erau ca o petrecere. Zi după zi se închidea în iatac ca să scormonească prin haine, colțuri și unghere, găsind în isprava asta o plăcere bolnăvicioasă, care o potolea.

Într-o dimineață descoperea un carnet de cecuri uitat de Paul și citi cu atenție fiecare talon. Multe aveau mențiunea : „Comptand", unul : „Minele asociate ale Pentalandului", în sfîrșit pe un mare număr : „Peter", sau „Comptul lui Peter". Ea nu cunoștea nici un Peter. „Așa trebuie să-l cheme pe băiatul ăla", își zise ea și mărimea sumelor înscrise pe numele acela o cutremură.

Răsfoia carnetul de cecuri cînd se auzi ușa de la intrare deschizîndu-se. „A venit să-l caute. I-a fost teamă că-l găsesc !" cugetă ea speriată.

Nu era Paul, ci unul din amploiații lui. Venea să caute carnetul. Ea își reveni :

— Să văd dacă-l pot găsi, spuse dînsa. Urcă scara și se întoarse aproape îndată cu carnetul.

Nu mai avea nici o îndoială, dar nu putea să se destăinuie nimănui. Vreme de săptămîni, de luni, scotoci zilnic odaia, apoi, într-o dimineață, cînd vru să deschidă ușa, o găsi închisă și cheia lipsea.

Camerista veni s-o înștiințeze că nu avea voie s-o lase să pătrundă la d-l Rader și Hazel se văzu silită să-i răspundă că trebuie să fie o greșeală la mijloc. Seara, nu-i spuse lui Paul, dar o doua zi ușa mai era închisă.

Citeva zile în șir nu cuteză să intre în iatac, de frică să n-o surprindă pe cînd scotocea. Dar ispita fu mai puternică și Hazel își reluă obiceiul. Dar alese acum ceasul prînzului, socotind că atunci el nu poate veni.

Viața i se părea tot mai nesuferită și uneori, noaptea făcea planuri de sinucidere, străduindu-se a găsi mijlocul cel mai lesnicios. Dar nu le punea la încercare. Alte dăți, pătrunsă de o rece dușmănie, se gîndea cum l-ar putea otrăvi pe Paul, fără să fie descoperită. Cînd se trezea dimineața, îngrozită de ea însuși, se întreba dacă nu fusese nebună.

Paul se purta cu ea cu aceeași politeță și se prefăcea că nu bagă de seamă nimic nici zbuciumul ei, nici lacrimile, nici efortul ce-l făcea ca să-i vorbească. În fiecare marți, și în fiecare joi, cinau la castelul de piatră neagră. Acolo era toată viața ei, dar ea știa, cu amărăciune, că el avea o altă existență, numai a lui, bogată, poate pasionantă și în care ea nu avea nici un rol.

*

* *

La sfîrșitul primăverii, veni să-l vadă pe Petre, în biroul cu mobilă de mahon și groase covoare verzi. Trebui să aștepte. Mai bătrînă puțin, mai greoaie, mai fericită decît oricînd altădată, era îmbrăcată cu ce avea mai bun. În inima ei nu rămăsese nici îndoieli, nici temeri. Și, pe cînd se uita cum se duc și vin secretarii, nu mai simțea nici o sfială. Se vedea pe ea însăși ca pe o străină, tot așa de limpede ca pe ceilalți — stenografi aferați, slabi și nervoși, băiatul de birou, bătrînul funcționar care clasa dosarele. Observîndu-i își da seama că viața ei făcea mai mult decît a lor. Cu dispreț, se uita la buzele vopsite și la bluzele de mătase ale dactilografelor. Cînd fata cu părul roșu veni s-o roage să intre în biroul d-lui Rader, nu simți nici o tresărire în inimă. Se ridică, traversă odaia cu demnitate și intră.

El sta în picioare, cu spatele la fereastră și, cînd ea îl văzu, se miră că este foarte calmă. Întîmplarea din carieră și amintirile nu-i mai apăreau decît ca ceva foarte vechi, din altă viață.

— Bună ziua, rosti el cu tonu-i slobod, obișnuit.

Îi strînse mîna, străbătu apoi odaia și închise ușa cu cheia.

Biroul nu se schimbase. Fotografia Hazelei se găsea tot pe masa de lucru.

— Ai un aer de prosperitate, grăi dînsul, așezîndu-se.

— Îmi merge bine.

Remarcă îndată noile crețuri de pe chipul lui, că slăbise și se întrebă de ce. Dar știa că el nu i-ar spune niciodată.

— Pari suferind. Ar trebui să te odihnești.

— Sînt sănătos.

— Atît mai bine. De îmbătrînit, îmbătrînim cu toții.

— Da, asta-i mizeria !

Atunci ea își dădu seama că găsise adevărul odinioară, cînd ghicise că el n-ar trebui să îmbătrînească, fiindcă toată noima lui era în tinerețe. Omul care-i vorbea acum nu mai înfățișa nimic seducător pentru ea. Se gîndi : „În cincisprezece ani, va fi cuminți și uscat. Nu, Elmer e mai bine, e mai mult om". La Petre, părea că ceva se stinge treptat.

— Dacă n-am îmbătrîni, n-am desăvîrși nimic. Înaintarea în vîrstă are răsplătiri... îți vezi copiii mari, ajunși bărbați, femei. Surise. N-o să întîrziem poate și tu și eu, vom fi bunici. Îl văzu înălțînd din umeri și întorcînd în altă parte privirea și ea adăugă : „Cred că am fi putut fi... e o chestiune de noroc".

El nu răspunse. Apoi, brusc, o vesti :

— I-am povestit totul lui Peter.

— Ce ?

— Că-i sînt tată...

O clipă rămase tăcută, gînditoare și speriată puțin. În fundul inimii ei, nădăjduise totdeauna că, printr-o minune, ar putea să rămînă taină, totul. Apoi se rușină. Și-aduse aminte ultimele epistole ale lui Peter. De cîteva săptămîni îi scria mai des și cu alt ton, ca și cum Peter cel vechi, băiețelul care i se spovedea, revenise. Astea toate aveau să se curme. Și el avea să fie rușinat, și o va judeca.

— Cînd i-ai spus ?

— Îndată după Crăciun, cînd am fost la New-York. Am fost silit să-i spun.

— Cum așa ?

— Într-o seară a venit beat acasă. Era singurul mijloc de a-l zgudui. A trebuit să-i vorbesc de tatăl tău și de mama mea.

— Da. Înțeleg.

Căută să-ți țină firea, dar inima-i svîcnea de emoție. Peter aflase ! Știa de atîta timp ! Asta oare îl schimbase ? Așta era pricina pentru care îi scria scrisori grozav de drăgăstoase ?

— Cum a primit vestea ?

— Aproape că n-a zis nimic.

— A vorbit de mine ?

— Nu. Nici o părere. Dar nu fi supărată, am luat toată vina asupra mea. L-am făcut să priceapă.

— Frumos din partea ta.

Îi aruncă o privire ascuțită :

— N-am spus decît adevărul. Te socotesc o femeie admirabilă, Joanno.

— Mulțumesc.

— Și mi se pare uneori că am stricat totul.

— N-ai obținut ceea ce doreai ?

— Nu.

— Cum ? Nu ?

— Nu e, cum îmi închipuiam eu că are să fie.

Se ridicase și se apropie de geam și ea îl uită, ne mai gîndindu-se decît la Peter și la epistolele lui. Își amintea, dintre multe, o frază mică : „Pot să-ți zic Joanna ? Mi-ar plăcea tare mult..." După aceea, îi scrisese așa : Dragă Joanna... ceea ce întinerea și o înveselea. Închegaseră parcă o nouă înrudire între ei. El fusese mai întîi un băiețel, apoi, cîtva timp, ea-l pierduse, și acum iar era al ei, într-un fel. Nu, nu putea să fie cineva mai fericit, decît era ea acuma.

Auzi glasul lui Peter :

— Ce face Elmer ?

— Bine.

— N-ai cumva nevoie de bani ?

— Nu. Ipoteca e plătită. Tot ce cîștigăm acum constituie un beneficiu net, pe care îl punem la bancă.

Din nou, el o scrută cu privirea :

— N-ai vrea să-mi încredințezi o sumă oarecare, ca s-o fac să se îndoiască ? E un moment excelent acum.

— Nu. Mulțumesc. Am citit socoteli de acelea de bursă și n-am înțeles nimic. Mai bine mă abțin. Avem cîteva economii și ferma e a noastră. Vom avea totdeauna un adăpost. Moșia

ne dă tot ce ne trebuie ; nu cumpărăm nimic. Eu nu cer mai mult. Mulțumesc. Banii noștri îi băgăm în pămînturi și acareturi. Așa știm unde sînt.

— Credeam că aș putea să-ți fac un serviciu. Vocea lui Petre avea ceva zdrobit, înfrînt. Dar nu face nimic. Vă înțeleg.

Se așeză la marea masă de lucru și Joanna se gîndea : „Ce ostenit e !"

— Ar trebui să te odihnești.

— Cred că vara asta am să lipsesc. Mă gîndeam să mă duc spre Nord, unde sînt păduri. Mi-ar plăcea să-l iau pe Peter cu mine.

— Pentru mult timp ?

— Șase săptămîni, poate și mai mult.

— O !

— Cred că i-ar prii și lui.

— Se prea poate.

— Șederea lui aici nu-l prea amuză. Are tot ce dorește și totodată nimic. Uite Clubul Rustic, de pildă.

— Da. Știu...

— Acum cînd e în vîrstă să se poată plimba, poziția lui e dificilă.

— E adevărat.

— Și apoi, mai e ceva... Joanno, mă tem că bea prea mult.

— De unde știi ?

— Mi s-a spus de la școală. Mi-au scris. Dacă aș putea să-l plimb cîtva timp, i-ar prii, cred.

Voioșia i se irosi toată și groaznice amintiri înviară. Se gîndi la taică-său : Poate că fusese ca Peter, pe cînd era tînăr. Nu se spunea că toată lumea îl iubește ?

— Ai putea să faci mult pentru el, urmă Petre. Cred că ai putea înrîuri mai mult ca mine, asupra lui.

— Voi încerca. Își netezi creturile rochiei, apoi adăugă : Este puțin și greșeala ta, Petre.

— De ce ?

L-ai răsfățat necontenit. I-ai dat prea mulți bani. Este nedrept să-l ispitești așa. Uneori m-am întrebat dacă nu cumva vrei să-l cumperi, să-l atragi departe de mine.

Petre zimbi :

-- N-ai de ce te teme. N-am izbutit.

El își dădu seama iarăși că neizbînda lui față de Peter, venise și din pricina că uitase că băiatul este și al Joannei. Acum, cînd o vedea înaintea lui, pricepea cît ținea Peter de ea — în ei amîndoi era ceva, ce el nu-l putea lămuri și care făcea ca, în prezența lor, să se simtă deosebit de ei, străin. Uneori bănuia că este și puțin disprețuit.

— Toate astea vin, vorbi iar Joanna, din pricină că n-ai fost niciodată cu desăvîrșire sincer. Înțeleg acum că asta e cauza pentru care nu te-am vrut de bărbat. Pe atunci nu știam ; am descoperit încet, încet. Știam numai că n-aș putea totdeauna să mă reazim pe tine. Cred că am avut pururea simțul a ceea ce se cuvine. Asta m-a salvat.

— Îmi păstrezi pică pentru ceea ce s-a petrecut ?

Îl privi mult și ceea ce citi în ochii lui întunecați o tulbură.

— Nu. N-am regretat niciodată ; nici acum chiar. Nu știi cît am fost de îndrăgostită de tine ; nici cîtă vreme a ținut amorul. Dar s-a sfîrșit de mult ; nu mă mai impresionezi. Oricum, sînt fericită de ce s-a întîmplat. Voi avea patruzeci de ani și nu va spune nimeni că Joanna Croy nu este o femeie respectabilă și cu bun simț. Am fost numită în Consiliul Școlar al Districtului. Mă cred capabilă să judec : Ei bine nu regret aventura noastră. Avea un fel de frumusețe. N-a cunoscut toată lumea așa ceva.

— Da. Mi se pare cîteodată că este singura fericire ce-am avut-o vreodată.

*

* *

Se întoarse acasă cu Fordul cel nou, cumpărat cu banii scoși de Elmer din seră. Se gîndea la Peter, tulburată. Dar totuși credința și încrederea, purcese din experiența ei, nu-i părăsiseră inima. Și, pe cînd alerga de-a lungul drumului, se gîndea că viața ei fusese bogată și plină și se minună de chipul în care totul se schimba, se transforma și ajungea acolo, unde te aștepți mai puțin. Nu era ciudat că ceea ce se săvîrșise cu atîția ani mai înainte, în vechea carieră, se desfășurase așa ? Că Peter se întorsese la ea ? Și că patima nebună pentru un călăreț de circ se schimbase în prietenia de acum dintre o femeie vîrstnică, precum era ea, și un om de afaceri obosit și îngrijorat ? Se mira de asemenea că este așa de dureros pentru

unii oameni să accepte îmbătrînirea. Își da seama că se petrecuse ceva nou în biroul cu covor verde și că ea ieșise alta din el.

Roșcovii de pe marginea aleii erau înfloriți și plini de roiuri de albine. Caldul parfum al florilor albe și galben-pale parcă era suspendat în aerul călduț. Trecu podul peste rîu. Cînd urcă panta colinei, văzu o trăsură oprită înaintea barierei cu stîlpi albi. Apropiindu-se, cunoscu pe șoferul lui Petre și se miră să-l vadă acolo. Își duse Fordul în hangar și zări atunci o femeie, care sta la umbra copacului. Bănui îndată cine era și de ce venise.

Joanna împinse bariera și o luă pe cărare. Se simți tulburată și se întrebă de ce trebuia ca întîia ei întrevedere cu Hazel să se facă așa. Hazel venea spre ea. Purta un palton greu, ce atîrna neregulat în juru-i, strîns la mijloc de o centură. Fața îi era palidă, ca de cocă și Joanna o găsi prea groasă, bătrînicioasă și mai ostenită decît se așteptase : „Cu banii pe care îi are ar putea să fie ceva mai elegantă !"

Și cum Hazel se apropia, se hotărî să nu trădeze nimic, orice s-ar întîmpla.

Hazel îi întinse mîna :

— Sînt doamna Rader. Sper că vizita mea nu vă deranjează.

Joanna strînse mîna aceea, care i se părea că se topește, ca fără oase, într-a sa. Răzvrătită, se gîndi că n-ar trebui cu nici un preț să le găsească Elmer laolaltă..

— Nu, răspunse ea. Nu, deloc. Sînt fericită să fac cunoștință cu dumneavoastră.

— Doream să vă vorbesc. Țineam să fiți singură.

— Voiți să intrați în casă ?

— Nu, zise Hazel cu voce timidă. Mi-e frică. Mă tem că dau de lume.

— Putem merge în grădina de legume... colo, după gard.

— Da, asta ar fi mai bine.

Și cum Joanna se uita la Hazel, supărarea îi pieri, înlocuită de un val de milă pentru femeia aceasta disperată și zdrobită. Se simțea puternică, fericită, în comparație cu ea.

Intrară pe sub frumoasa boltă de frunze, făcută de Elmer îndoind și apropiind crengile de spinișor și se găsiră în grădina de legume în care mazărea în păstăi și lăptucile tinere se înșirau cu proaspăta lor verdeață pe brazda neagră. Lîngă uluci se afla o bancă.

— S-ar părea că nu vă simțiți bine, observă Joanna. Poate că ați vrea să stați jos.

— Nu prefer să stau în picioare.

Cu orgoliu, Joanna se gîndi : „Femeia aceasta nu posedă nimic și eu am totul !

— Bărbatu-meu l-a pus pe fiul dumneavoastră într-un internat, nu-i așa ?

— Da.

Joanna văzu că Hazel făcea o silință cumplită și că ceea ce spunea o indurera.

— Mie nu mi-a spus nimic. Am descoperit de curînd. Ba nici măcar nu l-am văzut pe fiul d-voastră.

— E un băiat drăguț.

— Copilul meu a murit, n-am să mai am niciodată copil.

Vorbea așa de simplu, că Joanna fu mișcată.

— Știu, răspunse ea cu voce scăzută. Am fost dezolată ; am scris bărbatului d-tale.

— Nici asta nu mi-a spus.

— Nu. Contrariul m-ar fi mirat. Vreau să spun că nu exista nici un motiv, ca să vă spună.

— Cred că aș face mai cuminte să stau jos, zise Hazel. Am fost bolnavă și mă simt ca năucă.

Se lăsă să cadă pe bancă și Joanna își rezemă spatele puternic de peretele hangarului.

— Voiți să-mi promiteți ceva ?

— Mi-e greu dacă nu știu despre ce e vorba.

— Să nu spuneți niciodată bărbatului meu, că am venit să vă văd.

— Nu vă pot garanta ; pot să vă asigur însă că, neîntrebată, n-am să mă apuc să vorbesc. Dar, dacă mă întreabă, voi fi silită să-i mărturisesc adevărul.

Hazel îi aruncă o privire scormonitoare și Joanna văzu trecînd prin ochii ei palizi un fulger de gelozie.

Hazel o ura, fără îndoială, pentru intimitatea ce-o ghicea că există între ea și Petre.

— Bine. Cred că bănuiți pentru ce mă găsesc aici ?

— Nu. N-am nici cea mai mică idee.

— Nu e nevoie să vă ascundeți de mine.

— Nu v-am chemat, reteză Joanna.

— Nu. E adevărat.

Atunci Hazel se porni pe plîns și Joanna simți o mînie subită. O căina într-adevăr pe biata femeie, dar totodată o ura că se arată așa de slabă.

— Vreau să știu dacă fiul d-voastră este copilul bărbatului meu.

Spuse vorbele astea cu asemenea accent de melodramă, că Joanna nu putu să nu zîmbească. Totuși se stăpîni.

— Nu văd cu ce drept mă întrebați, răspunse, silindu-se să nu se înfurie. Mi se pare că ar trebui să vă rog să plecați.

— E fiul lui ! Știu că este ! repeta Hazel.

— Atunci de ce mă mai întrebați ?

— Pentru că vreau să fiu sigură. Nu mai pot suferi nesiguranța. Nu puteți înțelege prin ce am trecut eu.

Fu apucată de o criză de lacrimi și Joanna se simți încurcată și stingace, neștiind ce să facă. De aceea păstră tăcere, pe cînd, printre suspine zgomotoase, îi povesti obîrșia îndoielilor sale, descoperirea fotografiei, frica ei de Petre și gelozia ei. Înfundată în bancă, nenorocita ființă părea că scade din ce în ce mai vădit. Tot ascultînd-o, Joanna își închipuia trista viață ce o ducea. Își da seama cît de deznădăjduită era starea bietei femei și cît de aspru se arătase Petre față de ea. Căci ea bănuia cruzimea de care era el în stare, față de făpturi mai slabe decît el. Trebuie să fi fost groaznic și ea se gîndea : „Eu nu l-am văzut așa niciodată, pentru că sînt tot așa de forte ca el ; poate chiar mai forte. I-a fost totdeauna puțin teamă de mine". O impresie de tulburare o cuprindea, ca și cum asista la ceva pe care n-ar fi trebuit să-l vadă, și pe care totuși nu se putea stăpîni să nu-l vadă.

— De ce nu i-aș spune adevărul, dacă asta ar liniști-o ? se întrebă ea. Femeia aceasta nu poate să mă tîrască într-un scandal, pentru un fapt petrecut cu mult înainte de a-l cunoaște ea pe Petre. Oricum ai face, dacă ea vrea tărăboi, îl va face. E nebună. E mai bine s-o am de partea mea, decît împotrivă-mi. Atunci se gîndi la Peter, apoi la ea însăși. De ea, nu-i păsa. Dacă izbucnea un scandal, avea să-și dea demisia de la Consiliul Școlar și să trăiască mai departe ca în trecut. Asta are să-i schimbe un pic deprinderile. Dar pentru copii, pentru Peter mai ales, era altceva.

Se așeză pe bancă și o atinse binișor.

— De ce vă zbuciumați atît ? întrebă ea blînd. N-aveți de ce să fiți geloasă. Întîmplarea s-a petrecut mulți ani înaintea căsătoriei d-voastră. De atunci nu s-a mai petrecut nimic. Singurul lucru rămas între noi e Peter. Atîta tot. Nimic altceva. Sînt măritată și fericită. Am patru copii.

Da, am avut noroc. Să nu vă închipuiți așadar, că-mi trece prin gînd să-mi stric singură fericirea! Nu simt nimic pentru el, și asta de multă vreme... cu mult înainte de a vă cunoaște el.

Hazel își îngropă fața în batistă:

— Așadar e adevărat? gemu ea.

— Da. Uitați-vă la Peter și veți fi sigură.

— Mai știe cineva?

— Nu. Nimeni din Pentland. Nu se știe.

Își aduse aminte de Irma și de Müller, dar știa că din partea lor secretul e bine păstrat.

— Atunci nu e așa de grav.

— Nu. Nu e grav deloc... e ca și cum n-ar fi.

— Da. Afară că are un fiu și că eu nu pot avea.

Joanna stătu cîtva timp tăcută. Hazel suspina. În sfîrșit, își șterse ochii umflați.

— Ce socotiți să faceți?

— Nu știu.

— După părerea mea, cît mai puțin e mai bine. Așa cum îl cunosc eu pe Petre, vă sfătuiesc să vă faceți că nu știți nimic.

— Poate aveți dreptate. Dar nu știți prin ce-am trecut... Dacă aș putea să vă istorisesc cît de puțin...

Dar Joanna nu dorea să audă. Acum un singur lucru dorea: să scape de femeia aceasta jalnică. Se temea că Elmer sau unul din copii intrînd în grădină, să n-o vadă pe creatura asta isterică zăcînd pe bancă.

— Nu. Cred că e mai bine să nu știu... Nu-i treaba mea. Nu mă privește la fel. Afară doar că sînt mama lui Peter...

Hazel își luă batista de la ochi. Părea iarăși rece, nepăsătoare aproape.

— Spuneți-mi un lucru: de ce îi ziceți Petre?

— Fiindcă numele ăsta îl purta, cînd l-am cunoscut. L-a schimbat.

— Ah!

— De altfel, mi s-a părut întotdeauna că în el sînt doi oameni.

Se gîndi că femeia asta nu-l cunoscuse niciodată pe Petre, ci numai pe Paul Rader; era cu totul altceva. Și ea, o dată ori de două ori, întrevăzuse pe acest Paul și ceea

ce întrevăzuse nu era frumos. Se miră de asemenea că el n-o informase niciodată pe Hazel, că-şi schimbase numele. I se părea peste putinţă ca doi soţi să ştie aşa de puţin unul de altul.

— Cred că ar fi mai bine să plecaţi acum; ca să nu vină cineva.

Hazel se sculă şi ii întinse mina :

— Vă mulţumesc că aţi fost aşa de bună cu mine, murmură ea. Şi Joanna se simţi din nou plină de compătimire.

— N-am făcut nimic. Şi nici n-am căutat să vă mîhnesc. Cînd s-a petrecut întîmplarea, nici nu ştiam că existaţi. Voi face tot posibilul, ca să vă ajut. Tăcu o clipă, apoi urmă : Să nu credeţi că nu vă înţeleg. Îl cunosc şi eu. Dar nu văd cum v-aş fi utilă. În tot cazul, n-aveţi nici un temei să fiţi geloasă pe mine.

— Şi totuşi, mi se pare că sînt geloasă pe d-ta. Dar nu aşa cum credeţi. Vă pizmuiesc că aveţi un fiu şi alţi copii... Nu ştiţi ce înseamnă să fiţi ca mine... Şi apoi, mai sînt geloasă de Peter.

— Nu-i vina lui. Dintre noi toţi, e cel mai puţin vinovat. N-are de ce să fie duşmănit.

Plecară şi coborîră către parii cei albi. Hazel nu mai plîngea. Rămăsese cu ochii umflaţi, dar în afară de asta nimic nu trăda suferinţa. Se urcă în automobil.

— La revedere, d-nă Rader, zise Joanna cu o voce firească, aşa ca şi cum nu se petrecuse nici o melodramă după gardul de spinişor.

Trăsura pieri după colţul străzii şi Joanna începu să se gîndească la lucrurile extraordinare ce se perindaseră, fără ca nimeni să ştie. Şi chiar surîse puţin, evocînd scena din grădina de legume, dar ironia i se irosi, cînd se gîndi la Petre şi Hazel şi îşi închipui ce trebuia să fie viaţa lor în comun. Începea să înţeleagă de ce pierise tinereţea de pe chipul lui Petre.

Elmer ieşi din pătul şi veni în întîmpinarea ei.

— Cine a venit să te vadă?

— Nevasta lui Petre. A descoperit obîrșia lui Peter.

— O!

— Nu cred să facă nu știu ce. Îi e frică de Petre. Înțelegi, îl iubește. E tragic.

* * *

Acasă, Hazel se închise în odaia ei și se cufundă într-un desfriu de lacrimi și de compătimire pentru ea însăși, întrebîndu-se de ce o trata Dumnezeu așa de vrăjmaș.

Cînd Petre veni s-o caute la ora șapte, ca s-o ducă să cineze la tatăl ei, ea îl primi ca de obicei, fără să dea pe față ceva. Totuși, clocea în sufletu-i un uragan de emoție, căci, fără să știe cum, scena de după spinișor, trezise în ea vechea-i și cruda pasiune, acea dorință de care îi era rușine, care o tortura, îi da simțămîntul degradării sale. Așa că pe cînd sta alături de el și traversau străzile Cartierului Nou, și cînd, în timpul cinei, îl privea în sufrageria de mahon, necontenit se gîndea la același lucru.

— Sînt nebună... da înnebunesc... repeta ea încet.

Cînd iar fu singură în odaia ei și simți că nu are să poată dormi, se gîndi: „Dacă i-aș spune să-l poftească pe Peter aici și să-l tratăm ca pe propiul nostru copil, poate că s-ar îmbuna lucrurile; poate ar fi atunci mai drăguț cu mine?" Dar nu îndrăzni să se ducă la el, temîndu-se că și învoirea aceea i-ar refuza-o.

A doua zi dimineața, el plecă la New York. Se ducea acolo tot mai des și absențele erau tot mai îndelungate. Ei nu-i spunea niciodată de ce se ducea, nici de ce întîrzie, căci acum nici de afaceri nu-i mai vorbea.

Întîlnirile Clarei Benson cu Petre erau totdeauna către seară, în apartamentul închiriat de el într-un vechi imobil locativ, vecin cu Parcul.

Încet, încet, Clara ajunse pentru Petre un fel de obsesie îndrăcită. Nu semăna cu nici o femeie cunoscută de el vreodată și pînă în momentele celei mai depline intimități el își da seama că nu o cunoștea mai mult ca în seara în care genunchiul ei îl atinsese pe al lui sub masa de bridge, la Eggleson. Îi măgulea trufia cînd mergeau împreună la teatru sau cinau într-un restaurant și lumea se întorcea să-i privească și să admire perfecția toaletelor ei. Îi plăcea să fie văzut cu ea, să fie socotită metresa lui. Dar afară de

asta, nu găsea nici o plăcere lîngă ea. I se da cu o răceală vicioasă, care-l lăsa nemulțumit, istovit și înfrînt. Necontenit i se părea că ea îl are pe el, ca și cum, în împrejurarea asta, ea ar fi fost bărbatul și el femeia. În felul ei de a face dragoste, el nu găsea nici spirit, nici voioșie, ci o intensitate tăcută și înghețată. Niciodată nu se ivise între ei o potrivire de limbaj ori de gîndire. Cînd stăteau de vorbă, era așa ca în prima noapte, în bibliotecă; iar cînd ieșeau împreună, își dădea seama că gîndurile Clarei zburau în alte părți, că ea se plictisea și că ea ar fi preferat să joace bridge în tovărășia d-nei Triplett, a lui Eggleson sau a altora de teapa lor.

Apoi descoperi că o avariție murdară se ascundea sub recea și splendida fațadă a corpului ei, a toaletelor și bijuteriilor. Ajunse să știe că pentru ea nimic nu avea trecere pe lume, ca banii; că n-ar fi putut îndura lipsa lor. Nu-i ascunse cifra averii sale, nici dorința de a o vedea crescînd; necontenit îi cerea sfatul, cerea informații, care-i îngăduiau să joace la bursă. Ajunse să se întrebe dacă nu-și dăruise grațiile multor bărbați, numai ca să obțină de la ei un sigur cuvînt asupra unui plasament de bani.

Într-o zi, în apartamentul lor, ea îi spuse:

— Aflu că John Eggleson montează o nouă afacere și că ai o parte în ea.

— Nu știu nimic.

— Nu face pe prostul.

— Spun adevărul.

Se îngrijoră. Așa cum auzise ea de proiect, auziseră desigur și alții; iar bătrînul Flint, care avea meșteșugul de a afla orice, avea să știe și el.

Ea zîmbi:

— Știu că minți. Dovada? Aș puteu să spun exact cu cît anume participi și cînd s-a încheiat aranjamentul. Fără să menționez restul.

„La urma urmei, se gîndi el, se prea poate să știe. Dar cum dracu de a descoperit? Eggleson nu se poate să-i fi destăinuit!"

— Bine, rosti el tare. Mă dau de gol. Admit că știi... ei și?

Ea se apropie de fereastră și privi cîtva timp spre parc.

— Am auzit că e o afacere bună. Aș vrea să iau și eu parte.

— Trebuie să te înțelegi cu Eggleson. Totul e în mîinile lui.

— L-am văzut. N-a scăpat o vorbă. În felul lui, e un porc. Cînd afacerea e proastă, nu-i pasă dacă-și pune oricine ar fi banii în ea, iar cînd afacerea e bună, o păstrează numai pentru el.

Petre surîse :

— E deviza adevăratului om de afaceri american : lasă-i să se încurce, dar tu nu te băga !

Petre mai rămase o clipă tăcut, chibzuind. Ceea ce spusese ea îi dăduse curaj. Nu se temea de fel din partea lui Eggleson, nici de plasamentele lui. Erau sigure. Dar era superstițios și observațiile Clarei, în care se trăda credința ei, îl bucurau ca un semn bun. De o vreme, simțea mereu nevoia să fie asigurat.

— Iei un whisky ? întrebă ea.

— Da. Foarte tare.

Se așeză alături de el, aprinse o țigară și-l privi. El luă băutura.

— Aș vrea să fac parte din afacerea aceea. Aș putea atunci să cheltuiesc mai mult.

— Dacă Eggleson nu vrea, eu nu pot nimic.

— Ba da. Am prevăzut tot.

— Cum ?

— E lucrul cel mai simplu din lume. Dai banii, ca și cum ar fi ai tăi.

— Nu. Asta n-am s-o fac. Nu-mi pot lua răspunderea.

Ea rise.

— N-avea nici o grijă despre asta. Nu sînt de ieri născută. Văd de departe cînd o afacere e bună.

— Sînt prea multe riscuri, ca să nu meargă prost.

— Cu toate astea ai fost sigur de ea, deoarece ți-ai băgat toată averea. Mi se pare că este cel mai mic lucru, pe care l-ai putea face pentru mine.

El făcu o schimă, pe care nervozitatea și un pic de nemulțumire, le făcură să pară supărare.

— Nu credeam că vrei să fii plătită.

Nu se încruntă, ci rise iar ; nu știai ce gîndește.

— Sînt dezolată, dacă nu m-am priceput cum să te mulțumesc.

— Pentru Dumnezeu, de asta să nu vorbim !

— Bine.

De obicei părăsea apartamentul unul după altul; mai întîi el. Acum, cînd să plece, el îi spuse:

— Atunci ne găsim la șapte și jumătate, după înțelegerea noastră. Trec să te iau.

— Nu. Nu cinez cu tine astă seară.

— De ce? Mi-ai făgăduit.

— Am promis în altă parte.

Ha! asta e tactica ei! gîndi el. Și iar ca de atîtea ori pînă atunci, o urî pe Clara și simți dorința de a sfărîma siguranța ce n-o părăsea pe ea niciodată. Ar fi vrut s-o bată, s-o ia de gît, s-o sugrume. Dar aproape îndată dorința asta îi pieri. „Tocmai asta ar vrea ea", își spuse el. Niciodată pînă atunci nu se gîndise la ea astfel. I se părea că n-are nici un mijloc de a o dresa. „Ducă-se dracului! N-am s-o mai văd! încheie el".

— Bine, rosti el cu glas tare.

Deschise ușa și plecă.

În stradă se simți fericit, calmat. Parcă ar fi scăpat de ceva sinistru, pervers și avea să înceapă o viață nouă, liberă de ea. Nici o femeie, nici Lea, nu-l stăpînise așa. Pe Lea ar fi putut-o lăsa oricînd.

Nu putea să-și lămurească din ce anume purcedea puterea Clarei. Dar veșnic se întîmpla ca, deși furios de slăbiciunea lui, să se vadă silit să se întoarcă la ea. Pentru întîia oară, în viață se vedea prada senzualității. Nu dăduse niciodată de o femeie care să aibă atîta curaj și sînge rece, ca să rămînă cu desăvîrșire independentă de el. Nu, ea nu avea nimic romantic, nimic sentimental.

Nu o văzu în seara aceea și nici a doua zi. „Poate s-a isprăvit. De data asta n-am să fac eu întîiul pas". Dar a treia zi o dori și nu se mai putu gîndi la altceva. Nu-l mai interesa nimic. Incapabil de a-și fixa atenția la afacerile sale, își simțea rezistența slăbind cu cît se însera. „De ce m-aș încăpățîna? se întreba. Nu mă pot concentra: nu pot lucra; totul mă plictisește; ar fi așa de simplu să-i telefonez și s-o încunoștiințez, că-i plasez banii pe numele meu". Dar ideea că este nevoit să facă un lucru ce nu-i plăcea, îl revolta; se stăpîni. Dar începea să vadă că femeile pot fi un viciu tot atît de netrebnic ca și beția.

Eggleson îi dădu pretextul; îi telefonă la prînz, ca să-i spună că-i mai trebuie șaptezeci și cinci de mii de dolari.

— Nu-i am, răspunse Petre. Și nu văd cum aș putea să mi-i procur.

Eggleson spuse că se va adresa unui al treilea personaj, dar că, ei amîndoi, vor păgubi. Petre îl întreabă dacă se întîmplase ceva supărător. Iar Eggleson răspunse : „Nu. Am nevoie pentru o afacere, două care mi s-au prezentat. Dacă vrem să lichidăm, trebuie să păstrăm controlul. În cele din urmă, lămuri că voiește să constituie un capital suficient pentru izgonirea concurenților în afacerea cu terenurile din Kansas.

— Bine ! încheie Petre, cînd Eggleson sfîrșise. Voi găsi suma pînă mîine la prînz.

Își da seama că hotărîrea lui nu era destul de înțeleaptă și dibace, cînd e vorba de afaceri. Tonul lui Eggleson îl îngrijoră deasemenea. Dar primi tot, pentru Clara Benson și fiindcă știa că nu se liniștește, pînă n-o vede. Îi telefonă și la patru o găsi în apartamentul lor. Banii ei îi dădu a doua zi lui Eggleson.

În biroul lui Eggleson, amîndoi studiară din nou afacerea. Eggleson părea plin și vrednic de toată încrederea. Era bogat. Întreprinderile lui reușeau. În fața lui Petre, voinic, robust, cu părul cenușiu mătăsos, cu albaștrii ochi șireți, tot ce spunea părea convingător. Avea să înfăptuiască o avere enormă. Petre îl părăsi asigurat și înspăimîntat totuși. Se întreba dacă nu cumva își pierduse sărita, sau bolnăvicioasa lui aventură cu Clara Benson îi da senzația de oboseală, de plictiseală, de nemulțumire. I se părea că nu-l mai interesează nimic. Clara izbutise să-i nimicească pînă și ambiția.

După trei zile însă veni Peter să-l vadă și o uită pe Clara.

Mîncară împreună, merseră la teatru, apoi întîrziară în odaia lor de culcare înșirînd la planuri, pentru vară, cînd Peter va lăsa școala și se vor răcori în pădurile Nordului. Cînd Peter adormi, Petre trecu în salon și scrise Leei. Simțea nevoia să vorbească despre băiat și numai Leei i se părea că poate să-i scrie.

A doua zi, seara, Peter veni acasă tîrziu. Era beat iar ; atît de tare, că Petre fu nevoit să-l urce în pat.

*

* *

Acasă la el, Petre o găsi pe Hazel transformată. Părea mai independentă, mai veselă și, în ceasurile în care sta acasă el, avu mai puțin conștiința prezenței ei, se simți mai puțin exasperat de ea. Parcă nu mai voia să se agațe de el, pîndin-

du-i cele mai mici gesturi, punîndu-i întrebări stupide și fără țel, fixîndu-l pe cînd mînca, citea sau stătea visînd cu ochii închiși! Mai multe zile se scurseră, și el începu să se întrebe, ce o putuse schimba; foarte ușurat la ideea că, de astădată, nu mai avea un copil în pîntece. Într-o seară, după masă, cum se retrăsese în bibliotecă pentru studierea unor rapoarte, — neliniștitoare și care îl tulburau — trimise de Eggleson, își dădu seama deodată că ea sta țeapănă înaintea lui, și aștepta. Nu știa de cîtă vreme era acolo. Iute acoperi hîrtiile puse în fața lui.

— De ce nu vorbești, cînd intri într-o odaie? se răsti el.

— Iartă-mă, răspunse ea blajin, dar am ceva de spus.

Ca un fulger trecu prin capul lui Petre; „Și-a pierdut mintea și are să-mi spună că a rămas însărcinată!" Întreruperea asta, într-un moment cînd era copleșit de griji, îl irita. Dar așa era ea, își alegea bine clipa.

— Stai jos și povestește-mi despre ce este vorba.

— Nu. Prefer să stau în picioare. Numai o secundă te țin.

Băgă de seamă că avea o mutră groaznică, era galbenă, umflată, cu cearcăne vinete. Simți o scîrbă de neîndurat.

— E vorba de Peter, glăsui ea. Sînt la curent.

Acum, cînd îi vorbea, nu se mai mira. I se părea extraordinar că ea nu descoperise de mult.

— Și ce este? Se împlinesc trei ani de cînd îl trimit la școală! Asta vrei să zici?

— De ce nu mi-ai spus niciodată?

— Nu m-am gîndit. Nu mi se părea că te interesează.

— Nu vorbesc de faptul că l-ai trimis la școală, ci de altceva.

El n-o ajută:

— De ce altceva?

— Că e fiul tău.

O clipă el rămase tăcut. Apoi rece, întrebă:

— De ce ți-aș fi spus? Ce drept aveai tu să știi?

Ea îi zîmbi:

— Nu sînt supărată. Știu tot. Știu că asta s-a întîmplat demult, înainte de a mă cunoaște pe mine.

— Cum ai aflat?

— Mi-a spus ea.

— Care ea?

— Doamna Croy.

O furie oarbă îl cuprinse. Cum îndrăznise ea să se amestece în ce n-o privea, să vorbească de el și de Peter cu Joanna, să se strecoare în intimitatea ce îi lega pe ei trei! Îi veni s-o pocnească, să tălmăcească printr-un gest mînia și disprețul înfrînate de atît amar de vreme. Era să zică ceva, cînd, printr-o sforțare strașnică, se ținu, înspăimîntat de ceea ce ar fi putut rosti sau face. Înainte de a spune el vreo vorbă ea puse sub ochii lui o scrisoare, ce o ținuse în mînă.

— Citește, vezi, e bine totul. I-am scris lui Peter ; vreau să știe că va fi totdeauna bine venit în casa asta. Am socotit că ar fi mai bine să-l aduci aici. Și iată ce-mi răspunde. Nu-i așa că e scrisoare frumoasă ?

Un răstimp, Petre contemplă epistola gîndindu-se : „E cu neputință. A înnebunit de tot. Cum îndrăznește ?"

Apoi, întîrziind, fără să se uite la Hazel, desfăcu plicul.

„Dragă Doamnă Rader, scria Peter, vă mulțumesc foarte mult pentru binevoitoarea dumneavoastră scrisoare. Nu știu ce să răspund. E o situație așa de ciudată. Dacă Petre nu vede vreo piedică, voi fi foarte fericit să fac cunoștință și să primesc invitația de a veni cîteodată la dumneavoastră. Sper că nu sînteți supărată pe mine, căci n-aș fi putut evita ceea ce s-a petrecut. Dar totul s-a întîmplat de foarte de mult.

„Puteți conta pe mine, nu-i voi spune lui Petre că mi-ați scris, vă las să decideți. Mă întorc acasă peste vreo șase săptămîni și voi veni atunci să vă văd. Permiteți-mi să vă repet că ceea ce d-tră ați făcut este foarte frumos.

„Cu cele mai bune urări, vă rog să mă credeți sincerul d-tră devotat

Peter Croy"

În supărarea lui, Petre nu prinse de la început înțelesul scrisorii. Fu silit s-o mai citească o dată — sărind cuvintele — pentru a putea pricepe toată semnificația. Apoi, încet, o rupse bucățele și, pe cînd rupea, o auzi pe Hazel murmurînd pierdut :

— Oh, de ce faci așa ? ca și cum o rănea trupește.

O privi :

— Nu văd, rosti el, cu ce drept te-ai amestecat în afacerea asta. Ai făcut ceva idiot și, pe viitor, voi ști să te fac să mă lași în pace, pe mine și viața mea.

În șoaptă, ea răspunse :

— Nu credeam că fac ceva rău. Sincer, n-a fost în intenția mea. Apoi se porni pe plîns; lacrimile curgeau gîrlă pe obrajii ei moi: „Te rog, Paule, crede-mă. Credeam că fac bine. Credeam că vei fi fericit să-l ai aici, în căminul tău. Vream să-ți fac o surpriză. Socoteam că totul se aranjează, așa.

El rise amarnic:

— Căminul meu! Asta și cămin! Casa asta lugubră! Dumnezeule mare! Și nu vreau să aibă vreo dată de a face cu familia Flint! Ar fi molipsitor!

Liniștit fără s-o privească, își adună hîrtiile și plecă din odaie. Ea se sprijini greoi de masă și așteptă, ascultînd zgomotul pașilor lui pe scară și de-a lungul coridorului de deasupra capului ei. Apoi o ușă se închise și ea înțelese că el se zăvorîse.

Atunci, una cîte una, adună bucățelele scrisorii și le vîrî în corsaj. Genunchii i se încovoiaseră și se prăbuși pe scînduri, leșinată.

*

* *

A doua zi dimineața, plecă la New-York, fără s-o fi văzut pe nevastă-sa. Preocupat de afacerile cu Eggleson, o uitase și pe ea și scrisoarea. Tot ce-l privea părea că se încurcă, că se strică. Dormi prost. Se trezi de mai multe ori și se frămîntă plin de presimțiri sinistre. Întins, în beznă, cu nervii încordați, se vedea împresurat de nenorocire și de primejdii. Acasă, la el era Hazel și, înapoia ei amenințarea bătrînului Flint, cu masca lui rece, ochii aspri și albaștri, care îl pîndeau necurmat. Apoi era beția, viciul care sporea la Peter mereu, iar legătura lui cu Clara Benson, de care nu se putea mîntui.

Cu timpul sentimentul lui evoluase. Nu mai admira prestanța Clarei, nici aerele de cocoană mare; astea nu-l mai speriau. Dar ea ajunsese pentru el, constata singur, ca beția pentru un alcoolic. Nu se putea lipsi de ea și nu avea scurte momente de tihnă decît după ce se întîlneau în apartamentul lor. Îi inspira ură, dispreț și totuși simțămintele acestea nu puteau descrește puterea glacială pe care ea o exersa asupra lui. Uneori bărbatul se mira că ceea ce fusese frumos, la început, cu Joanna, se transformase în murdara poftă ce o simțea cu Clara.

Ajuns la New-York, se duse îndată la biroul lui Eggleson, dar acesta nu se întorsese din Palm-Beach. Cînd îi căută prin telefon, i se răspunse că Eggleson era la pescuit și că

se întorcea peste două zile. Vorbi atunci cu primul amploiat al lui Eggleson, dar nu putu obține de la el nici o deslușire. Îl lăsă, cu panică în inimă, tratîndu-se de smintit, că a putut avea o încredere oarbă în Eggleson. Se văzu ruinat, dator, singur, lipsit de sprijinul lui Flint, ne mai avînd decît hainele ce le avea pe el. Cînd descurajarea i se mai risipi și se mai liniști un pic, își zise : „Eggleson nu e tîmpit. Nu s-ar plimba, dacă afacerile i-ar merge așa de jalnic. Nervii mei mă fac să văd totul cernit". Dar încă o teamă îl năpădi ; dacă bătrînul Flint îi descoperise treburile cu Eggleson și-i hotărîse pieirea ?

După prînz se duse s-o vadă pe Clara în apartamentul lor. Nădăjduia că, la despărțire, va fi mai puțin nervos și va fi în stare să judece chestia obiectiv, că va scăpa de groaza nestăpînită ce-l asalta din toate părțile.

Îl primi cu răceala ei de totdeauna. Văzînd-o, dorința lui Petre se trezi ca de obicei și el se miră că, cu toată neîncrederea ce i-o inspira, femeia aceasta avea puterea să-l tulbure astfel.

Ceva mai apoi, ea îi turnă whisky și, fără trecere, îl întrebă :

— Ce șchioapătă în afacerea lui Eggleson ?

— Dar de unde știi că șchioapătă ?

— Umblă zvonuri.

— Ce fel ?

— Puțin importă.

— Parcă ai ști mai mult ca mine.

Aprinzînd o țigară :

— Nu e glumă. N-am de loc poftă să pierd banii aceia.

— Nu mă poți face răspunzător.

— N-ai dat de fel dovadă de pătrundere în afacerea asta, mi se pare.

— Eggleson nu se poate prăbuși.

— N-ar fi întîi oară cînd ar scăpa numai cu cămașa din spate. I s-a mai întîmplat.

Iarăși groaznica senzație a unei lumi care se scufundă în juru-i îl cuprinse. Simți ură : pe ea, pe tristul apartament mobilat, oribila tapițerie. Detestă sîngele rece cu care vorbea ea de primejdia ce-i amenința pe amîndoi.

„Are o sumedenie de dușmani, care l-ar vrea înnecat, vorbi ea rece. E prost lucru că ne ruinează și pe noi. Cred că pentru tine e mai rău decît pentru mine. Tot îmi mai rămîne ceva.

Se ridică, umblă prin odaie cîtva timp, pînă să-i răspundă :

— De ce vorbești așa ! Încă nu s-a întîmplat nimic. E o atitudine neoptrivită.

— Nu-i vorba de atitudine. Nu asta ne va salva banii noștri.

Se întreba acum dacă ea cunoștea fapta necunoscută lui și de unde își are informațiile. Bănuieli începură să mijească. O privi. Ea se întoarse : nu-i văzu decît profilul, semeț și fin, ca de camee, detașîndu-se pe hîrtia ordinară de pe perete.

— Cum se face că știi atîtea ? Cine ți-a spus ?

— Nu-ți pot răspunde. Tot ce știu, e că, atunci cînd Eggleson dispare așa și nu-l mai găsești nicăieri, e că și-a băgat dracul coada. Cînd Eggleson prevede prăpădul, se dă binișor la o parte.

Subit, păru că înțelege. Deși asemenea bănuială i s-ar fi părut absurdă cu o săptămînă mai înainte, acum i se păru cu putință. În curînd deveni siguranță. Petre își dă seama că ea ar face orice pentru bani.

Înaintă spre ea și-i apucă pumnii :

— Spune ! Ce știi ! Ce știi ? Cum de ai descoperit ? Și, mai întîi, cine ți-a spus că sînt în afacerea lui Eggleson ?

Ea nu păru că se emoționează :

— Lasă-mă, poruncì. Nu-ți spun nimic, cît timp mă strîngi așa. Ești nebun ?

O lăsă și ea își privi pumnii :

— Uite ce mi-ai făcut. Văzu că o strînsese așa de tare încît îi intrase brățara în carne.

— L-ai văzut pe Eggleson ? întrebă el.

— Ce-ți pasă ! Îl văd des.

— Nu e vorba de asta. Înțelegi bine ce vreau să spun. Altfel n-ai ști atît de multe !

Nu răspunse. Era unul din trucurile ei, tot atît de descurajatoare ca ale lui Flint. De cîte ori se putea să izbucnească o ceartă, ea se făcea de ghiață și amuțea, așa că nu mai aveai chip să te clintești.

— Cunoști faptele, pe care mi le ascunzi.

Iarăși se închise în tăcere și Petre simți, ca și mai înainte, apăsînd pe el amenințarea unei catastrofe. O zgudui de umeri.

— Dar vorbește odată !

— Nu știu nimic. Dar sînt îndrăcit de sigură că, Eggleson și tu, voi amîndoi mi-ați pierdut șaptezeci și cinci de mii de dolari, și asta îmi ajunge.

Se ridică și se apropie de oglindă. El o privi în tăcere punîndu-și pălăria, potrivind-o cum voia, apoi scoțînd rujul și făcîndu-și buzele. Și încet, încet o senzație de ireal îl cuprinse. În toate astea nu era nimic adevărat. Visa, juca pe scenă.

Își luă paltonul de blană și se îmbrăcă.

— Unde te duci ?

— Acasă.

— Te însoțesc.

— Nu. Vreau să fiu singură. Se îndreptă spre ușă dar, cînd să iasă, se întoarse și spuse :

— Ai face bine să anunți aici că nu mai închiriezi.

— Ce vrei să zici ?

— Rolul meu e terminat.

Repede străbătu odaia și o prinse de mînă. Ea nu încercă să fugă. Se mărgini să-l privească rece și el se simți ridicol.

— N-ai să pleci așa. Rolul tău nu s-a sfîrșit.

— Ai de gînd să te porți ca un gentleman, sau ca un... ca ceea ce ești !

Atunci își pierdu sărita, o porecli cu cele mai urîte nume, o învinui de isprăvi pe care nu le săvîrșise niciodată :

— Cocoană tu ? O pațachină, o infectă !

Apoi furia îi scăzu deodată și văzu că ea vrea să deschidă ușa. Înaintă s-o oprească și iarăși ea nu se împotrivi.

— Nu fi bădăran. Te porți ca un dobitoc. Ce vrei de la mine ? Să mă topesc oftînd, ca și cum ar fi fost între noi cea mai sentimentală idilă ? Știi prea bine ce era între noi. Aveam amîndoi ceea ce doream și acum nu mai vreau. M-am săturat de cîtva timp.

Nu răspunse cîtva timp, cu spatele în ușă :

— Nu, rosti în cele din urmă. Sper că te vei purta ca o ființă omenească.

Ea rise : „Da știu. Ce păcat că n-a fost așa. Credeam că are să meargă bine. De altfel, n-a fost cu totul greșeala mea, ci și a ta. Îți lipsește ceva. Ai fi vrut să fie romantic și complicat.

Se dădu la o parte. Ea deschise ușa, ieși și o închise.

După plecarea ei, el se apropie de geam și o văzu chemîndu-și taxiul. Se urcă, trăsura se depărta prin parc, către o lume în care nu era loc pentru el. Își aduse aminte de Moise

Schoenbrun, și totdeodată de harabaua pe roate, înfundată în noroi, sub ploaie — noaptea aceea în care venise tatăl Joannei. O revăzu pe doamna Azais, istorisind despre Moise Schoenbrum. Ce departe erau toți!

Taxiul dispăruse; el se întoarse și traversă odaia. Dădu un pumn în masă, care o făcu să se prăbușească. Rachiul începu să curgă încet printre cioburile de sticlă. Dar lovitura nu-l potoli. Își da seama cît de searbădă îi fusese aventura. Se terminase precum începuse, după placul Clarei. Așa vrusese ea: să-l lase furios și umilit.

*

* *

Peste un ceas părăsi apartamentul. Cînd închise ușa după el, avusese de gînd să pună cheia la vedere, dar răzgîndindu-se, hotărî: „Nu, am timp și altădată. Deocamdată o păstrez. Nu se știe ce se poate întîmpla. Poate că îmi vine pofta să o mai văd".

Parcă ar fi pierdut putința de a lua vreo hotărîre. În stradă, în loc să cheme un taxi, se îndreptă spre parc. Vreme bună. Pe toate băncile erau bone, marinari, oameni bătrîni, veniți să respire aerul acelui frumos amurg de vară. Pe potecile asfaltate, se jucau copiii și strigau, iar pe apa uleioasă a lacului, corăbii se plimbau fără zgomot. Obscur conștient de dulceața crepusculului, de mișcarea și viața ce-l împresura, Petre, totuși, le rămînea străin. Ultimele raze ale apusului păreau ireale, te făceau să visezi la un decor de scenă; iar vocile fericite ale țîncilor alunecau pe lîngă el ca un zgomot nelămurit și sinistru, auzit de foarte departe.

Și, pe cînd mergea și nu exista pentru el altă realitate decît groaza aceea crescîndă, ce-l bîntuia de multă vreme și în același timp un sentiment de rușine, care-i dădea dorința de a se ascunde, de a sta întins în beznă, pînă îi va înceta suferința — din bezna din care va ieși altă făptură, liberată de tot trecutul, neprihănit, proaspăt, nou și pe deplin necunoscut lumii, care prea mult îl cunoscuse. În zadar se silea să scape de propria sa privelițte. Refuza să se privească în față. O voce repeta în el: „Te-au înșelat toți, Clara și Eggleson, și Flint și Joanna. Tot ce ai încercat s-a nimicit. Încercă să se convingă că ciudata purtare a lui Eggleson, nu însemna nimic, că îngrijorările trezite de Clara erau fără temei. Niciodată un om, în pragul pierderii a tot ce posedă, nu se poartă ca Eggleson. Nu, era imposibil. Eggleson nu putea fi un ex-

croc, totuși numai necinstea lămurea situația, dacă într-adevăr era așa de gravă, precum părea. Eggleson deci mințise, arătase rapoartele false, inexacte. Și iarăși bănuiala intervenției lui Flint în afacere începu să-l muncească.

Un răstimp, frica și tulburarea i se concentrară într-un singur simțământ de ură pentru Flint. Îl văzu limpede ca pe un rece, veninos și uriaș păianjen, care-și știa toate actele sale inspirate de principiu și virtute. Da, bătrînul Flint îi pregătea ruina ; el își boteza răzbunarea cu alt nume și va spune că a făcut așa pentru binele ginerelui său.

Și Petre începu să se întrebe cum de fusese posibil să ajungă pînă aici ?! Cum de nu avusese tăria s-o rupă definitiv cu familia Flint ? Cine-l ținuse și cum îl putuse lega atît de strîns de Hazel, pe care acum n-o mai iubea ?

Hotărît lucru : cel mai bine era să plece. Cînd ajunse furios și sigur de el acasă, intră în grabă într-una din camere, îngrămădi cîteva lucruri într-o valiză, o închise, o înșfăcă și plecînd trînti ușa după el.

Atunci, din capul scării, o zări. Sta țeapănă în mijlocul vestiarului, într-un capot roz vestid, și îl privea. Era ceva înspăimîntător în strălucirea soarelui apunînd, ale cărui raze intrau buzna prin geamul ușii dinapoia ei.

Domol, începu să coboare și, pe cînd se apropia, avu impresia că ea sta acolo ca să-i aținä calea, să-l împiedice să fugă, să-l țină veșnic în oribila casă. Trupul ei i se păru imens, respingător ; plin de o stranie și cumplită putere, de care el nu va scăpa decît în ziua în care va fi în mormînt. Ajunse pe ultima treaptă.

— Unde te duci ?

Încercă să treacă fără să-i răspundă, dar ea îl luă de braț.

— Nu pleca Paule. Nu pleca. Pentru Dumnezeu, nu pleca.

Căută să se degajeze, dar ea se agăță de el cu o putere înfricoșătoare.

— Nu sînt vinovată cu nimic ! El este ! Iartă-mă ; Paule, oh ! iartă-mă că nu am copil. Voi aranja tot. Jur că voi face.

Începu să plîngă dezordonat.

Lasă-mă. Încetează de-a te face caraghioasă.

Sălbatic, își zicea : „Trebuie s-o lovesc". Și gîndul ăsta îl îmbolnăvea. Atingerea mîinilor Hazelei, privirea pătimașă ce o citea în ochii ei albaștri-palizi îl umpleau de groază ; o spaimă veche de ani, din nopțile în care dormea cu ea.

Atunci, violent, o împinse și se îndreptă spre ieșire. Dar ușa era închisă. Cheia nu era în broască. Se întoarse și văzu că ea îl observă, zguduită de un ris nebun.

Și ea începu să strige :

— A murit ! Ce mulțumită sînt că a murit ! Este un Dumnezeu care plătește ! Da, este un Dumnezeu ! Apoi iar rîse smintit și adăugă : Mulțumescu-ți, Doamne că l-ai ucis !

Atunci, greu, o lovi. Ea căzu ; capul i se izbi de cuierul de care o văzuse, de atîtea ori, atîrnînd pardesiul. Gemu slab, apoi rămase nemișcată — un maldăr de flanelă roz-vești.

Fără să se grăbească, el ieși pe ușa de serviciu și coborî aleea.

*

* *

Ploua cînd ajunse în strada în care locuia Lea. Lumina felinarelor se oglindea într-o trîmbă lungă, galbenă, pe asfaltul umed. Totul era pustiu și zgomotul pașilor lui răsuna din casă în casă. Ridică fruntea, ca să vadă numărul. De pe bordul pălăriei se prelinse o șuviță de apă. În clipa aceea, zări firma groasei Clara. CLARA WEINGARTNER, Costume și Accesorii de Teatru și, la fereastra luminată a fațadei vecine, silueta Leei pe perdele. Înțelese că ea îl aștepta.

Cînd traversă șoseaua, văzu umbra dispărînd. Urcă treptele intrării, dar nu sună, știind că ea va coborî să-l primească. În același moment, ca din pămînt, din întunecime, răsăriră două personaje care se apropiară de el. Ușa se deschise ; Lea apăru pe fondul luminos. Cei doi inși îl încadrau pe Petre :

— Vă așteptam domnule Rader, zise unul din ei.

Atunci Petre înțelese că Hazel murise.

— SFÎRȘIT —

I. P. „Filaret" III c. 7/92